Copien la portada. Hay dos tratados.

MS. 4.° pergamino, foliado en parte?

Completo, bien tratado.

P.e Zamarro. de legib.e es mas. hum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISPVTATIONES THEOLogicae MORALES DE LEGIBVS AVTHORE LITERARVM EXPERTISS. P. IOANNE ZAMORA

Societatis Iesu theologiae moralis proffessore.

Prologium.

Disputationem theologicam de legibus inchoaturus magnam [illegible] utilitatis studiorum est enim cognitio legum utilissima, et maxime [illegible] confessarijs, ut munus suum recte obeant in dirigendis decidendis et gubernandis poenitentibus, ut licite, et meritorie operantes in Deum tendant. Materiae dignitatem et utilitatem maxime extollit ex verbis iuris peritissimi Marciani lege 1a ff de legibus sic legem describentis: lex est Divinarum humanarumque rerum regina, dux, princeps et magister bonorum et malorum et regula [illegible], quae docet agenda, et fugienda prohibet. Eaque peritia cum sit non tantum utilis sed etiam necessaria theologis praesertim moralis sibi vendicavit; hi enim officium est docere quae agenda, et quae fugienda sunt, ut docet [illegible] lib. 3o de [illegible] [illegible] bus est, quia leges dirigant ad bonum et a deterioribus recedere cogant. Hinc enim ex necessitate ad utrumque vendicatur theologis [illegible] et [illegible]. Tradit enim prima generalia, ad quae postea revocare necesse est in materiis de actibus humanis, de divina, de virtutibus, de iustitia et iure, et quamplurimis aliis ad mores pertinentibus.

Tractatio haec communis est iuris consultis et theologis. Illi enim agunt de legibus in 6o titulo de Constitutionibus et in iure civili lib. 1o, et in codice lib. 1o, atque alias

Alii locis ... ex scholasticis vero theologis ante Sanctum Thomam
unus pauca de hac re attigerunt in 3° dist. 37. Sanctus Thomas
theologorum princeps ... de legibus disseruit 1a 2ae q.
90 usque ad 108, et ibi eius commentatores latissime plures ... ap-
parent disputationes ... theologis aliisque qui post ... hae-
tenus hanc materiam ... ex ... disputationes ...
eruditissime, et copiosissime, ut assolet, ... de legibus ...
P. Suarez tomo integro, et P. Salas ... plures ...

Cum a
iurisconsulti, et theologi agant de legibus, non ... idem finis, iuris
... iurisconsulti tractant de legibus quae dirigunt homines ad pacem ...
reipublicae, et in ordine ad forum externum; theologi vero disserunt de legibus
in ordine ad forum internum ..., et ... ordinant ad ultimum finem
supernaturalem Deum Optimum Maximum supremum omnium legislatorem.

Materiam de legi-
bus in septem disputationes dividemus. 1a erit de lege in communi, et multipli-
ci eius divisione. 2a de materia causa proxima, sive obiecta, quae subesse potest
legi humanae. 3a de causa materiali remota, sive subiecto, cui imponi pos-
sunt leges humanae. 4a de causa finali legum humanarum. 5a de causa efficienti illa-
rum. 6a de ipsarum effectibus, et 7a de causis excusantibus subditos
ab obligatione legum. Ubi de approbatione legum, de consuetudine, et privilegiis
utiliora attexemus: quae ita unum in maiorem usum utilitatem
cedant. Disputatio 1a de lege in communi.

Disputatio 1a

De lege in communi.

Haec disputatio continebit quaestiones de causa legis
in communi, multiplici illius divisione, quam aliquam brevi calamo per-
curremus, quia ad nostrum institutum parum conducit eam tractatio. quod iam
decernitur ... legis in communi. Cap. 13 ... acceptiones legis apparent.

questio. 1a.

De existentia, et essentia legis in communi.

cap. 1us

Nomen, et acceptiones legis proponuntur.

Exordimur nostras disputationes de legibus ab etymologia nominis, quod principem locum obtinet inter alia, et a suarez lib. 1o [illegible] S. Isidorus lib. 5o etymologiarum cap. 10 legem a legendo putat derivari, eo quod scripta legatur, et quia solitum erat leges scribi, et populis legendas proponi. [illegible] Tullius 1o de legibus legem ab electione legis dictam existimat. Deinde S. August. tomo 4. sua actione [illegible] quaestione 15, quia [illegible] legis nomine quid eligendum sit ad recte vivendum insinuatur.

S. Thomas 1a 2ae quaestione 90, art. 1o ex Damasceno, et aliis, legem a ligando dici asserit, eo quod ligat, et obligat ad sui observantiam. Unde in [illegible] Hieremiae 1o lex vocatur vinculum, et jugum. Placet tamen [illegible] deductio Angelico [illegible], quia [illegible] legis, [illegible] dicendum [illegible].

Ceterum [illegible]

lex multiplex vulgaliter [illegible] in sacra Scriptura, tum apud authores sacros et prophanos. 1o accipi solet pro efficacia [illegible] virtutis, qua universi conditor singulis creaturis naturalem indidit inclinationem, aut [illegible] inclinationem indicat. Sic cap. 8 proverbiorum dicitur: quando certa lege, et gyro vallabat abyssos, et [illegible] ponebat aquis, ne transirent fines suos. 2o accipitur pro quavis regula dictante medium, quo ars est executioni mandanda. Qua ratione [illegible] regulae grammaticae, aliarumque artium leges vocantur.

3o accipitur pro [illegible] institutionibus, ut constat ex lege [illegible] in loco ff de [illegible] 4o accipitur pro inclinatione [illegible] in appetitu [illegible] in qua acceptione inclinatio ad concupiscendum vocatur a Divo Paulo lex mem-

membrorum, et d.° a theologis lex fomitis, sive peccati. 5.° accipitur pro opere praecepto: sic Joannis 7.° c.°: nemo ex vobis facit legem, id est adimplet. 6.° accipitur pro regula morali actionum, et iniqua est. sic Isaiae 10 dicitur: Vae qui condunt leges iniquas.

7.° omnium aliis accipitur lex pro regula, et mensura iusta humanarum operationum, et omissionum, cui si evadunt conformes, bonitatem, si vero difformes malitiam contrahunt. Haec acceptio ad nos attinet, et in illa loquendum in praesenti materia sequentibus disputationibus.

Ut tamen melius intelligatur, lex in hac acceptione notandum a dupliciter posse regulare humanas actiones et omissiones dirigere subditos 1.° ita ut nullam inducat obligationem agendi, aut omittendi. 2.° ita ut imponat obligationem. In 1.° sensu regula moralis actionum, aut omissionum non est propria lex, et dicitur; in 2.° vero sensu proprie, et stricte dicta lex, et in eo sensu est obligatoria, sive subiectum praesentis materiae.

Regula ista humanarum actionum, et omissionum explicatur aliis nominibus et varias functiones, quas habet. Dicitur doctrina, institutio, praescriptio, et instructio, quia docet, instituit, praescribit, et instruit, quid, et qualiter sit agendum, aut omittendum; specialiter autem appellatur statutum, et ius; statutum, quia lex debet esse firma, et stabilis. Ius vero, quia debet esse iusta. Unde significat etiam plurium legum collectionem, et ideo dicitur ius canonicum, ius Divinum, ius civile, et caetera.

Post haec usu receptum est, ut leges Ecclesiasticae latae a Pontifice editis bullis vocentur, Constitutiones, et quae in conventu ss. congregationis, dicantur decreta: quae vero in Concilio Generali statuuntur, appellentur canones. Insuper leges a supremis principibus saecularibus emanantes dicantur iura: et quae a principibus inferioribus in Urbe, aut oppido statuuntur vocentur statuta. C. 2. lex existit.

Caput 2.um

Unde lex existit.

dicitur hic Dia fide, et rare validitate.
Nam Deuteronomij cap. 33° Deus describitur quales, et intimans nobis leges in eo dicitur, in dextera eius ignea lex. Deinde pariter proponuntur leges naturales, et Divinae manens commendatur, earumque observatio per contrariis Gentium illis observationibus, et superstitionibus transgredientibus.

Post rare validitatem, quia cunctis realibus conferunt regula, secundum quam debeant operari ex hoc regula est lex; quod existit lex ita probatur: quia ex suppositione, quod existerent creaturae, et adeo defectibiles, qualis est natura, Deus, et naturae fuit, quod aliqua lege gubernarentur, tamen ordinarentur a Deo, quae in ordine ad se, et res suas. Nam defectibilitas ipsius est, cum non possit esse regula sui ipsius, et moralis operationis, ex quo natura regulata ab aliquo sibi superiori imposita, ut ad rectum, et iustum in suis operationibus dirigatur, ne aberret in iis, quae conducunt ad finem naturalem consequendum, et multo magis ad finem supernaturalem. Exordium

inferendum legem existere in ultima acceptione. Quia manifestum est creaturas ab aliquo supremo legislatore ligari, et obligari in actu ad bene operandum; ergo existit lex in ultima acceptione. C. 3. legis in Deo triplex conditio explicatur.

Sectio 3ª

legis in Deo triplex conditio explicatur

6. Antequam definitio legis ... conditiones, quae realiter requiruntur ad legem, et a Doctoribus Deo assignantur, ut illis explicatis congruentius lex definiatur. Prima conditio necessaria ad legem est, quod sit praeceptum. Ratio est, quia de ratione legis in Deo est praecipere ut aliquid fiat, aut non fiat. Ita docet Doctor cum Theologis ... Suarez disp. 3ª de legibus, qui auctores, hoc est quasi ... in natura morali. Et probatur, quia de ratione legis est obligare subditos: ... praeceptum obligabis subditos: ergo de ratione legis est, quod sit praeceptum.

2.a Conditio, quod hoc praeceptum sit commune. duplici ratione potest praeceptum dici commune. 1.o eo quod sit de bono communi, sive in bonum commune. 2.o eo quod imponatur communitati. in utroque enim sensu lex aliter debet esse praeceptum commune. Ideo est, quia lex debet imponi pluribus, et ipsis esse utilis; ergo lex debet esse praeceptum commune in utroque sensu.

Ad quoad 2.m patet esse certum et nullius controversiae. Probatur ex communi, et principaliter vocis lex, quae de facto communiter verum accipitur pro praecepto imposito communitati, sive pluribus. iura, quibus hoc stabilitur, affert P. Suarez lib. 1.o cap. 6, et P. Salas disp. 1.a, sect. 6. Ostenditur hoc veritas clarissime ex lege iura 2.o ff de legibus, in qua dicitur: iura, id est leges, non in singulares personas, sed generaliter constituuntur.

Praeterea communis vocis verum probari potest ratione, quia lex debet esse praeceptum aliquid perpetuum: sed praeceptum impositum singulari personae, non est aliquid perpetuum: ergo praeceptum impositum singulari personae non est lex; ergo lex debet esse praeceptum impositum communitati, sive pluribus.

Idem autem quoad 2.m patet tradi ab omnibus theologis, et iuris peritis, ut ostendit P. Suarez lib. 1.o cap. 7. qui omnes docent legem debere esse utilem reipublicae, vel communitati, ac proinde ferri in commune bonum. Hoc autem ita intelligendum est, ut lex, vel formaliter, vel virtualiter ordinetur ad bonum commune. Unde licet aliqua lex feratur expresse in favorem, et bonum partis alicuius, ut lex de protectione viduarum, lex de protectione orphanorum, est praeceptum commune, quia tamen et virtualiter est utilis reipublicae, et in bonum ipsius commune. Si tamen lex nec expresse, nec virtualiter feratur in bonum commune, non erit praeceptum commune, et consequenter nec lex. Haec conditio magis explicabitur infra, cum de utilitate legis agamus.

3.a

Conditio est, quod sit iusta. Ita omnes theologi, et utriusque iuris doctores, cum D. Augustino lib. 1.o de libero arbitrio cap. 5, ubi haec scribit: mihi lex esse non videtur, quae iusta non fuerit. Exigitur in hac conditione, quod obiectum legis sit iustum. Iustum autem tripliciter potest accipi. 1.o pro eo, quod est obiectum cuiusdam specialis virtutis in [illegible] commutantibus. 2.o pro eo, quod est obiectum cuiuslibet virtutis, quae generali voce dicitur iustitia, et materiae [illegible] appellatur honestum. 3.o pro eo, quod est conforme

conforme rectæ rationi, vel positiue, quia sit, ut conuenibilis a recta ratione vel negatiue, quia non difformat? Quod enim difforme non est rationi dicitur negatiue conforme rectæ rationi.

Cuius ratio est, quia obiectum legis non requiritur, quod sit, seu obiectum illius sit virtutis, in primo sensu, et in 2°, vel 3°, hoc est, quod sit honestum, vel conforme rectæ rationi negatiue, aut positiue. Ratio huius conclusionis est, quia si obiectum legis esset positiue inhonestum, vel difforme rectæ rationi, tenerentur subditi ponere actum contra dictamen: et hoc est absurdum; ergo obiectum legis requirit esse positiue inhonestum, vel difforme rectæ rationi: ac proinde debet esse vel positiue honestum, vel conforme rectæ rationi negatiue, aut positiue. Minor est communis conclusio. Maior autem probatur, quia lex obligaret ad id, quod praecipit, et recta ratio ad oppositum; ergo tenerentur subditi ponere actum contra dictamen.

Et tenerentur subditi ponere, et non ponere idem obiectum. Nam lex praecipiens obligaret ad illud ponendum, et recta ratio, seu lex diuina obligaret ad non ponendum; ergo subditi tenerentur ponere, et non ponere idem obiectum.

Sed opponunt: defacto dantur aliquæ leges, quæ respiciunt obiecta inhonesta, et positiue difformia rectæ rationi, et legi diuinæ, vt puta theatra, lupanaria, et aliaid genus mala, quæ permittuntur a legibus, quod non est contra rationem legis, quod obiectum sit inhonestum, et rectæ rationi, aut legi diuinæ difforme.

Respondetur negando antecedens. Quia eiusmodi leges permissiuæ peccatorum non respiciunt eadem obiecta inhonesta, propter quæ permissiones et non puniuntur illorum, cum quo exercentur, hoc autem non pendet honestate; quia non omnia peccata debent in republica puniri ob incommoda grauia, quæ inde possunt timeri: quod vero eiusmodi leges non respiciant obiecta inhonesta patet, quia lex non respicit, quod committatur leges obiecti inhonesti permissiuæ non respiciunt obiectum inhonestum. Ergo leges permissiuæ obiecti inhonesti non respiciunt obiectum inhonestum.

Putat

Rest. in hac conditione iustitiae exigitur, quod lex sit iusta in se, seu in modo intrinseco praecipiendi, hoc est, quod non sit contraria prudentiae, neque iustitiae, iuxta illud Sapientiae cap. 8: per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt. Probatur ratione; quia lex iniusta ex parte materiae est nulla, sive invalida: ergo etiam lex iniusta ex parte modi intrinseci sive formae. Probatur: quia lex ex modo intrinseco praecipiendi, qui appellatur forma legis, iniusta est contra rectam rationem: et lex contra rectam rationem non obligat: ergo lex ex modo intrinseco praecipiendi iniusta non obligat: ergo ut lex obligat, debet esse iusta etiam ex modo intrinseco praecipiendi, sive forma.

Unde lex gabellae iuste imponendae, aequaliter tamen ab omnibus solvendae, licet inaequales habeant facultates, non esset vera lex, nec obligaret subditos defectu huius conditionis: quia licet aequissimum sit, quod subditi solvant Regi gabellam necessariam; at aequaliter illam exigere ab omnibus, et non attenta proportione rei familiaris uniuscuiusque, est iniquus, et immoderatus: ergo lex gabellae aequaliter solvendae ab omnibus esset iniusta, et non esset vera lex.

Dixi ex modo intrinseco praecipiendi, nam licet lex sit iniusta ex modo extrinseco praecipiendi, eo quod legislator ex pravo fine moveatur ad condendam legem, non ideo erit invalida. Ratio est quia modus extrinsecus legis per accidens, et extrinsece se habet ad illam, nihilque eam immutat, ac proinde non reddit invalidam. Confirmatur: quia sententia iudicis potest esse valida, licet finis, quo movetur, sit pravus: ergo similiter lex potest esse valida, et obligans, licet feratur a legislatore ex pravo fine. C. 4 Alia triplex legis conditio.

Caput. 4.

Alia triplex legis conditio.

Quarta conditio

Odico, quod lex sit utilis Communitati, sive reipub, cavendo á utilis, quo consideratur subita, et circumstantiis legis melius é Communitati, sive reipub, leges illa habere, quam non habere. Vi cuius dicto legis includitur, et infertur ex 1ª, et 3ª supra explicatis, ut quod lex sit de re mani bono, et iusta.

Ratio é, quod lex inutilis Communitati; sive Reipub, non é de bono communi, nec iusta; et hec ratio legis é ea de bono communi et iusta: ergo de ratione legis é, quod sit utilis Communitati; sive Reipub, Maior patet, quod lex inutilis Communitati; sive Reipub, minuit illius libertatem sine ulla ipsius utilitate; et minuere libertatem Reipub, sive Communitatis sine ulla ipsius utilitate é contra bonum Com. et iustitiam: ergo &c.

Nec sufficit, quod lex sit utilis alicui Persone Communitatis, si hec utilitas non cedit in bonum Com. quia tunc bonum Com. nempe libertas Communitatis postponeretur bono particulari; quod iniustum é, ut constat ex cap. sua 3° qq. 1, ubi dicitur plurimorum utilitas unius utilitati; l. voluntati est praeferenda &c. Præterea quia ut constat ex regula 37 iuris canonici in 6° utile non debere per inutile vitiari: ergo utilissima libertas per inutiles leges tolli non debet.

5 Odicto é, quod lex sit de re possibili hoc é, de re, quam possint facere: hec conditio includitur, et infertur ex 3ª conditione supra explicata. Patet, quia si lex ferretur de re impossibili, esset iniusta, et consequenter invalida: ergo de ratione legis é, quod feratur de re possibili. Antecedens patet, quia iniustum é, ut ipsa ratio naturalis dictat, iubere impossibile, et quod fieri non potest: ergo &c. sane conditionem statuunt omnia iura. Videatur sanctus Aug. lib. de na. et gratia cap. 96 negat Deus potuisse praecipiendi impossibile: ait enim: firmissime creditur Deum iustum, et bonum, impossibilia non potuisse praecipere.

Distinguendum dicitur é duplex impossibile, unum simpliciter impossibile, et alterum moraliter impossibile. Illud é, ad quod subditi non habet potentiam physicam. impossibile vero moraliter é id, ad quod habet potentiam physicam in subiecto, sed summam difficultatem. Unde duplex etiam é possibile, aliud physicum, ad quod subditi habet potentiam physicam, et aliud morale, ad quod habet potentiam moralem; eo quod non contineat summam difficultatem,

nec sit nimis difficile.

Ad rãõẽ q legis utilissimũ ē requiri potẽtatẽ phicã, ac proinde legẽ debere ẽẽ de obto potĩ phicẽ. De potẽtate morali cũ limitaõe loquendũ ē, et nobis avertendũ de raõe legis ẽẽ potẽtatẽ moralẽ rei praeceptae, nisi gravissima, et utilissima causa urgeat. Unde regulariter loquendo lex debet ẽẽ de re moraliter poli.

Prior resolutio pt, q lex tendere debet in bonũ cõe, scilicet, ut subditi boni, l. meliores fiant: et lex de re moraliter impoli n tendit in bonũ cõe; q lex de re moraliter impoli n ē vera lex. Minor pt, q dicta illa lege de re moraliter impoli subditi peiores fiunt, siquidẽ res summe difficiles pleriq n faciunt, q lex de re moraliter impoli n tendit in bonũ cõe.

Posterior pt, ex rõe, q gravitas legis aequalis saltẽ gravitati causae instat: et gravitas legis de re moraliter impoli, quãdo urget gravissima, et utilissima causa ē aequalis gravitati causae; q iusta ē; q n ē de raõe legis impositio moralis rei praeceptae, quando adest gravissima, et utilissima causa. Maior, ex iure civili cõstat, ex rõe: q necessitas moralis n excludit ptẽ phicã ad obediendũ legi; q iuste pot legislator iubere res moraliter impoles, quãdo adest causa gravissima, et utilissima. Quando ergo hoc urget, dictat rationẽ ē ut homines etiã difficillima faciant. Hinc tenemur pro bono cõi plures leges difficillimas observare. V.g. leges de exponenda propria vita pro pace, et cõcordia totius regni.

Sed opponeo cõtra hanc legis cõditionẽ, q Cõcilii Tridentini sess. 6. canone 26 definit, nullũ hoĩẽ posse sine speciali privilegio Dei vitare omnia peccata venialia: et tñ 6 x ... praecipit vitare omnia peccata venialia; q n ē de raõe legis, quod versetur circa res moraliter poles. Cõfir., q de lege Mosaica dicit cap. 15 Actorũ, n potuisse portari: q fuit de re moraliter impoli.

Resp., cõce-

Decem praeceptis, divinitus datis, quae non denotare legis, quod necesse est esse moraliter possibile, quando urget gravissima, et utilissima causa. Concedo totum: quando non urget, nego totum. Distinctio claret ex dictis. Causa autem gravissima, et utilissima, quae urget, in prohibitione omnium venialium est munditia ab omni peccato. Quapropter licet moraliter sit impossibile sine speciali privilegio Dei vitare omnia peccata venialia, possunt in lege aliqua Divina praecipi.

Aliter respondet Pater Arriaga disp. 4 dicens, legem Divinam habere ut obiectum omnia peccata venialia collective, et divisive, idest, unum seorsum peccatum, et aliud aliud: vitare autem omnia peccata venialia divisive non esse moraliter impossibile, et possibile.

Ad distinctionem autem, verbis illis significari legem illam fuisse difficilem, et onerosam, quia ut probat Abulensis ad cap. 25 Deuteronomii quaestione 4 habebat sexcenta, et tredecim praecepta: non tamen denotatur esse de re moraliter impossibili: siquidem quam plurimi illam observaverunt, ut patet ex Scriptura. Nec omnino enthimemate aliquid inferatur, nam, quamdiu dimus esse moraliter impossibile posse praecipi, quando urget causa gravissima, et utilissima, quae semper adest in divinis praeceptis, quae continent difficultatem. Ratio doctrinae est, quia moralis impossibilitas relinquit in subiecto potentiam ad obediendum legi, et faciendum quod praecipit, licet difficillime sit.

6.

Dubito, quod lex sit ex suppositione. De hac dubitatione non una Theologorum sententia. Aliqui negant esse essentialem legi promulgationem. Ita Glossa cap. 1 de Constitutionibus, Pater Granado disp. 2 de legibus, et non nulli alii, quos refert Pater Joannes de Salas tract. 14 disp. 1 sect. 4, ubi docet promulgationem esse essentialem legi. Ita Pater Suarez lib. 1 de legibus cap. 10, Pater Joannes de Salas, Pater Amicus, Pater Arriaga, et apud hos plures alii.

Difficultas haec tota est dicere, an sit lex significat etiam praeceptum, quod ad tempus latum durat, vel solum praeceptum quod ex se in perpetuum durat. In ea tamen non recedendum a sacro,

legem appellari a iurido[?] quasi illud, quod firmum, stabile, et perpetuum est. Quapropter dicendum est perpetuitatem esse de essentia legis. Ratio alia [illegible] et [illegible] verum vocum lex ita explicantur.

Sed distinctio est duplex legis perpetuitas, alia positiva, quae datur quando legislator in ipsa legis ditione formaliter explicat se velle legem perpetuo duraturam; alia negativa, quae datur quando legislator non explicat, neque imponit praeceptum ditione non limitando durationis tempus. Hoc enim ipso intelligitur praeceptum perpendurare[?], donec revocetur. Proinde durat etiam post mortem legislatoris, et obligat praesentes et futuros, sive successores subditos.

Ad rationem legis non requiritur perpetuitas positiva, et sufficit negativa, quae dicit ineo, quod lex non moriatur, seu expiret morte legislatoris, vel amotione illius ab officio, aliis [illegible] in hoc, quod duret, donec revocetur ab eodem superiore, vel successore. Itaque Doctores explicant Suarez, Vasquez, Sallas, et Sanchez lib. 8 de matrimonio disp. 28. Unde colligitur perpetuitatem legis non excludere revocationem ab eodem superiore, vel successore.

Sed obiiciunt Adversarii: lex vetus vere fuit lex; et tamen solum erat duratura usque ad adventum Christi Domini; ergo non est de ratione legis perpetuitas. Confirmatur, quia imponit praeceptum perpetuum [illegible], quod distinguitur a lege duratura post mortem legislatoris, vel amotionem ab officio; ergo perpetuitas legis non est illi essentialis dicta a mero praecepto.

Respondetur varii[?] [illegible] negando consequentiam, quia lex vetus abrogata est, et quoad plura praecepta esse perpetua erat, cum sine ulla temporis limitatione lata fuit. Ad confirmationem nego antecedens, quia de ratione praecepti est, ut non duret post mortem, vel mutationem imponentis illud. §. 5. reliquae ditiones legis exponuntur.

Caput. §3.

Reliquae Ditiones Legis exponuntur.

Legitima legis ditio est, quod publica

uetur, l. potestate fiat, ut loquitur D. Thom., quod non est, absque auctoritate communitatis. Patet ex D. Thoma, quia lex respicit bonum commune, ad quod ordinare ordinarie pertinet ad eum, ad quem pertinet ordinare ad bonum commune, est, vel totius communitatis, vel alicuius gerentis vicem totius communitatis; ergo condere legem est, vel totius communitatis, vel personae publicae totius communitatis curam habentis; ergo de ratione legis est, quod fiat publica auctoritate.

Pro intelligentia huius conditionis legis distinguenda est duplex auctoritas, sive potestas: alia publica, alia privata: haec solet dici dominativa, et reperitur in patre respectu filiorum, in viro respectu uxoris, et in domino respectu servi: illa vero dicitur iurisdictionis, et est duplex, alia suprema, et quae omnino independens est, et alia subordinata, quae participatur a suprema, et ab illa dependet. Prima potestas iurisdictionis reperitur in Deo respectu creaturarum, in summo Pontifice respectu totius reipub. Christianae, in Imperatore, et Rege respectu suorum regnorum, et in republ., quae superiorem non agnoscit, ut Venetia. Secunda reperitur in superioribus a suprema potestate dependentibus, ut in duce, comite, etc.

In legislatore requiritur ad condendas leges potestas iurisdictionis, quae sit suprema: ita docent canonistae in cap. de maioritate, et obedientia. Ratio est, quia ferre leges est proprie actus gubernationis, et iurisdictionis: et particularis actus gubernationis, et iurisdictionis provenit a potestate iurisdictionis suprema; ergo latio legis debet provenire a potestate iurisdictionis suprema.

Ceterum haec conditio pertinet specialiter ad legem, et ad illius efficientem causam, quae in eo legislatore consistit, publicam, et supremam in suo ordine potestatem, ut explicabimus disp. 5.

Octava conditio legis est, quod sit promulgata. Ratio huius conditionis est, quia lex est regula humanorum actuum, quae quidem ut regulet, debet applicari: et applicatio fit promulgatione; ergo promulgatio pertinet ad eius rationem, siquidem per promulgationem innotescit subditis voluntas imperativa legislatoris;

8. 8ª.

Sed hæc conditio pertinet ad legem, ut obligaret in actu 2º, non vero ad legem ut obligaret in actu 1º, prout ad essentiam legis attinet. Probatur contra. Ratio est, quia lex æterna Dei est ab æterno a nullo promulgata, ergo necessitatur ab æterno esse, quibus præscriptis intimatio, ergo de ratione legis in actu 1º non est promulgatio. Confirmatur, quia promulgatio requisita ad legem est intimatio illius facta communitati, pro qua fertur: et lex æterna fertur pro creaturis, ergo promulgatio essentialis legis divinæ æternæ deberet fieri creaturis; ergo si promulgatio legis esset essentialis legi, æterna lex non esset ab æterno præceptiva lex.

Nona conditio legis est, quod acceptetur a populo: et hæc conditio non est essentialis legis in communi. Ratio est, quia lex divina est vera lex independenter ab acceptatione populi; ergo acceptatio legis non est conditio essentialis legis in communi. An a lege humana acceptatio sit necessaria ad legem humanam, inferius exponetur.

Decima, et ultima conditio legis est, quod sit scripta. Et hæc conditio non pertinet ad essentiam legis. Ratio est, quia sine scriptura datur lex; ergo scriptura non pertinet ad essentiam legis essentialiter. Immo neque ad legem in actu 2º et ut obligantem requiritur essentialiter, quod sit scripta. Ratio est, quia ut lex obliget in actu 2º sufficit, quod nota sit subditis: et potest esse nota subditis sine scriptura; ergo scriptura non pertinet essentialiter ad legem in actu 2º, et ut obligantem.

Sed dices: Sanctus Isidorus libro 5 etymologiarum cap. 3º, dividit legem ad distinctionem scripturæ; ergo scriptura pertinet essentialiter ad legem. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam. Nam verba Sancti Isidori intelligenda sunt de lege in sensu accidentali. Aliquando enim leges tunc scribuntur, non ut leges sint, sed ut perspicuæ sint, neque facile mutentur. C. 6, definitur lex.

Caput. 6.3.

Definitur lex.

Ex doctrina in antecedentibus præmissa infertur 1º lex esse conditiones essentiales legis, nempe quod sit præceptum, quod sit doctrina, habens, imposita communitati, et in bonum ipsius; quod sit utile ipsi communitati,

quod n̄ē recta, q̄d sit dece poli, et quod sit pp̄ma. Infert.[2°] aliquas legis Odiones s̄it, quod fonas p̄ublica authoritate, ȳnormal̄ges accepturi à populo, execut.. n̄ ēē essalis legi in ..., et accentalis. et ..̄ requiri, l. in legislatore, ut legz valide ondat, l. insubditis, ut in actu obligent, l. in ipsis legibus ut percipiuntur subditis. et n̄ sane rent.

Infert[3°] m[2a] ūdione legis, s̄it, quod hē ūdio, et[3a] s̄it quod sit recta inclindat alias duas ūdiones, nempe quod sit utilis, et dece poli. Ex quibus omnibus infert[4°] omnes ūdiones essales legis quadrante hoc praedicti tenuit. secans ..̄ ex .. reppertas. Infert[5°] hēc omnia gratia et ūdiones essales legi verificari de lege in ultima acceptione, nempe quod ē regula recta, et mensura humanae actionis, cui si conformentur habebunt bonitatem, et si difformentur malitiam.

Sed notandus ē legz in hac ūsideratione posse adhuc dupliciter sumi. 1° p actu, l. actibus legislatoris, quibus apud se dicit legz, et subditos obligare decernit. In hac acceptione dicimus legz intimari, notificari, ..., quo loquendi modo significamus actus, l. actus, quos legislator dicit legz, notos fieri subditis; .. intendimus ipsos intimari, intimari, aut notos fieri.

Secundo sumitur p signo externo manifestante subditis atque obligandi, quae hēt legislator, et sic .. oc... ..., .. politicus, ... ex voluntate obligandi. Meminimus hujus duplicis acceptionis ... in cursu theolico de legibus dicendo rect..[a] lex in priori acceptione dicitur ... lex enuntiativa, in actu 1° et quatenus ē ... ganz, lex v° in posteriori acceptione ... dicitur lex in actu[2°] obligans.

De lege

In[2a] hac posteriori acceptione ... dus ē Sanctus Thom. 1.2.[ae] q. 90 art 2°, ubi sic definit legz. ē quaedam ordinatio rationis promulgata ad bonum ūde ab eo, qui curam hēt ūmunitatis. Dicitur 1° ordinatio, et ē,

directio, seu regulas, qua subditi diriguntur à legislatore. Dixi, deniq. quolibet directio simplex eoque insufficiens, et denotat directio sendo praeceptiva, eoque manifestata et intimata subditis eos ligavit et obligavit ad faciendum id, ad quod dirigit. Et in hoc differt lex à consilio, oratione, petitione etc. quae sunt directio rationis, nullatenus obligatoriae indicunt.

2º dicitur rationis, quia debet oriri à recta ratione, qua legislator dirigat ad ferendam legem: et in hac voce continentur dotes et qualitates legis, sicque quod sit honesta, deae possibilis, et apta. Non sequi ea sentiam debere in qualibet lege ditandam rectam rationem dictat.

3º dicitur promulgata, id est, notam aliquod signum, illam manifestans, vel scriptum aut vocem. Ratio est, quia lex obligat debere rationem, quia nemo tenetur facere quod ignorat, neque potest obedire frustra legis si legem ignorat. 4º dicitur ad bonum commune, ut ostendatur finis quem habere debet legislator in condenda lege, quae debet esse publica utilitas. Ratio est, quia lex fertur propter publicam potestatem, haec autem respicit bonum commune. 5º denique dicitur, ab eo, qui curam habet communitatis, ut ostendatur quis debeat esse conditor legis. Sequuntur in locum in hac defin. voces illae ordinatio rationis exercent munus generis, et illa explicantur differentia legis ex meris praeceptis, quae imponuntur personis particularibus, et leges à vi. ... quas voces explicant differentia legis à praeceptis, et aliis.

Ex hac defin. Divi Thomae patet definiri lex in 1º sensu, et quatenus accipitur pro actu, seu actibus, quibus legislator ... Dicitur hac ratione: et ordinatio rationis in ordine ad bonum commune ab eo qui curam habet communitatis, quia ... sufficienter promulgatur, vim habet obligandi subditos. Vasquez vero, defin. impugnat, eo quod ... videtur supponere legem esse actum rationis, seu intellectus, in 4º hoc dubio ut ... hic impugnatio non urget, quia illa particula ordo rationis ut explicatur manet, et benignitat P. Suarez lib. 1 cap. 12 abstrahunt ab actu intellectus, et voluntatis, itaque lex sive consistat in actu intellectus, sive in actu voluntatis est ordinatio rationis, id est orta à recta ratione.

Nihilominus, judico neutram defin. explicare facile legem ut consistit in mero praecepto, quia lex non est. Non praeceptum impositum ad tempus communitati ad ipsius commune bonum est ordinatio rationis etc.: et tale praeceptum non est lex; siquidem non est perpetuum; quia essentia adaequata legis neutra defin. penetrare explicatur.

Legem igitur ipsi, et suis, praeter ea quae judico, definiendam est praeceptum justum ex se sed communi ac perpetuum, quod si sufficienter promulgetur obligabit subditos. Leges vim obligandi in actu 1º subditos, est praeceptum justum ex se communi ac perpetuum sufficienter promulgatum. Rectitudo utriusque definitionis ex dictis constat. Quia Vasquez explicat differentia legis, differentia illius à lege, verba illa praeceptum justum exercent munus generis; quia convenit praeceptis impositis peculiaribus personis: reliquae ... sed ... differentia.

Sed argumentum: praeceptum potest esse commune et perpetuum: quia debet madiriam ... recte explicat differentia legis ...

legis à non lege. Arg.^m quia quamvis præceptum potest imponi communitati ad bonum eius, ordinarie et per modum, in ambitus superioris ab officio; quamvis præceptum per se sit Dei, et perpetuum. Respondendo argumento; ad probationem nego etiam ant.: quia de essentia verae legis quod non durare per mortem, et mutationem superioris ab officio, ut infra dicemus, et tenent Suarez, Vasquez, et Sanchez. Praeterea etsi quamvis præceptum possit imponi communitati ad bonum ipsius Dei, hoc tamen ex natura sua non exigit præceptum obligari personis, sed imponi; exigit vero lex, et in hoc differt à suo præcepto, quod lex exigit, et essentialiter petit ad bonum; præceptum vero non exigit.

Obiicies 2º plures dantur leges, quæ non respiciunt bonum Dei: ergo prædicta ratio non est propria legi prout distinctæ à præcepto. Arg. 4. quia lex præcipiens cultum Dei, et actus religionis tendit in bonum externum ipsius Dei; et hæc lex est generalis: ergo etc.

Respondendo arg., et minorem probationem. quia actus Dei, et actus religionis cedunt in maximam utilitatem, et bonum reipublicæ, Dei, et finaliter, et explicite non apparet; licet actu virtualiter: quapropter obiectio nihil in nos probat; quia non exigitur ad legem, quod finaliter feratur in bonum communitatis; nam sufficiat virtualiter.

Obiicies 3º: leges multæ ordinantur in damnum civium puniendorum, et leges imponentes vectigalia et tributa non sunt ad bonum Dei, nec item solutio vectigalium, et tributorum: ergo dantur leges, quæ non feruntur in bonum Dei. Respondendo concedo maiorem, nego minorem. Nam delinquentium punitio, et tributorum solutio ordinatur ad defensionem Reipublicæ, et ipsius utilitatem, ac proinde talis lex fertur directe, et virtualiter in bonum Dei.

Obiicies 4º: pars præcepti relata ad bonum Dei induit nomen legis, ut docet D. Thomas hic q. 90 a.
et pars præcepti etiam ut relata ad bonum Dei imponitur particulari personæ, et communitati: ergo non est de ratione legis esse communem ex parte subiecti, id est, quod imponatur communitati. Confirmatur: quia principium

respiat ex parte, hi personae privilegiatae, ex immunitate: et privilegium est quaedam privata lex: ergo non est de ratione legis ut obliget ex parte hi.

Recte distinguendo maiorem: in debet ratio legis in adaptatione [illegible] de maiori; ex duobus sensu instinguendo est. [illegible]: in debet ratio legis adaptatio, nego maiorem, [illegible] et reliqua parata legis. [illegible] nego minorem: quod privilegium etc. respiciat immunitatem, quatenus illos obligat, ut servent personae privilegiatae eius favorem, de quo obtinet privilegium. Caput 3. Illationes morales ex dictis.

Caput 3.

Illationes morales ex dictis.

Ex dictis capitibus antecedentibus [illegible] infertur 1.º voluntatem superioris non esse praeceptum, ac proinde nec legem, quod [illegible] [illegible] verba significantia volitionem, vel quid simile, talia sunt: mereo, [illegible], hortor, rogo, vellem. Ratio est manifesta, quia subditus ex superiori colloquens [illegible] [illegible] verbis: et subditus non potest imponere praeceptum superiori: quia illis verbis non obtinet praeceptum, ergo nec lex. Verba autem significantia praeceptum, vel legem sunt haec: decernimus, sancimus, legem ferimus, volumus, statuimus, praecipimus, iubemus, prohibemus, vetamus, non liceat, non [illegible], [illegible] praecipit, iubet, teneri, obligentur: vel verba imperativa, cavete, facite, non audeant facere, non liceat etc. Ita Caramuel in commentariis ad regulam Sancti Benedicti ex Suarez, Vasquez, Valentia, et Azor.

Infertur 2.º non esse legem, ac proinde nullam inducere obligationem voluntatem superioris praecipientis contra dictamen rectae rationis, seu, quae honestas non sit saltem negative. Ratio est, quia de ratione legis est, quod praecipiatur non contra dictamen rectae rationis, et quae sit honesta saltem negative.

Infertur 3.º ad rationem legis non requiri, quod objectum praecepti sit positive conforme rectae rationi. Ratio est, quia sufficit, quod sit ordinabile in bonum finem: et adeo

a hoc n̄ sequitur quod sit possibile observare utrāq; nam in adversus legis n̄ requiritur quod obtē: secus si sit possibile observare utrāq; nam interest n̄ ē legē sed casus de re impossibili phisice, l. moraliter, ac proinde neminē teneri obedire legi iubenti rē phisice impossibilem, l. moraliter impossibilem nisi rem vocat gravissima causa.

Vide n̄ teneatur audire Sacrū die festo, dū vinctus detinetur in carcere, ubi n̄ fit Sacrū. Insuper n̄ teneatur observare leges inter se incompatibiles. Ut si simul occurrant eodē tempore lex audiendi sacrū, et lex succurrendi proximo extreme indigenti, n̄ tenetur utrāq; simul servare, cū id n̄ impossibile, siquidē impossibile ē te adire templū audiendi sacrū, et n̄ deserere agonizantē, aut te manere apud agonizantē, cū n̄ omittere sacrū. Tenetur tū, in duarum legum incompatibilium aliquā, l. aliquas observare. Ratio ē, q. servare aliquā, l. aliquas n̄ ē impossibile; ergo ad eas servandas tenetur.

Sed quaeres hic, quā lege teneatur, qdo plures occurrunt incompatibiles. Resp. cū dicta. Ut si omnes videntur tibi aeque graves, et aequalis omniū obligatio, et tunc poteris pro tuo libito eligere ad obediendū quā malueris. Ita plures CC. apud Cardinalē de Lugo de Sacramentis disp. 26 n. 131. l. leges tū, aut videntur tibi inaequales, et tunc teneris obedire legi superioris ordinis, seu intimanti majorē obligationē. Ut in duarum legum praecipientis audire sacrū, et legis praecipientis succurrere proximo agonizanti, teneris ad succurrendū proximo, et omittendū sacrū. Q. lex de succurrendo proximo in maxima illa necessitate divina et naturalis ac divina; lex ā de audiendo Sacro ē lex hūa.

Quaeres 1°, an omittens debitum peccatū, qdo nemini legi paruerit. Resp. affirmative. Ratio ē, q., in ea hypothesi teneris non deserere agonizantē propter majorē obligationē legis naturalis, ā si deseras agonizantē peccas contra hanc obligationē. Ideirco in ea hypothesi excusaris ā tuā obligatione audiendi Sacrū, sed ex suppositione, q.

amissa; equato; q. impste e anitescopto, et adire templum audiend. Sacr: et tenc n. amiss. equito; q n. hab. racz te excusantz ab audie sacri: q. penaz etz n. audieny Sacr. q. omitti; duplex peccaty.

Propterea impossibilitas moralis excusans etz à lege iubente ea nimis difficilz. Unde si damnatus sis ad mortz, l aliud malz, et hi bi impenat, ten. l, praeceptz n. effringendi carcerz, nec fugiendi, possis sine peccato carcerz infringere, et fugere. Ita Diana p. 3 tract. 5 resolut. 102. Praeterea, si sis servus bello iusto, l, iniusto captz, n teneris n fugere, et poteris praeceptz tui domini fugere, ut à servitute libereris. Ita Diana p. 3 resolut. 82. Insuper n teneris teipsz, nec complices tui delicti denuntiare etz in casibz ad tribunz S. Officii pertinentibz, ut asserit P. Suarez de fide disp. 20 sect. 4, et cz multis Diana p. 5 tract. 4, resolut. 8, et 9. Q. nemo tenet se prodere, ut hetr, in cap. aliqdo de poenitentia distinctione 1a. Excipet, casz, in quo p bono Coi teneretz aliqz propria ponere, ut in casu haeresis tendentis in perniciz publicz.

Infertur 5°, legz praecipientz res divisibilz obligare ad p., qd totz fieri e impole, et p., sive ea modo observari pt. Unde qui tenet recitare, et n pt legere omnes horas, tenet dicere eas, quas pt. Constat hoc ex illa ãd. ex pp, damnata ab Innocentio **XI**, que e quinquagesima quarta, et sic se hz: qui n pt recitare matutinz, et laudes, pt a reliquas horas, ad nihil tenet, q maior p. trahit ad se minorz. Similiter qui n pt ieiunare, tenet abstinere à carnibz, si pt, et à lacticiniis, et ovis, in ieiuniis quadragesimz, et qui n quadrag. n pt ieiunare feria 2a, tenet ieiunare feria 3a, 4a.

Infertur 6, teri teneri obedire legi iubenti simul res iustz, et iniustz indivisibiliter; teneri tr. parere legi res duplicz mat. divisibiliter praecipienti: ac proinde te observare debere legz ut mandantz mat. honestz, sive iustz. Ratio pri-

prioris lib. 2. c. 9. quod tunc talem reddi iniusta, et quando rehet, ac si esset ca s.m. vt mg. iniustam precipiunt: et n tenemur obediere legi iniustae: ergo n tenemur obedire legi iniustae simul vt iustae et iniustae. Rao poste- rioris pt, quia lex precipiens divisibiliter vt iusta, et vt iniusta, pervi- neret, ac si essent duplex lex, una iusta, et altera iniusta: et tunc te- neremus obedire legi iustae, quod tenemus obedire legi eg duplici mg. divisibiliter precipienti.

Inferes 3.o legem precipientem vt iustam sed non rectam n obli- gare, si iniuste precipiat. Vnde si lex precipiet, quod te spoliares omnibus tuis bonis, et de elemosinis te aleres, n tenearis parere legi. Rao est, quia lex vt honesta, et iusta hoc precipiet, iniuste tn eg mandaret, nisi forte ha- beret in aliquo locus delicti poena.

Inferes 6, legi precipienti vt honestam iniuste tn ex parte mi intrinsi, te nunquam tenere obedire, nec parere, quia in eius obedientia interveniet aliquid contra rectam rationem: quod si in aliqua obedientia nihil interveniet contra rectam rationem te posse obedire licite, n tn teneri: et hoc verum est. Si lex precipiat vt iniustam ex parte mg. et ex parte ani, qualiter lex precipiens vt omnes cives Hispalenses solverent, quod n deberent, et omnes aequaliter attentis singulorum rebus familiaribus.

Rao prioris pt est, quod n tem- pestivitatem obediat rectae rationi; ergo quotiescunque intervenerit aliquid contra rectam rationem in obedientia legis .... tenemur eg observare, nec possumus licite parere. Et 2.o, etia, quod n teneamur aliquid facere contra rectam rationem; imo tenemur n facere. Rao posterioris pt est, quod quando in obedientia legis ni- hil intervenit contra rectam rationem possem tu cedere iuri meo, quod habeo, ut n sim teneamur: et cedens meo iuri possem obedire legi licite; ergo &c.

Vnde cedens meo iuri, si ees civis Hispalensis possem solvere quod n deberem, et etiam quod attenta mea minore ne iusta familiari esset mihi solvendum: et hoc quidem licite et sine peccato: quod nullum inhonestum reluceat in eo, quod cedam iuri meo, quod

habuit sua bona, neque in eo, quod pauperes sic tamen pensionem solvunt, quas divites solvunt, si ea velis.

Dices: nunquam licet cooperari alterius peccato: sed ... legislator ferendo legem iniustam ... subditos ei obediendo. — Resp. distinguo maiorem: nunquam licet cooperari alterius peccato per se, et directe, concedo maiorem; per accidens, et indirecte, nego maiorem. In eo casu legis iniustae ... subditus ... indirecte cooperaretur legi iniustae, et legislatoris peccato. Quia nec ... nec aliomodo influeret in illud, sed permitteret legislatoris ... facere, quod ille praeciperet, et hoc, vel ad vitandum scandalum, vel redimendam suam vexationem, vel forte quia inutilis esset resistentia subditi vigente legis executione.

Ex quibus patet posse subditum iuste obedire legi iniuste praecipienti, imo teneri, si scandalum, vel aliud incommodum sequatur ex non obedientia, quod ... in obedientia ... intervenit ... suadet, efficaciter quod subditi, et quivis alius tenetur vitare scandalum, cum potest et non solum potest, sed tenetur subditus obedire legi iniuste praecipienti, si scandalum sequatur ex non obedientia. Quaeres an lex sit actus potentiae intellectivae, vel volitivae? Caput vel aliquibus fomitiis referuntur Doctorum sententiae.

Quaestio 2.a
An lex sit actus potentiae intellectivae, vel volitivae?
Caput 1.3
Aliquibus fomitiis referuntur Doctorum sententiae.

Suppono 1.o quod, si ipse legislator ... videtur supponere legem debere esse actum, et non posse esse habitum, vel speciem, neque potentiam. ... proprium legis est dirigere, et obligare: sed hoc pertinet formaliter ad actum, et nequit convenire abstractive, vel speciei, neque potentiae; ergo lex debet esse actus, et non potest esse habitus, vel species, neque potentia. ... cum actus intellectus agentis realis, cuius proprium est ferre leges, et in ... reali solum sint actus, et plures potentiae, merito dubitatur quisnam sit lex actus, et cuius potentiae an

intellectus, an voluntatis?

Suppono 1° legem posse dividi in actiuam, l. formalem, l. causatiuam, et passiuam. Dividitur formaliter, quatenus in sua entitate verificatur de ipsa lege, sive quatenus est sui, de quo verificatur de ipsa lege. Causatiue dicitur quatenus retinet esse in causa, sive legislatore. Passiue dividitur quatenus retinet esse in subditis. Suppono 2° quaestionem procedere de lege, quatenus retinet esse in subditis. Ideo est, quod certum est legem ... potentiae subditis praecedere actus legislatoris, quibus ... indicium illius manifestat, et notificat subditis.

Suppono 3° actualiter ... regulam humanam operationum, quae non licet ... Dominus Augustinus et D. Thomas definiunt peccatum esse dictum, factum, concupitum contra legem, id est, contra iudicium rationis proponentis esse aliquid, aut verum, aut falsum, illud proponat, et an tenere sit vera, ut sit existimata.

Suppono 4° in legislatore plures actus, ad ... solet ... ad condendas leges. Proximiores, et magis principales ... Primus est intentio efficax publicae utilitatis, ... ad ministrandam, ut huic subserviat medium. Consultatio ad propositi finis executionem. Qui actus est intellectus, et ordinis ad prudentiae politicae, quam princeps moderatur rempublicam, aut regnum. Qui actus post hunc adiungitur est voluntas eligens, et obligans ad medium, ad ... indicatur. Quae voluntas debet esse seria, et efficax quoad intimationem, et obligationem inducendam; nec non quoad executionem operis praecepti, ut infra explicabimus, ubi illius obiectum assignabimus. Electionem

ita subsequitur 4us actus intellectus in legislatore, per quem eam cognoscit. Significatio spectat ad prudentiam intelligendi, et in legislatore erat, ... dicere per quam ... ad aliud dirigendum, ... reflectere supra suam decisionem. Post hunc actum, qui immediate non videntur ... ingerunt, nonnulli admittunt alios actus practicos, quibus ... non videtur indicium, neque in nobis apprehensio, indicium, l. ... Sed nobis concludendum

oio ē, q̄ ē inintelligibilis.

Tandem 5.ta et ultimus actus ē intimatio, quâ superior manifestat subdito actum, et intentionem efficacem, quam habet illum ligandi et obligandi ad exequendum opus. Actus iste solet appellari imperium politicum, quo actum intellectus mediante, tanquam sui substantia. Et hic actus ē necessarius, ut resultet obligatio parendi in subditis: nam licet superior vellet subditum ligare, et obligare, si tamen suam voluntatem illi non patefaceret, subditus non teneretur obedire.

Potest autem fieri hac intimatio voluntatis superioris, vel per signum virtuale, vel per signum formale. Fit per signum virtuale, quando manifestatur per vocem, scripturam, vel aliud, in quo subditus cognoscit eam voluntatem superioris. Per signum formale fiet, si Deus adducat in intellectum creaturae cognitionem suae voluntatis, et praecedentis intentionis, et actus eam ligandi, et praemendi ad opus, quod praecipit.

Oblectantes [?] his 1a. sententia docet legem consistere in actu solius intellectus. Videtur esse D. Thomae 1. 2. q. 90. art. 4. corp., quem ita interpretantur, et sequuntur Thomistae, quibus accedunt P. Valentia disp. 7 de legibus, P. Granado, P. Azor, et quanta ad legem ponitur aliquid [?] complectitur, P. Vasquez 1. 2. disp. 150. et alii, dividuntur inventis autores circa naturam actus: Nam thomistae in lege admittunt actum quendam in legislatore antecedentem voluntatem obligandi subditos, quem dicunt carere affirmare, atque negare, et esse merum imperium quod his vocibus explicatur: Fac hoc. Alii vero theologi non admittunt hoc imperium asserentes legem consistere in iudicio legislatoris, subsequenti illius voluntatem obligandi, et supra [?] reflectentis super eam cognoscentis.

Alij denique consistunt legem in eo iudicio, quod praecedit voluntatem obligandi.

Secunda sententia defendit legem consistere in solo voluntatis actu: et non omnes huius

omnes huius sᵗᵉ authores assignant eandem voluntati actiuæ
videri vide apud Pᵉᵐ Suarez lib. 1° cap. 16. et apud Pᵉᵐ Salas re-
nent hanc sententiam RRᵈⁱ aliqui, inter quos Pᵗ. Arriaga disp.
1ᵃ de legibus, et Pᵉᵐ Lenze libro 3° metaphysicis tractatu 3° nº 22.

[illegible] ta usque Opladit, hanc quæ legem Dsistere in actu intellectus et volun-
tatis. Stant pro hac sententia Bonauina de legibus disp. 1ᵃ quæst. 1ᵃ.
Ludouicus Coppensis in suo Theolico cursu tract de legibus disp. secun-
tione 1ᵃ.

4ᵃ ta aliquorum RRᵈᵒʳᵘᵐ affirat non necessario usque ad utrumque positum sufficien-
realiter sub disiunctio, ita ut sufficienter Dsistere lex vel in solo actu intellectus vel
in solo actu voluntatis. 5ᵃ ta docet legem Dsistere in politico imperio mani-
festante inferiori voluntatem ligandi, quam habet superiori; adeoque legem esse
scriptam, vel externa alia signa, quæ legislator manifestat suam voluntatem sub-
ditis, ita plurimi Pᵗ Salas hic disp. 1ᵃ sect. 1ᵃ.

Sexta denique ta asserit legem
Dsistere partialiter in actu imperativo, et partialiter in promulgatione tabula
legislatoris, hoc est, in promulgatione, quatenus retinet eo legislatoris. allegan-
tur pro hac ta Pᵗ Suarez lib. 1° cap. 14. Vasquez 1ᵃ 2ᵃ disp. 155. et Haunoldus
disp. 1 de legibus. sect. 6ᵃ. C. 2. pro nostra est, ta statuunt 2 duos.

Caput 2ᵘᵐ.

Pronostica, et vera sententia statuunt 2 duos.

Sit 1ᵃ D duo: lex non Dsistit in solo actu intellectus. Est 1ᵃ

13 Pro. 13. Ad duo, quod si consisteret in solo actu intellectus Dsisteret vel in
actu indicii, qui antecedit voluntatem efficacem obligandi subditos, vel in
actu indicii, qui illam subsequitur, vel in actu imperii, qui neque in apprehensio,
neque indicium, aut dicitur: at in nullo ex his actibus Dsistit; ergo lex non Dsistit
in solo actu intellectus. Maior Dstat, quia in aliquo ex illis actibus ponitur
lex ab authoribus Nostris.

(Minor Dstat Probatur 1ᵃ pars quoad 1ᵃ
quia lex requirit Dsistere in eo solo actu legislatoris, qui non obligat subditos,

Legislatoris intimet et indicium ejus voluntatem efficacem obligandi subditos, ex non obligat, lex ipsis intimata consistit non solum in actu indicii ... voluntatem efficacem obligandi subditos. Major videtur non dubia, quia denotat legis est obligare subditos, si ipsis intimetur. Minor probatur quia indicium illud est actus intellectus, quo legislator indicat expediens obligare subditos ad tale, vel tale opus faciendum, aut omittendum: et subditus non obligatur ad tale, vel tale opus faciendum, aut omittendum ex eo, quod cognoscat a legislatore indicatum expediens, vel indicatum expediens obligare ad illud opus; ergo etc. Minor haec probatur, quia subditus ad nullum opus obligatur, nisi ipsi constet de voluntate legislatoris obligandi; haec a non constat subdito ex cognitione indicii legislatoris indicantis expediens obligare; ergo etc.

Probatur eadem minor quoad 2am partem: quia indicium subsequens voluntatem legislatoris efficacem obligandi subditos, supponit legem adesse constitutam; ergo lex requirit constitutionem in actu indicii subsequenti ad voluntatem efficacem obligandi, quam habet legislator. Antecedens probatur, quia illud indicium supponit voluntatem legislatoris obligandi subditos orta a recta ratione cum bonitate ... talis voluntas est lex saltem sub ea denotatione; ergo etc.

Probatur eadem minor quoad 3am partem 1o, quia talis actus imperii non datur in intellectu: ergo in eo actu imperii non consistit lex. Probatur antecedens duplici ratione 1o, quia omnis actus intellectus est apprehensio, vel indicium, vel discursus: et actus iste imperii non est apprehensio, nec indicium, vel discursus: ergo non datur in intellectu. 2o, nam ideo daretur actus imperii in intellectu, quia esset apprehensio, neque indicium, aut discursus, quia talis actus correspondere in intellectu his verbis: fac hoc: et istis vocibus non correspondet, ergo talis actus imperii non datur in intellectu. Major probatur, quia ex illis vocibus colligunt hi auctores, eumdem imperium intellectuale. Minor probatur, quia istae voces fac hoc, equivalent his, mea voluntas est, ut hoc facias: volo, ut hoc facias. Sicut ista vox hem ... equivalet his, valde admiror: et secundis vocibus non correspondet in intellectu imperium illud intellectuale manifestum; ergo nec primis vocibus correspondet. Minor haec probatur, quia illis vocibus correspondet voluntas obligans ad aliquid faciendum, ex cognitione ...

in dictamine omnium actuum &c.

Minor quo ad primam partem probatur

1.º quia est de ratione talis actus imperii, inquantum requirit distinctam legem, quia supponit legem ad esse constitutam, & lex non distinguitur in actu imperii, inquantum &c. ... sequenti, ... quia ille actus imperii supponeret in legislatore voluntatem obligandi subditos ... a recta ratione ... legis &c.

Sic 2.º

... lex non distinguitur ... actu voluntatis. ... quod ut requiritur, dicam lex divina actus voluntatis superaddit actum ... &c.

1.º quia volitio superioris, qua vellet subditos cogere ad aliquid faciendum, vel omittendum ..., & ... non sufficiens obligare subditos ... ipsis intimetur: ... de ratione legis est, quod sit sufficiens obligare subditos, ... ipsis intimetur, ergo in volitione superioris ... secundum se ... non distinguitur lex. Minor non est dubia. ... legitima. Major ... quia non tenetur subditus obedire voluntati superioris, ... ipsis intimetur, nisi realis, et prudens sit: ... volitio superioris ..., et ... considerata non est realis, et prudens; ergo volitio superioris ... considerata non est sufficiens obligare subditos, ... intimetur.

... explicatur haec ratio, quia illa volitio ... omni actu ... in legislatore non est realis, et prudens: ... ut volitio legislatoris in lege, ... obligandi, debet esse prudens, et rationalis, ut docent omnes fere ... Suarez lib. 1.º de legibus cap. 4; quia volitio illa ... considerata, ... omni actu ... obligare, ... subditis intimetur, quia non est lex.

... 2.º

quia lex ut obligatoria quantum est esse debet esse actus humanus ab agente rationali ... quatali productus: ... sola volitio superioris ... considerata, sine ... dicta a quolibet alio non est actus humanus ab agente rationali ... quatali productus, ergo sola volitio superioris ... considerata, sine ... dicta a quolibet alio non est lex. Major ... non dubia, quia lex est actus ... rationis prudentiae; Minor ... quia actus humanus ab agente rationali ... quatali productus

tus involvit essentialiter cognitionem, quam dicitur. Conclusio etiam videtur legitima. quia lex ex se obligatoria est actus legislatoris, qui si intimetur subditis, eos obligaret et volitio, quae non est actus humanus productus ab aliquo reali fautore ut tali, licet intimetur, subditos eos non obligat; ergo etc.

Conclusio est 2a authorum ... et intelligenda est ut et praecedens de lege, ut se tenet ex parte legislatoris, et ut obligatoria quantum est ex se, sive in actu 1o.

Sit 3a Conclusio: lex non existit proprie in politico imperio, quo legislator manifestat subditis propriam voluntatem illos ligandi: est authorum ... Conclusio, quae etiam intelligenda est de lege ut se tenet ex parte legislatoris: quia lex aeterna est vere et proprie lex: et lex aeterna non existit in politico imperio, sive intimatione facta subditis; ergo lex non existit proprie in politico imperio manifestante subditis voluntatem superioris. Maior est certa. Minor probatur; quia ab aeterno nullae extiterunt creaturae quibus Deus posset suam voluntatem manifestare; ergo lex aeterna non existit in politico imperio manifestante subditis voluntatem Dei.

Confirmatur 2o, quia lex, ut ex se ... quia caput ... affert essentialiter actus legislatoris internos; ergo lex non ... existere in politico imperio. Confirmatur 3o, quia hoc proprie imperio politico, non tenetur subditus obedire; ergo in tali imperio non existit lex. Antecedens probatur, quia adhuc posita voluntate superioris intimata, et manifestata subditis est irrationalis, et impediens: et tunc non tenetur subditus obedire; ergo etc. Caput 3 aliae conclusiones pro nostra sententia.

Caput. 3.

Aliae Conclusiones pro nostra sententia.

Sit 4a Conclusio: lex ut obligatoria quantum est ex se affert essentialiter utrumque actum utriusque potentiae intellectivae, et volitivae, et ultra utrumque actum nihil superaddit. Haec conclusio favent authores 3... Est 2a authorum 4... et sententia ... Triplici parte Minor ... Conclusio 1a, quod lex quantum est ex se obligatoria non existat sufficienter—

sufficientem actualis, l. in actu voluntatis, ut volunt auth. 4. l.
2a quod dicitur in intrinseco eo omnia actu. 3a quod ultra [illegible]
actus nihil [illegible] addat. 4a p. conclusio sufficienter manet probata
ex dictis, t. 1. a. conclusio, ex quibus ostenditur neutrum ex praedictis acti-
bus seorsum acceptis obligare subditos, quamvis si [illegible] intimentur. Et [illegible]-
bit in ea l. in iis actibus, qui obligant subditos si ipsis intimentur, quod
lex non consistit in actu intellectus, sed in actu voluntatis, seorsum acceptis.

Secunda

p. conclusio. pro quod lex ut obligatoria quatenus a se consistit in iis actibus
legislatoris, qui si sufficienter intimentur subditis, eos obligant, ex quo-
rum aliquo deficiente deficit obligatio: At si intimentur subditis actus in-
tellectus, et voluntatis, quos habet legislator, quando condit legem, eos obligant,
et si alterum intimetur, deficit obligatio; ergo lex consistit in conjuncto ex utro-
que actu intellectus et voluntatis legislatoris. Major constat ex dictis, quod lex ut obli-
gatoria quatenus est esse solum indiget intimatione, ut actualiter obliget
subditos: ac proinde quidquid necessarium est ex parte legis, ut accedente intimatione
lex obliget, constituit ipsam legem.

Minor. Minor dupliciter p. Et quoad 1.m
q. si intimetur subditis voluntas superioris sententia realis, et quidem
imperativa de aliqua re facienda, aut omittenda, et iudicium, quo
dirigitur talis voluntas, subditi tenentur obedire superiori eam illam
facere, l. omittere; quod si subditis intimentur actus voluntatis, et intellectus,
quos habet legislator, quando condit legem, eos obligat. Minor eadem quo-
ad 2am p. quod si sufficienter intimetur subditis l. actus iudicii, quo
iudicat prudenter expedire, quod aliquod opus ab illis fiat, l. omi-
tatur, non tenentur obedire, nisi illis insuper intimetur voluntas, quam ve-
lit tale opus fieri, l. omitti. Nam plura iudicant superiores expedire,
ut fiant, quae tamen non praecipiunt, ergo [illegible]. Et rursus si sufficienter intimetur sub-
ditis voluntas superioris, non tenentur obedire, quia [illegible] esse imprudens,
et irrationalis, quod non intimato subditis, l. actu voluntatis, l. actu intellectus le-

legislatoris defîrit obligão obediendi legi

3.º dico, est aliqua voluntas seria, deliberata, et realis, quâ legislator decernit aliquid à subditis fieri, h. omitti, ponit quidquid exigit ex sé legis, ut obliget subditos; ubi ipsi intimet: et in tali voluntate ut seria deliberata, et reali, sufficit affectus, actus ipse voluntatis, et actus intell., quo dirigit; et lex ulna actus intell. et voluntatis legislatoris nihil superaddit. ergo lex consistit sufficienter in quando ex actu voluntatis, et intell. Ergo est legitima. Minor uidetur n. dubia, q. illa voluntas ut seria, deliberata, et realis solus inuoluit actus voluntatis, qui denotatur voluntas seria deliberata, et realis, atque cogita quæ subit illa denotatione; Maior ex dictis constat, et suadetur, q. si illa voluntas ut satis intimetur subditis, isti tenentur ei obedire; q. illa voluntate ut tali relucet quidquid exigitur ex se legis ut obliget, q. in illa consistit lex ut obligatoria quantus ê ex se.

Sit 4.º dicto, lex ut obligatoria quantus ê ex se consistit in actus intell., eius actus voluntatis simul, subjectum tm quod denotatur lex, siue de quo predicatur lex, ê solus actus voluntatis. Unde lex formaliter, siue specificatiue accepta, et magis dicitur subiectus, de quo uerificatur denotatio legis, ê solus actus voluntatis.

Explicatur dictum. Certum in quouis concreto distinguuntur duo, subiectus, quod tale denotatur, et forma seu ea formalis, à qua denotatur tale, cuius forma, seu causa formalis solet quod participare ipsius subiectus, ut cernitur in denotatione ueritatis logicæ, in qua duo distinguuntur, scilicet subiectus ueritatis, seu quod dicitur uerus, et ea formalis, siue forma quæ uocatur uerus. Illud ê solus actus intell., qui dicitur uerus; forma uero quæ uocatur uerus ê ipse actus, et simul obiectus cui conformatur.

Idque etiam cernitur in denotatione actus peccaminosi, et denotatione actus huiusi. Nam denotatio

peccati, et denão actus huius Domini, et entitas ipsius actus voluntatis, eius concursus, ac libertas; adhuc tamen solus actus voluntatis est subiectum, quod denominatur peccatum, et actus huius. Similiter in nostro casu denão legis, siue tam in rebus est quoad usum morale, quod transeuntes ex actu voluntatis superioris decernentis subditos obligare, et ex iudicio rationalis, quo indicat expedire obligationem imponere subditis, solus vero quod denominatur lex est solus actus voluntatis.

Probatur 3º. ii pars: subiectum quod denominatur lex est solus actus voluntatis; lex specificatiue accepta est actus voluntatis: hoc vero sic flg: denão legis est solus actus voluntatis: lex reduplicatiue ut lex est solus actus voluntatis.

Conclusio sic explicata est ad mentem Patris Suarez, qui recte notat quod illa debeat esse omnes Dd. qui imperium inuoluntare constituunt. Probatur: Primo ex modo loquendi Sacrae Scripturae et Sanctorum Patrum, ac Doctorum, apud quos solemne est, praecepta et leges appellare voluntates. Sic in Psalmo 32 dicitur: notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas. Et Psalmo 142: doce me facere voluntatem tuam. Et in Euangelio ait Christus Dominus: fiat voluntas tua etc., in quibus testimoniis, et pluribus aliis, praecepta, et leges dicuntur de voluntate.

Similiter loquuntur SS. PP. et Doctores, idque ostendit usus loquendi, quo utimur solemus ad significandum praecepta, et leges nobis imposita: sic dicere solemus: hoc vult Superior: haec est voluntas superioris, ut ostendamus illud esse praeceptum, et legem superioris. Vnde in lege 1. ff. de constitutione principum, et §º Sed et quod principi placuit, Instituta de iure naturali gentium et ciuili, dicitur: principis placita leges esse. Quae omnia probant actum voluntatis appellari, et denominari legem, et subiectum, quod denominatur lex, est actus voluntatis.

2.º Dico, nãe; q. de voluntate
roali et prudenti superioris, Gupiente communitati re honestz,
et vtilz; Vis eiuns, sine limitatione temporis, dicit cu ver-
tate[?] rog lex; q. dictz; quod ... et q. quê denoat lex,
è actus voluntatis. Prob. et simul ... ary, q. plura, qu enun-
tiant de lege dicunt de tali voluntate: nz. de ea dicit, quod li-
get subditos, quod imperet, quod ordinet unz ad aliud, tanquz
medium ad finz, quod acceptant ex motiuo boni, ut boni, quod
sit actus iustitiae legalis. Ergo: et hoc omnia enuntiant de lege:
ergo plura, qu enuntiant de lege dicunt de eiusmodi voluntate: ergo illa
voluntas è subz, quod denoat lex.

Sit vltima dico: lex ut ordinata
obligans, praeter actus intell. et voluntatis legislatoris affert essentialiter
intimatioz, quâ subditis innotescant tales actus. Prob. q. lex ut ina-
ctu 2.º obligans, praeter actus intellectuales ex se obligatorios, affert essentialiter
applicatioz factz subditis, ex qua oritur obligatio in ipsis obediendi:
sed hoc applicatio è intimatio, qua subditis innotescunt actus legisla-
toris; ergo etc.

Ista intimatio dicitur politicus expensus, et consistere pot
in quocumque signo exhibito à superiore, ... eius nõe ab alio medio
quo eius actus interni manifestandi dirigant. Unde aliquan-
do ... consistere in solo actu cognitionis, ut ... si Deus produceret
... medio quo notificaret, et intimaret creaturis ... et volun-
tatz, quã hi ... obligandi; aliquando per consistere in vocibus, ali-
quando in Scripto etc.

Ex dictis in ... cap. ante infertur decisio illi-
us questionis, ad quz potz lex pertineat. Dicendz q. è legz redu-
plicative ut obligatoriz quandz è ex se pertinere ad potz intellectuz,
et volitivz simul; Legz vero specificative acceptz pertinere ad solaz po-
tz volitivz: ac deniqz legz ut obligantz in actu 2.º pertinere etiz ad po-

intimatio formalis, quae aliquando est eadem cum ipsa efformatione vocis, aliquando eadem cum ipsa caracterum delineatione &c. Caput 4.m aliarum sententiarum argumenta contra nostram sententiam diluit.

Caput. 4.m

aliarum sententiarum argumenta contra nostram sententiam diluit.

Argumentum 1.m contra 3.m dicunt, quia sancti Patres, et sacri canones passim docent legem esse regulam, docere, erudire, oculos mentis aperire, illuminare &c. atque haec in solo actu intellectus inveniuntur, ergo in solo actu intellectus consistit lex. Respondeo concessa maiori negando minorem quia ea omnia verificantur de lege obiective, quatenus ipsa cognita est norma subditis, regula, et quasi via, qua dirigit ad bene operandum. In qua consideratione inveniuntur in actu voluntatis superioris, quatenus illuminat obiective oculos, et subditorum intellectus quatenus ab ipsis cognita eos ducit ad bene operandum.

Argumentum 2.m lex consistit formaliter in intimatione voluntatis superioris: atqui intimatio est actus intellectus; ergo lex consistit in actu intellectus. maior probatur quia superior aliquid [illegible] a subditis, ut illis intimet suam voluntatem, condit legem: ergo lex consistit formaliter in intimatione voluntatis superioris. minor etiam probatur quia illa intimatio est locutio mentalis superioris; ergo &c.

Respondeo, nondum maiorem, illam distinguendo claritatis gratia: lex quatenus est ex se obligans consistit in intimatione, nego maiorem: lex ut in actu 1.o obligans, subdistinguo maiorem: consistit in intimatione praecise, nego maiorem: in intimatione et actu interno legislatoris, concedo maiorem. Ad probationem nego maiorem. quia intimatio, quando intervenit, est legis iam conditae accidens [illegible] ipsam supponit lex condita.

Argumentum 3.m contra 3.m dicunt neque lex consistere in eo actu, quo superior potius ponit lex,

Ergo quo sive ablato aufertur et posito sive actu voluntatis superioris imperativo, ponitur lex, et illo sive ablato aufertur; ergo lex consistit sive in actu voluntatis imperativo. Minor probatur quia posita sive voluntate superioris imperantis ieiunium etc., subditus manet obligatus ad ieiunandum, et si alia reliqua omnia dumtaxat, si sola deficiat voluntas superioris, subditus non manet obligatus; ergo. Dices. Antecedens probat quod eatenus sola voluntas superioris imperantis ieiunium non sufficeret ad obligationem subditorum, quatenus dependet a cognitione: at a cognitione non pendet ut obliget; ergo. Dicendum [illegible] quia a cognitione solum dependet libero exercitio, quo omnis volitio petit sive cognitionem, ut sit actus prudentis: ergo non dependet a cognitione ut obliget.

Rectius secundam maiorem, nego minorem. Ad probationem respondeo antecedens. Ad aliam probationem omissa maiori, nego minorem. Ad probationem dando antecedens, et nego consequentiam. Nam ut probatum manet voluntas superioris, ut obliget debet esse rationalis et prudens: si enim esset, vel irrationalis, vel imprudens, nulla resultaret obligatio in subditis ei parendi: in ea quod prudentis et rationalis constituitur cognitio ipsius voluntatis dirigentis.

Arguitur 4° contra 3am conclusionem: ergo lex consistit in eo, quod [illegible] vocis usus vocatur lex: sed usus politicus imperii vocatur lex; ergo lex consistit in politico imperio. Minor probatur quia passim theologi praecepta divina vocant signa voluntatis divinae. Vulgo etiam dicimus, leges esse claras, vel obscuras, hunc librum, vel illum esse codicem legum; ergo imperium politicum, sive signa externa, quibus legislator manifestat suam voluntatem obligandi subditos, vocatur lex.

Rectius omissa maiori, nego minorem. Ad probationem. Recte theologos appellantes praecepta Divina signa voluntatis Divinae loqui de praeceptis Divinis prout exprimuntur externis; non vero de illis specificative. Similiter quando vulgo dicimus leges esse claras, vel obscuras, etc. fit sermo de legibus prout scrip-

m, sub qua reduplicatione continetur in codice. Ex quibus siquidem codex lex appellatur, lex ipsa ... dicitur de legibus, ... ipsa ... ... appellatur.
Frequenter cum ... nomine authorum eos appellamus.

Arguitur
2º ex verbis Divi Augustini libro 22 contra Faustum cap. 27, ubi ait legem aeternam esse rationem vel voluntatem Dei; quae ex mente huius Doctoris lex sufficienter consistit, sive in actu intellectus, sive in actu voluntatis. Confirmatur: quia ... in superiore libera operante ... actus intellectus imperativus, talis actualis imperium esset verum ... lex consistere ... in solo actu intellectus. Antecedens ... explicatur in eo admittente actus intellectus liberos in volitione ... intellectus ... in volitione, ... inde ... superiorem ... aliquis imperare ... praecepta, et leges ... actus intellectus ... imperium mere intellectuale: ergo &c.

Resp. Divus Augustinus nihil decidere in illo loco, et indecisam relinquere quaestionem de lege aeterna ... subsistendo illam consistere in ratione, vel voluntate Divina. Ad confirmationem nego antecedens. Ad probationem ... illos actus ... in ea ... admittente non ... praecepta, et leges, quae ... nomina de facto significant ... de facto significant actus voluntatis. ... non possunt ... communicationes, nec alia plura efficere, quae sine actu voluntatis ... non possunt. Adde ... imperium intellectuale ex ... hypothesi ... quia tale imperium esset cognitio enuntiativa voluntatis existentis in superiore de executione, ... ut supra diximus: et illi ... voluntate ... illi ... operantes ... imperium intellectus. C. 5. alia quae restant ... solvuntur, et explicantur actus intellectus, et voluntatis pertinentes ad legem. Caput. V.

Alia, quae restant argumenta, solvuntur, et explicantur actus intellectus, et voluntatis pertinentes ad legem.

Arguis 6º Dº 4º Dilup.: si aliquis actus intellectus divinae legis, maxime intellectus quo cognoscunt legislatoris convenientiam aut disconvenientiam, bonitatem, aut malitiam operis, quam praecipit, vel prohibet: At hic actus non distinguitur legis: ergo nullus actus intellectus ingreditur formaliter essentiam legis. Maior patet, quia si legislator erret, et non ex scientia putans esse malum iniungat, condet veram legem, verum subditos obligantem; ergo Dico. Antecedens probatur quia tunc praeceptum est saltem materialiter et imperatum a habente veram iurisdictionem; ergo Dico.

Confirmatur, quia ut lex obliget, non requiritur quod sit formaliter iusta, hoc est, quod procedat a cognoscente bonitatem et convenientiam sui praecepti, alioqui subditus non teneretur obedire, nisi prius ei constaret, quod legislatoris voluntas esset prudens, et formaliter iusta; hoc autem falsum est: non enim tenetur prudentiam, et iustitiam legislatoris scrutari; ergo Dico.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem nego antecedens, admissa probatione concedo antecedens et nego consequentiam. Quia ut docet Suarez cum aliis lib. 1º de legibus cap. 4º ad valorem legis requiritur, quod sit formaliter iusta, et prudens, nec sufficit, quod sit materialiter, aut ex parte obiecti tantum iusta. Videri autem debet subdito non intervenire cognitionem de obiecti convenientia in legislatore, quando opus iniungitur, non teneretur obedire. Ad confirmationem nego antecedens, et sequelam illius. Quia subditus dum opposita non constat, censere debet iustitiam et prudentiam legislatoris: non enim praesumitur bonus, dum non constat esse malum. Quapropter sine illa inquisitione obedire tenetur subditus superiori praecipienti.

Respondeo 2º negando maiorem; quia licet ille actus iudicii de ratione non requiratur, requiritur actus iudicii proponens obiectum indifferenter, ut voluntas latrina legis libere disponat. Quamvis praescindendo a libertate, aliqua cognitio necessaria est, ut voluntas latrina legis dirigatur ab agente rationali formaliter tali procedat, in qua differt lex, quae necessario procedere debet ab agente rationali formaliter tali.

Arguis

Arguo 3°; quia nullus est actus voluntatis, in quo possit consistere lex: ergo lex non consistit in aliquo actu intellectus, et voluntatis. Antecedens: nam si voluntatis actus, l(ex) est volitio, qua superior vult obiectum executioni dari, vel volitio, qua vult subditos obligare ad opus: sed neutra volitio potest esse lex. Ergo. Minor duplici probatur seorsum ponendo. Primo, nempe, quod volitio, qua superior vult aliquid executioni dari, non constituat legem. Nam quantumvis subditus sciat voluntatem sui principis, ut soleat [illegible], [illegible], [illegible] tale [illegible], non tenetur [illegible], donec princeps illi suam voluntatem per imperium intimet; ergo lex non consistit in volitione, qua superior vult aliquid executioni dari.

Confirmatur 1°, quia etsi [illegible] de voluntate efficaci Dei, non tenerer illi conformari, donec mihi per imperium eam intimaret; ergo voluntas, qua superior vult aliquid executioni dari non constituit legem. Confirmatur 2°, quia dari potest praeceptum, et consequenter lex, quin efficaciter non velit superior, ut constat in praecepto iniuncto Abrahamo de immolatione filii sui Isaaci, quam Deus nolebat: imo dari potest lex, quam desideret legislator non adimpleri, ut sibi applicet poenam transgressoribus impositam; ergo actus voluntatis legislatoris, quo vult rei praeceptae executionem, non constituit legem.

Probatur pars altera minoris, nempe quod volitio, qua superior vult subditos obligare, non possit constituere legem. Quia illa volitio est actus, quo vult superior obligare subditos, non autem est actus, qui obligat: sed de ratione legis est obligare; ergo illa volitio non constituit legem, et consequenter [illegible]. Maior patet, quia quatenus superior vult obligare subditos, quatenus vult aliquid inducere eos obligare. Nam intelligi nequit voluntas alicuius effectus formalis, nisi ut voluntas applicandi formam, ex qua resultat talis effectus formalis: atqui id, quod in subdito obligat fu-

obligat formaliter non est voluntas superioris inducendi obligationem; sed obiectum huic voluntati correspondens; quod obiectum esse non potest actus ipse, quo vult superior obligare subditum ad aliquid, scilicet praeceptum, sed contentum ex voluntate legis, ita ex se ipsa obligat.

Confirmatur; nam quamvis subditus sciat superiorem, eo ipso revelante, velle obligare illum ad aliquod opus exequendum, non tenetur voluntati superioris obedire, donec inveniat illi praeceptum, quod suam voluntatem ipsi notificet; ergo voluntas obligandi subditum non est ipsa lex obligans, sed quid legis antecedens.

Hoc caput petit explicemus, quinam sit actus voluntatis, in quo consistit lex? Sit ergo nostra conclusio: actus voluntatis, in quo consistit lex, est voluntas imperativa ex sua specialitate rationis obligativa. Ut explicetur conclusio, revocanda est in memoriam doctrina communissima inter authores, ut circa idem omnino obiectum male et finale posse dari diversos in specie actus voluntatis. Nam sicut circa idem omnino obiectum dantur in intellectu apprehensio, iudicium, et discursus, qui sunt actus diversi in specie, ita circa eundem omnino obiectum malum et finale dantur in voluntate amor efficax, et inefficax, desiderium, et gaudium, sive fruitio.

Similiter dantur in voluntate hi actus circa idem obiectum diversi ex sua speciali ratione, ut petitio, promissio, praeceptum. Petitio est actus voluntatis, quo desideramus obtinere aliquid ab aliquo. Promissio est actus voluntatis, quo intendimus praestare aliquid alteri. Praeceptum est actus voluntatis, quo imperative intendimus aliquid ab alio fieri. Qui omnes actus versari possunt circa idem obiectum, et ut ex se patet, sunt diversi ex modo tendendi circa illud.

Hoc praemisso, ergo conclusio: datur in voluntate superioris voluntas ex sua speciali ratione imperativa: et haec sufficit ad rationem legis; ergo haec dicitur lex. Minor probatur, quia talis voluntas est reipsa praeceptum, ac proinde

si habeat aliquam legis obligationem, obligat lege. Minor explicatur, ex
eo, quod imperantis imperium dat effectum quidem specialem ex
ratione suae specialis reddendi obligationem ad id quod praecipitur a sub-
dito: at talis effectus est voluntas ex sua speciali ratione imperati-
va: ergo dat in voluntate superioris voluntas ex sua speciali ratione
imperativa.

Haec voluntas imperativa est etiam obligativa, et potest dici
voluntas obligandi, ex prioribus in ratione exercitio obligationis, quan-
tenus est eadem cum ... actu in quo dicimus, voluntatem
esse actum elicitum, velle illum elicere. Quod loquendi modo solum significa-
mus velle illum elicere in actu exercito, quatenus actualiter illum
producit; non quatenus per aliquem actum antea velit, aut imperet producere;
aliquin non esset primus actus. Unde voluntas obligandi in hoc sensu non habet
pro obiecto obligationem, et eius effectum inducere, simul in actu exercito
obligationis. Et ratio est, quia non habet pro obiecto, quod non vult formaliter: et non vult
formaliter obligationem; ergo non habet pro obiecto obligationem.

Sit 2a. relatio, voluntas
imperativa constitutiva legis potest esse inefficax, vel efficax circa rem impe-
ratam. Prima pars declaratur primo, quia potest fieri lex, vel praeceptum a supe-
riori absque voluntate efficaci dandi praecepta, ex cum voluntate opposita; ergo
voluntas imperativa constitutiva legis potest esse inefficax. Secundo, quia
princeps potest condere legem poenalem cupiens simul, quod subditi vio-
lent legem, ut poenam subeant; ergo voluntas, quae superior facit legem
de aliquo efficiendo, potest esse inefficax.

Dices quod si voluntas imper-
ativa constitutiva legis, esset debere efficax circa res praeceptas, nulla
lex divina transgrederetur, siquidem nulla causa potest divinae volun-
tati resistere; ergo lex non consistit in voluntate efficaci imperativa circa res
praeceptas.

Contrariam declarat primo, quia nulla ratione pugnat cum ratione voluntatis

imperativus efficacia est, ut praecepta; imo facilius explicatur usus obligativus legis in voluntate imperativa efficaci: ergo voluntas imperativa constituens legem non potest esse efficax, ut praecepta; ergo voluntas constitutiva legis potest esse inefficax, vel efficax.

Ex hac doctrina colligitur 1° voluntatem non imperativam superioris sive efficax, sive inefficax sit, non constituere legem. Ratio est, quia talis voluntas non est praeceptiva, alioqui sequeretur plura praecipere superiorem, quae non praecipit, cum certum sit superiorem habere voluntatem, et quidem efficacem circa plura obiecta, quae tamen non praecipit.

Colligitur 2° obiectum voluntatis imperativae constituentis legem esse idipsum, quod lex praecipit; (idemque dicendum est de voluntate imperativa prohibente circa rei prohibitae) ratio est, quia obiectum voluntatis est id, quod per talem actum attingitur; at id quod praecipit lex, attingitur per voluntatem imperativam; ergo obiectum voluntatis imperativae constituentis legem est idipsum, quod lex praecipit.

Colligitur 3° obiectum legis non esse obligationem subditorum, ac proinde superiorem ferentem legem non velle formaliter per voluntatem legislativam obligationem subditorum. Ratio est, quia obiectum legis solum est, quod per legem formaliter vult legislator: at formaliter non vult obligationem subditorum; ergo obiectum legis non est obligatio subditorum; antecedens patet; nam stat, quod lex in actu exercito respiciat obligationem subditorum, quia hoc non est aliud, nisi quod reddat formaliter obligatum subditum; et lex quamvis formaliter non velit obligationem subditorum eo ipso, quod ipsis aliquid imperet, aut prohibeat, reddit subditum formaliter obligatum: ergo quamvis lex formaliter non habeat pro obiecto obligationem subditorum, eam tamen respicit in actu exercito.

Colligitur 4° voluntatem imperativam superioris inefficacem quoad modum, atque obligat, esse tamen efficacem quoad vim obligandi in actu 1°. Ratio est, quia per se ipsam obligat in actu 1°, licet per se ipsam non inferat opus praeceptum: ergo non potest non obligare quando existit; ergo est efficax in

obligationis quae inducit in actu.

Et ex primo hac explicatione actus voluntatis gubernandi legem, et obligationem illius faciendi, evadit via ad solutionem argumentorum. Quorum secundum argumentum cui respondetur ... negationem ... Ad primum principalem concedo antecedens et nego consequentiam. Ex ante solum infertur legem in actu primo obligare ut tali non deesse sufficienter quoad actum voluntatis, et alterius affirmationem realiter intimationem factam subditis ut dicimus in ultima solutione. Quia intimatio non est quaevis cognitio, quamvis sit subditis voluntatis efficax ... sed solum illa, quae sit a legislatore cum intentione ipsos obligandi. Secundo ... cognoscat subditus voluntatem principis de solvendis gavellis, ... de ... gavellis solvendis, nec quod talis lex non suppleat ... gavellarum, et ... defectum intimationis requisitae ad inducendam obligationem in subditis.

Ad 3um ...
... omitto antecedens, et nego consequentiam. Quia tunc non obligatio nasceretur ex defectu intimationis voluntatis ... a Deo cum intentione obligandi. Quia cognitio intimationis requisitae ... lege ... dicta. Unde ex illa ... actus voluntatis legislatoris de executione operis ... legis. Omitto antecedens quia forte illa cognitio esset sufficiens intimatio legis ... Sed de hoc infra.

Ad 2um ... concedo antecedens et nego consequentiam, quia ex illo solum infertur quod voluntas superioris de effectione operis, in quo ... sit ... aut ..., possit esse inefficax, et quod requiratur debere voluntatem efficacem, quod totum nos admittimus. Et ideo ... voluntate legislatoris de opere efficiendo ... voluntas efficax, et inefficax de ... effectionis operis. Ratio est quia duae voluntates inefficaces, una inefficax, et efficax alia de

de obiis quorum ē rationes sunt, ut audisti in libris de anima.

Ad 3

eiusdem minoris probationem: necessarius actus voluntatis, quo superior vult formaliter obligare subditum, sive quo directe vult condere legem, non distinctum legem [illegible] probat argumentum: distinctum a lege actus, quo superior vult obligare subditum in actu exercito, qui actus eidem formaliter, ac actus, quo superior imperat aliquid subdito. Unde actus ille non habet pro obiecto obligationem, nec aliter amat effectum formalem obligandi, quam imperando subdito. Qui eo ipso inducit obligationem, et ponit effectum formalem obligandi in subdito. Sicut ponit per se ipsum effectum formalem rei causatae, quamvis directe tendat per amorem in talem effectum.

Ad maiorem claritatem haec duo tibi distinguenda sunt: 1um voluntas obligandi: 2um voluntas obligans, sive obligativa. Voluntas obligans, sive obligativa est amor inefficax, vel efficax rei illius imperans ex sua ratione speciali, atque adeo ex sua speciali ratione inducit obligationem in subdito ad illam exequendam, et habet pro obiecto rem praeceptam, quam superior accipit a subdito fieri. Voluntas obligandi est amor ipsius obligationis et imperii. Unde est actus reflexus super voluntatem imperativam, et habet pro obiecto obligationem subditorum. Ex hac duplici voluntate, 1a non distinguitur lege, et hoc solum probat argumentum. 1a vero voluntas constituit legem.

Adhuc dico, ut saepe dixi, hanc 2am voluntatem posse dici voluntatem obligandi in actu exercito, quatenus ferri per se ipsam inducit obligationem; non vero quatenus habeat pro obiecto obligationem, quae substantiae consideratione est voluntas reflexa, quae non pertinet ad legem.

Quoties ergo legem vocamus voluntatem obligandi, addenda tibi est limitatio in actu exercito, ut sic innumeras fugias aequivocationes. Vel si placeat legem appellandam

voluntas obligans, seu obligatoria, et actus voluntatis, quo legislator amat legem et vult eam condere, appellatur voluntas obligandi sine restrictione, aut limitatione.

Ad 3.

Objiciunt omisso argumento et distinctione: voluntas obligandi reflexa est, et tendens in obligationem, non est lex. Sed talis est voluntas obligandi in actu exercito, et tendens impersonaliter in praeceptum; ergo non est lex, neque ergo. Omissis argumentis, ut abstrahamus a quaestione infra discutienda de cognitione requisita ex parte subditorum, ut tenerentur legibus et praeceptis.

Dices:

Simul ac leges, vel praecepta per superiorem habent voluntatem efficacem esse opposita rei praeceptae, vel prohibitae; ergo lex non est in voluntate superioris esse rei praeceptae, vel prohibitae. Antecedens ostenditur in duplici exemplo in ergo: patet de superiore desiderante violationem legis, ut sibi applicet poenam transgressoribus impositam: et de Deo iniungente Abrahamo praeceptum de immolando filio Isaac. Consequentia autem quia voluntas efficax esse oppositi rei praeceptae vel prohibitae destruit legem: siquidem ratione illius verificatur subditus non agere contra voluntatem superioris, sed potius illi se conformare: et subditus non agens contra voluntatem superioris non agit contra legem; ergo etc.

Resp. distinguendo antecedens: simul ac leges, vel praecepta per superiorem ut superiorem, et ut legislatorem habent voluntatem efficacem esse oppositi rei praeceptae, vel prohibitae, nego majorem: per superiorem ut persona realis, sive ut non superiorem et legislatorem, concedo antecedens. Et in probatione distinguo majorem: voluntas efficax superioris ut superioris, et legislatoris, esse oppositi rei praeceptae vel prohibitae, destruit legem voluntatis. Concedo majorem: voluntas efficax superioris ut personae particularis, destruit legem voluntatis, nego minorem.

Ex plica distinctionem.

Superior et legislator potest dividi in duplicem, scilicet ut legislator, seu personam publicam: ut legislator habet voluntatem imperativam, eamque praeceptivam, et prohibitivam quae sive efficax, sive inefficax sit, excludit aliam voluntatem imperativam esse oppositam. Unde superior ut legislator non potest habere voluntatem efficacem, neque inefficacem esse oppositam rei praeceptae, vel prohibitae. Eo enim ipso, quod illam haberet, desineret, lex esse.

Potest tamen, ut persona publica habere voluntatem decidentiam efficacem, vel inefficacem esse oppositam rei praeceptae, vel prohibitae. Quia haec voluntas est compatibilis cum voluntate ipsius inefficaci imperativa eiusdem praecepti, vel prohibitionis. Siquidem duae voluntates inefficaces, vel una inefficax, et alia efficax, et una simul possunt. Praeterea quia voluntas non opposita est voluntati, neque illam destruit, quia totus haec oppositio est destruere valet voluntatem superioris ut legislatoris actus voluntatis, quae procedit ut legislator, non a qua procedit ut persona publica.

Ratio est, quia ut persona publica se habet ac si esset persona distincta a legislatore. Ergo sicut voluntas personae distinctae a legislatore non opponitur, neque destruit voluntatem legislatoris, ita nec voluntas ipsius legislatoris ut persona publica est, habet oppositionem cum voluntate eiusdem ut legislatoris est, ut dico.

Neque subditus tenetur, imo nec potest se conformare voluntati, quam habet legislator de non adimpletione suae legis, quantumvis eam evidenter cognoscat, imo quamvis aperte videt gratiorem fore legislatori legem violari, quam adimpleri. Ratio est, quia subditus tenetur se conformare legislatori ut legislatori, et ut bonum publicum promoventi per leges, non autem quatenus persona publica est, eo modo

Dimoto inducunt.

Aliud ad exemplum de legislatore volentis violationem legis, respondeo illud desiderium provenire ab illo, ut a lectore particulari, non vero ut a legislatore. Quo sub hac consideratione petit legem impleri, siquidem ad opus praeceptum aut prohibitum, per voluntatem imperantis subditum adigit, et dirigit. Ad 3um exemplum multiplicitur respondent ab auctoribus omnibus. 1o respondent Deum habuisse voluntatem conditionatam, ut immolaret filium Isaac casu quo non dispensaret in praecepto, quae conditio sufficit in omni praecepto, et lege non vero.

2o respondent Deum habuisse voluntatem inefficacem de immolatione Isaaci, quae sufficit ad praeceptum; efficacem vero de non immolatione. Quae duae voluntates non oppenuntur inter se, et successive intimatae diversam inducebant obligationem. — 3o respondent illud non fuisse reipsa verum praeceptum, sed specie tenus, et in apprehensione Abrahami, unde ...

De legis divisione. Cum multiplex legis divisio traditur quaestio 3a.

De legis divisione caput 13

Multiplex legis divisio traditur.

Primaria communisima legis divisio est in affirmativam, et negativam. Affirmativa est, quae expresse praecipit fieri aliquid, v.g. cole Deum, dilige Deum. Negativa est quae expresse prohibet aliquid fieri, v.g. ne occidas, ne furaveris. Discrimen inter utramque legem est, quod affirmativa obligat semper et non pro semper, negativa semper, et pro semper, id est, non obligat ad operandum in omni tempore, sed in tempore ... v.g. lex de cultu Dei obligat ad colendum Deum, et non obligat ad ponendum in omni tempore cultum Dei. Negativa obligat semper et pro semper, hoc est, obligat ad omittendum, seu

vitandum in omni tempore et prohibitum. Vigo lex dei vaidendo obligat ad id occidendum in omni tempore.

2.° Deinde dividitur lex in naturalem, et positivam. Naturalis dicitur esse, quae ex ipsa rei natura independenter a voluntate libera alicuius legislatoris obligat. in quo a Doctoribus lex naturalis dividitur in ... Vasq. 1.a 2.ae disp. 150. cap. 3.° et aliis in locis sic duplicem esse legem naturalem, alteram primariam, et secundariam alteram. Primam dicit esse ipsam rationalem naturam, quae utique est regula bonitatis, et malitiae moralis. Nam illud bonum est in genere morum, quod naturae rationali consonat, et malum, quod ab ipsa dissonat. secundariam legem appellat iudicium rationis, quo naturam rei ex natura rei indicare, et apponere aliquam ut turpem et inhonestam, et aliam ut moraliter bonam.

Alii vero Doctores cum D. Thoma asserunt legem naturalem minime esse naturam rationalem aut illius naturam, sed dictamen, iudicium, quod est lumen rationis a supremo authore nobis impressum dignoscimus quid nobis agendum, et quid vitandum sit in genere morum. hoc autem iudicium, vel dictamen quandoque spectat independentiam a divina revelatione dicitur lex naturalis humana; quando vero habet dependentiam a lumine fidei, vel mediis principiis supernaturalibus appellatur lex naturalis divina.

Lex positiva est, quae ex libera voluntate superioris fertur sive ea libertas sit tantum, sive creata in alterutra ergo salvari potest. Unde lex supponit, quod Deus libere deus voluerit mandatum, et nunc subditus rationis capax, si ponat in hac voluntate prohibere quidquid honestati naturali contrarium est, ut censent aliqui theologi, adhuc tamen ea voluntas prohibens esset lex positiva.

Tertio dividitur lex in temporalem, et aeternam. Aeterna-

positiva, ita illa, quae in tempore condita; aeterna pro dispositione
divina, [illegible] lex aeterna appellatur. Lex aeterna
illud decretum divinae mentis, quo Deus perfectissime cognoscens principia
rationalis creaturae ordinem debitum, quae ad ipso amandum
est esse creaturis dignum. Haec secundum suae legis dicuntur re-
gulari [illegible], qui in generale modo hanc divisionem con-
lex aeterna. [illegible] divinis [illegible], [illegible]
creaturis [illegible] liberum hoc, vel illud obiectum. Lex aeterna [illegible]
[illegible] ab aeterno; et ab aeterno fuit [illegible]
ta, quia ab aeterno nulla [illegible] quibus praescribenda-
m.

Subdividitur deinde positiva in moralem, poenalem, et mix-
tam. Moralis est, quae obligat ad culpam, poenam nullam exprimens.
Poenalis aut mere poenalis dicitur illa, quae nihil praecipiendo prae-
cipit, aut prohibuit, poenam solum irrogat illis, qui contra ali-
quod opus fecerint, aut non [illegible]. Ita explicat D. Thomas [illegible]
[illegible] de legibus. Mixta dicitur, quae utrumque habet, ut: hoc prae-
cipimus, aut prohibemus, neque enim nostra geratur, quod si quis [illegible]
duos annos solvat.

Subdividitur 2° lex positiva in divinam et
humanam. Divina dicitur quae immediate a Deo procedit; humana quae ab homine
immediate fertur. Divinam lex positiva divina dividitur in legem ve-
terem, et novam. Lex vetus est, quae tradita fuit Moysi, et continebat
praecepta moralia, caeremonialia, et iudicialia. Lex nova
est, quae nobis imposita a Christo, et continet praecepta supernaturalia fidei, spei,
charitatis, et Sacramentorum.

Lex etiam humana positiva dividitur in
Ecclesiasticam, sive canonicam, et in civilem, sive politicam. Ecclesiastica
continet praecepta ad bonum Ecclesiae administrandum pertinentia. Civilis con-
tinet praecepta ad civilis Reipublicae gubernationem attinentia. Illa

editis á superioribus Ecclesiasticis, quibus Apostoli Deus dedit potestatem condendi leges. Ius vero civile, seu politicum fuit á secularibus principibus, quibus Respublica sive collectio hominum potestatem dedit faciendi leges ad regimen earum quarumcunque. Ex hinc nos iuris canonici, et civilis deductio est.

Ius á canonibus in quatuor partes distribuitur. Scilicet in Decreta, Decretales, Sextum, et Clementinas. Decretum á Gratiano collectum in tres partes dividitur. 1a Collectis distinctionibus centum: Prima dicitur esse dignitas et ius suis in genere divisum; interea quae magis tertia causae hae tractatis de poenitentia divisus in septem distinctiones: Tertia pars dicitur Tractatus de Sacramentis quinque distinctionibus distributus.

Decretales epistolae Summorum Pontificum á Gregorio IX compilatae, dividuntur in quinque libros: 1us tractat de munere, et officio personarum ecclesiasticarum: 2us agit de iudiciis, et iudiciis ecclesiasticis: 3us de rebus clericorum, et Ecclesiarum: 4us de statu laicorum, praecipue quantum ad nuptias: 5us agit de criminibus, et eorum poenis. Liber 6us Decretalium á Bonifacio VIII editus, in quinque libros distribuitur, quibus pauciores titulos de iisdem rebus tractat.

Clementinae id est, Constitutiones Clementis V extra corpus iuris, ubi dicitur, variae summorum Pontificum decisiones collectae á Clemente Papa V. Extra hoc corpus canonici corpus extant extravagantes Ioannis 22 sub 14 titulis. Extant Coetera extravagantes dictae á diversis Pontificibus editae, et quinque libris constant.

Ius civile, seu Caesareum é á Romano Imperatore, aut eius auctoritate collectum. Ad hoc ius imprimis pertinent digesta, seu pandectae, id est, responsa prudentium,

quę iam Primiȝ Iustiniani collecta sunt, et in 50 libros diges-
ta.

Tribus partibus dividit(ur). Primum continet 24 libros, et digestum vetus dicitur. 2m continet quatuordecim libros, et vocat(ur) digestum infortiatum. 3m complectit(ur) duodecim libros, et appellat(ur) digestum novum.

Deinde ad ius civile attinet aliud volumen, quod appellat(ur) codex, et continet duodecim libros, licet ultimi sint in alio corpore iuris quod appellat(ur) volumen. In codice novem libri continent leges et constitutiones imperatorum, qui Christianam religionem profitebantur. Unde illum primus est titulus de summa trinitate, et fide catholica, quam imperator ibi mandat.

In volumine, quod est 2a pars codicis, continentur aliqui alii libri, nempe decimus, undecimus, et duodecimus. Continent(ur) etiam institutiones Iustiniani imperatoris, autentica, et constitutiones ... libri feudorum, nec non leges longobardorum, et ... quomodo in crimine legis maiestatis procedat(ur), et alia, quę non sunt ..., denique alia de pace Constantię.

Aliud tandem corpus appellat(ur) instituta. Continet quatuor libros, in quibus sunt quasi compendium redacta omnia iura imperatorum.

Alii ... iuris ...
...liter, an dt ius civile hoc obliget omnes nationes, quę ... subditione regis Philippi omnium. ... in regno Castellę nulla ... obligandum. ... si ... aliqua ... faciat ... ideo ... apud nos ... Praeterea si aliquid ... l. aliquam ... imponat, nulla est obligatio ...

Solum ... legi ...

tanquam supposita sapientiae, et tanquam doctrina Doctorali
orali; quae docet, et exponit opiniones, rationes, quibus indicas in-
struant, ad discendum jus. Propterea valde utilis est maxime
notitia, et eius leges frequenter allegantur a iuris peritis, et
in decisiones suarum resolutionum adducuntur.

Resolutio nostra probatur

quia imperator non est dominus totius orbis, ut recte probant P. Molina,
et P. Suarez, et ut distarent nullam potestatem, aut iurisdictionem habet
in Hispanos, eo quod rex noster supremam habeat potestatem temporalem in
hoc regno: ergo imperator non potest Hispanos suis legibus obliga-
re: nec leges imperatorum habent vim obligandi, nisi rex Hispa-
niarum subiiciat Hispanos iuri civili Romano.

¶ Quod autem Hispaniarum rex

noluerit subiectos suis regnis iuri civili Romano, constat ex legibus
iuris regni, in quibus declaratur ius civile non obligare subditos regni
Castellae. Ergo in lege 15 titulo 1° partitarum 1. sic habetur: Todos
los que son del Señorío del facedor de las leyes contenudas
de las quando las, e juzgarse por ellas, e no por otros escritos de
otras leyes; ergo nec leges imperatorum, aut alias leges iuris civilis iu-
dicari debet in regno Castellae, quod imperatori non est subiectus.

Dices,

quod ante 1ª legem libri 1ⁱ novae collectionis, et in lege 3ª titulo 1° lib.
2° dicitur: empero bien queremos, y sufrimos, que los libros de
los derechos, que los sabios antiguos hizieron, se lean en los estu-
dios generales, porque ay en ellos mucha sabiduría etc. quae verba satis per-
spicue indicant ea ~~[illegible]~~ iura non habere vim obligandi in regno
Castellae: ergo ius civile Romanum nullam habet vim obligandi Hispanos.

Sed

dices cum Sanchez libro 7° de Matrimonio disp. 86 n° 29, ius
[illegible] rex approbavit [illegible], ut ius civile Romanum habeat apud Hispanos vim

videqui adeo apiˀd de eis, aux legibus regni Castellæ desumta in eis ... latus fuerit ... Castellano ... aiunt ... regni Castellæ ... in regno Castellæ ... ut specialiter ... legibus nuper ... quæ ... Philippi ... Hispaniarum regis editæ ... anno 1581.

Consuetudo ... apud ... iuris ... naturalis valde ... magni ... Ita sentiunt Gregorius Lopez ... Baldo ... ubi ait ... allegat authoritatem ... Idem sentiunt Vargas, et Salcedo, quos refert et sequitur ... Suarez lib. 3° cap. 8. ... Vasquez ... part. 14, seu Miscellaneo 2° resolutione 69, necnon Prado cap. 3 q. 3. Caput 2. 3 de iure gentium: ubi de legibus regni Castellæ, de pragmaticis, et ... municipalibus.

Caput 2.us 3

de iure gentium: de legibus regni castellæ, de pragmaticis, et statutis municipalibus.

De iure gentium quæritur an, et in quo distinguatur a iure naturali et civili ... Part. 3 ... iure gentium ... distingui a iure naturali, quod ... naturale ... et ... iis gentibus ... Ulpianus lege 1.a ff de iustitia, et iure ait: ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit ... ius gentium, quo gentes humanæ utuntur: quod a naturali recedere facile intelligere licet, quia illud omnibus animalibus, hoc solis hominibus inter se ... lege 6.a ... inter ...

à nali, l. Gentiu[m] recedit, nec p[ro] omnia ei servit. Ita q[ue] si
aliquid addimus, l. detrahimus ma[teria] [illegible], ius p[ro]priu[m], id est, civi-
le, efficimus.

Displicet haec ditio doctis RR[bus] 1o q[uia] ius signifi-
cat legg[?] bruta à te incapacia legis; q[uia] iusmodi n[on] ê [illegible] bru-
tis cu[m] hominibus. 2o q[uia] p[rae]cepta decalogi obligant solos hoi[ne]s,
n[on] à bruta: et t[ame]n p[er]tinent ad ius nale, et n[on] ad ius Gentiu[m]: sicuti
deg[?] divina nali ê colere Deu[m]: honorare parentes &c. [illegible]

Licet

[illegible] Granadi[?] ad 1a [illegible] bru[t]a[?] hanc p[ro]prie legg[?] inse; honat[?]
dictam q[ua]ntu[m] [illegible] impressu[m] â supremo legislatore Deo, quo
indinant[?] ad generaq[ue] filioru[m], et alia cu[m] hominibus [illegible]. Quod
dictamen p[rop]ter aliquo[m]o dici lex, et ius nale; quatenus [illegible]
[illegible] ab authorem[?], et [illegible]. Sed 2a
rat[io] n[on] illa omnia ê in alia acceptione [illegible]
mul ê de iure Gentiu[m], hoc ê de iure p[ro]prio [illegible].

Br[evi]o

Suarez [illegible] optima alio m[od]o [illegible] ius Gentiu[m] à iure nali, q[uia]
ius nale dicit, ê 1a p[rim]a, q[uae] dictant quid fiat, aut
n[on] fieri debet, l. oportet, et [illegible] evidenter illata ex p[rin]ci-
piis p[ri]mis. Ius v[er]o gentiu[m] eas leges, q[uae] nec scripta sunt, nec
ex p[rinci]piis natibus manifeste deducuntur, et [illegible] p[rae]cepta, l.
prohibitiones, aut p[er]missiones ita conformes dictamini [illegible], ut in
illis om[ne]s; aut fere omnes gentes conveniunt. Unde sequitur
ius civile complecti solu[m] eas leges, q[uae] minus om[n]es [illegible]
particularia regna, provincias, aut civitates fere solent.

Sic[?] [illegible]
n[ost]ra [illegible]: ius gentiu[m] ê ius positivu[m] constitutu[m] ab omnibus
fere hominibus, quatenus [illegible] unu[m] totius humani gene-
ris [illegible], quo omnes homines obligantur, ad ea[rum]q[ue]

ad pacem, et hunc societatem spectantia. Constituta a hominibus,
l. Concordiae omnium hominum voluntate, lex vero a Deo mun-
di quibusque et inde ad posteros derivata est. Quod docet ex
verbis Justiniani Imperatoris institutione de iure naturali gen-
tium, et civili. §. ius gentium, ubi ait: ius autem gentium omni humano
generi commune est. Nam usu exigente, et humanis necessitatibus, gentes
quaedam sibi constituerunt. Ergo ius gentium ab hominibus constitutum, et
usu introductum.

Distinguitur a iure naturali et civili ius gentium a na-
turali, quia ius naturale est Deus, ac lex naturalis complectitur leges, quae
ex principiis naturae deducuntur, et quae dictamine naturae proveniunt;
ius autem gentium complectitur eas leges, quae huic dictamini conformes
valde sunt, cum ratione naturali fundantur. A civili vero ius distin-
guitur, quia hoc continet leges, quas principes ferunt ad regimen suo-
rum, ita quod possunt illas non statuere.

Ad hoc iure gentium
constat rerum divisio, et proprietates, ius emptionis, et venditionis,
aliis quae commutationes rerum ingenue abstrahendo a particu-
laribus ritibus, quibus ex iure legis civilis praecipiuntur et non
boni celebrari debent. huc etiam spectat ius belli legi-
timi, ac iure captivitatis, inviolabilitatis fidei, ac legationis
publicae, et alia id genus, quae amplitudinem exornabant, nunc
autem suppositam hanc hominum societatem, et non conditione emana-
runt. Sententia haec constat hoc verbis ex lege 5a ff. de iusti-
tia et iure. ubi dicitur: ex hoc iure gentium introducta bella,
discretae gentes, regna condita, dominia distincta, agris termini positi,
aedificia collocata, commercium, emptiones, venditiones, locati-
ones, conductiones, obligationes institutae: exceptis quibusdam, quae iure ci-
vili introducta sunt.

Explicatur et probatur eadem veritas, sive

Isidorus lib.° 5.° Etymologiarum cap.te 6.° adhibens varias exemplares iuris gentium exponens: Ius, inquit, gentium est, sedium occupatio, edificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, foedera, pacis, induciae, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Itali subdunt et inde ius gentium, quod eo iure omnes fere gentes utuntur.

In nostro regno Castellae tales sunt particulares leges, quas omnes Philippus II Hispaniarum rex instituit decaniis mandavit in unum colligi exceptis legibus partitarum, fori et stili, quod quidem opus novus liber digestus in lucem editus fuit anno 1581, et vocatur nova colectio, seu recopilatio, ubi insertae sunt leges Tauri, id est, quae in urbe Toro editae fuerunt, quae hic et separatim variis commentariis illustratae.

Partitae vocant leges a rege Alphonso cognomento el Sabio colectae ex sapientibus antiquis ex iure civili [illegible], et Patribus. Et hae leges obligant in nostro regno, ut dicitur ex lege 3.a titulo 1.° libro 2.° novae collectionis, nisi in aliqua novae aliud ius sit derogatum. In eadem lege praescribitur recurrendum primum ad ordinamentum, et pragmaticam, et in eorum defectu ad leges fori nostri regni, postremo ad leges partitarum.

Pragmatica appellatur lex nova singulatim edita, et divulgata regis authoritate, et ideo obligat, ut ceterae leges. Capita Comitiorum sunt regum responsa ad procuratores civitatis missos ad comitia, et habent vim legis. Similiter leges ... leges, et vim habent obligandi.

Praeter leges enumeratas dantur quaedam statuta, seu leges minus rigorosae ...

accessit in dictione in sententibus civitatis, seu oppidi. Et quod á statuto regno cavent non obligandi, nisi statuta regnis, vel eius Consilii, et ab eodem approbentur. Unde quum in statuta municipalia nec est de jure regni, nec statuta ante regis, vel eius Consilii approbatione. Ratio est, quia de ratione regis, vel statuti est obligare. Sic sentiunt inter alios Gutierrez et Bobadilla.

Addimus V. duas limitationes: 1ª ut statuta minoris momenti, et quae singulis annis mutantur, sicut sunt que spectant ad victum quotidianum, obligent, non esse necessariam approbationem regis, vel eius Consilii, et sufficere voluntatem ipsorum civitatis, vel oppidi. 2ª non esse necessariam regis, vel eius Consilii approbationem, si statuta ab antiquo tempore, servata sint, quia ex consuetudine acceperunt vim obligandi. Ratio est, quia hic supletur per ipsam consuetudinem.

Circa usum iuris canonici et civilis, necnon legum doctrinam ad eum est notare pro studiosis id potentibus modum quo allegari consuevit ius canonicum, et civile. Ius quidem canonicum novem modis allegatur. 1º sic: cap. consuetudo dist. 1. et significatur illud cap. eo modo incipiens, et reperiri in 1ª parte decreti.

Secundo modo: cap. si primates 5 quaest. 2ª, et significatur illud cap. contineri in 2ª parte decreti causa 5. quaest. 2ª. 3º modo: cap. septies dist. 1ª de poenitentia. et significatur illud cap. contineri in tractatu de poenitentia. 4º modo: cap. Iacobus de consecratione dist. 1ª, et significatur illud cap. esse in 3ª decreti parte.

Quinto modo decretales citantur hoc cap. de requisitis detestamentis, vel ultimis voluntatibus, hoc est, in decretalibus, que incipit, requisisti titulo de testamentis.

6.° mo: cap. nuper de sa excommunica-
tionis in 6.°, et denotat illud cap. contentum in 6.° libro decretalium
titulo de sa excommunicatione.

Septimo modo Clementina quan-
tia titulo de appellationibus, hoc est, in Clementina, quae incipit, quan-
dia titulo de appellationibus.

Octavo modo extravagante cupientes
de Judaeis, et Sarracenis, et denotat ea intra extravagan-
tes Joannis XXII.

Nono modo extravagante ad regimen de
praebendis, et dignitatibus, et denotat ea inter com.

Jus civile
enumeratis supra expositis septem modis allegari consue-
vit. 1.° si lex allegandi continetur in aliquo ex quinquaginta
libris digestorum, citatur hac ratione: lege si quis ex argentariis
§ 1.° ff de edendo, hoc est, in lege ita incipiente § 1.° sub
titulo de edendo.

2.° si lex continetur in codice citatur initio legis, et
titulus sic lege minime cap. de episcopalia audientia.

3.° modo
si lex fuerit in aliquo ex tribus libris, qui habentur in volu-
mine, allegatur liber cum lege et titulo, v.g. in codice de agri-
colis lege cum scimus libro 11.

4.° si lex in aliqua autentica
codicis allegatur, sic v.g. autentica statuimus cap. de epi-
scopis, et clericis.

5.° si lex sit in aliqua autentica volumi-
nis Justiniani allegatur, sic v.g. autentica de
§ renuimus.

6.° si lex sit in feudis citatur v.g.

Vide in Libro feudorum de prohibita feudi alienatione ... aponit.

... in institutionibus Iustiniani ... de iure nat. & iur. gentium. C. 3. an et qua ratione lex aeterna sit vera lex? Caput. 3.

an, et qua ratione lex aeterna sit vera lex?

Plura de lege aeterna theologi ... Suarez lib. 2. a cap. 1. et ... disp. ... breviter nos utilia exponemus. Suppono 1.um ... legem aeternam existere in Deo. ... in Deo tanquam in supremo principe existit ... eorum quae agenda ... quae ab ipso gubernantur ... in Deo existit lex ... et ab aeterno statuit, sequitur legitime ... legem esse aeternam.

Suppono 2.o hic solum agi de lege aeterna ... quatenus ... moralis ... creaturae liberae ... vera lex ... nullo modo ... lex.

Suppono 3.o legem aeternam ... ab aeterno promulgatam ... ab aeterno nullam ... promulgata ... ab aeterno ... intimare ...

Alii sunt difficultates ... in quo consistat lex aeterna ... aliisque pluribus

Dicitur adrua... prius sit ... dicendo lex aeterna Dei dicitur in actu Divinae voluntatis iubentis, vel prohibentis aliquod obiectum.

Probatur 1° ... lex aeterna, ut docet ... est ... vera ... praeceptivalis: et omnis vera praeceptivalis dicitur in actu voluntatis iubentis, vel prohibentis aliquod obiectum; ergo lex aeterna ... sit in actu Divinae voluntatis iubentis, vel prohibentis aliquod obiectum. Sit

... lex aeterna Dei dicitur est in actu intellectus Divini ... quo regulatur actus Divinae voluntatis iubentis, vel prohibentis aliquid.

Probatur 2° ... quia omnis lex, ut ... est ... actus intellectus, a quo dicitur ... realis, ... ergo lex aeterna ... actus intellectus, quo regulatur Divina voluntas iubens, vel prohibens.

Prob. 2°

... quia actus Divinae voluntatis iubentis, aut prohibentis ... regulatur ... actus Divinae ... habet omnes conditiones et qualitates requisitas ad ... legis; ergo lex aeterna Dei dicitur in utroque actu voluntatis, sicut et intellectus Dei

... Ex

his ... infertur ... plures ... legis aeternae non esse solum dictamen Divinae rationis ... dictamen non est praeceptivum, ... indicativum malitiae, et bonitatis: et omnis vera lex est praeceptiva; ergo illud dictamen Divinae rationis ... non est lex aeterna.

Hic dubitari solet 1°, quaenam subiiciantur legi aeternae? Difficultas potest esse, vel de operationibus creatis, vel de increatis. Si sermo sit de creatis, aliud est supponendum, et aliud disputandum. Supponendum est difficultatem non esse de operationibus ... increatis; quia ... inadmissibilia ... incapacia legis, et obedientiae. Disputandum est de operationibus creatis, ... et de his asserimus, non omnes operationes ... ... morales

subdici legi aeternae ... quod plures operationes morales
extra reales sint ex iis, quae vocantur operationes ...
hic maxime subiiciuntur legi Geographicae; ergo non omnes operationes
morales extra reales subiiciuntur legi aeternae.

Si vero sermo sit de operationibus Divinis, sit 1a maxima Divino, nulla operatio
Divina nova subiicitur legi aeternae Divinae. Antecedens nulli dubio
est. Probatur ratione, quia cuius obiectum est actus nullus nulla lege; ergo nulla
operatio Divina nova subiicitur legi aeternae Divinae.

Sit 2a Dicitur nulla
operatio Dei libera subiicitur Divinae legi aeternae, probatur: lex est actus
liberi obligans lege: at operatio Dei libera est proprie talis ex lege Dei
aeterna; ergo nulla operatio Dei libera subiicitur legi Dei aeternae. Maior
patet ex omnia, quae dicuntur de lege, vel quod obligare, obligationem requirunt
ex causa nisi de actibus distinctis a lege; quod lex est actus distinctus obligans.

Concin-
tellenda sunt de lege aeterna, quae ... loquendo de lege late accepta, etc.,
quod sicut illius regula actus liberorum Dei, pertinent ipsi modo legi
aeternae. hoc est mentis dictamini Divino proponenti Divinae volun-
tati quid exequi expediat.

Dices: Deus nequit mentiri; quod Divi-
no dictamine prohibetur mandatum: at eo ipso dictamen Divinum habet rationem
legis aeternae ... voluntati Divinae; ergo actus Divini liberi subiiciuntur
legi aeternae Dei. Probatur, quod postquam Deus decrevit aliquid efficere
nequit non illud exequi, et similiter postquam aliquid promisit, nequit
non illud executioni dare; ergo talis ... ex promissione ... ex
una voluntate Divina. ... ex ... talis decreti et promissio-
nis tenetur Deus exequi, quod per illos actus decrevit et promisit.

Resp.
Concesso maiori, negando minorem, quod illud dictamen ... voluntatis Divinae

i oby e cognito proponens obiq ut malq; cognitio n habet ratione regis proprie, et soliq regule. Vide fig. in mole Dei; qui ob rectitudinem sue voluntatis nequit nisi obiq amare, praecepta mendacij, deficeret a rectitudine, et recederet a regula, et dictamine sue actionis; mendacium t. n. contineret rationem inobedientie.

Ad 2um frag. dicendo ant., nego cons. quia impossibilitas illa divina ad non standum promissis, et deceptis, versatur in Deo ex attributo sue immutabilitatis, ratione cuius nequit a sua voluntate mutari, et ex rectitudine sue veracis, et fidelis voluntatis, ratione cuius tenetur ad non fallendum, ob defectum implendi promissa.

Dubitatur 2o an lex eterna sit forma, et principium creaturarum. Resp. affirmative quia utait Sanctus Aug., lib. 1o de libero arbitrio cap. 6o, nihil est in temporali lege, quod ex lege eterna non derivetur. Ratio est, quia omnis legislator humanus accipit potestatem legislativam a Deo supremo legislatore, ergo omnes leges fluunt ab illa 1a, et eterna lege suum robur habent.

Dubitatur 3o, an lex eterna sit una. Resp. est una, quatenus omnia praecepta, quae feruntur ad diversas creaturas, uniuntur in uno, eodemque fine quem respiciunt, nempe bonum Dei totius communitatis creature, quae illi subiiciuntur; est t. n. partibilis ratione nostra in plures leges et praecepta ex creaturarum diversitate, sive nostris intrinsecis praecipiendi, aut prohibendi. C. 4. an et quare lex nalis sit vere, et proprie lex! Caput. 43

an, et qua ratione lex naturalis sit vere, et proprie lex.

Inter dividendum leges in Dei divisi duplicem esse, quae lege nalis. 1a est Dei, docet lege nalis divinae

Discretaeir dictamine rationis quo ... discer-
nit bonum a malo. 1a. e 2a. Varbur ... legis naturalis
primarie, et actualiter ... in via ... 3a. sic, ut
quando omnis honestatis ... fundamento in dictamine rationis, ita quod
peccatum tollerit, ... ex dictamine solum sciat,
ut cognitionem ... talis divinitatis.

... in ... imp-
... Suarez dictamen ra-
tionis ... actus voluntatis divinae ... quo ... obli-
gat ... ad ... id quod dictamine rationis ... et ...
... exequendum ... prohibit, ... actus ... committe legem
... moraliter ..., ... dictamen rationis ... legem,
... moralitatem ... legis divinae
... Dei ...

Ante ... dubium suppono ... a malis morali-
ter alia ... mala, ... prohibita, ut ... quae ... ma,
et alia, quae prohibita ..., ... mala, ut homicidium, ...
...

Suppono 2o omne malum moraliter prohibitum ... et omne
bonum ... ad salutem ... ad supremum ... di-
..., et ... universi ... dirigere
... media ..., ... prohibendo mala, ... quae
... mandatis Divinis ... et ... mandatorum inobedientiae.

Suppono
3o ex ... de ..., ... omnium ... liberum
... malum moraliter ... ex difformitate, et ... dicta-
mini rationis ... sub ignorantia ... Dei, ...
omnis ... legis ... dictamen rationis ...
... malum et fugiendum, peccaret ...

exercitij eorum disformes, nec rectae rationi divinae, in quo (tali-
ter) dicitur peccatum.

Unde infertur 3º in omni actione ex se turpi, hoc est disformi divinae, sive dissonanti dictamini rationis, dupli-
cem reperiri malitiam, unam intrinsecam, alteram quae provenit ex turpitudine objecti, nempe cum est disforme divinae legi, sive disso-
nat rectae rationi; alteram ex oppositione ad legem divinam prohibentem.

Supposito iam ut dixi, dictamen rectae rationis, ut se consideratur, esse veram et propriam legem, et solum est talis regula humanarum actionum. Probatur: nam vera et propria lex, quod non est praeceptum superioris; sed dictamen rectae rationis ut se consideratur non est praeceptum superioris; ergo dictamen rectae rationis ut se consideratur non est vera et propria lex. Maior satis patet ex dictis, ubi statutum manet legem in sua ratione praeceptum superioris: et omnis lex in parte distinctive quidquid dicitur esse aliter lex in [illegible]; ergo non est vera et propria lex id, quod non distinguitur nobis a praecepto superioris.

Minor autem syllogismi probatur; quia dictamen rationis ut se consideratur (sic dicendum de natura ipsius) non est realiter superior, neque realiter dominus [illegible]; ergo dictamen rectae rationis ut se consideratur non est praeceptum superioris. Minor probatur; quia tale dictamen est actus rationis, atque a potentia ejusdem subjecti, in quo est, nempe ab intellectu [illegible]; ergo non est illius superior; ergo etc.

Confirmatur; quia dictamen rationis proponens objectum malum ut fugiendum, et bonum ut amplectendum, se habet ad instar doctoris, ostendentis quid sit malum, et fugiendum, quid sit bonum, et amplectendum: sed doctor non est ostendens rationem legis; ergo etiam dictamen rationis, quod pure indicat malitiam in objecto fugiendo, vel bonitatem in objecto amando, non habet rationem legis.

2ª Dicendum est, nemine [illegible] dictamen rationis, se habere in regula humanarum actionum [illegible]. [illegible] dictamen rationis [illegible] logicum est, quod [illegible] naturae, idque [illegible] ex ipsa notione [illegible] intellectus [illegible] intendit, quaecumque [illegible] moralitate [illegible] aut divinae [illegible] independenter a [illegible] requiritur: [illegible] tale dictamen regulat actus humanos, [illegible] dictamen rationis, quod [illegible] naturae est regula actuum humanorum. [illegible] in [illegible] dictamen [illegible] obligatio, aut [illegible] obligationes [illegible], [illegible] ratio regulae, [illegible] regula, ut [illegible] resultet malitia. Tale est dictamen [illegible] conveniens, ac [illegible] in religione, gratitudine [illegible] beneficia, [illegible] alia.

Maior explicatur et est dubia. Minor [illegible] ad tale dictamen actus [illegible] moralitatem [illegible] difformitatem actus [illegible] moralitatem [illegible]: [illegible] tale dictamen est regula humanarum actionum. [illegible] quod [illegible] omni [illegible] divinae fide [illegible] de qualibet [illegible] ex [illegible], ergo tale est [illegible], quod [illegible] omnia [illegible] in decalogo [illegible] sola [illegible] in dictamine [illegible] rationis [illegible] peccatum, [illegible] actus [illegible] moralitatem [illegible] difformitatem [illegible] dictamen [illegible] rationis [illegible] mendacium [illegible] oppositum ad dictamen rationis est intrinsece [illegible] omnem [illegible] [illegible] ut tale est [illegible].

Sit 2ª

[illegible] naturali, [illegible] in [illegible] nulla [illegible] naturae [illegible] quod dictamen rationis [illegible] in regula [illegible], [illegible] naturali [illegible], quod [illegible] congruae [illegible] dictamen rationis naturali [illegible], quod [illegible] dependentis [illegible] in sola lege aeterna Dei [illegible],

– ... respiciens, quod dictamen rationis naturalis prohibet, aut praecipit ut regulas:
Quaeritur;

D: ... declarat ... verum peccatum esse verum, et proprium legis: et peccatum contra legem naturalem, quod ex natura dictamen rationis est verum peccatum; et lex naturalis. Quod significat dictamen rationis est praeualens. ... ex dicto Paulo ad Rom. 4. ubi non est lex, nec praevaricatio; ... minor est ..., quod mendacium ... subsistit ... dissonantia ad rectam rationem est verum et proprium peccatum, ac ... impossibile Deum mentiretur, peccaret, et peccatum contra legem ... quod lex naturalis accipitur pro naturali dictamine rationis naturalis ... peccatum.

Confirmatur ex sanctis Patribus, qui passim legem naturalem, et quod accipitur pro dictamine rationis appellant absolute legem naturalem: et lex absolute est vera, et propria lex; et dictamen rationis ... considerat ... rationem verae et propriae legis.

Patet negando majorem ... obstat, quod ... mala ... ad legem veram et propriam ... rationem peccati. Et sic impossibile a Deo ... mendacium hoc est verum et proprium peccatum; ... non est ... veram, et propriam legem, ... nulla vera, et propria lex intelligi potest.

Peccatum est ut probavimus in materia de peccatis ... in ... actus ... ad dictamen rationis, quod induit rationem ... dictamen, ... mere indicativum ... rationem legis ... proprie legis ... loquitur ... delere ... quod ... operationum moralium, ... divinitus lex ... improprie ... dicitur.

Quare ... Patres, et theologi intelligendo esse de lege ut est regula ... et lege, ut est praeceptum. Et ideo absolute vocant dictamen rationis legem naturalem, ... vera ... diminuunt rationem legis ... dictamen rationis, et quamvis actus indicativus est legis improprie, et late acceptus, quatenus ... legis proprie ...

obligant exequendi, quod suadetur exequendi et abstinendi ab eo, quod prohibet prohibentur. Casus 3 ... disputationem aliquam ... dicentium, et non nullis quamvis exemplis ... divisiones legis.

Caput. V.

Resolvitur dissertatio aliquibus illationibus, et non nullis ... divisiones legis.

Ex dictis in hac quaestione infertur 1° divisio legis in naturalem, et positivam, et in propriam, et rigorosam divinam. Ratio est, quia ut manet probatum, lex naturalis quod significat dictamen rationis, quo intellectus ... ex ipsa consideratione naturae ... a quibus ... objecti convenientiam, et disconvenientiam, non est propria lex, et ut significare potest voluntatem Divinam praecipientem objecta convenientia, et prohibentem objecta disconvenientia rationali, non distinguitur lex naturalis a positiva, et divina, lege, in naturalem, et positivam non est propria, et rigorosa divina. Nihilominus dictamen rationis appellabimus legem naturalem, quo significabimus ... lex ... sumpta, et quod lex accipitur pro regula bonitatis, et malitiae moralis operationum agentis rationalis.

Infertur 2° neque naturalem ... regula bonitatis et malitiae, quamvis ... convenientiam et disconvenientiam agentis rationalis, non obligare; imo ... ipsum obligare ... dictamen Divinae rationis in Deo ... Ratio est, quia ... dictamen Divinae rationis ... indicantis ... non est ... formale ... bonum morale, et est ... dignum: et ... malum ... honor, et est ... dignum, si ... dictamen rationis ... ut ... et ... obligari dictamine rationis, non est ... ipso, quod ... dictamen ... homo, imo et ... obligatus lege naturali

hujusmodi b[ene] adhoc accipit p[ro] dictamine rationis, quae est regula morali-
um actionum.

Infertur 2° legem aeternam esse pro duplici ratione, ut qua-
tenus est sapientiae Dei, ob convenientiam et prohibentia ob disconve-
nientiam cum natura, et sub hac consideratione est vere et proprie lex,
positive ab aeterno. Moralia essentialia legis, licet ab aeterno sit facta e-
mulgata per dictamine rationis divinae affectione cognoscentis bo-
nitatem ob convenientiam, et turpitudinem ob disconvenientiam cum ra-
tione, et sub hac consideratione est lex quidem ab aeterno proprie
non est lex, quia haec non se aliunde quare in actu intellectus indicativo,
sed a rectitudine rationis exigitur actus voluntatis superioris, quia
Dei imponat vel ... ... dictamen regulativum.

Infe-
retur 4° omnem legem externam proprie talem esse positivam, ratio est, quia lex
positiva dicitur quae pendet a voluntate superioris sive
ea libera sit ... ... externam proprie
talis, tale est voluntate superioris ... externa proprie
talis est positiva. ... ... et explica-
tio legis positivae ... ... lex ... proprieta-
bis lex divina ... humana ... utraque tale est a voluntate
superioris ... ... ex superiori ...
lex naturalis quae ... ... divina ... patripri-
fiat dictamen rationis naturalis ... ...
divina ... immediate a Deo ... imponens ipsius voluntatis
lex humana ... ab homine ... imperium ipsius voluntatis, ab
hoc, in qua ... potestate legislativa ...

Dolere antiqua
... Deus Moyse internuntio tradidit populo Hebraeorum ...
... ...
... ... disputant ... quae ad ... institut...

n' attinent, ideo illis omissis aliquas difficultates breviter decidemus.

Quaeres 1º: an ex tribus generibus praeceptorum, quae diximus in lege antiqua Mosaica mandata fuisse, in genere sit solum, quae mala sunt, licet quae a Deo Moysi intimata mandata praecepta dicantur, quae in decalogo continentur et in lege nova, quae a Christo Domino approbata, ut Matthaei cap. 5º affirmat eruditissimus Cardinalis Bellarminus lib. 1º de iustificatione, quem sequuntur alii, et ratio est: ex aliud communi doctrina, ac Divi Augustini et aliorum Patrum, qui in hoc concordant, illa verba Christi Domini Matthaei 5º: non veni solvere legem, sed adimplere: hoc est quantum ad praecepta moralia.

De iudicialibus et ceremonialibus certum est, cessare, et quoad haec extincta esse Mosaica lege. Sed quaeres 2º: quando extincta sit lex Mosaica? Respondeo: Sanctus Augustinus et Hieronymus docent obligationem legis veteris extinctam esse in ipso instanti mortis Christi Domini, qui ipse voce magna clamavit: Consummatum est, per quod est impositum veteri legi.

Quaeres 3º: an lex antiqua cessaverit quoad ceremonialia? Ratio dubitandi est, quia obligatio solvendi decimas adhuc durat: et haec obligatio videtur pertinere ad praecepta ceremonialia: Respondeo: Et haec non obstat, quia obligatio substentandi sacerdotes obsequio ministrantes pertinet ad legem naturalem, quae sunt populi, qui accipit sacerdotum ministrationes. Quod est de hac substentatione decimam partem assignatur, quae dicitur, ideo est, quae in lege antiqua designabatur, et quae in lege Christiana ea mansit ... solito, quae fidelibus ...

Secundo quaestioni attrahuntur — Quaeres

1° quisnam sit legislator novae legis? R. Christum Dominum nostrum, qui verus legislator non fuit, ut loquitur Dragay. Et ita colligitur ex def. Tridentini sess. 6 cap. 21, ubi legitur: si quis dixerit Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant, anathema sit.

Quaeres 2° quando coeperit obligare lex nova? R. incepisse a die Pentecostes saltem quoad eos qui eam promulgatam audierunt. Ratio est, quia eo die solemniter fuit promulgata per adventum Spiritus Sancti. Pro ceteris vero qui non audierunt saltem [illegible] ignorantia invincibili potuit [illegible] obligare [illegible] promulgaret. Ratio est, quia ignorantia invincibilis excusat hominem ab obligatione legis, licet lex sit absolute lata, et obligativa.

Quaeres 3° an lex nova sit perfecta, et semper duratura? R. negative; quia [illegible] duratura [illegible] ad finem mundi, post mundi [illegible] destructionem cessabit, neque [illegible] sacramenta, et sacrificia. De ceteris vero difficultatibus agit eruditissime Castro [illegible] lib. 10, et Salas disp. 23.

Quaeres 4° quaenam sit materia legis naturalis? R. cum D. Thoma quaest. 94 art. 3 [illegible] actus [illegible] legis [illegible]. Et aliquando [illegible] ut suadeant, nullus vero [illegible] quae non extat aliquod praeceptum naturale. R. 1° [illegible] actus legis naturalis, nec [illegible] praecepta naturalia. Ratio est, quia aliqui [illegible] actus [illegible] materia legis naturalis [illegible]. Possunt nihilominus dici [illegible] actus [illegible] materia legis naturalis, non quatenus praecipiuntur, sed quatenus conveniunt in ratione actus moralis boni, et honesti

caput. legis nalis est, quod homo in suis operationibus servare debet honestatem.

Dices, 2º ex illa obligatione, quae legi nali est inde pendenter ab omni libero consensu, et ex lege nali negativa, sequi liberum, vel dicitur, quod requirit ad actum ... humanum honestatem, et restitutionem, ex lege nalis affirmativa, sine ... explicanti.

Quaeres 8º an omnes obligentur lege nali? quaestio praecipue procedit de pueris, et amentibus. Negat Medina quaest. 94; affirmat D. Thomas, Granado cum Molina. Quaestio est levis momenti, cum excusentur amentes, et pueri excusantur à culpâ ob transgressiones legis naturalis defectu deliberationis requisitae ad culpam.

Quaeres 9º, an lex nalis obliget non solum quoad substantiam quoad modum. Non, obligare quoad modum necessarium ut actio fiat cum debita honestate. Dico 2º praeceptum de orando obligat ad orandum et ad attentionem. Ratio est, quia eo ipso quod praecipiatur actus moralis et studiosa, praecipiuntur ea, sine quibus nequit existere eius moralitas, et honestas; quia praecipitur omnis modus necessarius, ut actio fiat cum debita honestate. Quoad modum vero, sine quo potest honestas actionis existere, nulla datur obligatio. Dico 3º nulla datur obligatio de promptitudine, alacritate, intentione, etc. Disputatio 2ª de causa materiali proxima, sive de materia legis humanae.

Disputatio 2ª

De causa materiali proxima, sive de materia legis humanae.

Lex humana dividitur ea, quae ab hominibus statuitur, seu legislatore humano fertur. Unde semper dicitur legislator additur ex parte ab homine. Sed ex hominibus cum alii sint superiores Ecclesiastici, et alii saeculares, lex humana alia dividitur Ecclesiastica, sive

canonica, et alia civilis, sive politica. Deinde promiscue ab hac disputatione abemus, et in sequenti disputatione de materia circa quam versatur lex humana tractabimus. Haec autem sunt actus humani, qui praecipiuntur vel prohibentur per leges humanas, ex quibus alii sunt externi, alii interni, et de ratione utriusque disputandum. Auspicabimur ergo disputationem ab actionibus externis, deinde agemus de internis actionibus. Quod tandem actus externi sint materia legis humanae. Caput tertium materia legis humanae sunt actus moraliter boni, et mali, imo et indifferentes.

Actiones humanae aliae sunt bonae, aliae malae, et aliae indifferentes. (loquendo in sensu probabili de individuo adhuc in individuo) bonae dicuntur quae versantur circa objectum virtutis, malae vero quae versantur circa objecta non rationi dissona, et indifferentes, quae versantur circa objectum quod neque positive pertinet ad aliquam virtutem, nec positive dissonat rationi naturali. v.g. spuere. Quaerimus in praesenti an omnes operationes externae spectent ad materiam legis humanae.

Suppono 1.º ut certum nullam posse esse legem humanam validam, quae praecipiat actiones externas moraliter inhonestas, et malas. Ratio est, quia actiones externae moraliter inhonestae et malae sunt prohibitae lege naturali, et Divina: sed nulla lex humana potest praecipere, quod prohibitum est lege naturali, et Divina: ergo nisi legislator humanus subditus est legislatori Divino; ergo nulla potest esse lex humana valida, quae praecipiat actiones externas moraliter inhonestas et malas. Syllogismus est rectus. Unde si aliquando leges civiles iniquas aliquid praecipiant, corrigantur per leges canonicas, ut de pluribus ostendit Pater Azor tomo 1.º libro 5.º capite 26 et 27.

Suppono 2.º posse saeculares principes licite statuere, ne aliqua peccata puniantur in republica. Ratio est quia non punitio per tales leges praecepta est objectum iustitiae, et expediens ad vitanda graviora incommoda, quae ex punitione in foro externo subsequerentur et objectum iustitiae, et

et conquetionem ... possunt ... [illegible] ... statuere, ne aliena ... vocata ... [illegible]

[illegible]

... an ... actiones externe ... actiones externas ... possunt ... [illegible] ... 1° ... actus externi ... boni ... loquendo ... possunt ... mali ... loquendo ... [illegible] ... tract. ... [illegible] ... bonus ... possunt ... media ... [illegible] ... media, quae natura et ... ad bonum ... [illegible] ... bonae ... loquendo ... [illegible]

... [illegible]

Ponatur ... [illegible] ... omnino actus externi mali ... media ... ad bonum ... [illegible] ... actus externi ... [illegible] ... bonum ... [illegible] ... [illegible]

Secunda difficultas ... actus ... lex humana ... [illegible] ... actus ... [illegible] ... lege divina ... [illegible] ... bonum ... mali.

... 2a

... actus ... [illegible] ... actus ... [illegible]

canonica, aut civil. prohibere ... Caietano, et Clmo Thoma ...
Salas ... disput. 9. sect. ... eidem conclusioni favent ... Suarez, Salmant. ...
... consequent. ... necessario ... lex humana ...
humana ferenti ... in ordine moraliter impossibili ... exercere ...
... moraliter impossibilia ... actus ...
impossibiles ... lex humana nequit ... actus ...
... prohibere.

Sit 3a conclusio: lex humana sive canonica, sive civilis nequit praecipere ... actus ... Ita Bonacina ...
... Suarez ... et alii ... actus ... nimis difficiles ... moraliter impossibiles; et quod nimis difficile, ... moraliter impossibile ... cadit sub legis humanae sive canonicae, sive civilis: ergo sub legis humanae, sive canonicae, sive civilis ... cadunt ... actus ... difficiles.

Sit 4a conclusio: lex humana non potest prohibere ... actus ... Bonacina, ... Suarez ... ... actus ... qui non possunt vitari sine summa difficultate: et quod vitari nequit sine summa difficultate non potest lege humana prohiberi. ...

Sit 5a conclusio. Actiones externae non occultae indifferentes possunt praecipi lege humana, quoties ... ducunt ad bonum commune, et possunt prohiberi, quoties eidem bono communi nocent. ... a legislatore humano ... ad praecipiendas ... indifferentia ad bonum commune, et ad prohibenda ... quae ... bono communi nocent, ergo legislator humanus potest praecipere actiones externas non occultas indifferentes, quoties ... ad bonum commune, et easdem prohibere, si ... bono noceant; unde gestare arma, quod ... indifferens, potest praecipi ... afferat utilitatem, ne scilicet hostis animos assumat ad invadendam civitatem, vel potest prohiberi, si talis gestatio inferat caedes, et rixas.

Si vero actiones externae indifferentes neque conducant ad bonum commune, neque eidem officiant, non possunt praecipi aut prohiberi lege humana, ... lex humana ... ... iubere, ...

ad bonum commune ordinat, et vetat, quod eidem nocet: ita autem quae iure naturali non ordinantur, nec officiunt publicae utilitati excluduntur ordine à ratione magis legum [?]. Caput 2. aliquibus dari videtur.

Caput 2.

[illegible] [illegible] rei mandentur.

Quaeres 1º an lex ecclesiastica, et civilis habeant eandem rationem legis? Respondeo negative. Quia aliqua praecepta, vel prohibita lege ecclesiastica non sunt eius prohibita, vel praecepta lege civili, ut patet in delictis, quae appellantur ecclesiastica, videlicet haeresis, blasphemiae, circa quorum punitionem versatur tantum lex; aliqua autem sunt, quae praecipiuntur, vel prohibentur lege ecclesiastica, quae praecipi, vel prohiberi non parent lege civili, et e contra aliqua disponuntur lege civili, circa quae versari nequit lex ecclesiastica. Probatur in legibus ecclesiasticis de promulgatione censurarum, de usu sacramentorum, de Ecclesiarum benedictionibus etc., quae omnia extra potestatem legislatoris civilis sunt. Unde etiam patet, quod lex ecclesiastica praecipere non potest, quod homicida nece plectatur etc.

Ratio doctrinae est, quia lex ecclesiastica respicit fidem, religionem, et cultum Dei; civilis vero pacem, et tranquillitatem reipublicae, et politicam gubernationem, et ipsius administrationem; quare cum diversa sit materia, debet esse aliqua ratio diversa. Unde notabilis disparitas, et discrimen inter leges ecclesiasticas, et civiles. Differunt primo ex fine, quia lex ecclesiastica intendit bonum supernaturale, et spirituale subditorum; lex vero civilis naturale tantum, et temporale. 2º ex ratione finis, et modo attingendi illos, quibus aliquibus dicitur moraliter primarie; nam lex canonica respicit actus, quos praecipit, ut elevantur ad ordinem supernaturalem, et valorem eorum, et actus, quos prohibet, ut destruentes eundem valorem spiritualem; lex autem civilis respicit eosdem actus, ut conducentes ad bonum naturale, et politicum regiminis

Claicabili.

Quaeres 1°: utrum lex praecepti humana fieri possit in praeceptiva, permissiva, et irritativa? Resp. affirmative. Pot. 1° fieri in fut., quae a... seu praeceptiva pot. actiones patrare, eas exsequi mandando. 2° fieri pot. in spectiva, quae pot. clerici praecipere, ut illi, qui sponte sua interessent actualiter sacro, illi assistant. 3° fieri pot. in potentia, quae pot. declarare aliquos actus contra religiones, et de tali scandali, aut contra iuris ... iis actibus illicitis, insuper, quae irritare pot. actus, seu pro eos irritando actus ... quorum validitas pendet ex voluntate legislatoris, quod sic expediens est bono communi.

Quaeres: an lex humana possit fieri in potentia, actus non peccaminosi possint puniri per censuras? et hoc est fig. ... lex humana, neque fieri in potentia. Resp. neg. de ma..., quia censura est ut poena, supponit culpam; actus inde quo actus non fuit malitiosus nequit per censuras puniri.

Quaeres 2°: an de facto quilibet actus iudiciis sit praeceptus aliqua lege humana, et quilibet actus malus aliqua lege humana prohibitus? Resp. negative, colligitur responsio ex duobus traditis capite anteced. Et quo ad 1m pro 3°: quia ieiunium quotidianum in pane, et aqua est actus ... et tamen nulla lege humana praecipitur. Et quoad 2m pro 3° ... quia plures sunt actus mali moraliter, qui sine magna difficultate vitari nequeunt, et praeterea nullius habent utilitatis ad bonum commune aut sufficiunt a iure humano; et quod est nimis difficile, et inutile ad bonum commune, non requiritur a lege humana aliquam ... prohibitus: ergo etc.

Contra: constat, quod omnis actus malus moraliter de facto aliqua lege est prohibitus. Probatur: quia omnis actus moraliter malus talis est, lex natura sua, et sic prohibitus est lege divina, et naturali, vel talis est ab extrinseco, et hoc provenit ab aliqua lege aliquo illius prohibente; ergo etc.

Quaeres 2.a 5.

an lex humana possit praecipere, aut prohibere actus internos?

Utrum Doctorum sit, opera exstantia potest.

Difficultas hic, sicut et quidem de quadam questione, ... et quidem ... quae ... in ecclesia ... legislatoribus ... ... utrumque ... interna ... legislatoris ... actus interni

§. Nomine interni actus significantur illi ... actus, qui natura sua ... nullo externo sensu ... ... voluntatis et appetitus ... ita occulti ... ut nullo externo signo pateant. ... simplex occidendi ... ut externis manifestentur, ut quando ex actibus externis devenimus in cognitionem internorum ... connexionem, quam habent ... bona ... occidit ... habuisse internam voluntatem occidendi ... alii denique ... actus interni quibus adiunguntur ... actus externi, ... quorum ... moralis ... quodammodo ... moralem ... ita ... attritio in ... dolor in externa confessione Sacramentali.

In quo hac difficultate Doctores ... Prima docet ... hanc ... specialiter canonica ... ita ... et alii apud ... Castropalao disp. 1, et ... dubio ... Secunda ... per ... actus internos. Ita ... 14. ... 100 art. ... Vasq. disp. 160 cap. 2 et 3, et alii apud ...

... sententia ... distinguit, ... hanc ... potest ... actus internos ... directe, ... indirecte, quatenus ... actus externos ... ita ... Valentia, ... Azor et ... alii ... Suarez ... cap. 13

pq̄ ufeat ea e quo ꝗ Fanneny ꝗ bisu̅g.

Sicut ñra Dilucra- 'a lex hũa civilis, nec ꝗ canonica pp̄ Ꝑapam aut pñcipem actus internos quãta oculta sꝰ, ut nullo signo externo manifestent. Ꝑ ratio ꝗ ... ꝗ potestas hũa legislatiua n̄ adhuc extendit quæ potestas ..., et potestas iudicatiua hũa n̄ versat. ... actus internos ita occultos, ut nullo signo externo patefiant; ... potestas legislatiua hũa n̄ versat ... actus internos ita occultos, ... nullo signo patefiant: ... nulla lex hũa ciuilis, neq̄ canonica Papae, aut pñcipis ... actus internos ita occultos, ut nullo signo externo patefiant.

Maior p̄, q̄ inutilis ... foret potestas legislativa hũa, ad ea, quæ iudicare n̄ valet: siquidē ad ea exequenda n̄ ... Iudice cogn... ... Vnde docuit ... lib. 10 Ethicorum cap. ... potestatē legislatiuā ... et punitiua adæquatā ... Minor ꝗ ..., q̄ potestas iudicatiua ... n̄ versat ... ea, quæ huius ... actus mere internos, et qui nullo signo externo patefiunt, huius ... subtrahunt. ... potestas iudicatiua n̄ versat. ... actus internos ita occultos, ut nullo signo externo manifestent. Minor ... : ... hoies vident, quæ patent: dominus autem intuet quod, ... legislatores hũa ... nequeunt ... actus internos ... ciuere. ...

... 1º, q̄ Celuia ... gat potestatē legislatiuā in actus mere internos; ... legislator ecclesiasticus n̄ pōt condere leges ... actus internos; ... nec ... ceps ... lib. ... q̄ ut ... notant ... hui legislatores ... potestas mere ... quomodo ... ... valde ... actu.

actus suo interni. Quod vero ex iure canonico Caput tua de simonia quod ibi ait Innocentius Tertius: nobis datum est de manifestis tantum iudicare. Et idem habetur Caput 21 de Ecclesia non iudicare de occultis. Et capitalis capitalibus ... nullius est ...

[illegible]

Sit 2a dico: lex humana tam canonica quam civilis potest ... indirecte actus internos, qui manifestantur externis, et in quibus exerceri ...

Similiter Ecclesia ... indirecte ... requisita ad auditionem sacri ... internis voluntatis audiendi sacrum ... dicendum est de quolibet alio opere

externo saltem indirecte, non vero directe quidquid requiritur ad
2 auditionem Sacri, praeter legislationem Ecclesiae est superfluum: nam medium
sine illa mihi convenit se eximere ab adimpletione praecepti audiendi
Sacrum, et obedientia cuiuslibet legis non ponendo, quod requiritur ad
legis adimpletionem, quod quivis ad id non teneretur § 88.

Redditur, datur quidem obligatio ad exequendum quidquid requiritur ad ponendum actum externum praeceptum, et omittendum quod infert infallibiliter actum externum prohibitum ab Ecclesia; ergo tamen oritur non ex lege humana, sed ex lege naturali et Divina. Quia supposito praecepto, aut prohibitione actus externi, naturalis lex et Divina iniungit, ut fiat quidquid requiritur ad actum praeceptum, et vetat ne ponatur quidquid infert infallibiliter actum prohibitum lege humana.

Sed contra: quia eatenus haec obligatio oritur ex sola lege naturali et Divina; non vero ex lege humana, quatenus lex naturalis et Divina in generali praecipit ponendum quidquid requiritur ad actum externum, ante praeceptum lege humana, et dictat fugiendum quidquid infert infallibiliter actum prohibitum lege humana: atqui hoc non obstat, quominus immediate et proxime oriatur haec obligatio a lege humana designante in speciali modum, quo quis implere debet illud ultimum praeceptum legis naturalis, et Divinae, quia talis obligatio ultimate, et remote oritur ex lege naturali et Divina; immediate tamen et proxime oritur ex lege humana. Maior est dubia. Minor probatur quia lex naturalis et Divina dictat esse actus ipsos externos executioni mandandos, si debite iniungantur praecepto a legislatore humano, et fugiendos, si rite prohibeantur a lege humana: ergo tamen proxima obligatio efficiendi actus externos, vel fugiendi illos oritur ex lege humana § 84.

Dico in dictione saltem indirecte, quia indico actus internos, qui signo externo manifestantur, posse immediate et directe praecipi, aut prohiberi lege humana. Ratio est, quia praeceptum de audiendo Sacro directe respicit auditionem liberam Sacri

quae libera

ut liberq: et auditio libera [illegible] actus internus voluntatis denominantis auditionis externas liberas, quia praecepta audiendi sacra immediate, et directe respicit etiam actus internos voluntatis; et tria, quia praecepta respiciunt aliquod opus immediate, et directe respicit partes, ex quibus constat [illegible]. — Similiter in dicto de lege civili: lex civilis immediate, et directe praecipit plures actus ut honorem: et actus, ut humana obtineant, actibus internis, ex lege civili immediate, et directe praecipit actus internos. Et quidem negari nequit posse legem civilem [illegible] publicis studiis literarum: nam hoc maxime [illegible] et in studio literarum includit actus internos attentionis [illegible]. [illegible] lex humana potest etiam directe versari circa internos actus.

Casus 3.

Lex humana potest etiam directe versari circa internos actus.

[illegible] lex humana potest praecipere, et prohibere etiam directe actus internos, qui cum externis frequenter conveniunt. Hoc, potest praecipere, et prohibere actus internos, qui [illegible] actus in ea [illegible] in externis; [illegible] sancivit, ut advertere [illegible] moraliter perfecti; quales illos [illegible] requirunt moraliter [illegible] attentio interna, qua fideles internam faciunt [illegible] cum auditione externa faciunt; est tamen requisita, ut auditio externa sacri [illegible] operis [illegible], aut religiosus.

[illegible] doctrina sic explicata, et [illegible] defenditur [illegible] a theologis, et ex professo a P. Suarez libro 4o de legibus cap. 13; [illegible] oppugnant P. Vasquez [illegible], et P. Granado [illegible] de legibus tract. 3 [illegible] disp. 5 sect. 2. [illegible] 1o ex iure canonico. Nam in Clementina ne in agro de statu monachorum excommunicantur monachi, et canonici regulares: qui [illegible] damnum aliquod inferant [illegible]

aut monasterio ad carceres, remissos sine licentia praelatorum re [illegible] triumpserint. (Constitutio Clementina multorum § verum de haereticis) [illegible] excommunicat inquisitores haereticae pravitatis [illegible] odii, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iustitiam ordinem suum omiserint [illegible] quaecumque pariter, [illegible] in quibus ad actus internos odii, et amoris, et lucri [illegible] utrumque cum actione externa prohibetur, [illegible] functionem internam, aut damnat poena excommunicationis; ergo Ecclesia non est directe versari [illegible] in actus internos.

Probatur 2°; quia legislatores humani habent potestatem praecipiendi, et prohibendi eos actus, qui necessarii sunt, vel ad religiosum cultum Deo debitum, vel ad politicum, et humanum gubernationem; [illegible] ad cultum Deo debitum, et humanum, ac politicum gubernationem [illegible] necessarii actus interni, quandoque, [illegible] externis, et eos quasi informant; ergo Legislatores humani possunt praecipere, vel prohibere actus internos, quandoque externis, et eos quasi informant. Maior est certa. Minor [illegible] patet.

Minor [illegible] ad cultum Deo debitum [illegible] requiritur verus effundere preces, ac non fictas, veraque facere sacramenta, et non simulata: sed ut vere effundant preces, et vera faciant sacramenta necessarii sunt actus interni; ergo ad [illegible] tandum cultum Deo debitum necessarii sunt actus interni. Deinde ad humanum et politicum gubernationem requiruntur [illegible] contractus sint veri, et validi, non fraudulenti, et mendaces: sed contractus ut sint veri, et validi [illegible] ficiuntur actibus internis; ergo [illegible].

Dices, hoc argumentum dumtaxat probat, legem humanam indirecte praecipere actus internos, quatenus directe praecipit externos [illegible] mere efficiendos. Sed contra, quia Ecclesia [illegible] praecipit directe actiones externas [illegible] faciendas: sed actiones externae [illegible] faciendae [illegible] essentialiter actibus internis; ergo lex [illegible] praecipit directe actus internos. Maior et minor [illegible]. [illegible] quia praecepta respicientia directe aliquod totum, directe respiciunt [illegible] ex quibus [illegible] ergo [illegible].

Prob. 3°, q. Christus dederit sufficientem potestatem spirituali, et temporali gubernationi suae Ecclesiae, si Ecclesia haberet potestatem in actus externos, et non in actus internos; q. habet Ecclesia potestatem legislativam in actus internos. Ant. pr. q. actus externi sine internis sunt inanime quoddam, et cadavera in ea morali; ac insufficiens ad humanam societatem, divinum cultum, et regimen Ecclesiae gubernationis. Ergo.

Prob. 4°, q. de facto Ecclesia praecipit actus internos; q. lex humana potest versari in ea circa actus internos. Ant. pr. q. de facto Ecclesia praecipit auditionem Sacri ut ortam ex animo religioso: sed auditio Sacri ut orta ex animo religioso praecipit actum internum pertinentem ad virtutem religionis; q. de facto praecipit Ecclesia eiusmodi actum internum. Minor pr.: q. Ecclesia praecipit auditionem Sacri ut opus bonum moraliter, et non specie sua est physica: sed auditio Sacri ut opus bonum moraliter oritur ex animo religioso; q. Ergo.

(Maior huius syllogismi pr. q. Ecclesia praecipit auditionem Sacri ut honestam; sed auditio Sacri sumpta est physica praecisa non est honesta; q. Ergo. Maior probatur 1°, q. legislator non fert leges nisi de re honesta saltem ex fine. 2° q. auditio externa Sacri praecisa sumpta est physica, et non ut honesta est indebita fidelibus; q. Ergo. Minor vero syllogismi pr. q. auditio Sacri sumpta est physica praecisa est indifferens ut diximus ex animo pravo irridendi sacrificio, vel ex animo religioso illud offerendi Deo; q. auditio Sacri sumpta est physica praecisa non est honesta.)

Primum antecedens huius argumenti pr. 2°, q. Ecclesia de facto praecipit ministris accedentibus ad conficienda Sacramenta, ut assumant cum actione illa externa internum actum voluntatis, quo velit conficere verum Sacramentum. Probatur etc., et damnat anathemate haereticos interna, quod dixerunt internam; q. de facto Ecclesia praecipit exhibere adhaerens,

qui demonum, in externis, et illa quando fiant, et animant: in rep. ... et principes Ecclesiastici, parent iniungere, ut hoc ineant Sacrificii, vendiderit, l. maximam aliquod vel ... ad bonum ... et hic ... ecclesias ... actibus internis ... internis subiecti parent legi humanae. —— Ex predictis, quod ... pro ... hora ... administratione sacramentorum ... indicio ... Ecclesie, quia ... se ... entitati physice ... ponenda ... praecepti. Unde quando ... in ... sacrio, l. ... voluntatem ... horas canonicas, ... praecepti audiendi sacrum et recitandi horas canonicas. Ratio: quia praecepta Ecclesie ... entitatis physice operis externi in ... que ... inclusa, ... intenta in praecepto; ... lex ... et ... ut talis ... Cap. 3. Solvuntur argumenta ... traditas.

t rege ... monaster... ... voluntatis ... externis ... ad laudes ...

Caput 3.

Solvuntur argumenta, ... traditas conclusiones.

Arguitur 1o ... 13 ... lex ... defacto praecipit, et ... actus mere internos; ... actus mere interni ... subiecti legi humanae, quamvis nullo modo externo manifestentur. ... 1o, a Ecclesia ... fidelibus ... credere ... aliquibus veritatibus fidei ... 2o. ... indice ... interna ... heresi interna ... non ob externam heresim; quia ... interna, ... ob ... in mata ... actus internos et occultos.

Resp. ... ad ... arg. ... negando ... Ecclesia ... praecipit, ... aliqua externa ... rebus fidei ... ... fidelibus praecipit ... fidei, ... ad internam ... 3. ... negando ... heresis ... interna ... ad ... neque ...

[illegible] [illegible] eo numeratur, [illegible] [illegible] [illegible] secund. [illegible] [illegible]
[illegible] 2° [illegible] cath.) ex [illegible] [illegible] de [illegible] cap. 12.

Obiiciunt 2°

Ecclesia anathemata damnat hereticos externos [illegible] [illegible], et
[illegible] delicta in iudicio [illegible] [illegible] probari; [illegible] [illegible] [illegible] quare
[illegible] mere internos. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
inter hereticos externos, et non occultos, et hereticos non internos [illegible], quod he-
resis pure interna [illegible] ex se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non, ac
[illegible] ex se [illegible] non [illegible] [illegible] testes in iudicio [illegible]; heresis vero ex-
terna, quamvis occulta, [illegible] ex se [illegible] [illegible] [illegible] hoc, secundo
ex se [illegible] probari potest, [illegible] [illegible] [illegible] non probat. Unde Ecclesia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] externos, [illegible] occultos, [illegible] [illegible] [illegible] communica-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] hereticos mere internos.

Obiiciunt 3°

ideo lex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ne [illegible] actus non internos, et occultos,
[illegible] legislator humanus [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] actus; [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] legislator humanus dispensat, [illegible], [illegible] [illegible] vota
mere interna, et non occulta; [illegible]. [illegible] [illegible] respondeo [illegible]
interna [illegible] sensibilia, et cognoscibilia à superiore [illegible] subditi ma-
nifestatione, [illegible] votum [illegible] dispensabile [illegible] [illegible] manifestet, à subdito [illegible],
[illegible] [illegible] nulla [illegible] manifestatione subditi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] si tale votum emisisti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Resp.

[illegible] [illegible], negando [illegible] [illegible] probatur [illegible] [illegible], et nego [illegible] [illegible],
aliud [illegible] legislatoris [illegible] [illegible] dispensandi, [illegible] [illegible]
[illegible] vota interna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interna [illegible].
[illegible] possunt irritare vota filiorum, [illegible], nulla [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] actus internos; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legis-
[illegible] in [illegible] internos ex [illegible] dispensandi, irritandi [illegible].

[illegible]

[illegible] ei; quia [illegible] [illegible] legis praecipiendo, et prohibendo eorum, dispensare vero, irritare [illegible] cum eorum [illegible]. [illegible] requirunt cognitionem de materia iniuncta, vel prohibita, et irritata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]. Quod [illegible] non valet legislator humanus circa actus internos, cum illos [illegible] non cognoscat. [illegible] non patitur [illegible] cognitionem. Neque [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] sub [illegible] dispensare, irritare, et commutare [illegible] [illegible] vota. Ex [illegible] [illegible] tenendum est [illegible] [illegible] potestatem [illegible] actus internos, non [illegible] legibus subiiciendi.

Arguitur 4°: legislator humanus potest remittere peccata mere interna: potest [illegible] [illegible] peccatis [illegible] indulgentias; ergo potest actus internos praecipere et prohibere. — [illegible] [illegible] dubium inter theologos. Aliqui enim [illegible] Ecclesiae potestatem ad [illegible] actus omnino internos; alii vero negant. Admisso [illegible], nego consequentiam. Ratio est, quia remittere actus internos peccaminosos non est exercere iurisdictionem [illegible], et subtrahere [illegible] iurisdictionem; est enim exercere potestatem, et iurisdictionem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] interno [illegible] foro, ad quod non requiritur cognitio actuum internorum: at vero ferre leges est actus iurisdictionis, [illegible] [illegible] cognitionem actuum internorum, [illegible] non [illegible] legislator [illegible].

[illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in dispensationem [illegible] [illegible] interni; et nego consequentiam. Disparitas est; quia [illegible] indulgentias est tollere [illegible], et [illegible] ad poenam, quod non requirit actuum internorum [illegible]; [illegible] vero leges [illegible] [illegible] obligationem, ad quod [illegible] cognitio [illegible] [illegible] imponuntur. [illegible] [illegible] Thomas Sanchez lib. 3° [illegible] [illegible] Azor 1 p. lib. 5 cap. 10 q. 1.

Arguitur 5° [illegible] [illegible] possunt praecipere et prohibere subditis actus mere internos, saltem si id [illegible] implicite [illegible] [illegible]; ergo [illegible] [illegible] poterit praecipere et prohibere summus Pontifex, qui [illegible]

legislata
nus dy exigitiones Praelaty extat e.

Resp. Dicendum negando
cons., l., eorum charitati quae distinctae: o potest summus Pon-
tifex et legislator nego cons.: ut superiorum Praelatus, et supe-
ria, Dicendo cons.: a Praelati regulares [illegible] potestatem in actus interna
non eorum subditorum, in eos ut potestate legislativa, et eorum subditi
obedientiae, quo se, [illegible] internos actus Deo, et Praelatis subiti
[illegible]: [illegible] ut subditi obedientia [illegible] in superiores domin-
[illegible] suorum actus internos ut et externos: atque inde ut ab
obedientia manavit in superiores potestas praecipiendi et prohibendi
etiam internos actus, et in summum Pontificem ut superiorem supremum; at le-
gislativa potestas [illegible] internos nulla ratione [illegible] ex legis-
lationibus [illegible], ut probatur manet.

Arguitur 6° [illegible]: Ecclesia ne-
quit praecipere quod opus fiat [illegible], [illegible]
ex motivo Charitatis, ergo nequit etiam prohibere auditionem Sacri [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] intentio finis [illegible] actus externi,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum eo, quod actus internus
[illegible] actus externus [illegible], [illegible] praecipere aut prohibere
directe actus internos.

Resp. distinguendo maiorem: Ecclesia nequit [illegible]
[illegible], l., expediens ad [illegible] Dei, concedo maiorem; si expediens, l.,
[illegible] ad [illegible] bonum, nego maiorem. Nam [illegible] Ecclesia [illegible] opus
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], l., expediens ad bonum Dei.
[illegible] nimis difficilis et innumeris scrupulis obnoxia [illegible]
eiusmodi intentionis: ideoque sine iusta causa [illegible], et contra
nulla est lex. [illegible], et motivum operis praecipiendi. [illegible] expediens,
[illegible] [illegible] ad bonum Dei [illegible] [illegible]. [illegible] iusta adesset
causa, [illegible] id praecipere, [illegible] [illegible] imminet grave dam-
num, [illegible] [illegible], ut maneat [illegible] placendi [illegible]

et auertendi a se calamitates. imo refert D. probabilius id procedit Confessione Sacramentali, et aliis remediis qui eliciunt docet ex mobilis Dicitionis, tradditionis, regnandis.

Arguet D. et ultimo: [illegible] indicenas et [illegible] per ipsam [illegible] poenis [illegible] indicenas [illegible] actibus internis [illegible] illos cogere [illegible] poenis [illegible] mis [illegible] interni [illegible] infeximus [illegible] ex illis, quia inde requirunt cognoscere [illegible].

Resp. [illegible] maior, neg. de minori. [illegible] actus internos [illegible] exteriis [illegible] exteriis manifestare [illegible] attentione [illegible] modo [illegible] canonicas, exteriis, et [illegible], quando [illegible] modo [illegible] ac [illegible] sufficienter [illegible] legislatori actibus interni. [illegible] subiiciantur legibus [illegible] in [illegible] interni [illegible] occultis, [illegible] nullam [illegible] manifestant. Cap. 4. Ex dictis plura inferuntur.

Caput. 4.

Ex dictis plura inferuntur.

Ex prius dictis plures resolutiones [illegible] horas canonicas [illegible] peccare mortaliter, et [illegible] implet [illegible] officii [illegible] horas canonicas, [illegible] officium [illegible] canonicas.

Infert, 2° peccare mortaliter, teneri ad repetitionem, qui horas recitavit sine interna attentione. q. non adimplevit praeceptum Ecclesiae, quod exigit est attentionem, ... recitatio sit Deo grata.— Infert, 3° peccare mortaliter, qui votum emisit de recitandis horis canonicis, ... eas recitet sine attentione. q. hic non recitat, et maxime, et ita votum infert.— Infert 4° idem dicendum de quibuscumque orationibus ad quas tenemur, ex voto, vel ex praecepto, vel ex poenitentia iniuncta a confessario, vel ex quacumque alia causa. q. obligatio ad orationes externas obligat etiam ad attentionem.

Infertur 5° recitationem externam et orationem sine attentione esse solum peccatum veniale, quando non datur praeceptum. Ita P. Granado [illegible]. Ratio est, quando homo non tenetur orare, neque recitare, non urget gravis obligatio ad attentionem; tenetur tamen sub veniali, [illegible] ex suppositione quod oret, et recitet, debet id praestare reverenter.

Sed quaeres, quaenam attentio requiratur ut homo hoc modo recitet, oret, et impleat praeceptum de horis recitandis. Resp. Respondeo triplicem attentionem distingui a theologis, aliam ad Deum, ad quem dirigitur oratio, aliam ad verba, quae proferuntur, et aliam ad verborum sensum. Resp. 2°, quamlibet ex his esse sufficientem, ut constat ex dictis.

Sed cum ampliare ex his attentionibus possit esse vel actualis, vel virtualis, vel habitualis, quaeres 2° an sufficiat quaelibet. Dico actualis attentio est actus, quo quis sine interruptione attendit ad Deum, vel ad verba, vel ad verborum sensum. Virtualis datur quando eius vi actus perseverat in aliquo effectu, et nunquam fuit revocatus. Ut, qui incepit orare, aut recitare elevans mentem ad Deum, cum animo recitandi, et manendi eo modo, [illegible] utriusque mo-

precum suarum. licet intra recitandum, et orandum involuntarie distrahatur: et non habeat attentionem actualem, nec attentionem virtualem, quae moraliter perseveraret post attentionem actualem in distinctione recitationis, et orationis.

Si vero exprese revocat attentionem, quod sit, quando non vult attendere: Intantum, quod sit, quando cognoscit se esse distractum et non curat distractionem avertere, tunc non perseverat moraliter attentio. Unde in eo casu nec habet attentionem actualem, nec virtualem. Habitualis attentio datur, quando ex usu, et consuetudine nulla ratione de avertente in principio, nec in progressu recitat, aut orat.

Dico ergo, in 3 duplici attentione sufficere, ne aliquis debeat requiri. Non requiritur debita actualis attentio, quia haec moraliter est impossibilis, et lex humana non praecipit impossibile. Non requiritur debita virtualis, quia sufficit actualis. 3 vero, attentionem habitualem indico nec sufficere, nec esse necessariam. Non est necessaria, quia ita illa potest ponere actio, et recitatio, ut praecipitur ab Ecclesia. Deinde non sufficit, quia quando nulla intervenit advertentia, non fit actus humanus.

Quaeres 3°, an attentio haec debeat esse expressa, et explicita, vel sufficiat tacita, et implicita? Expressa, et explicita est per modum actus de recitando attente. Implicita, et tacita est per modum, quo prudenter censetur necessaria, ut si quis habeat intentionem recitandi horas ad laudandum Deum aut suo muneri satisfaciendi, prudenter censetur habere attentionem, cum sub hac intentione recitet: nam qui intendit suo muneri satisfacere, attendit ad id, quod intendit. Et ideo auguratur sufficere attentionem implicitam, et tacitam ad praeceptum adimplendum.

Quaeres 6°, an possit eodem tempore, intra sacrum, et horas canonicas recitare, atque utrique praecepto satisfacere. Ratio est, quia eodem tempore potest satisfieri pluribus praeceptis ...

saltem ex plurimorum indivisibilium attentio ad horas canonicas, et peditium in attentione ad audiendum ... Fagundez in ... Eccles. Praec. ... n. ... pauces ... tes..

Infertur 2.° ... dicitur fieri obligari ... ex ... de audiendo sacro ad attentionem; ... ditur ... Ecclesia, ut actum ... Deo, ... ad ... et hanc rationem ... attentionem; ...

Unde ... Deo, ... consuetudinem ... nostrarum, te ... Sic ... decem ... praecepto, ... nullum ... internum ... internam attentionem. ... praecepto ... voluntariam ... ... nullam externam actionem ... indivisibilem ... internam attentionem.

Infertur 3.° ... satisfacere praecepto Ecclesiae annuae confessionis, ... externam ... internam ... dolorem ... sufficienti ... ... aliquid horum ... pariter ... Suarez ... 36 de poenitentia, ... apud P. Fagundez libro 1.° in ... praecepti ... dolorem ... confessio integra fiet, quamvis ... impleat praeceptum Ecclesiae.

... dicti, ... damnata ab Alexandro VII, ... voluntariae ... satisfaciet Ecclesiae praecepto.

Infertur 4.° ... interna ... ... acquirit ... ... actibus internis ...

externi, de quo fit Ecclesia circa ... [illegible] consuevit
Qui dicentur, l. temere exercendi aliquod opus externum. Ratio
e, quia tunc non solum prohibet, et punit actum externum, et ...
tamquam externum manifestatum.

Adquero si mere internus, accidit actus mere internus non est Ecclesia prohibens, nec puniens censuris; quia ut probatum est, actus mere internus, et cum oculis non subiicitur potestati legislatoris humani. Inde infertur 1o haereticus pure mentalis non incurrere excommunicationem latam a iure.

Infertur 2o, quod de censuris inquisitor, haereticus internus accedit actus externus illius manifestativus, et adhuc non incurrit censuram, at reservationem. 1o, ut, quando manifestat animum petendi ... [illegible], l. obtinendi absolutionem, l. ... [illegible] gratiam, 2o quando manifestat ut potentia sine animo illum exterius proferendi. 3o quando quis ... [illegible], l. dormiens, sine advertentia ... [illegible] manifestat, quia actus non peccaminosus gravitate, et de his legatur P. Thom. Sanchez lib. 2o in Praecepta decalogi et P. Hurtado de fide disput. 83. Caput 5. triplex difficultas solvitur.

Caput 5.

Triplex difficultas solvitur

Primariè, an lege humana ... [illegible] punit ... actus internus, a quo per externum accedere aliquam manifestationem? Resp. negative. Ratio e, quia lex humana ... [illegible] praecipit illum actum internum, qui necessarius est ad moralitatem, quae attenditur in actu externo: et ... [illegible] moralitatem non requiritur omnis actus internus, nisi a quo externus ... [illegible] aliquam moralitatem, ...

Explicatur, quod dicitur in ... [illegible] de recitandis horis canonicis. Etenim per hoc praeceptum Ecclesia praecipit internam attentionem, ... [illegible], quod externa oratio ... [illegible] non autem praecipit actum internum charitatis, a quo

a divo iustitiae imperatis; quia intendit, quod iustitiae praedatur
motivo charitatis: et hic actus charitatis est meritorius
naturae externae, quando refertur ad Deum, in praecepto legis de
recipiendis honoribus, quia est necessarius ad moralitatem intentionis [illegible] liberis
praeceptis actus externi de se est necessaria ad moralitatem intentionis
[illegible] legis.

Difficultas 2a an actus externus occultus sit legis
humanae. Resolutio affirmativa. Quod certum est, quod Ecclesia praecipit et prohibet actio-
nes externas et omissiones occultas. Nam prohibet et punit externas
[illegible] occultas [illegible] excommunicatione [illegible] occultas
omissiones [illegible] beneficiis [illegible].

[illegible] quia puella iustitiae occulta non solvit. Peccat contra praeceptum Eccle-
siasticum, qui occulte frangit ieiunium, comedit carnes in quadrage-
sima sine alia causa, omittit horas [illegible].

Difficultas 3a [illegible]
[illegible], aut [illegible] actus externos occultos [illegible] statu-
endo de externis manifestis, aut [illegible] externos manifestos nihil
statuendo de externis occultis? Resolutio affirmativa. Quia, ut liberum est legis-
latori praecipere hanc [illegible], et nullam [illegible] praecipere aut prohibere
externos occultos nihil statuendo de manifestis, aut manifestos nihil sta-
tuendo de occultis. Ratio a pari est, quia utrique actus externi occulti
et manifesti sunt eiusdem speciei [illegible] [illegible] modicas, aut
in [illegible] [illegible] una [illegible], aut [illegible] et [illegible]
de facto prohibent, ac Ecclesia matrimonia occulta, non vero publica. Quo

3o, quae intentio sit necessaria, ut legi satisfiat? Caput 13 [illegible]
[illegible] libera operis praecepti. Quaestio 3.

quae intentio sit necessaria, ut legi satisfiat?

Caput. 13

necessaria est intentio libera operis praecepti.

Difficultas quae est, an ut satisfaciat praecepto Ecclesiae v.g. audiendi sacrum, vel dicendi de officium praecepto seu legis sufficiat, vel requiratur, praeter substantiam actionis, sacra necessaria intentionis illud audiendi, vel etiam satisfaciendi praecepto, vel satis requiratur, quod non necessaria ex parte voluntatis illud nolle implendi.

Sit necessaria dico, ut impleatur lex, seu praeceptum, necessaria est intentio libera ponendi rem iniunctam a lege, seu praecepto. ita Bonaventura hic dist. 1 quaest. 1 puncto 10, et D. Thom. Sanchez lib. 1 summae cap. 10, atque alii non pauci. Probatur dico, ut lex impleatur, necessarium est ponere actus iniunctos et iniungi [illegible] libere, ergo necessarium est, quod necessaria est intentio libera, ut impleatur lex. Probatur haec vera, quia ab intentione libera actus externus denominatur liber.

Probatur 2°, quia opus iniunctum a lege debet poni liberum, et liberum modo; at ad hoc necessaria est intentio libera ponendi opus iniunctum; probatur 1ª maior, quia lex tribuit et rationalibus obligatis agentibus imponitur, atque inde ad illa obligant, agentia ut rationalia et libera: sed minor est, quia sine intentione libera imperante actus externus non est nec liber, nec humanus. Unde bruta, amentes, pueri, ebrii, illi nec digni a legibus, neque iis satisfaciunt.

Infertur 2°, non satisfacientem tendentem praecepto quando absque libertate ponit opus iniunctum, non satisfacit praecepto: quia non libere rem iniunctam ponit, ob vim metus, aut coactionem, quae vel minuat absolute, vel tollat libertatem, satisfacit legi, aut praecepto idque dicendum est in voto, iuramento, et poenitentia iniuncta a confessario. ita Doctores.

Unde infertur, ebrios, amentes, dormientes, etc. non satisfacere praecepto, aut legi per opera externa posita. 3°

2º infert. qui cum inudiu usquod audiano, et n. hot intentio-
ne illud audiendi: et aliter qui coned peccare mg debitg ex-
ceto, l. paenitentia, n. satisfaciant precepto. q n. det, 'chy hu-
minis vecuerdy a satisfaciendy.

... qui ponit mg inuncty
... peccatis, l. desperanty, l. mg non e en mente grauid satisfacit. q
q mentes n. habeat intentionem, et voluntatem. audiendi opus, et volun-
tarie aimanent. Itaq. ... Azor ... lib. 10 ...
... 4º pueri attente audiencum sacr. n. audi-
...: ... Preceptum ex tantiner ab Ecclesia: ... ex
mente dominorum audiencum sacrum, semper n. audiunt, satisfacient precep-
to: q minus audiunt cum debita attentione, et intentione. Item ...
... aliquos uidendos apud ... Salas de legibus ...

V qui
cum comedunt hostiis deceant n. satisfaciunt precepto ... 6º
qui ... meditationem rer. diuinar. n. satisfacit precepto, neto,
l aut poenitentie audiendi sacrum, si precessit sacro sine aio illud audi-
endi. Ide dicendu de ... psalmos ... memoria ...
cendi. Ratio e, q ... deficit intentio libera sumendi ...
... in 2 audiendi sacrum, ... vitandi.

Sit 2ª ... ut implean-
... leges, ... precepta negatiua nona ... omissio libera ad ... pro-
hibiti. Ratio e, q requirit quod omnino sit rationali, et hu-
mana ... ad hoc requirit, quod sit libera; ... Unde in fere
intentionem requisitam in 1ª ... ad satisfaciendum precepto po-
... ; ng ... potest, ... libera, ut ... polg ...
... ; ... de peccatis, nullum ... interny ... requirit
ad precepta negatiua implenda.

Dices q qui neseruitat ad n. come-
dendum in die ieiunii, n. adimplet legem ieiunandi; q ...
legem de ieiunio. ... hec ... q ... legem ...

pater eius illam violare; et non adimplere legem est formaliter illam violare; ergo etc. Resp. 1a conc. Dist. nego cons. Ad probationem concedo maiorem, nego minorem; quia datur medium inter non implere legem, et illam violare. Nam amens, vel dormiens, neque adimplet legem, neque illam violat. Et ratio est, quia tam ad violandum, quam ad faciendum adimplendum est necessaria libertas. Caput 2um an sit necessaria intentio actualis, vel virtualis adimplendi legem, ut illi satisfiat?

Caput. 2.3

an sit necessaria intentio actualis, vel virtualis adimplendi legem, ut illi satisfiat?

Sit 1a nostra conclusio, ut lex adimpleatur, non est necessaria intentio illam implendi. Idem dicendum de impletione poenitentiae iniunctae, aut voti. Ita cum Vasquez, Valentia et aliis, Diana p. 3 tract. 6 resolut. 68, et 99. Conclusio intelligenda est de lege ex divina lege, et de praecepto, ut de facto impositis est. Sic enim lex solum praecipit bonum, et humanum actum praecepto exemptionis: et adhuc non est necessaria intentio actualis illi satisfaciendi; ergo etc. Prob. 2o

Prob. 2o quia si esset necessaria actualis intentio satisfaciendi legi, seu praecepto, teneremur nos exequi actum ex intentione legis, seu praecepti obedientiae formalis, in qualibet materia iniuncta a lege, seu praecepto: atqui hoc est falsum; ergo actualis intentio satisfaciendi legi non est necessaria. Maior constat, quia teneremur exequi actum, quia iniunctum. Minor probatur quia superiores humani tantum intendunt obligare ad substantiam operis liberi ponendi; ergo etc.

Inde infertur 1o ad legis adimpletionem sufficere materialem obedientiam, quia lex praecipit rem ponendam; non tamen praecipit, quod ponatur, quia praecipitur. Infertur 2o satisfacere legi, et praecepto audiendi sacrum, et recitandi horas canonicas, qui ponit liberam auditionem externam sacri, et recitationem horarum, licet ignoret, vel obliviscatur esse materiam iniunctam a lege, aut praecepto.

Sit 2a conclusio, ut impleatur lex seu praeceptum nega-
tivum non requiritur intentio actualis illi satisfaciendi. Probatur quia lex
lex, seu praeceptum negativum per impleatur per solam liberam omissionem
actus prohibiti; sed ut detur sola omissio libera actus prohibiti, non
requiritur animi intentio actualis; ergo Dico.

Sit 3a conclusio, ut impleatur
lex tam positiva, quam negativa non requiritur intentio virtua-
lis illi satisfaciendi. Probatur, quia non requiritur, quod praecedat inten-
tio actualis, scilicet, ulla satisfaciendi omni tempore, scilicet actualis omnis
satisfaciendi tempore, in pacto; ergo non requiritur intentio virtualis. Probatur
causa; quia intentio virtualis consistit in eo, quod actualis praecesserit et
moraliter perseveret eo quod non sit moraliter extincta per revocationem
tacitam, vel expressam, vel per longi temporis intercapedinem. Antecedens probatur
quia lex positiva adimpletur, quando subditus ponit liberè rem in-
iunctam; at lex negativa quando omittit liberè rem prohibitam: sed utrum-
que potest praestari, quin praecedat altera ex illa duplici intentione ac-
tuali; ergo Dico.

Sit 4a conclusio, ut impleatur lex, seu praeceptum tam positivum,
quam negativum non requiritur quod subditus careat actu, quo expresse
velit non satisfacere legi seu praecepto. Unde qui liberè poneret ac-
tionem [illegible] voluntate expressa non satisfaciendi illi, ad-
huc satisfaceret, et impleret praeceptum. Ita Suarez, Vasquez, Valen-
cia, et alii, Pr Veraban lib. 1o [illegible] 2o 3 dub 3o.

quia lex, seu praeceptum, v.g. audiendi sacrum solum obligat ad substantiam ope-
ris iniuncti: sed hanc ponit, qui audit liberè sacrum etiam sub expres-
sa intentione non satisfaciendi praecepto; ergo ut impleatur lex de audi-
endo sacro non requiritur carentia actus, quo expresse velit audi-
ens non satisfacere praecepto.

Dices: qui debet centum, non solvit debitum, si

mediatori det cautus libenter donari, atque intentione non satisfaciendi debito; ergo qui facit opus praeceptum cum intentione non satisfaciendi, non satisfacit praecepto. Confirmatur: qui ex voto tenetur recitare horas canonicas, non satisfacit voto, si illas recitet cum intentione non implendi votum; ergo etc.

Resp.

Vero antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quod obligatio debitum pendeat a sola voluntate, atque inde potest procurare in debito etiam ex suppositione, quod donet mediatori cautus; quia id opus potest poni independenter a debito; at obligatio ponendi legem pendet ex voluntate legislatoris, atque adeo non extenditur ultra illius intentionem, et voluntatem, nempe ultra substantiam operis praecepti.

Ad confirmationem vero, concesso antecedente, nego consequentiam, propter eandem rationem, nempe quod obligatio voti pendet ab illius voluntate, atque inde potest per modo libitum illa obligatio permanere. Secundo vero nego antecedentem, quia ut sentit Diana tom. 3 tract. 3. resolutione)) obligatio voti est per modum praecepti, atque inde censetur adimpleri votum eo ipso, quod ponatur opus debitum voluntarie, et libere.

Dices 2°: actus non operatur ultra intentionem operantis, ut ex quaestione patet in rebus, ergo non potest satisfacere legi, qui actus operatur per expressam voluntatem non satisfaciendi. Resp. distinguendo antecedens: non operatur ultra intentionem operantis, quoad actus, et effectus, qui dependent a potestate operantis, concedo antecedens; quoad effectus, qui non pendet a potestate operantis, nego antecedens. Cum ergo ponito actu praecepto, non sit in potestate operantis satisfacere, vel non satisfacere praecepto, potest actus satisfactionis operari ultra intentionem operantis.

Inde infertur 1° non posse satisfacere praecepto, qui ponit opus injunctum libere cum voluntate ex parte, et finali non satisfaciendi. Ratio est, quia non potest non ponere opus injunctum ex suppositione quod exsequatur; et ponere opus injunctum est satisfacere

erat; quo sit n satisfacere Dei.

Infertur 2° reus, quippe qui...
...inerit libere hoc duci voluntarie ... ignorat, n' q' vult n' facere, quod ... n' vult satisfacere ...

Infertur 3° sacerdotes ... debita attentione ... satisfaciendi ... Sacr. paenitentiae ... Satisfacere ...

Infertur 4° ... audiunt ... satisfaciendi praecepto ... anima ... peccata mortalia affectiva ... voluntarie ... in ordine ad tollenda peccata ...

Infertur V° ... incurrentes ... censuras ... satisfaciendi ... libere ...

... Addisco ... notandum ...
... praecepti ... ut nunc ... imposita ...
... praeceptis ut ... adimplenti ...
... ad ... praeceptis, ut nunc ... imposita ...
... ad ... legislatoris ...
... voluntate ... adimplendi praecepta.

loquendo [illegible] acceptari, quaeritur [illegible]
audio vere [illegible] actus et intentione satisfaciendi, in
quo casu [illegible] satisfecerit legi, aut praecepto [illegible]
libera [illegible] voluntate [illegible] satisfaciendi. [illegible]
[illegible] actu ex intentione mali possit impleri lex, [illegible]

Caput. 3.

an per actu ex intentione mali posit impleri lex, seu praeceptum.

Difficultas est, an qui audit Sacrum [illegible] [illegible] alloquendi foeminam, [illegible] aliud [illegible] adimpleat praeceptum audiendi Sacrum? Idem [illegible] de aliis legibus et praeceptis.

I

Sit nostra Conclusio: per actum ex intentione mali satisfieri potest legi, seu praecepto; [illegible] lex impletur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per actum ex intentione mali; [illegible] actus ex intentione mali potest lex impleri. Major [illegible] [illegible] dictis. Minor autem [illegible], nam qui audit libere Sacrum ex intentione prava foeminam alloquendi, ponit externam auditionem Sacri liberam: [illegible] externa auditio Sacri libera [illegible] [illegible] [illegible] de audiendo Sacro. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et praeceptis, quae praecepta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] satisfit legi. [illegible] [illegible] et praecepta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecepti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecepti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intentione [illegible] praecepti aut prohibitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p̃missum est iuxta rei p̃ceptum, l. animo libero impeditis.
Itẽ q̃a attentio & i[nten]tio intrinseca auditionis Sacri et recita-
tionis, q̃ sine illa a p̃te n̄ p̃t quaritur sacri, aut horarum
recitatio ut sup[r]a p̃batum manet; et sine hac attẽn[tione]
finis, ut est causa finis intrinseci p̃t omni auditio externa sa-
cri, et recitatio horarum cum attentione, mediis quis comedendi car-
nes in quadragesima te p̃ceptis.

Unde intrinseca substantia p̃cepto
ieiunandi p̃ ieiunium ex intentione, p̃cepto audiendi sacrum
p̃ auditionem sacri ex fine ordinato intrinseco, volo, et intentionem,
p̃ opus ut ex fine extrinseco, et circumstantia extrinsecus in-
tenti.

Sed dicendum ex actu quo sit peccatum n̄ p̃t satisfieri le-
gi: & actus positus ex malo fine est peccatum; ergo actus ex
malo fine n̄ impletur lex. Distinguo maiorem: actus, qui est
peccatum vere et intrinsecus, n̄ p̃t satisfieri legi, concedo maiorem; ac-
tus qui est peccatum extrinsece p̃ter actionem circumstantiam, quemad-
modum ex mala intentione operandi, quis p̃ actum sufficit ad satisfaciendum
p̃ceptis, nego maiorem. Quando quis audit sacrum ex fine
prauo, satisfacit p̃cepto, quia opus ex se bonum, ad quod obligat
lex, et haud ex fine, l. alia circumstantia deturpetur.

Dicendum ex his consultandum:
qui ex timore facit p̃ceptum, aliter quam debeat, facit, et ideo n̄ facit:
licet enim audit sacrum, p. ex intentione inhonesta, aliter quam deberet,
non tamen p̃ tali auditione n̄ satisfacit p̃cepto. Differentia est certe ac
aliquibus modis in 6. de facultate legis, qui verbale opus complectens facit
aliquid legis voluntarie, et intentionem: et qui facit actus peccaminosos,
facit aliquid legislatoris voluntarie, ac intentionem: n̄ implet
legem.

Sed ista distinctio maior cessat facit in ordine ad satisfaciendum, ne-

operum mandatorum in ordine ad offerendum Deo eorum praestationem, ... Dicto mandato: quod eo ipso, quod eorum debuerit aliquo fine praeceptum [illegible] non sit eorum praestatio Deo; satisfacit tamen quod [illegible] eorum [illegible] ... legis. ... Ad ... primo [illegible] mandato: non satisfacit legi qui facit aliquid ... intentionem intrinsecam legis, aut ... [illegible] non in qua subsistere nequit [illegible] legis, ... dicto mandato: ille facit ... legis qui facit ... intentionem, cum finis ... extrinsecus legis, neque mandato. ... ex alio capite ... facit ... legis.

Intrinseca intentio legis est, in aperto est, ad quam intendit obligare impositionem; extrinseca vero est ille finis legis, aut legislatoris, ad quem ea praecepta dirigit. Sic ergo intentio intrinseca legis ieiunii est abstinentia a carnibus, et unica comestio, quae in hoc [illegible] ieiunii, et ad hoc intendit obligare lex: intentio vero extrinseca est corpus inedia maceraret. Inchoat ergo extrinseca intentione per implebit praeceptum ieiunii, imo aliud quam non impedit eum adimpleri. Sane eum impleret qui carnibus ieiunii ... soliditatis et delicias comederet, si abstineret a carnibus, et unica faceret comestione.

Ratio huius est, quia finis extrinsecus praecepti non cadit sub praecepto. Et hoc sufficienter impletur, quod lex executioni mandat, quod [illegible] imperat [illegible] ... [illegible] intrinsecus finis extrinsecus. Nam licet lex exprimat aliquando finem legis, seu legislatoris, eum non exprimit ... [illegible] seu finis rationis moventis legislatorem ad faciendam legem. Lex ergo [illegible] ieiunii [illegible] macerationem corporis in ... et [illegible] ieiunii.

Caput 4. in quo absoluta disputatio aliquorum dubiorum solutione.

Caput 4.

absolvitur disputatio aliquorum dubiorum solutione.

Circa modum satisfaciendi legi seu

Praecepto ni parum licitamenti, exquibus facile erit dubia nei-
dentia solvere. Quaeritur 1°, an ut satisfaciat homini legibus, debeat
diversos actus exercere, diverso etiam tempore? Resp. 1° posse satis-
facere diversis legibus unico actu, et eodem tempore. Ita P. Thomas
Sanchez lib° 1° summae cap. 14. Constat hoc quotidiana praxi, in
incidente festo in dominica satisfacit una sacri auditione praecepto de
audiendo sacro die dominica, et praecepto audiendi sacrum die festo.
Item si obligatus ad recitandas horas canonicas ratione ordinis, et
ratione beneficii, utrique obligationi satisfacit unica horarum recitatione.

Doct.

hoc limitanda est, quando aliud colligitur ex mente praecipientis, quae ex con-
suetudine interpretari, vel alia signa indicant. Unde quando ex
voto, poenitentia in confessione iniuncta tenetur aliquis sacrum satis-
faciendo auditione sacri alias debitae, quia voventes et confessarii
mens, nisi aliud explicent, est de propria auditione sacri alias non de-
bita.

Resp. 2° ut possit satisfacere eodem tempore diversis legibus diversis
etiam actibus, dummodo unus non impediat alium. Ratio est, quia alias tempo-
ris diversitas non fuerit. Unde si teneatur audire duo sacra, satisfacit,
si eodem tempore dictis interesset. 2°, satisfacit praecepto audiendi sacrum,
et recitandi, si simul interesset sacro, et horas canonicas recitet:
recitatio horarum non impedit attentionem auditionis sacri, nec e contra
de horarum recitatione.

Quaeritur 2°, an qui facit contra plures leges, vel unam
praeceptum unico actu, committat, et faciat plura peccata in confessione
aperienda? Resp. 1° ex dictis in materia de peccatis, si leges, et praecepta
habeant idem finale motivum, et rationem, et sunt eiusdem ro[…]
de circumstantiis, unum tantum peccatum facere. Ita docet Diana p.
3ª part., 3, resolutione 16. Ratio est, quia leges identificantur in motivo
et in medio, acquirunt unicam tantum obligationem. Sic, leges,

aut certa tiene divers mortium prae, l, veraud cū divers
nō mā dicendi i forma suma peccata. Lāo ē ostensio
dicas, inste, ado hat divers mortium fales l, in nō qao
verarti cū diversa nō mā, ac quae revelant olim obli-
pater, ac divers moāhis in eorum Campanam, libro pō, vitā.

vinde
qui vihat iciunium dierum inviolare in quadragesima, aut replit
facy facto mōdeua in dominica unius fautorum, q unius
mortiis frali inter lapides, vel in iciunio maciando carnes, et
in mutatione. facie cum Q. ...

Q°, qui violat votum, et prceptum
Eclesiæ, de eadem re duplici malitia admittit in forma peccandi.
a nō obseruāo praecept ut ex eo debita iniq. semel, erien-
tiis quadragesima ut macerat carnē. Ide dicendum ac omi-
nime facie quod ex Praecepto Ecclesiæ, et ex ... audiu'
debes. 3°

3°, q liganus ē, et ligata adultera duplex peccatum facit
Qa. ... alterius Qa ... uxoris. et alterius Qa mariti adulteræ.
1°, qui unico actu plures occidit, ... facit homicidia, q mā ē
nō divers.

Ouaes 3° an omnia praecepta implicite debeant ex charit-
ate ... ... sine charitate pōs ... ... actus
... ut ... ex debito. ... 3a de causa mālis remo-
ta, seu subiecto, cui imponi ... leges humāe.

Disputatio. 3.

De causa materiali remota, seu subiecto, cui imponi possunt leges humane.

Pluma materia aut ... subiecto, cui im-
ponitur lex, quae breui calamo attingemus, et exponemus hac
disputatione ... qui ad ... ... pertinet. qo
1° quo ... in subiecto legis ... in genere

30 1.

Quaenam sit subiectum legis humanae in genere?

Subiectum legis humanae est homo subditus, capax rationis et tenens legis. Dicitur 1º homo, qui debet esse rationalis, ut sic obligatur a lege, et eius obligatio conveniat subditis, qui obligantur obedire legi, et actus in iurisdictionem. Hoc excommunicatio non potest nisi erga subditos. 3º capax rationis, quia non imponitur obiret subiecto, quod eis non potest intelligere, nec debitae acquiescere. Deinde quod tales debet esse subiectum legis ut ipsi impositum sit ad cuius transgressionem legis. Sed hic omnia acquirimus ut rationis pro ...

4.º Dicitur tenens legis. Quia lex non obligat, quam ut exprimitur verbis, neque obligare potest ultra intentionem legislatoris expressam per verba.

Hoc primum sic explicatum est communis, est generalis in hac materia, auctoribus communibus, ut testatur Suarez lib. 5 cap. 11. Immo de fide esse docuit Suarez lib. 3º cap. 31 ex illo Divi Pauli ad Romanos 13: omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est. Illud tamen ut certum statuit Bonacina cum P. Filliuccio.

Ex praedicto hoc omnino plures resolutiones deducuntur. Infertur 1º infideles, et catechumenos non adstringi legibus Ecclesiasticis, quia non sunt subditi Ecclesiae. Infertur 2º omnes fideles quantumvis iustos et perfectos obligari legibus humanis tam civilibus quam Ecclesiasticis. Ita definitur in Tridentino sess. 6ª canone 11, et canone 19 et 20, et sess. et canone 8 contra Lutherum, et Calvinum. Infertur 3º Haereticos, et omnes alios qui per baptismum Ecclesiae sunt subiecti obligari legibus Ecclesiae. Quaeritur an religiosi obligentur legibus ...

[illegible] [illegible] recipere tenentur [illegible] Episcoporum.

[illegible] sit [illegible] hos [illegible] exempti obligentur [illegible] [illegible] certum sacrum episcoporum [illegible] [illegible] eorum iurisdictioni sunt [illegible] regulares, et [illegible] [illegible] [illegible] regimine [illegible] [illegible].

Sit 2a [illegible] recipiendi exempti obligantur [illegible] et [illegible] Episcoporum, quas [illegible] Pontifex [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut in aliquibus casibus [illegible] [illegible] ex Concilio Tridentino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], censuras et interdicta [illegible] ab Apostolica sede emanata [illegible] ab ordinariis mandata mandante episcopo à regularibus in eorum ecclesiis publicari [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ab exemptis [illegible] regularibus [illegible] [illegible].

Inde
[illegible] tenentur regulares omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] censuras et interdicta, et [illegible], quas [illegible] Episcopus. quod [illegible] [illegible] aliquo privilegio, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] scandalum, [illegible] offensio ordinariorum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] privilegium [illegible] à Pontifice.

Sit 3a [illegible], recipiant exempti [illegible] [illegible] obedientiae Episcopis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et exemptiones [illegible] [illegible] à summo Pontifice. [illegible], [illegible] Episcopus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut privilegiis Pontificiis [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et iurisdictioni [illegible] [illegible] recipiendi obligantur [illegible] Episcopalibus. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] recipiant [illegible], eximuntur à iurisdictione [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] iurisdictione Laica. [illegible] eximuntur [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] casibus [illegible] in observare [illegible] [illegible] censuras; [illegible] [illegible] [illegible] eximuntur à iu-

jurisdictione in alterius, nec pertinent ad politicum gubernationem.

... ex his ... Ecclesiasticis immunitatibus ... formam suo capiti, quod est episcopus ... dispensat ... exempta, et cum qua dispensat ... exempta, nam ... et ... dispensant à clericis, et in ... strictius dispensant à suis nepotibus, et prohibitionibus.

Ajunt 2º regularibus omnibus ... Romanae statuta ... episcoporum quantum sui ... scandalum, quod ... exemptione ... episcoporum ... 9º ... ad Ecclesiasticis tenentur ... legibus.

... 933 ...

An Ecclesiastici teneantur politicis, et secularibus legibus?

Certum est 1º clericos non teneri legibus ... laicos pertinent. 2º non teneri legibus ... immunitatem Ecclesiasticam ... ad solos seculares Ecclesiasticos spectantur. Unde difficultas est de illis secularibus, quae nec adversantur Ecclesiasticae immunitati, nec spectant ad solos laicos, sed ad solos Ecclesiasticos dirigunt, et ... politica gubernatione ... leges quae ... arma, ... inquirentur ... ad ...

Nomine clericorum, aut Ecclesiasticorum intelliguntur, qui sacris ordinibus ... initiati, et qui gaudent privilegio fori, sive seculares, sive regulares.

Sed dico: Ecclesiastici ... obligan

parent ... coactiue. Unde n. tenent subire poenas statutas à principe laico, si delinquant contra eius leges. Probatur, quia personae Ecclesiasticae iure divino exemptae à potestate laica: ergo nulla lege civili obligantur quoad vim coactivam.

Dico n. tenentur subire poenas statutas à principe laico si delinquant contra eius leges. Probatur quia personae Ecclesiasticae iure divino exemptae à potestate laica; ergo Ecclesiastici n. obligantur legibus civilibus quoad vim coactivam. Confirmatur ex Leone X in bulla, quae incipit supernae dispositionis. Ubi ait, cum à iure tam divino quam humano laicis nulla potestas in Ecclesiasticas personas attributa sit; ergo etc.

Unde infertur 1° Ecclesiasticos delinquentes contra eas leges n. esse puniendos à iudice laico, et in iure casus defendendo ... infertur 2°, laicos iudices ab Ecclesiasticis auferentes arma ... , teneri reddere clericis ea, ... nisi ab Ecclesiastico iudice damnentur in eorum amissione. 3° ... de rebus, quas extraheret à regno ... tenentur eas clericis restituere, nisi Ecclesiasticus iudex ... defenderet ... clericos ... damnet in amissione ... regni.

Dico 2°: Ecclesiastici tenentur indirecte servare leges civiles, quae non adversantur immunitati Ecclesiasticae quoad vim directivam. ... immo magnus ... dividitur in assignanda ... huius obligationis ... Suarez de legibus cap. 14 docens hanc Ecclesiasticorum subiectionem ... canonico approbante ... leges eo ipso quod sint ... Ecclesiastici ... .

... Dico, quod Ecclesia in suo iure canonico decrevit, ut Ecclesiastici pareant dictis legibus civilibus, eamque obedientiam ... has leges civiles velut divinis ... Ecclesi-

Ecclesiasticae, et veluti propriae sunt, ac inde ad illa obligant. Et a hoc ita capite quod omnes in generali, et in omnibus ... [illegible]

Dicendum [illegible] duo. ... omnibus ... [illegible] obligandi Ecclesiasticos ... legibus ... [illegible] veluti dimanantes a ... Ecclesiastica, et ... imponi ... Ecclesiasticis ... [illegible] ... leges [illegible] ... principibus secularibus ... [illegible] ... Ecclesiasticis imponant.

Collige ... [illegible] ... leges ... personas Ecclesiasticas ... [illegible] ... obligare Ecclesiasticos ... [illegible] ... residentis in principe laico ad obligandos clericos, et ad obligandos laicos; obligare vero ... [illegible] ... obligatio, quae a iure canonico dimanat.

Sed ... [illegible] ... obligatio ... legibus obediendi ... [illegible] ... Bonacina ... [illegible] ... obligatio ... canonica ... [illegible] ... obligatio ... [illegible]

... [illegible] ... quod Clerici delinquentes ... laicos graviter puniantur a iudice Ecclesiastico ... [illegible] ... Ecclesiasticis ... [illegible]

... [illegible] ... Ecclesiastica ... [illegible] ... obligare Ecclesiasticos ... [illegible]

... et suscipere potestate denuata ab Ecclesia, deinde minorem: potestatem denuatam ab Ecclesia, neque minorem. Et potestate Ecclesiae convenit limite in directionem eorum civium ... Ecclesiasticorum; et ab ea ... convenit in ... ad eorum observantiam.

Probatur 2° 3.

Quamvis principes saeculares teneantur directe defendere Ecclesiasticos, quia ... non ... directa iurisdictione ... omisso ... ... potestate ... ut illis directe favere debeat.

Probatur 3°. principes Ecclesiastici non directa potestate temporali in clericos, quia ea non ... temporalis. ... neque ... Ea ... ... illa exercere, ... modum, et plenius exercitio potestatis spiritualis, quae ... est, innuebat.

Quaeres 1°: an clericus laica potestate possit capi, quando ... nequit puniri? R. ... ... Ecclesia ... aliquo casu. 1um nisi capiat in flagranti, et periculum sit quod fugiat. 2um nisi clericus incidat ad delictum aliquod patrandum. Tunc enim potest detineri, et capi, et iudici Ecclesiastico tradatur, ut delictum impediatur tradendum ... status, ac ... modo ... 3um nisi clericus debitor sit, et de fuga suspectus, ... sufficientem cautionem, nec aditus ... pateat ad Ecclesiasticum iudicem, et periculum sit in mora. Vide ... margine tomo 1° disp. 10.

Quaeres 2°: an laica potestas possit iudicare, ... clericum cum quo ... voluntarie se submittat iudicandum, ... R. ... ... diligenti de foro ... ... Ratio ... privilegium ... ... singulis clericis in ... ... communitati ... nullus particularis potest cedere privilegio

[illegible] mundat: p. D. 1ª. et [illegible] in ea ubi [illegible] temporari clipeat atque adhuc [illegible] [illegible] minare.

[illegible], an possit introduci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a potestate laica? R. negative: [illegible] [illegible] [illegible] exemptione Clericorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] neque introduci [illegible]; p. D. 2º. q. neque introduci [illegible] legitima [illegible], [illegible] p. D. q. 4. an peregrini, seu advenae teneantur legibus, et [illegible] [illegible] [illegible] loci, per quos transeunt [illegible] [illegible] seu advenae teneantur legibus, nec [illegible] loci, quo transeunter morantur.

quaestio 4ª.

an, et qua ratione vagi, seu peregrini, seu advenae teneantur legibus, et consuetudinibus, l. sui domicilii, l. illius loci, in quo transeunter [illegible]. [illegible]

Vagi, peregrini, sive advenae non tenentur legibus, nec consuetudinibus loci, quo transeunter morantur.

[illegible] [illegible] particulares [illegible] illius loci, quo vagi, et [illegible] transit. [illegible] [illegible] nullibi fixum domicilium habent; peregrini [illegible] qui aliquo veniunt [illegible] non manendi, sed [illegible] [illegible] aliquot dies, [illegible] summum [illegible] minorem anni partem [illegible] mercatores, viatores [illegible].

Qui vero veniunt [illegible] [illegible] morandi [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] fiunt [illegible] [illegible] [illegible] loci, et tenentur legibus, et consuetudinibus [illegible] [illegible] qui [illegible] animum commorandi in aliquo loco [illegible] majori anni p[illegible] ut scholastici in loco universitatis, [illegible] ibi non habent domicilium [illegible]

quasi domicilium, et non serent lectiones illius territorii.

Quae a con-
sentaria magna pars anni habitant extra eas, in monasterio de Xres
etiamsi absint a maiori parte anni. Textus vero examen indicat si-
quae dari, in tres menses, ac quicumque habet animum commorandi
tres menses in aliquo loco, censetur habere quasi domicilium in illo.

Sit
2. casus: vagi nullius loci nec lege, aut consuetudine ligantur. Itaque
aiunt Diana... tract. 10 resolutione 16 ... vagi non sunt incolae, sive
habitatores illius loci, in quo degunt, et legibus localibus non ligantur
incolae, et habitatores illius, ... vagi nullius loci nec lege, aut
consuetudine ligantur. Quicumque tamen respondetur, quod si ibi delinquunt pu-
niuntur, ... leges tamen.

Sit 2 casus: peregrini, sive advenae non ligantur le-
gibus illius loci, quo transeuntes morantur. Ita tenent Sanchez, ...
Granado, et alii, ... Diana ... tract. 10 resolutione 14, et tract.
... resolutione ..., quia leges, et statuta loci feruntur incolis subditis i-
llius territorii: et tales non sunt peregrini, et advenae; ... Di...ma,
... ex ... mando ... incolas eos, in quos legislator habet iuris-
dictionem: et incolas subditos illius territorii habet ... dictionem; ... Di-
... quia peregrini, et advenae habent ut ... Di-
... debent interdicto loci, quia hoc non afficit personas, sed lo-
cum, quae ... incapax ... officii divini, et sepulturae.

... Excipiuntur
... aliqui casus, in quibus vagi, peregrini, et advenae tenentur le-
gibus loci, quo transeuntes morantur. Tenentur quidem 1°, quando ex non ob-
servatione ... sequitur scandalum, quia omnes ... tenentur scan-
dalum ... vitare ... quomodo possunt.

2° quando transgressio legis cede-
ret in ... illius loci damnum. Talis est lex de non exportando ...

anno [illegible], hinc. Hac enim repetentur omnes, de quibus diximus
[illegible] talis etiam est lex [illegible], ne advenae vilitatem [illegible]
moverent, et [illegible]. 2°. in celebratione contractuum. Tenentur enim pe-
regrini, et advenae servare leges [illegible] conditiones, et solem-
nitates contractuum in loco, ubi contrahunt. Contractus enim, ut validi sint
debent fieri secundum leges loci, in quo celebrantur.

Excipit tamen à regula [illegible]
nes extra [illegible] contractus doli, qui in ipso servando et solemnita-
tes loci, in quo vivebat eius domicilii, etiam si alibi celebrat. Quod,
probabiliter indicat D. Carmopalao disp. de legibus. quod nullo
[illegible] videtur exemplis [illegible].

Addo quoque [illegible] declarationem [illegible]:
lex lata in communi territorio obligat advenas, et forenses: Et si
lex condita in territorio, fiat in communi [illegible] omnis ex territo-
rii obligat advenas, et forenses. [illegible] communitas
territorii habet jurisdictionem in omnes ibi existentes ad praecipien-
dum quod recta eius gubernationi indicaverit convenire: Et quo-
niam est, quod omnes ibi commorantes [illegible], et [illegible] lo-
ci conformentur, quod id est [illegible], advenis, et forensibus.

Recte
distinguendo magis: lex lata in quodam communi territorii obligat
advenas [illegible], nego magis: lex lata in communi speciali territorii,
[illegible] ut incolae pacifice vivant, vel ut vitent damna,
[illegible], ut incolae non privent sui bonis, concedo magis. Hoc communi in-
[illegible] obligatio in advenas, non à quodam [illegible], communi. — Ad confirmationem
distinguo maiorem: omnes ibi existentes, et sibi subditos, concedo ma-
iorem: non sibi subditos, nego maiorem.

Dices 2°. [illegible], [illegible] de festis,
et in capite de observatione ieiunii decernitur absque ulla distinctione adve-
natores, et incolas observandi [illegible] consuetudines [illegible] in festis, et

adimendis, quod peregrini tenentur &c. Licet ibi seruare tenentur subditi regionis, ut extraneis cognoscat. Unde nil interest quoad nostram doctrinam. Caput 2. an peregrinus, sive aduena teneatur legibus alieni territorii, per quod transit, quando eedem vigent in suo territorio. Caput. 2.

an peregrinus, sive aduena teneatur legibus alieni territorii, per quod transit, quando eedem vigent in suo territorio.

Affirmant aliqui, qui stant pro ma[...] eandem obligare legum communium alieni territorii. Sed multo probabilior est negativa. ita Suarez. Sanchez in selectis disputatione 54. [...] quia haec obligatio ut probatum manet, non oritur ex eo, quod lex vigeat in illo territorio, per quod transit aduena, et peregrinus, nec oritur ex eo, quod vigeat in proprio territorio; quia non datur talis obligatio. Quoad 2.3. [...] absentes, dum absens est, non tenetur legibus sui territorii [...] hoc autem ex sequenti patet [...]

Dices quod ex inueterata consuetudine introducta obligari peregrinos, et forenses legibus alieni territorii, quando vigent in proprio. Ergo hoc est falsum. Nec obstat, quod ex tali obligatione non maius grauetur aduena, et peregrinus, quam si maneret in proprio territorio: quia non satis fundata probatur esse deobligandum ab eo onere, etiamsi sufficiens fundamentum exoneret et deobliget.

Dices 2.° Episcopos alienos, ex priuilegio concedi aduenarum [...] obligandi aduenas; ergo illi ligantur eiusmodi legibus saltem ex concessione ipsorum. Respondetur, negando antecedens. Quia Episcopus non habet facultatem ut ad suas leges obseruandas [...] aduenas, alioquin non posset concedere alteri Episcopo facultatem utendi nomine illius obligandi. Ad 3. an subditi [...] eius territorio ligentur suis propriis legibus. Itaque. iuxta [...]

An subditi extra proprium territorium liberentur a suis principibus legibus. Actum 13.

Resolvitur quaestio.

Primo notandum in hac materia certum esse, omnes absolute homines rationis usu, summo nullo privilegio sint exempti, et intra propria domicilia, ac principis territorium morantes ligari legibus eius de principis. Et ratio est, quia sunt subditi talis principis.

Secundo praenotandum esse omnino, quando ex tacita vel omissione eorum, qui extra proprium territorium demorantur, resultat speciale aliquod utilitas in proprio territorio adversa observare suis legibus ad finem, ut promotionem habenae. Et similiter facti, et omissionem prohibere, quando aliquod speciale in modum requisit. hoc probatur textus expresse in capitulo de clericis non residentibus, et ex regula
163 digestorum de regulis iuris. ratio est quia alias omnino extinctum casu iurisdictio domiciliarum principis ad prospiciendum bono communi Reipublicae sibi commisso.

Hoc posito difficultas procedit de aliis legibus, et statutis, an scilicet peregrini, et advenae, quando existunt extra proprium territorium non solum quoad eorum corporalem, sed etiam quoad mentem, et quae conscientiae spectatio teneantur legibus, quae vero vigent, et in territorio in quo sunt, non observantur. Et ita sancta affirmant. Sic plures antiqui ~~[illegible]~~ apud Patrem Sanchez, et negat ita ipse Sanchez libro 3. de Matrimonio disputatione 18 numero 1).

Sit nostra conclusio: advenae, et peregrini non tenentur legibus, quae vigent in suo territorio, quando existunt in alio, in quo non vigent. Probatur, quia praeceptales casu ita, et directe respiciunt territorium; ergo solum ligant existentes intra illud. 2.o quia spectata intentione legislatoris ibi sufficiat

a territorij: et ap. sine morali, ineffica iis n operas extra suae sphaerae, e dr.

Et haec doctrina vera e. et si superior proprii territorij intendat absentes obligare; q. cum ius dictio n se extendat extra territorium extra suum, n se extendet, quamvis sit intendere superior. Veruntamen e. 2o, quod leges, quae absolute in suo territorio, sint iussu omnium, et n respiciunt in loco, in quo adsunt degunt. Ratio e., q. leges cadunt sup. personas existentes in loco, ubi incipiunt, n sup. personas 3o ve. 3o e vera etiam n absentes a proprio territorio recedunt animo effugiendi obligationes legis. Ratio e., q. lex n obligat eos persistere in proprio territorio; e possunt se conferre in aliud territorium, ubi ea legis observatio n urget. Ita Sanchez in decalogum, Suarez, Bonacina, et cum alijs Leander de praecepto Ecclesiae tract. 1o disp. 3 q. 8.

Dices: omnes tenent, n apponere impedimentum in fraude praecepti: et qui animo effugiendi obligationes legis mutant locum, ponunt impedimentum in fraude praecepti, ergo peccant. Maior p., nam qui tenetur ad finem, tenetur ad tollendum impedimentum finis. Quapropter peccat qui sine necessitate assumit laborem incompatibilem cum ieiunio, ut ab illo eximeretur, q. peccavit, et dein nemini patrocinari p. dr.

Resp. Concessa maiori nego minorem. q. in ea hujusmodi personis n instat obligatio legis, neque inde n ponitur impedimentum obligationi, et consequenter evasio illius. Subditus 1o utitur iure suo egrediendi a proprio territorio, et per consequens e., cessat obligatio praecepti localis, qd n obligat ad. et solum sub conditione, quod in illo loco permaneat. quando a praeceptum e. absolutum et generale, omnes adstricte obligat, atque adeo sine iusta causa requirunt apponere impedimentum. Ad id, quod addit de fraude et dolo respondetur solum intervenire, quando

qdo instat obligao, et demum quando non evenit in nostro casu, leg. aver (?) obligao.

Ex dictis legitime infertur, non imponi abientes poenis impositis a lege, qdo lex illos non obligat, adeo est, q. venia petitur pro transgressione legis: et lex non transgreditur pro taliter qdo non obligat. Ptea quando obligant leges absentes delinquent, et poenis imp. ositis transgressores, vel ipso facto incurrunt. Caput 2. illationes ex dictis.

Caput 2.

Illationes ex dictis.

Infertur 1.° te posse licite discedere locum, ubi urget aliquis festi obligao, et accedere ad locum, ubi nulla obligao non urget: et tunc non obligaris audire sacrum, nec opera servilia non facere, quod verum est etiam si te conferas ad alium locum animo effugiendi obligaonem legis. 2.° te accedentem ad locum, ubi non servatur ieiunium, quod obligat in tuo territorio, non teneri ieiunare, etiam si ibi integre dieris tuo gaudendi ieiunii onus.

Sed quaeres 1.° an possim in meo oppido, ubi ieiunium urget, comedere carnes, si inde invicem postea proficiscar ad locum, ubi non servatur ieiunium? Resp. negative. Ita omnes DD. quia praeceptum abstinendi a carnibus obligat singulis momentis.

Quaeres 2.° an valeat poni bene mane sumere ientaculum? Negat Basilius Ponce; et affirmat utcumque Sanchez cum aliis DD. ratio, q. obligat ieiunandi pro unius diei tempore; et in nostro casu per obligao extinguenda est vespere; quando mane: quo mane licite potest sumi ientaculum.

Dices: mane non adest ... in alieno territorio ... ; qui eo commorans a ieiunio; quo mane obligat ieiunium. Dicendum, concedo ...

De ejus indebite, ō venemus mane observare, quando me- rabiliā summus certi, quod in celsus percederit eā debilitari. to hanc eaq. et sumere de indicaverunt iturus ad exer- cendum officium consilium pastoralis jejunio, tria exmuni jejunio n dez addit, et impo diu pomi.

Quaeres 3° rari mane exeas a loco, ubi n̄ ē obligāo jejunii peruentum vespere ad proprium domicilium, ubi viget jejunii obligāo teneris jejunare. Resp. si ante exitum poste vesci carnibus, et plures comestiones facere; ubi autem peruenerit ad tuum domicilium, teneris abstinere à carnibus, et si plures comestiones, l. unica de carnibus fecisti, potesis cenare, q. n̄ potest jejunium adimpleri.

Si vero usque ad noctem servasti jejunium; quā unica tantum comestione de cibis quadragesimalibus fecisti, aiunt aliqui, ante posse cenare, et obligatum manere ad continuandum jejunium. Sed n̄ de- sunt qui te excusent ab obligatione continuandi jejunium; ratio e, q. q̄do obligāo n̄ viget toto die, nec cumperit in eam parte obligāo jejunii tibi viget tempore vespertino q̄ n̄ viget.

Quaeres 4°, an tenearis audi- re sacrum antequam egrediaris mane à tuo territorio, ubi viget obligāo diei festi, si peruentum sit antemeridiem ad locum ubi ea obligāo n̄ datur. Affirmat Basilius Pontius, et Faguudez in 1° eccles. praecepto, et negant Joanni Sanchez in selectis disp. 54 et Cagnensis. Ratio ē, q. potes in tuo territorio differre audiendum sa- crum ad meridiem, cum pastores mane plures ēus facientes sa- crum: et quando meridies adest, jam exiisti in loco, ubi n̄ obligat praeceptum; q. n̄ teneris audire sacrum.

Nec obstat, quod debeas praeceptum tibi urgentem superuenturum impedimentum, ne impleat praeceptum, q. hoc solum uerum ē, q̄do adueniente impedimento peribit, et durat obligatio praeceden-

poenendi saepe; in v° q(uantum)on(iam) peniht obligao, ut 2mis ... casu e(xi)stim. Et s(unt) à praefatione, qua si possumus de hora duodecima ... liberandi ab obligatione audiendi sacrum, ... sacrum ...

Generalis v° audire sacrum; ... distantia ... existit in alio territorio, ... mane ... ad aliud celebrandum ... hunc ... etiam ibi commorantes obligamur audire illud sacrum ... Sit sacrum ... celebrat, antequam ... illud spectare; ... obligat ad sacrum spectandum.

Infero 3° superiorem ... ferre censuras ... statutum ... existentes in alio territorio ... censura ... Stahd regiat directe territorium ... ferre ... sententia ... censura ... personas ... de censuris disp. 1ª ... 6ª an pueri septennes teneantur legibus humanis? Caput 13 pueri septennes habentes usum rationis tenentur legibus humanis.

Quaestio 6ª

An pueri septennes teneantur legibus humanis?

Caput 1. 3

Pueri septennes habentes usum rationis tenentur legibus humanis.

Dilud ... defendit ... Caspensis, et Caramuel ... cum ... aliis disp. 1ª de legibus ... 21 ... lib° 8 de Culpa, et aliis docentes pueros septennes ... et sufficientem rationis usum habentes legibus Ecclesiae ligari. ... dicunt in emendanda aetate, ubi ... obligari.

... qui pueri septennio completo habentes usum rationis possunt lethaliter peccare, ... ad ... obligatione ... legibus humanis obligari, nisi ... exipiant. ... qui pueri ... usum ... habent ... tenentur legibus naturalibus ... pueri cum ... rationis ... septennio completo ... capaces obligationis legalis ...

et nationis usq. aut desuetudo illa exigit a legibus humanis obtemperent legibus humanis.

Dico iam 3° dubitat quando septennis qui iam usum rationis habeat ante septennium, nec usum rationis, non tamen teneri legibus humanis Ecclesiasticis. Quia Ecclesia non vendit obligare eos ante aetatem, in qua communiter habent usum rationis: et ante septennium communiter habent usum rationis; ante septennium vero habentes usum rationis non obligant legibus Ecclesiasticis. Ita Cassnensis disp. 4 de legibus. Si me latet vero indicare aliter apud Cardinalem P. disp. 3 q. 1.

Ex dictis et probationibus infertur 1°, quod septennes habentes usum rationis obligantur praecepto audiendi sacrum, abstinendi a carnibus, et lactariis diebus prohibitis, recitandi horas canonicas, si habent Ecclesiasticum beneficium ex dispensatione Pontificis, cuius capaces sunt ante decimum quartum annum, annuae Confessionis praecepto, quae praecipit omnibus fidelibus, ut ad annos discretionis pervenerint.

De praecepto autem Communionis dividuntur Auctores. Nam aliqui indicant quod septennes habentes rationis usum obligantur praecepto Communionis, quia in cap. omnis utriusque sexus omnibus fidelibus pervenientibus imponitur praeceptum Confessionis et Communionis in Paschate, nisi aliud Confessarius videatur mi[?] quanto, quae non pro Communionis tempore 2°, quia non minor discretio, et ratione usus, imo fortè maior requiritur ad Confessionem sacramentalem, quam ad Communionem. Ita Thomas Sanchez in Opusculis disp. 6, Cassnensis disp. 4 de legibus, et Castro palao disp. 1ª de legibus.

Alii vero oppositum indicant, quod aliqui docent pueros non obligari ad sumendam Eucharistiam nisi dicto duodecimo anno, aliqui autem asserunt non obligari nisi decimo quinto completo. In decernendo ergo tempore

morem statim sufficere. Ratio illorum est, quia ad recipiendum dispositionem hoc sacramentum non solum attenditur discretio, quam quis nondum credat se nuper in Ecclesia cognoscere Christi Domini, [illegible] eorum est maturitate aliorum, et indicio quo cognoscat suo [illegible] tenendum iis, et quam [illegible] hoc accipiendum sacramentum. Quia vero haec maturitas, et dispositio in determinatam aetatem datur, ideo casus illud permittit confessario prorogare tempus adimplendi hoc praeceptum, non vero casus confessionis, in quo non est hoc periculum. Nobis dicendum est pueros non teneri ad communionem donec a confessario prudenti iudicentur idonei tandem [illegible].

Sed notanda sunt duo, 1um, pueros ante septennium non teneri ex communi [illegible] tenere praecepto Divino, et non tenentur Ecclesiastico. 2um, pueros doli capaces non solum posse, et debere Eucharistiam ministrare, et nondum attingerint septennium. Ita Sanchez ubi supra, quod [illegible] docet de extrema unctione disp. 2.

Sed quaeres, quid dicendum sit, quando post septennium absque dubio est usus rationis? Respondeo commendandum esse usum rationis, quia praesumptio sumitur a communi [illegible] hominum: et contra absolute septennio [illegible] attribuet rationis usum [illegible]. Ita Sanchez et Diana p. 4. tract. 3. resolutione 52. Caput 2um pueri post septennium impuberes nullis poenis aut censuris tenent. Caput. 2.

Pueri post septenium impuberes nullis poenis, aut censuris tenent.

Dicuntur pueri impuberes usque dum ad pubertatem pervenerint. Anni pubertatis sunt in masculis a 14 completo, et in foeminis a 12 completo usque ad 25 completum. Et [illegible] aetas decimum annum et dimidium excedit, dicitur [illegible]

pubertati. citra foemina qdo excedit nonu et dimidiu. Ita hoc gordos;

Sit nra 2a Schol: pueri etc post septenni ante pubertatem nullis poenis, aut censuris late à iure, ita ut nec teneantur nisi sola excommunicatione ob percussionem clerici et excipitur de delicto puerorum, ubi decernit poena delinquentes nos. detenatos ordinaria poena; quia noluit ipsa mater Ecclesia intervenire ea etate illa copere censuris ad obedientiam praeceptorum.

Excipit à dicta generali regula generatio clerici facta à puero dolo capaci, sed solum attingat septenniu. Et hoc obstpraudictum delicti ...
Nrà verò censura affirmaverit nunquam incurrere censuram metuos ante decimu etatis annu, quod negat Nr Laiman lib. 1o tract 4 cap. 10.

Unde infertur 1o, pueros ante pubertatem, finales Sr masculi ante absolutum 14 annu, et puellas ante 12 absolutum, non incurrere censuras omittentes annuam confessionem, et communionem tempore paschali. 2o non comprehendi pueros. qdo in variis canonibus statuunt poenas, excommunicatio, prohibitiones ecclesiastice sepulture, ingressus in Ecclesia &c. 3o non posse censura ... doctrinam ... adstringere. 4o non ... habere irregularitatem si occidant. 5o pueros ante 14 annu, et puellas ante 12 non posse excommunicari à iudice.

Notandy tñ, eo pueros licet cum ... sed attingant pubertatem, comprehendi, quanto aliquis locus interdictus, quod pueri, nunc sepeliri non sepulturam in loco interdicto. Unde admittendi non sunt in loco interdicto ad officia divina. Ita Nr Thomas Sanchez, lib. 1o summe cap. 12. no. 90. quia ... et amentes tenentur legibus humanis. tñ 13. ... carere, quales sunt etiam, et amentes non obligant legibus humanis.

an ebrii, et amentes teneantur legibus humanis?

Caput 1.

adulti ratione carentes, quales sunt ebrii, et amentes, non obligantur legibus humanis.

Quod ostenditur a D. Thoma ... aliis ... cap. 14 et ... disp. 10. et 3. Probatur 1°, a lege naturali ... ratione ... ideo ... leges nulli legibus tenentur; sed amentes et ebrii carent ratione ... obligant. Probatur 2°, a ... mente legislatoris non diriguntur leges ad adultos carentes ratione, ergo adulti carentes ratione non obligantur legibus.

Dices: leges humanae revocant, et irritant contractus ab amentibus, et ebriis, ergo illi obligantur legibus humanis. Respondeo ... ... quia ... ... rationis; et adhuc non obligantur ... legibus humanis. Ratio autem est, quia ... adventitia rationis, quae ... ad revocandum ... et irritationem non requiritur ea adventitia, ... sufficit, quod id expediens iudicetur a legislatore.

Dices 2°: illicitum est adultos amentes, et ebrios excitare ad ... blasphemiam ... Dei, ergo quia ipsi amentes tenentur non ... blasphemare, et non odire Deum. Sive illicitum est adultis amentibus ministrare lacticinia, et carnes tempore quadragesimali: ergo non est illicitum hoc ministrare ... ratione carentibus: ergo quia adulti tenentur legibus humanis, amentes, et ebrii sunt.

Respondeo ... ideo esse illicitum, non quia amentes teneantur vitare blasphemiam, et ... actiones ... intrinsece malae, ... utentes actibus amentiae

ad illas exercendas.

Adid. quod addit, recte dimisso majore: ita ut e a lulis amentibus ministrare lacticinia et carnes, si sint perfecte amentes, nempe majores: si sint amentes ad tempus, multo magis. Perfecte amentibus licitum e ministrare lacticinia et carnes diebus quadragesimalibus, et imponere opera servilia; quia de se ratione non tenentur legibus ieiunii, et observandi dies festos. Amentibus vero amentia ad tempus id non licet. quia non carent usu rationis, et huius iudicio nullis durante amentia tempore, a deinde obligantur legibus immediante, ex usu prioris rationis. Idem dicendum e de amentibus frequentibus ratione in aliena delicata materia. Ergo in ea materia legibus tenentur. Sive atque in aliqua solum linea amentes sunt, in reliquis a tenentur legibus Ecclesiae. Quia in reliquis perinde se habeant ac si essent fideles non amentes.

Omnino major, quod non videtur improbabile non peccare fideles ministrantes amentibus illos cibos prohibitos, qui non cooperantur ad ea materialiter, aut [illegible], [illegible] probabiliter licita reddit amentia durante festis diebus ieiunii.

Loquendo vero de pueris non dum attingentibus septennium, verum est, posse lacticinia, et carnes ministrari a quolibet sine peccato, quod verum esse, si pueri ante septimum annum lumen rationis affulserit, quia ante septimum annum non tenentur legibus Ecclesiae.

Dices 3°. personae cum amentibus, et pueris habent tenentur illos in tempore defensae diebus festis, et curare ut ab opere servili abstineant; quia amentes, et pueri ligantur praeceptis Ecclesiae. Resp. nondum aio quod amentes et pueri se habent ut pueri ante usum rationis; [illegible] autem, [illegible] non tenentur illos ad templum deferre. Cap. [illegible] an excommunicati amentes incurrant irregularitatem, et excommunicationem et interdictum [illegible] sepeliri in loco sacro.

An ebrii, et amentes incurrant irregularitatem, et excommunicationem? et an interdictum subeant recipiendi in loco sacro?

Triplex difficultas decidenda hoc capite.

1a an ebrii, et amentes incurrant irregularitatem, si aliquem occidant? Resp. negative. Quia tempore amentiae et ebrietatis sunt incapaces delicti. Probatur hoc ex Clementina si furiosus de homicidio. Ubi dicitur: si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.

Difficultas 2a, an incurrant excommunicationem iidem, si clericum occidant. Resp. negative. Quia subjectum censurarum debet esse rationis, et doli capax. Quae resolutio intelligenda est, nisi ante amentiam, vel ebrietatem voluntarie dederint occasionem homicidii, vel providerint in ebrietate eventurum homicidium, vel nisi ante amentiam, aut ebrietatem percussionem, vel occisionem clerici mandaverint. In his enim casibus incurrunt irregularitatem, et excommunicationem. Irregularitatem incurrunt, quia ad hanc incurrendam sufficit homicidium in affectu voluntarium, vel aliquomodo causale. Excommunicationem etiam incurrunt, quia fuerit culpa ante amentiam, aut ebrietatem, et in amentia, seu ebrietate posita actio sub censura prohibita.

3a difficultas an amentes possint tempore interdicti sepeliri in loco sacro, vel ad officia divina admitti? Interdictum potest esse, vel locale, vel personale. Locale prohibet, ne in eo loco eiusmodi actiones sacrae exerceantur. Personale est, quod fertur in personas. Hoc autem est ulterius vel particulare, aut generale. Particulare, quod fertur in aliquam personam, vel in plures, aut in omnes ac singulos delictis alicujus personae, vel ignotae sint. Generale est, quod fertur in aliquam communitatem, ut est corpus politicum. V. g. in populum, vel provinciam, vel regnum.

Sit ergo conclusio: Infantes, ebrii, et amentes non possunt in loco

sacro Interdicto sepeliri, nisi gaudeant privilegio; quia
Interdictum locale privat generaliter, ne fideles corpora ibi sepe-
liant. Unde hujusmodi dicitur non ligare infantes, nec ebrios, nec
amentes; et alios fideles, quibus prohibetur ne corpus aliquod in
loco sacro sepeliant.

Sit 2a Dictio, infantes, ebrii, et amentes
non comprehenduntur in interdicto personali saltem, et quoad priva-
tos sepulturae Ecclesiasticae. Probatur, quia tale interdictum solum fertur
in personas capaces culpae: sed tales non sunt infantes, ebrii,
nec amentes; ergo infantes, ebrii, et amentes non comprehenduntur
in interdicto personali saltem.

Sit 3a Dictio, interdictum perso-
nale generale non comprehendit infantes, ebrios, nec perpetuo a-
mentes quoad actus divinos in aliqua prohibitos; comprehendit vero
quoad privatos Ecclesiasticae sepulturae. Ratio primae partis dictionis
est, quia infantes, ebrii, et non sunt capaces ad aliquos
actus ex iis, quos prohibet interdictum: et capaces incapaces actus,
incapaces est prohibitionis actus; ergo etc.

Hinc infert cum S. Tho-
mas Sanchez lib. 1o Summae cap. 11 n. 3 eos ratione carentes
posse tempore interdicti etiam localis assistere ad officia divina,
quia Ideo prohibentur assistere, qui habent usum rationis assistere: sed eos
carentes usum rationis assistere non possunt; ergo etc.

Ratio secundae partis dictionis est,
quia interdictum generale personale comprehendit omnes personas talis
communitatis quoad effectus, quorum capaces sunt, etsi non delinquentes sunt:
infantes, ebrii, et perpetuo amentes sunt ecclesiasticae sepulturae; ergo etc.
Probatur ex hoc interdicto prohibitione dicitur ligare infantes, amentes, etc. quia tan-
tum prohibitio solum dirigitur ad alias personas, ne illorum corpora sepeliant.

De
obligatione vero localis, et divini respectu interdictorum, ergo non dari in prae-

peregrino amentions, vel inhabitantibus ante ad rationes. Unde ??
a nobis inhibitum statuimus revenir ut bruta obligari incapacitat.
Unde valet dicere legi nostrae, cum obligationes revenit ex ipsa
natura non sic alios. ...

an Legislator teneatur legibus à se, vel à suis Praedecessoribus conditis? Caput 1

Deciditur difficultas.

Quaestio ... de legibus ... à legislatore, qui ... Inde ... Resp. Genuensis, et Veneti obligantur legibus ipsius reipublicae ... legibus quarum observatio ... est legislator. Et quaestio de aliis legibus quarum ... legislatoris, et in specie de legislatore supremo, qui ... pro ...

Conclusio est Doctorum in hac re. Prima affirmativa ... Granado ... de legibus disp. 6, et ... plures alii. ... Castro palao disp. 1 de legibus, puncto 24, et aliqui ... obligari directe, obligari vel indirecte. ... plures apud ... Salas disp. 14 sect. 2 ... 10.

... Dico: legislator teneatur lege sua ... directe ... ad exequendum ... ad omittendum ... legislator ... superior ... lege sua ... directe.

I ... 2a

Sit 1a Conclusio: legislator eo ipso quod dispensat tenetur ad exequendum magis iniunctum, licet mereatur gratis suas leges.

Probatur: quia legislator tenetur ad magis suas leges: et non tenetur ex ui ipsarum; ergo tenetur ex ui legis naturalis et diuinae. Minor dicitur ex dictis ante. Maior etiam dicitur, quia non alia ratione, a qua posset iuri talis obligatio. Maior probatur, quia valde inordinatum apparet principem non seruantem uniuersaliter suis legibus manere destitutum ab alijs hominibus; ergo legislator tenetur ad magis suas leges.

Probatur eadem maior, quia homines quando

Respublica principem in legislatoris conditione eligunt, etiam eum dotatum legislationis ut seruire onera, quae suis legibus imponeret. Item Ecclesiastica potestas legislatiua eo onere manauit a Deo in legislatorem, ut nulli faceret leges, quas ipse non contineret; ergo etc.

Item quia potestas legislatiua tam in principe quam in Ecclesiastico, non est potestas dominatiua ad imponenda onera pro proprio commodo, et inde utilitate capienda; ergo etc.

Idque extenditur ad principem iure belli, et iure ex electione subditorum potestatem legislatiuam habentem. Ratio est, quia princeps iure belli habet maiorem iurisdictionem, quam in iure electiuo; et electus tenetur ad exequendum magis iniunctum suis legibus; ergo princeps iure bellico tenetur etiam ad exequendum magis iniunctum suis legibus.

Unde infertur 1o principem

3) Legis naturalis legislatorem non seruantem leges ab ipso conditas. 2o peccare granditer, quando magis iniunctum in suas leges et grauius. Ratio est, quia legislator obligatur lege naturali ad exequendum magis iniunctum in suas leges et lex naturalis obligat granditer in materia grauia; ergo legislator obligatur granditer in materia grauia suas leges. Conueniunt ita Doctores Suarez, Granado, Lessius apud Dianam p. 1a tract. 10, resolutione 10. quibus alios aliis ponitur.

Infertur 3o

3°, hoc casu [illegible] sequatur scandalum ex non execu-
tione mere inimicis [illegible] legis, nec aliud incommodum in
subditis. Ratio est, a Legislatore [illegible] ex dictis incommodis, dum
obligatio in legislatorem exequendi quidquid manet in
tempore, et prout [illegible] exequatur, mere inimicis est [illegible]
scandalum sequatur nec aliud incommodum in subditos ex non exe-
cutione legis. Alii tamen dicunt alii, qui indicant obligationem
legislatoris ad suas leges omne ex scandalo, et hoc modo
praeveniente subditis ex non executione mere legis. Vide [illegible]
loco citato.

Infertur 4°, legislatorem teneri directe legibus a
se latis [illegible], tenetur tamen indirecte, ut probant rationes
adductae in Dubio. 5° teneri legislatorem legibus, quae ven-
[illegible] [illegible] [illegible] debitis [illegible] legi-
bus.

Sed quaeres 1°, an legislator teneatur legibus, quae vigent in
sua provincia? Resp. 1° non teneri legibus, quae vigent loco,
ubi regnat transeuntes. Ratio est, a [illegible] vero peregrinis, et
advenae in illo loco: et peregrinus, et advena non tenetur legibus, quae
vigent in loco, ubi transeuntes [illegible]

Resp. 2° teneri legi-
bus, quae vigent in loco, ubi ipse residet, ex [illegible] [illegible]
approbatis. Ratio est, quia ibi [illegible] incolas et incolarum legi-
bus, quae ibi vigent, [illegible]. Unde infertur 1° Episcopus transeuntes
[illegible] loca, ubi ex [illegible] [illegible] [illegible] tenetur, non teneri
[illegible] celebrare. Infertur 2° Pontificem Romanum teneri legibus
Romanis, quia est incola Romanus.

Quaeres 2°, an legislator possit dis-
pensare se in obligatione suae legis? Resp. non posse directe,
quia nemo potest se eximere a lege naturali. Potest indirecte,

a ... immotum ... Cap. 2. an legislator teneatur suis legibus non solum quoad vim directivam, sed etiam quoad vim coactivam?

Caput 2.

an legislator teneatur suis legibus non solum quoad vim directivam, et etiam quoad vim coactivam?

Vis directiva legis dicit potestatem, et energiam, quam habet lex ad obligandum in conscientia. Vis coactiva dicit potestatem, quam habet [?] infligendi poenam, et ad illam obligandi. Sicut ex sententia habet in ... vim directivam, quatenus obligat legis in conscientia ad honorandum sententiam, et vim coactivam, quatenus eo ipso obligat ad justitiam ... quam obligat ... sententia.

Quaestio est de doctrina ... multorum ... affirmat. Ita aliqui veteres, quibus ... Suarez disp. ... de legibus sect. ... 3. 2. ... negat, et ... Valentia, Vazquez, Villalobos, Salas, et ... Valdenus lib. 5 de legibus disp. 18.

Conclusio ... sententia, quae ... quod solus tenetur legibus quoad vim coactivam, qui illas fraudulenter violat, seu in bello ... fraudem: legislator non violat fraudulenter suas leges, nec illas fraudulentis ... dicitur; ergo non tenetur suis legibus quoad vim coactivam. Minorem ... quod ... violat fraudulenter leges qui directe, et immediate illis tenetur; ergo ...

Dices: populus dedit principi potestatem dicendi leges poenales ... quod eadem poena ipse subiectus ... dicendum est de ... legislativa ... ergo legislator tenetur suis legibus quoad vim coactivam. Respondeo negando ... quod ... det de tali onere de facto imposito legislatori ... nec ...

nae Ecclesiasticae: ergo inde censendi e in ea impositi ... fiunt imponi, quod si imponerentur, ... sufficienter legitimi ... ex cognitione ... ecclesia ... a populo, l. Deo.

Unde infero, primo ... incurrere infamia ... incurrit sub poena infamiae. ... Episcopi ... incurrere excommunicationem ...

Sed respondeo: an tune clericus ... ab ipso ... sub excommunicatione ipso facto incurrenda, maneat excommunicatus? ... negative ... Episcopi ... illo dispensare. Si tamen ... Episcopi dispensare, ... clericus, et incurreret excommunicationem. ... 4a de causa finali humanarum legum.

Disputatio 4a

De causa finali humanarum legum.

Causa finalis legis ... finis legis. Hic duplex ... legis, alter legislatoris. Finis legis ... est ... in ... lege ... ordinatur ... qui finis ... lege. ... ad quem ... legis ordinat ... ipsa ... dimanare, ut ... ex ... fines legislatoris, qui sibi proficit, quando condit legem.

dicitur ... legem ut sit valida debere ordinari ad bonum commune ... obligare communitatem ad id, quod ... utilitatem. ... legislatoris ... naturalem ... ad quod legislator ...

potestate. Cessat 3º finis extrinsecus quando non cadere sub lege. [illegible] lex secundum quod non incipit, quod tunc habeat sacramentum [illegible], vel satisfaciat Deo et peccatori se ad alium ordinet. Cessat 4º finis legislatoris non cadere sub ipsius lege, quae aliquando [illegible]. Unde quamvis [illegible] ratio [illegible] finis adimpleat lex, vel non obtineat finis quod solus [illegible] et non finis.

Restat modo quaestionum [illegible] de his omnibus disputandum nobis restat, an eoque ratione cessante fine legis cesset eius obligatio? quod sequentibus quaestionibus exponemus: quaestio 1ª an cessante fine seu ratione legis ultima cesset eius obligatio?
Caput 3. resolutio difficultatis. quaestio 1ª
An cessante fine, seu ratione legis ultima cesset eius obligatio?

Caput 1.

Resolutio difficultas.

Finis, et ratio legis dicitur a doctoribus motivum, seu illud bonum, ex cuius intentione movetur hic et nunc legislator ad condendam legem, idque colligi quale sit, ex circumstantiis, aut proemio legis. Hic autem finis potest deficere, vel aliter, et tunc omnibus subditis, vel parti aliorum, et in uno. In hac quaestione quaerimus an cessante fine ultimo cesset obligatio legis; in sequenti vero disputabitur an cessante partialiter fine legis, cesset eius eius obligatio.

Ante resolutionem quaestionis suppono 1º finem legis posse deficere negative, aut contrarie. Negative deficit quando [illegible] ipse deficit. Contrarie quando ob aliquas circumstantias finis mutat quae circumstantiae, quae magis legem immutant, vel quae reddunt illicitam, in quo casu absque dubio cessabit, et [illegible] obligatio: vel quae illam reddunt nimis onerosam, in quo etiam casu cessat obligatio legis, quae legislator non vult eam valde difficile imponere. Ita ego [illegible]

q̄ᵒ redduntur ad actũ legis cessante fine negativè.

Suppono 2ᵒ legis finis posse deficere, vel totaliter, vel partialiter. Suppono 3ᵒ finis legis, quem hic legislator possit esse, vel partialis, vel totalis: intrinsecus legis, vel extrinsecus. finis intrinsecus dicitur is, quo omnis actus exercitatur in speciali honestate inhibita. Sic finis intrinsecus legis ieiunii e honestas temperantiae, et finis intrinsecus legis de audiendo sacro e honestas virtutis religionis.

Finis extrinsecus e commoditas exacta, prout copia ingeniorum, vel intimatio alterius, quam respiciat legislator insidendo legem. Sic finis, quem hic legislator intendit dum deferendi arma noctu exportandi, equum extra regnum, aliud extrinsecus, quam extrinsecus, et non est propria materia sumitur honestas legis.

Suppono denique 4ᵒ finis posse deficere ulitra, vel per semper, vel per aliquo tempore et in aliquo duntaxat casu debato. Dt. superius.

Sit 1ᵃ conclusio, cessante ulitra omni fine legis adeo intrinseco, et extrinseco, cessat obligatio legis. Ita communiter DD. apud Bonacina disp. 1ᵃ de legib. q. 1ᵃ p. 4ᵃ quia deficiente omni fine lex redditur inutilis et lex inutilis non obligat; quia ulitra cessante omni fine legis, cessat ipsius obligatio.

Sit 2ᵃ conclusio cessante ulitra fine extrinseco legis adaequato cessat lex. Probatur, 1ᵃ suppone omnia praecepta non hic esse honestatis, vel conspirare quia conclusio ad finis honestatis et cessante fine communi honestas, et utilitas necessario cessabit.

Sit 3ᵃ conclusio: cessante fine extrinseco legis, non cessat illius obligatio, nisi legislator moveatur adeo ex honestate in intrinseco. Probatur, quia adhuc

praecurrat intrinseca finis legis, quae est honestas rei praeceptae; quod etiam si cessent alia extrinseca motiva legum, non cessabit obligatio legis.

Hinc etiam si deficiat omnis finis extrinsecus ieiunandi, et audiendi sacrum, praecurret obligatio ieiunandi et audiendi sacrum, quia praecurrat finis intrinsecus in ieiunio intentus, qui est virtus temperantiae, et specialis mortificatio, quae relucet in ipso actu ieiunii: similiter in auditione sacri praecurrat finis intentus, qui est religio, et cultus Dei, et ille specialis cultus, qui relucet in ipsa auditione sacri.

Ubi ex dictis omnibus notandum est 1º sumendum esse legislatorem motivum sive sufficientem ad condendam legem ex intrinseca honestate rei praeceptae, quando hoc est honestas. Notandum 2º in legibus nostris, in quibus movetur legislator ex intrinseca honestate rei praeceptae, non distingui materiam a fine legis, ac proinde non posse deficere finem legis nisi deficiat materia. 3º notandum est in condendis similibus legibus non operari legislatorem proprie ex fine, quia ubi non est medium realiter distinctum a fine, non est proprie finalis causa, nec operatio exercetur proprie ex fine. 4º dico, quod

materia legis est intrinseca honestas, si absque hoc fuit sufficiens motivum legislatori in condenda lege, cessat obligatio legis cessante illo extrinseco fine. Probatur, quia deficiente causa partiali naturaliter requisita ad effectum, cessat effectus: at in hoc casu deficit causa partialis naturaliter requisita ad legem; ergo corruit lex. Minor patet quia in hoc casu intrinseca honestas rei praeceptae, ut supponitur, non causat sufficienter legem; ergo etc.

Hinc lex ieiunandi pro felici successu belli, cessat finito feliciter bello. Et obligatio parendi praecepto par-

p[ro]ali cessat deficiente extrinseco fine. q[uia] necessaria [est] n[on] vo-
let ex aliq[uo] medio praecepti. Unde cessante in modo generali quod ci-
tandi tali e praecepti a sequenda, cessat praeceptum. Ita P. Sua-
rez supra cap. 18. d[ic]tis 11. de legibus.

Sit 5a conclusio, cessante fine adaequato legis solum pro aliquo determinato eventu, et pro modico tempore, non perit lex absolute, sed ipsa tantum suspenditur pro eo duntaxat determinato eventu, et tempore, quo cessat finis. Unde redeunte fine sine nova promulgatione reviviscit, et obligat lex. Probatur, quia effectus duntaxat cessat pro tempore, quo cessat causa, et eo modo, quo causa cessat. At finis legis non cessat absolute, sed pro aliquo determinato eventu, et pro modico tempore: ergo d. Caput 2um illationes ex dictis.

Caput. 2.

Illationes ex dictis.

Infertur 1o ut cesset lex cessante fine non est necessaria declaratio principis, aut concludentia indicia, ut scientia requiritur. Ratio est quia ut deficiat effectus deficiente causa, solum requiritur defectus causae sufficiens quod cesset finis. 2o, quia ut desinet lex ex nullo, quod erat aperte ex inutilis, et iniustus, non est necessaria declaratio principis, nec concludentia indicia: et deficiente ultimo fine lex redditur inutilis, et iniusta: ergo d.

Infertur 2o, ut cesset lex cessante fine, non requiritur quod finis cessatio innotescat principi, licet sit communitati. q[uia] ille, cui constat de tali cessatione potest sine culpa operari, et prudenter existimet non dari legem. Hoc est, intelligendum sine scandalo.

Sed a roganti, an cesset obligatio legis ex eo solum, quod occurrat denuo aliqua difficultas vel? Resp. affirmative. Ratio est, quia si difficultas nimia sit, reddit impossibile moraliter, ergo inde non obligat lex; si vero difficultas sit gravis, et onerosa de facto non obligat lex, quia praesumitur legis-

labra in velle eam tanto onere obligare; in adid gaudeat potestate obligandi.

Unde in Ecclesiasticis legibus cessat obligatio, quo ocurrit pravis, et munici deficiunt. Quod in multis imatur Ecclesia eam tanto onere fideles obligare. Sic quoque ingravescere excusat, ad obtinendum audiendi sacrum. Seddebimus, eam de causis eroccurrantibus, redibimus. Quaeritur 2º an cessante fine adequato legis in parti, cesset eius obligatio? caput 1. affirmativa sententia exponitur et probatur.

Quaestio 2ª

an cessante fine adequato legis in parti, cesset eius obligatio?

Caput 1.

affirmativa sententia exponitur et probatur.

Duplex est DD sententia in hac celebri difficultate. 1ª et communissima negat cessare obligationem legis, quo in una, vel altera in individuo cessat eius finis. Ita Pater Thomas Sanchez libro 3º de matrimonio, Pater Suarez libro 3º de legibus, et plures alii apud Diana tract. de legibus resolutione 28.

2ª sententia affirmat. Pro ea sunt aliqui recentes, quos refert Diana, et praecipue eximius magister Pater Granado tractatu 1º de legibus, disputatione 2ª, difficultate 15 sectione 2ª, cum aliis. Pater Soria de legibus disputatione 2 sectione 3ª. qui omnes notant nunquam esse intelligendam, seclusio scandalo. Haec sententia verissima est, et urgentissimis fulcitur argumentis.

Sit nostra conclusio, cessante fine adequato legis in parti, cessat obligatio in tali individuo. Probatur 1º, quia deficiente adequato fine legis in generali, cessat in generali obligatio legis, ut maneat probatum: Atqui lex non minus obligat individuum, quam singulos in parti; ergo cessante fine in parti, cessat in parti obligatio legis. Primum constans. Confirmatur 2º, nam ideo deficiente adequato fine legis in gene-

legis in generali cessat lex, quia finis adaequatus legis est ea ratio, qua deficiente lex mentis et fine adaequato legis deficiente in genere; nec ratio deficit a lege; quia in illis nulla lex; quia cessat eius obligatio.

Dico 2.º quod lex divina et naturalis cessat in ratione; ob illius adaequati finis cessat. Lex humana non transeunte obligat, aeque divina, et naturalis; ideo afortiori non cessat in parte, ob illius adaequati finis cessatio. Manet in lege divina de correctione fraterna, cuius obligatio cessat, adeo spectat emendatio proximi, quae est finis legis. Minor distat cum dictis, et communis et legitima. Hoc argum. opinione vag. Lessius 50.

Dico 3.º, nam lex in praesumptione fundata ultra praesumptionem, per in particulari casu deficiente, quia non deficit ratio praesumptionis, ut bene docet communis... et videatur apud P. Castro palao disp. 1.ª de legibus, et apud D. Angelus... de legibus resolutione (1). Quod similiter in aliis legibus, et praeceptis, quod deficit finis, et ratio legis in particulari deficit specialem.

Sic, quod lex non obligat, quod actio hic et nunc sit in ea specie actionis, in qualem illa constituitur et cessante fine in tanto a lege in casu singulari actio hic et nunc est in specie actionis, in qualem illa constituit; quod cessante fine legis in singulari deficit in ipso obligatio legis. Manet, quod lex non obligat ad quaelibet honestas, et adeo specialis, quas lex statuit, quia 3.ª Dico. Minor est, quod conditionis actiones in ea specie actionis, ad quam pertinet relatio ad talem finem; et deficiente fine, deficit relatio ad talem finem; quod actio non est in ea specie actionis, ad quam pertinet relatio; quod Dico. Circa 2.ª solvuntur aliquae objectiones.

Dicies 1º Deus neq(ue) potest ex causa irritare aliquod casu validum matrimonium clandestinum. Et tamen in aliquo casu potuit irritare clandestina, qui irritare intendit evidenter, deus eximie matrimonium annullat: ergo etc.

2º infertur posse aliquem ante annum expletum novitiatus valide profiteri. Probatur: quia ante annum expletum potest aliquis esse sufficienter expertus religionem, et a religione probatus, ergo neque est contra id Tridentinum sess. 25 cap. 15 annullat professionem emissam ante expletum novitiatus annum, ergo etc.

Res, namque pro utraque sequela, quod irritare causa erat finis adaequate legis, cum finis utriusque legis est, et uniformiter operandi, quae quidem uniformitas non servaretur, si sub eisdem conditionibus aliud matrimonium esset nullum, aliud validum: aliqua professio esset irrita, et alia valida.

Et huius doctrinae inclinans nota, aliquas esse leges, quae praescribunt circumstantias aliquas temporis, loci, solemnitatis, etc. quae inanimatae sunt arbitrariae, et opportunet eas a lege determinari. Sic arbitrarium erat tempus sacrum initiandi, et quod tempus novitiatus duraret ad octo, decem, vel duodecim menses determinatum a lege, quod in ordine ordine Presbyteratus initiari anno 25: et quod tempus ad experiendum labores religionis duraret ad annum completum: et in Societate Iesu ad biennium.

In his igitur, et similibus legibus praescriptis est uniformiter operandi: et inde finis talis legis nunquam cessare potest nisi quando ipsamet lex redditur inutilis, aut iniusta. Ita censuere D. Granado disp. 15 de legibus, et P. Ioann. de Cardenas disp. 53 § 3 in suis Theologicis. Ratio

doctrinę ex gravii uniformitate ex ordine ordinatę et
ordinati à Deo ē finiendi ē uniformiter concedit 2°
q. si finis [illegible] n. est uniformiter operandi, maxe
[illegible] ordinarie ē hęc uniformitas intendit à legis.

Obiiciq.

Cum omnia sit seqq. obligatio lex liberq. simpliciter faciendi,
ac voluntariq. [illegible] et hęc [illegible] et: [illegible]
praedicata [illegible] q. [illegible] fine impari in [illegible] ex. Se-
[illegible] [illegible] tigrifini [illegible] q. hiberq. [illegible]
ratio actio ē [illegible] impariq. educationis prolis et hic finis ce-
sat quo aliamia prolis educationi [illegible], ligdo in [illegible]
lesit [illegible]. Cum 2a actio phibet, q. semen privat, eo fine,
ad quę destinat, à na, qui ē prolis generatio et hęc [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] hominum [illegible] generabiq. [illegible].

Recte, ne-
ido maxq. quandoq. q. 3. Ad ulimq. q. probab. necq.
[illegible] relatio [illegible], ob quę una, et altera actio
phibetq. [illegible] illicita; [illegible] ā ē, q. [illegible] actionq. ita ca-
pit ho, et [illegible] delectatione rapit, ut ille valde p-
[illegible] facilitati adhęret, et inutilis efficit ad alia opera
rationabia. Cū q. iste finq. nunquą cesat, nunquą cessat
obligatio vitandi eas actiones.

Recte aut ad difformitatq. ea-
ru actionq. attendendq. ē n. id, quod in aliquo casu impari
[illegible], et quod [illegible], et frequenter [illegible]. Cū q. fre-
quenter [illegible] ex illis actionibq. [illegible] damna relata
in [illegible], semper [illegible], et valde [illegible]
[illegible]. Capiti 3. illationq. ex doct. [illegible]

Capit. 3.

illationes ex doctrina tradita.

Ex dictis infertur 1.° legem aliquando pro bono publico, aut ex natura irritantem fundatam adhuc in praesumptione, cessante hac deficere, et valida esse ex natura. Hinc 1.° advocatus qui libere a litigante aliquid accepit, quod illi donatur libere et spontanee donari. Ratio est quia tunc cessat praesumptio legis non alio fine fragientis, ne quid accipiant advocati etc. si a litigante libere ex voluntate donet. 2.° Ex deficiente interesse solemnitatibus conditionis petitae a lege, si certo constet de voluntate testatoris, potest licite illa integra hereditas recipi. Videatur P. Molina tomo 1.° de iustitia, et iure disp. 81.

Infertur 2.° te obligari ad servandam legem, etiamsi in particulari finis ejus legis, quo cohibeat vitium, non scandalum, quod doctrina ad ea intelligitur, seduso scandalo. Hoc autem verum facile potest, si quando observanti dicatur te consensu, quod multi graves DD., opinionis rationibus innixi, indicant te esse tunc obligatum ad obediendum legi.

Infertur 3.°, semper fore irritum matrimonium clandestinum celebratum sine parocho, et testibus; licet in eo cesset incommoda, quae intendit Tridentinum causa de reformatione matrimonii. Ratio est quia non cessat ad ista natura legis imposita a Tridentino, quae ita eo fugiunt rationibus et uniformitatem tendit. Ita declarant graves, et longe optima legum interpretes.

Infertur 4.° ... irritas esse validas professiones ante annum completum, etiamsi qui fuerit professionis ante annum sufficienter exemplum [illegible] ubi penes, et ab ipsa [illegible] quod adhuc cessat finis legis, nempe uniformitas agendi intenta ab hac lege.

Infertur 5.° non peccare contra legem de non portandis armis ...

the illis, qui illa peterent certi sciens ... ad gaudium,
... sufficientia ... finis huius legis ... ad ...
... persona ... devotionem erga ... ...
..., in quibus intendiuit ... in nocte ... V marij ...
..., ... ut ... , et ... nocte ibi
manerent ... cerat finis legis, qui ...
..., que ... nocte ambulantis ... . Q. 3a
an, et quando cessante fine divisibili et indivisibili cesset obligatio.

Q. 3a

An, et quando cessante fine divisibili et indivisibili cesset obligatio?

... Dices, quando plures fines extrin-
seci ... ad legem ..., ... omnes simul deficiant.
... quilibet finis ... et adest ... ad ... legis;
... quolibet permanente permanet lex. ... adest ...
... sufficienter movere independenter ab alio.

... Dices 2a ...

... plures fines extrinseci ut nullus sufficienter moveat legislatorem ad ferendam legem, ... quilibet solus ... omnes ... simul mo-
vent ad ..., ... quolibet deficiente, deficit lex, quando ... indivisibilis;
... quando ... divisibilis. ... deficiente ... adesse
... indivisibilis ab ... : ... deficiente quolibet fine ex-
trinseco, deficit ... indivisibilis ... deficit obligatio ...
... indivisibili ... quando ...
divisibilis, deficiente aliquo fine ... , manet ... in altera
... manet obligatio ... generat ... altera ...

... Dices 3a, cessante fine intrinseco legis ... dilig... cessat ... , ... quoad ... finis
intrinsecus legis ... a materia legis, ... divisibilis
... materia ... una ... divisibilis ... pendet ab alia.

pot cessare lex quoad unum praeceptum, non ideo cessat quoad alia, nec quoad omnes. Confirmatur ex regula 33 ex regulis iuris in 6: Utile per inutile non vitiatur: et sic ut lex quae impleri potest in aliquibus partibus, et non in aliis, ...
Dico in-
...pa est, nulla pars, quae remanet, sit adeo exigua, ut ... ac contemnenda, incapax obligationis gravis, quod ... sit adeo exigua, iudicio prudentum definiendum. Inde
infertur 1º qui non tenetur ieiunare totam quadragesimam, tenetur ieiunare diebus, in quibus cessat causa. 2º qui non potest solvere totum debitum, ... tenetur solvere ... et sic de similibus.
Sit 4 Conclusio, cessante fine legis indivisibili extrinseco, cessat lex, et ... ... autem finis extrinsecus indivisibilis, qui ita est extra suam ... ... Conclusio, quia deficiente ea moraliter ... ... cessat lex: at finis extrinsecus indivisibilis est ea moraliter ... legis: ergo deficiente fine extrinseco indivisibili cessat lex. ... ... in supposito, quod non detur alter finis intrinsecus sufficiens ... ... legis; ergo &c.
Sit 5 Conclusio: deficiente fine intrinseco legis indivisibili, cessat lex, ac inde ... ... legis indivisibilis impleri nequit, cessat legis obligatio. ... ... nihil obligat lex, quod illius impletio est impossibilis: at quod materia, seu finis est indivisibilis nequit ... ... impleri; ergo quod materia, seu finis est indivisibilis, deficiente fine legis cessat lex.
... ...
... finis, seu materia ... ... indivisibilis physica, ...

aut moraliter, et ingrediens existimare, eo quod non parit
... modo dixisti: de in nomine casu potest separabilitas quoad
aliquid potest et quoad aliud convenienter est [illegible] indivisibilis legis, etiam ... minoris ... incessus cujus tendens
ratione, ... non requirunt modo separari ...

Infertur 2° ...

hac 1°. qui solum potest audire sacrum [illegible] ad ... non tenetur
audire. Et similiter qui solum potest audire ... non tenetur
inchoare ... quod ... ad ... Ratio
est quia necessario potest implere praeceptum de audiendo sacro.

Infertur 3°.

... qui potest attendere ad horas canonicas, ... legere,
non tenetur recitare. Ratio est, quia praeceptum indivisibile ... attentionem ... 3°. qui tenetur ... in pane, ... vel ...
non tenetur ... in Ecclesia ... Ratio est,
quia obligatio ... alligata ... indivisibiliter ...

Infertur 4°.

qui ... praecepto debito potest implere quoad ... et
non quoad accidentia tenetur ... 4°. qui potest exequi
... accidentia, non ... substantiam ... non tenetur exequi accidentia.
... de quo tenetur, ... et ob debilitatem ...
... potest recitare, non ... genibus, tenetur recitare. Ratio
... obligatio legis quoad substantiam non dependet ab accidentibus. Ratio ... quia, ut ... docent accessorium sequitur principale, ... deficiente obligatione ... quoad ... exequendam, deficeret quoad accidentia. Quaestio 4. quaenam notitia de certo fine legis requiratur, et sufficiat ad operandum ... legis.

Quaestio 4.

quaenam notitia de certo fine legis requiratur, et sufficiat ad operandum ... legis?

Notitia de ceßatione finis legis potest esse, vel certa, vel evidens, vel probabilis. Sufficiens certa, aut evidens, videtur in dubio: Nam ex aliqua notitia sufficiat, attamen in interdictis Moralibus alia maior, quae certa, aut evidens, haec sufficiens videtur, certa, et eo magis diutius. quare dificultas solum potest esse de notitia solum probabili.

Sit 1a Conclusio, sufficit notitia probabilis de ceßatione finis legis, ut quis deobligetur, et omittere possit executionem rei lege iniunctae. Quod etiam dicendum est de quolibet praecepto. Probatur 2a Conclusio, quia tenetur potest subditus non observare legem, seu non exequi modum iniunctum a lege, quando probabile est non teneri ad illius observantiam: sed quando adest notitia probabilis de ceßatione finis legis probabile est non teneri ad illius observantiam; ergo quando adest notitia probabilis de ceßatione finis legis, potest subditus omittere executionem modi iniuncti a lege. Maior constat ex dictis in materia de conscientia, ubi statuimus licitum esse operari ex opinione practice probabili, quod nullum adest praeceptum divinum, aut humanum id prohibens. Minor etiam patet, quia rationes adductas in quaestionibus antecedentibus probant subditum non teneri lege, cuius finis non ceßat, constare hac de causa. Vide Granado tract. 3° de legibus parte 2a disputatione 9 n° 24 et Ioannem Sanchez disputatione 33.

Dices: in hoc casu subditus potest dedicatum legis: 2° tenetur obedire. Probatur 2a Conclusio, nam hac bulla Cruciatae, tenetur audire sacrum tempore interdicti, qui potest sacrum audire; probatur. Resp. Duo antiqui negando consequentiam. Adiquoque dicit, 1° tempore interdicti non teneri audire sacrum, quia hac bulla cruciatae, ut docent plures apud Dianam de Bulla Cruciatae. 2° dicit neque probatur. Ratio est quia praeceptum audiendi sacrum est, quod interdictum inducit aliquid ad non audiendum sacrum, et facit impeditum, sed hoc impedimentum removet bulla; ac proinde

qui non valet, tamen inraediti, tenet, audire ... intrabat ... inraediti. Ar opinio probabilis de non obligatione obediendi ... pro ... ad non obediendum, ... subditus pro eo uene uti.

Resp. 2° ... nq. qdo probabilitas stat pro ... non hunc potestatem ad praecipiendum, vel prohibendum, tenetur subditus non obedire: et quando probabilitas stat pro certa ... legis probabilitas superiore non hunc potestatem ad praecipiendum, vel prohibendum, quia quando probabilitas stat pro legis ... tenetur subditus obedire. Ratio: nq. qdo probabilitas stat ... superiorem non hunc potestatem ad obligandum, ... ex probabilitate ... praeceptum, ... est nullum: et qdo stat probabilitas praecepti, ... est nullum, tenetur subditus non obedire ... Minor ... syllogismi ... legi ... non ... obligare ...

Unde infertur 1° ... non obediendi, qdo probabiliter dicatur ... non obligari, ... opinio ... probabilis. Hoc ... intelligitur ... superiori ... non ... opinione probabili.

2° in hoc casu ... in quo utraque omnino probabili non obediendi ... posse superiorem ... Ratio, quia nemo pro ... non ... obligari ... in hoc casu nullum ... ut ...

3°, posse non obedienti ... qdo probabiliter iudicat legem sufficienter promulgatam, et ... aut a populo acceptatam ... abrogatam ... non ... Ratio, quia probabili opinione ... legislatorem ... hunc potestatem ad obligandum.

4° posse non obedire, qdo iudicat probabiliter superiorem non ... quia non est legitime electus, aut confirmatus. ... certus ...

obstat ... possidet sugarior ... ... dubium ... probabile ... ... probabile mandatum ... ... an ... obligatio legis, qdo dubia ... ... finis.

quaestio 5.ª

an cesset obligatio legis, qdo dubia est cessatio finis?

Sit prima Conclusio, qdo dubium de cessatione finis legis subsistit post pacificam, et certam legis possessionem, non cessat obligatio legis. Conclusio est sententia communis ... ... Ratio ... melior est conditio possidentis: at in eo casu possidet lex; ergo pro lege standum est; ergo servanda lex.

Sit 2.ª Conclusio, qdo ante dubium non erat lex in pacifica possessione, non obligat lex existente dubio de cessatione finis. Ratio ... quia tunc possidet libertas: at melior est conditio possidentis; ergo standum est pro libertate.

Ex hac duplici conclusione plures inferuntur resolutiones casuum moralium, quorum aliquas breviter attingo. Infertur 1.º eum ... certum de iniuria illata, et dubium de satisfactione teneri ad satisfaciendum. 2.º certum de commissione peccati lethalis, et dubium de confessione teneri ad confitendum. 3.º certum de poenitentia iniuncta a confessario, et dubium de adimpletione teneri adimplere. 4.º certum de die ieiunii, et dubium an ... ... 12.ª horam noctis, qua finitur ieiunium teneri ieiunium continuare. 5.º certum de obligatione recitandi, et dubium de recitatione teneri recitare. 6.º certum de voto a se emisso, et dubium de adimpletione teneri ad adimplendum. 7.º certum de lege, et dubium an sit ... ... dispensatione abrogata teneri legem. 8.º certum de lege, et dubium de causa sufficienti, ut ...

d. teneri lege. Rão é, q. in dictis omnibus casibus provi-
detur, p. obligão Ecclesiae.

Ex 2° deducitur inferes 1° vo-
vens, qui dubitat an suum votum extendat ad talem, vel talem rem
n. teneri ad illud exequendum. 2° dubitans de emissione
voti, n. teneri ad illud implendum. 3° dubitans an lex, vel
praeceptum extendat ad aliquem casum particularem, vel an sit iam revocata,
vel sufficienter promulgata, n. teneri illam. 4° dubitans an compleverit 21 aetatis annum, n. teneri ad ieiunium. 5° dubitans die Iovis, an sonuerit 12 noctis hora, n. teneri abstinere a carnibus. Rão é, q. in his omnibus casibus possessio stat pro libertate.

6° dubitans an lex obliget sub peccato mortali, vel veniali; obligari tantum sub veniali. Rão é, q. possessio stat pro libertate, atque inde censenda é libera ab obligatione gravi. 7° dubitans, an lex, vel praeceptum obligationem inducat, vel si praeceptum sit conditionale, an sit posita conditio, n. teneri obedire.

8° censetur de voto ingrediendi religionem a se emisso, et dubitans, an promiserit ingredi hanc, vel illam religionem, posse quamlibet eligere. 9° idem de voto a se emisso n. accedendi ad feminam; et dubitans, an promiserit abstinere ab aliqua uxoranda posse matrimonium contrahere, q. libertas é in possessione.

X° de depositario, vel commodatario dubitans an res perierit sua culpa, n. teneri ad restitutionem, q. é in possessione suae innocentiae. XI dubitans an res a se possessa sit propria, vel aliena posse retinere illam, alienare, et vendere; monendo tamen emptorem, quod dubitet an sua sit, quod verum dominium compareat.

Sed maximo pere notandum est in
rebus istis, et similibus casibus dubiis debere esse prudens; nam qui
dubitat imprudenter, tenetur non operari contra dubium, quod tunc cer-
ta est obligatio legis, vel praecepti. Nota. post dubium adhibendam esse
prudentem diligentiam ad veritatem deprehendendam. Nam qui non adhibet
prudentem diligentiam ad deponendum dubium, et operatur contra dubium,
peccat.

Alio quaeres, an qui dubitat, an mandatum, aut praeceptum praeme-
ctum sit licitum, et honestum, teneatur obedire. Negant Vas-
quez cum aliis. Affirmat communis sententia.

Sit 1a conclusio, quando subditus
dubitans de rei honestate cognoscit superiorem ductum fuisse ex opi-
nione aliqua probabili de talis non sit faciendo legem, vel imponen-
dum praeceptum, non tenetur obedire, potest tamen, si velit. Ratio quia
potest subditus sequi opinionem probabilem damnantem illam esse in-
iustam; ergo etc. Ratio posterioris partis est, quia potest subditus sequi
opinionem probabilem, quod lex illa, vel praeceptum sit iniquum; ergo etc.

Sit
2a conclusio, quando subditus ita dubitans contemnit superiorem praeci-
pientem eodem dubio et absque sufficiente fundamento esse mandatum honestum, necte-
neretur, nec potest obedire etc. quia se exponeret periculo admittendi
malitiam, quae forte datur in mandato praescripta: et hoc peccatum est; ergo etc.
Sit 3.

Sit
3a conclusio, quando lex, aut praeceptum supponitur in pacifica possessione, et
pariter orto dubio, an mandatum sit licitum, tenetur subditus obedire,
dummodo premeretur dubium, et non decipit indicium probabile de inhones-
tatem. Ratio est, quia praesumptio stat pro lege, seu praecepto; ante du-
bium enim apud omnes fuit valida lex, seu praeceptum; ergo etc.

Excu-
satur tamen subditus ab obedientia, si timeret aliquod nocumentum

grave in honore, vita, l. divitiis. Q. 9a si superior te roga-
ret de gravi delicto sub praecepto, et dubitares, an iuridice
interrogaret, posses respondere quod poenitis certa, quae
habes ad tibi [illegible] praeiudicat [illegible] aliquomodo inter-
[illegible] superioris. idem [illegible] si praeceptum est nimis molestum ac
difficile. Tunc enim si dubites, an superior illud imponere possit,
in obligatione obediendi, quod illa difficultas simul cum dubio prae-
ponderat superioris possessioni, et te eximit ab obligatione obedi-
endi. Disp. 5a de causa efficienti legum. 8.

Disputatio. 8a V.

De causa efficienti legum.

Certum est inter theologos, et po-
liticos, solidos hereticos AnaBaptistas, et Trinitarios,
quos inter alios optime refellit Dr Cardinalis Belar-
minus dari in hominibus legislativam potestatem civilem. Et eccle-
siasticam potestatem, sive de ea moraliter efficiente legis, quae po-
test quoad physicum habendi actum imperativum voluntatis, exerci-
tum iudicii de expeditione, et [illegible] condendi legem, includit
iurisdictionem, sive dominium iurisdictionis. Unde in [illegible] no-
bis est de causa quia physica efficiente legum. hanc enim conviciis
manifeste esse vel voluntatem, et intellectum, a quibus efficienter proce-
dit actus intellectus, et voluntatis constituens formaliter legem. Nec agen-
dum nobis est de omni legislativa potestate quod in omnibus achiuet
de causa efficiente legis realis, quae [illegible] nec de cau-
sa legis aeternae [illegible] et divinae, quod extra [illegible]
est, Deus ea huius legis auctor. [illegible] dicendum
ad hanc legislativam potestatem [illegible], quae canonica
et legis [illegible] in civilis et canonicis. Sup. [illegible] gola
de legislativa potestate civili, sive de causa efficiente legis civi-
lis. Capitul. Praemittend. aliqua.

De legislativa potestate civili, sive de causa efficienti legis civilis.

Caput. 1.m

Praemittuntur aliqua

Praemitto 1.o in hominibus residere naturalem legislativam potestatem civilem. Ratio est, quia homo est natura animal sociabile societatem appetens, et solitudinem abhorrens: et eo ipso appetit rectorem aliquem legislativa potestate praeditum: quia in hominibus residet naturalis legislativa potestas civilis. Maior habetur ab Aristotele lib. 1.o politicorum cap. 2.o ubi ait solitarius homo aut est Deus, aut bestia. Minor est [illegible] quia communitas hominum est corpus quoddam morale constans ex pluribus partibus mutuo valde dissimilibus, quod appetit rectorem, qui ut caput ipsum gubernet. Probatur [illegible]

comparatione cum [illegible] explicatur haec ratio. Nam sicut humanum corpus physicum constat capite, quod externa membra ad omnia [illegible] corporis conservationem et [illegible] facultates dirigat, ita corpus morale indiget capite, quod externa [illegible] conservet, et eorum actiones dirigat per leges, obligando individuos ad ipsarum observantiam. [illegible] [illegible] ubi non est gubernator corruet populus: quod [illegible] corruet, [illegible] corruet populus, nam non est gubernator [illegible]

Dixi in hominibus residere legislativam potestatem civilem naturaliter, hoc est independenter a [illegible] institutione divina, quia ex natura debita [illegible] posset Deus conferre alicui homini iurisdictionem in alios, et potestatem condendi leges: imo de facto [illegible] conservare

Permitto 2° hanc potestatem ex natura rei non esse potius in uno, quam in altero homine, quia omnes nascuntur aeque liberi, et nihil videtur speciale in uno, quam in altero homine ex natura rei, ut alteri praeferatur.

Permitto 3° hanc potestatem legislativam non dependere a bonis moribus, et fide legislatoris. Quia haec potestas neque ex iure Divino, neque ex iure humano, neque ex natura rei, neque ex aliquo pacto pro-natur peccato. Unde, quamvis peccator, et infidelis sit, vitandusque, est potestas legislativa residens in hominibus independenter a bonis moribus etc.

Permitto 4° potestatem legislativam civilem dimanare in legislatorem, seu principem a libera hominum voluntate convenientium, et confluentium in unum corpus civile, et eorum instituendorum. Quod intelligendum est de legislatore, seu principe non electo a Deo immediate. Ratio est, quia ideo hic homo potius, quam ille est legislator, seu princeps, quia vel illi immediate, vel suis praedecessoribus talis iurisdictio collata est ab hominibus convenientibus ad vivendum politice, et ad instituendum rempublicam, vel regnum etc.; ergo potestas legislativa civilis dimanat in legislatorem, seu principem a libera voluntate hominum etc.

Permitto 5° homines convenientes, et confluentes ad politice vivendum corpore toto se abdicare iurisdictione, et illam transferre in personam aliquam civilem, aut politicam, quae totius communitatis curam gerat, noxia prohibeat, adversetur mala, et per illum dirigat mediis legibus, et praeceptis.

Ratio est, quia eo ipso quod homines velint conviventiam, et politice vivere, tenen-

tenentur ad medium necessarium ad hoc requisitum, et medium

manere a abdicare se a potestate, et illam transferre

in personam aliquam civilem, seu politicam: ergo eo ipso, quod

homines conveniunt ad politice vivendum tenentur se abdicare

iurisdictione, et illam transferre in personam aliquam civilem,

seu politicam. Maior est certa. Minor probatur: nam absque tali ab-

dicatione, et translatione iurisdictionis impossibile, quod omnes

hominum voluntates inter se diu conveniant; imo necesse est

oriantur dissensiones, quibus dissolvatur collectio, et commu-

nitas; ergo etc.

Confirmatur, et explicatur haec ratio. Cum enim ingenia

hominum, et voluntates inter se varie differant affectibus, ne-

cesse est, quod nascantur opiniones, et oriantur contentiones de meo,

et tuo, iusto, et iniusto, utili, et inutili, honesto, et inhonesto etc.;

ergo ut conveniant politica societate, et ponant opiniones, et

contentiones necessarium est, quod ad aliquem, in quo resideat potes-

tas publica obligandi, pertineat omnibus certe, et

dictare leges, quibus unusquisque cognoscat, quid alie-

num, quid suum, quid honestum, quid agendum, et quid

fugiendum: ergo necesse est, quod omnes homines convenien-

tes ad politice vivendum se abdicent iurisdictione,

et illam conferant alicui personae politicae, seu civili, cu-

ius voluntas habeatur pro voluntate omnium, et singulorum par-

ticularium et quidquid ille dixerit, et decreverit, fiat.

Haec po-

litica persona, et civilis aliquando est unus, et singularis,

et una persona realis, et physica, aliquando est collectio

certis hominibus conjunctis, cui suam iurisdictionem conferat tota

illa familiaris collectio. Unde triplex resultat gubernan-

di modus, ut Aristocratia, ubi suprema iurisdictio

è penes Civitatem, in quo pauci, et selecti suffragium habent. Democratia, ubi in supremo Ditioë suffragium habent plebs et plebeii. Monarchia, ubi suprema iurisdictio penes unum hominem singularem est. Ex hoc autem triplici gubernandi modo Monarchiam excellentiorem, ut bene docet Arist.

Dices: ubi infertur

Potestas legislativa potestas residens in tota hominum collectione non aliter à Deo pendet, nisi quatenus haec producitur, posita productione eius natura in Deo speciali voluntate distincta à voluntate naturali hominum, quae potestatem hanc habent. Subdo. Probatur, quia voluntas Dei dandi hominibus genus est voluntas illi donandi potestatem ad media necessaria ad suam conservationem: et media necessaria ad conservationem huius generis est potestas iurisdictionis; ergo Deus.

Infertur 2° finis intrinsecus politicae iurisdictionis est socialis vita pace, et securitate munita. Probatur, quia potestas haec ut talis finis est ad media necessaria ad conservationem communitatis, et socialis vitae: et communitas, et socialis vita sine pace, et securitate conservari nequit; ergo finis intrinsecus politicae iurisdictionis est socialis vita pace, et securitate munita.

Hoc intelligendum est de potestate legislativa universaliter; nam potestas legislativa pauli erat specialiter conferenda alios fines pauli. Sic potestas legislativa Religiosorum Christianorum habet etiam finem honorem Christi, et Ecclesiae.

Infertur 3° principes, eorumque successores (siquidem dicendum de Ditiõe) stare debere iis conditionibus, sub quibus iurisdictionem à populo acceperunt. Caput 2. efficientes causae legum civilium exponuntur.

Caput 2.

efficientes causae legum civilium exponuntur.

Sit 1a Deliã: Romanus pontifex non Xpti vicarius n het potestatem ferendi leges civiles directe in omnia regna mundi. Pa, q Romanus pontifex ut Xpti vicarius n het directe temporale dominium, aut politicam iurisdictionem in oia regna mundi: et legislativa potestas n stat sine iurisdictione pbr. Maior: q solus het potestatem delegatam a Xpto pbr. et Xpus Dnus n delegavit Romano pontifici directe dominium, aut politicam iurisdictionem in oia regna mundi: p Dr. Minor hibus syllogis p 1o, q in tota Script. n reperitur verbum de tali delegatione. 2o, q Xpus Dnus Petro promisit et dedit solus claves regni caelestis, et pastoralis [illegible]; illud Ioannis 21. pasce oves meas; p Dr.

Cum hoc stat 1o pontificem hre potestatem legislativam indirecte in oia regna Xpianorum. Est doctr. Doctorum cõis Theologorum, quos refert Cardinalis Belarminus lib. 1o cap. [illegible] Ratio, q pontifex het indirecte summam potestatem temporalem in oia regna Xpianorum. Maior evidens, q Xpus Dnus concessit pontifici supremam potestatem ducendi hoes Xpianos ad supernalem finem, et docendi, et indirecte dedit potestatem ad oia media necaria ad assequendum hunc finem: et aliquando e media necaria usus politici, et temporalis potestatis etiam dare principibus regulas leges; p pontifex het potestatem legislativam indirectam in oia regna Xpianorum.

Inde potest excomunicare reges et regno privare, casu quo religioni Catholicae [illegible] leges necarias ad spirituale fidelium bonum promovendum et avertendum malum.

Stat 2o hre potestatem civilem directam in terras sibi subiectas, easdem pse mediis legibus politice regere. Ratio e, q in illis terris pontifex e politicus princeps

et dominus: ita princeps politicus, ex diis hæc potestatem iuri-
dictionis directam internam sibi subiectis; ergo Ec.

Rogabis, an summus pontifex possit confirmare, vel abrogare, aut corrigere civiles principes leges in terris sibi subiectis? Resolutive negative, nisi hoc necessarium sit ad salutem et regnalem ecclesiae finem: posse autem, quod ad nostrum finem sit necessaria abrogatio. Sine iure canonico, ut supra insinuavimus, correctum reperiri civiles leges, quas refert Sr Azor tomo 1o lib. 5o cap. 20. et 21.

Respondeo autem ad cognoscendum, quod lex imperatoria abrogatur per legem Pontificiam, tradit Glossa ad cap. possessor, dicens, quod quando lex imperatoria, aut pontificia contrariæ sunt, si una inducit peccandi periculum, lex imperatoria abrogatur, si vero una nullum peccandi periculum afferat, utraque lex observanda est; pontificia in foro ecclesiastico, et imperatoria in foro civili. Unde ilegitimus legitimatus ad spiritualia non censetur talis ad hæreditatem in terris imperii.

Sit 2a conclusio; imperator non habet potestatem legislativam, nisi in terris sibi subiectis. Est 1a pars, in terris sibi subiectis est politicus princeps; ergo solum in terris sibi subiectis habet potestatem legislativam. Est 2a pars, quia neque iure naturali, neque divino, aut humano habet imperator potestatem condendi leges obligantes universum orbem, cum ergo non sit dominus orbis, imo neque omnium regnorum christianorum dominus, non est, unde eam habeat potestatem; ergo Ec.

Hinc infertur 1o leges olim ab imperatoribus datas hodie non obligare in regnis, quæ sibi subiecta non sunt, quamvis fuerunt subiecta. Ratio, quia modo non habet potestatem in ea. 2o in nostro regno Hispaniæ, ut supra notavi,

in Hispania pro causis decidendis una imperatoria, et leges, et quod universum est in regno, de qua nihil ex lege nostri regni disponitur.

Neque obstat, quod canones, et leges allegari soleant, quia id fit, ut indices audiant, et attendant ad antiquorum sapientum decisiones, ad quas, et circa earum imitationem se ferant.

Sit 3a Conclusio, reges, et principes supremi, quales sunt rex Hispaniae, Franciae, Poloniae, et Angliae, duces Moscoviae, comes Flandriae habent potestatem legislativam. Item quod supremi principes, vel subditos habent iuste bello devictos, vel hereditario successionis titulo, vel electionis: et quo ad hos est ... habent legislativam potestatem in subditos: ... notandum ... quoniam ... regni, vel immunitatis ... ad ferendas leges, nisi id statutum sit, quo in principes, vel sui antecessores translatam potestatem.

Ceteris principibus inferioribus, qualia sunt duces, comites, marchiones &c. nihil certum definiri potest. Nam id pendet a modo, quo supremus princeps ius, et potestatem illis concessit erga propria regna, vel civitates &c. In Hispaniarum ut supra notatum est, praeter regem nullus alius est legislator.

Sit 4a Conclusio. Regna, et respublicae, quae in nullius principis legislativam potestatem translatae sunt, possunt condere leges. Ut est Respublica Veneta, et aliae. Ratio est, quia ... supremi principis, et iure ... leges; ... regna, et respublicae.

Sit 5a Conclusio. Foemina

foemine capax potestatis legislativae. 1°, quia talis po-
testas regis non est iuris naturalis neque divini, aut humani
est incompatibilis cum foeminis, ergo foemina capax est po-
testatis legislativae.

Dico 2°, quod cum quo regnum per legitimam
successionem devenit ad foeminam [illegible] hoc sine
dubio [illegible] ... potest [illegible] ex privile-
gio [illegible] ... in eo casu hic foemina re-
gina plenam iurisdictionem in tale regnum, ergo [illegible].

Sed difficultas
est, an retineat hanc potestatem eam quo cum [illegible] publico licet
matrimonio. In eo casu iudico cum [illegible] Suarez, Vasquez,
et pluribus aliis theologis, communiter [illegible] permanere in
regina dominium [illegible] potestatem ad secundum [illegible] ad mi-
nistrandum regnum. [illegible] matrimonium non transfert
in virum dominium regni, nec illius administrationem [illegible]
permanet in regina [illegible].

[illegible] quoad 13 [illegible] dominium
regni cum fuerit [illegible] a populo [illegible] et [illegible]
[illegible] successoribus [illegible] in dote [illegible] regni [illegible] quoad 23 [illegible] matrimonii
[illegible] administrationem [illegible] Castell[illegible] ad-
ministrationem [illegible] regni [illegible].

[illegible]
[illegible] quod [illegible] regni [illegible] Domi-
[illegible] et [illegible] regni [illegible]
diurtem [illegible] Castelli [illegible] regimine [illegible]
regnorum Catholicorum. Quaestio 2a de legislativa potestate canoni-
ca. Quaestio 2a

De legislativa potestate canonica.

Sit 1a. Iuxta Catholicos antiquos et noviores, Pontifex Romanus in tota Xpti Ecclesia militante, et quilibet Episcopus in sua Diocesi pot[est] condere spirituales leges, hoc est tendentes ad spiritualem finem, et animarum salutem, quae leges vocari solent canonicae, aut Ecclesiasticae, obligantes in conscientia, et per poenas etiam spirituales, vel excommunicatione, imperandas.

Prima pars probatur, quia Pontifex Romanus habet potestatem supremam gubernativam totius Ecclesiae: et ita potestas legislativa implicatur gubernativa; ergo Pontifex Romanus habet potestatem legislativam in tota Ecclesia. Minor [probatur] 1o a Cardinali Bellarmino ex verbis Christi Petro dictis: pasce oves meas; et deinde ad Petrum, et eius successores: quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in caelis, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in caelis: in quibus verbis Petro, et eius successoribus tradita est potestas suprema gubernativa Ecclesiae, ut explicant Interpretes.

Probatur 2o ratione, quia Ecclesia Catholica, quae spiritualis communitas est a Xpto Domino instituta, non debet esse minus ordinata, et sibi sufficiens, quam communitas politica in suo genere; sed communitas politica in suo genere est bene ordinata, et sibi sufficiens per suam supremam potestatem gubernativam, quae affert secum [illegible] iurisdictionis politicae; ergo Ecclesia, sive communitas spiritualis habet potestatem supremam gubernativam, quae secum affert potestatem legislativam. Ergo Pontifex Rom. habet potestatem gubernativam supremam totius Ecclesiae. Quae haec ultima [illegible], quia potestas concessa fuit a Xpto Domino soli Romano

Pontificiu[m] Romanu[m] quo solus Pontifex Romanus eas habeat
... q. nullo ... termino ... talis potestas
... in Ecclesia. Vide Communiter Theologos qui do-
cent unicam potestatem esse immediate in Ecclesia, ut ab ista
...; [illegible] uberius probat Bellarminus lib. 2° de Conci-
liis cap. 14. Et inde est, quod neque Pontifices dant
in Ecclesia talis potestas, neque Cardinales possunt abroga-
re leges, aut decreta Pontificum praecedentium, neque ...
relaxandi ... quia summam potestatem solus Dominus
Christus Petro, eiusque successoribus immediate.

Hinc fit 1° hanc
potestatem esse in Pontifice immediate acceptam a Christo Domino,
et in eius exercitio esse independentem a ... suffragi-
is Cardinalium, aut Episcoporum. Quod sit in Romano Pontifice
est de fide; quod sit immediate accepta a Christo Domino, et indepen-
dens ab aliena ... negari non potest sine errore, ut ostendunt
Ecclesiae ... lib. 4. de legibus cap. 3. et eruditissimus Cardinalis
Bellarminus lib. 2° de Pontifice cap. 12.

Ratio est quia licet
Sacerdos eligatur ab hominibus tantum suffragiis in electione
Pontificis, adhuc tamen electores non conferunt illi supremam iuris-
dictionem spiritualem, cum ipsi illam non habeant, quam illam confert ipse
Christus cuius Vicarius est Pontifex. Ideo Innocentius III
cap. novit de iudiciis, ait, potestatem nostram non esse ex homine, sed ex
Deo. Et si ad condendas leges consulere soleat Cardinales,
id non fit ex necessitate, sed ex aequitate, et prudentia.
Unde ... post illas condere non consentientibus, imo repugnan-
tibus Cardinalibus, aut ... aliis Praelatis.

Fit 2°, omnia ...
esse infra Pontificem et ab hoc pendere potestatem illorum. Ubi:

notanda potestas legislativa summi Pontificis dia
signatis Divino, in quo Divinitus invenitur stabili, aut existare
a signatis, et quo ordinatis ad finem signanda illa huius videtur sanctitatis,
et aeternae felicitatis.

Sed quaeres hic, an potestas legislativa canonica
pendeat a fide signati ante suppositione res possit. ... ita ex
fide, ut asserit P. Suarez lib. 4. cap. 3. hanc potestatem manere
in praelato fideli et nequissimo, eamque independentem a bonis moribus
et a gratia sanctificante. Ratio est, quia dominium aut iurisdictio, neque ex
natura sua, neque ex pacto, neque ex institutione Divina, aut humana fundatur
in gratia, et causa peccati quo tollitur de se gratia, et causa pro alia in
legislatione; potest hic haec iurisdictio, et potestas legislativa.

Hoc posito quaestionem resolvere, quod neque ex iure Divino, neque ex humano
potestas legislativa canonica est dependens a fide signati, quod si
intelligeret in haeresi Summus Pontifex retineret potestatem legislativam
et gubernativam totius Ecclesiae. ... quoad ... quod ...
tar de tali ... quoad ... nulla humana potestas
in Supremum Pontificem est.

Cum hoc tamen stat, ut ... haereticum Pontificem possit ab Ecclesia declarari haereticum ...
... monitus noluit resipiscere, qua declaratione facta privaret Ecclesiastica iurisdictione, et dignitate Pontificia, ... Divinus, quam Ecclesia declarat.

Ratio est, quia ... Pontifex Summus accipit immediate a Christo Domino potestatem posita
electione canonica Cardinalium, ut ... ita
posita declaratione sua haeresis ab Ecclesia, ab eodem Christo
Domino privatur, ne capite ... reliqua membra corrumpantur. Haec voluntas Christi Domini privativa iurisdi-

...dictiones in cum fud dicto Datat auth.te a mem. ... iugiter
... Celesie Dni.

Sed rogabis, quid significet vox Ciendi
hanc declaraos faciendi? Resp. significat ... vene-
rale, ac quod Offerant Episcopi, l. Divia Provincialia, quae cele-
brari possent in Episcopatu provincia.

Secunda pars est declarari,
nempe quod Episcopi habent potestatem condendi leges in sua Dio-
cesi, ... Episcopi sunt pastores animarum: et ad eos ... pas-
toris pertinet potestas dirigendi animas, propterea, quod Episcopi habent
potestatem condendi leges in sua Diocesi. Idem dicendum est de Abba-
tibus habentibus potestatem quasi Episcopalem.

Haec autem potestas ...
dicti fidelis data est ipso, quod ... quia sic in ... statuta est, et
praxis approbatur ... ejus ... de lege humana, utpote
... Anna dist. 18 de legibus. quod nulla ... aut
ratione probatur est de lege Divina. Profecto quod coarctari potest
a Pontifice, ut defacto coarctatur in rebus plurimis.

Adverten-
dum est vero hanc potestatem habere non ... a ... Capitulo aut
... Cleri. Conveniendi ... leges pro diebus festivis celebrandis, quod nos
... sine ... Capituli, et populi ...
Sic decernit ... ultimo de feriis.

Item Archiepiscopi,
Patriarchae, seu Primates habent potestatem condendi leges pro Diocesibus alio-
rum Episcoporum inferiorum existentium intra suam provinciam. ... quod habe
dignitatem ... habent ... potestatem, quam illis ... dedit Ecclesia ex ... vi
... Ecclesia ... dedit potestatem ad condendas le-
ges, ut ... nullus Primas 9.° qu. 3.°

Potest ... de ...

Omnium Episcoporum suffraganeorum in dicta Provincia: Ideo leges obligant extra Provinciam, sive Metropolim. Confirmatio, vel visitationes communis Provinciae non ponunt ingerentiam, et mera Acepta.

Sit 3o dico, legati Pontificis, sive Nuntii possunt condere leges pro universa Provincia, ad quam mittuntur. Probatur ex eo quod legati ubi vel...
eadem, vero ex maiori potestate concessa legato in sua Provincia, quam Episcopo in sua Dioecesi; haec autem potestas ex ipsa deductione pot extendi, vel limitari a Pontifice. Unde a circumstantiis dependendo ad quas extendatur, etiam derogare possunt communi iuri, quod raro evenit.

Sit 4a dico. Cardinalis Romanae Ecclesiae, ex vi suae dignitatis, et tituli potest condere leges pro sua duntaxat Ecclesia. Colligitur dicto ex cap. his, quae de maioritate, et obedientia.

Sit 5o dico, Concilium generale non habet potestatem condendi leges pro universa Ecclesia, nisi dependenter ab approbatione Pontificis. Dicitur a Concilio Generali, quod auctoritate Ecclesiae Romani Pontificis cogitur, et ex pluribus Christiani orbis Episcopis... considerare Romano Pontifice, vel presidentibus eius legatis. Si enim neque praesens neque per suos legatos Pontifex adsit, Concilium non repraesentat universalem Ecclesiam, quia caret suo capite. Consideratione Pontificis auctoritate, reputatur Concilium et dicitur Conciliabulum. Probatur 1o

Probatur 2o dico ex praxi Ecclesiae: 2o, quia ex nullo tunc constat ex Concilio Generali potestatem independentem ab approbatione Pontificis; sed Ecclesia. Unde leges Concilii generalis legitime congregati non obligant, antequam a Pontifice confirmentur. Idem dicendum est de Concilio generali congregato defuncto Pontifice, vel, quod est hereticus notorius, vel, quod inter electos est schisma, et ignoratur legitimus Pontifex. Observatur, eiusmodi Concilium con-

decernendi leges, et censuras imponere, quae Romae, vera a-
here ad Ecclesiae conservationem, et tranquillitatem [illegible] pro re
nata [illegible] Ipse potestas, in Ecclesia Catholica omnino ne-
cessario [illegible] stabilita est.

Sit 6a Conclusio: [illegible] habet potestatem
Concilia cogendi in suo territorio, sicut in Gallia et in Anglia etc.,
nempe Nationalia, Provincialia, et Dioecesana. Nationalia
vocantur, in quibus omnes Episcopi, et Archiepiscopi alicujus
nationis conveniunt sub uno Primate, aut Patriarcha. Provincialia,
in quibus omnes Episcopi suffraganei sub uno Archiepiscopo conve-
niunt. Dioecesana, in quibus Parochi, Vicarii, et alii Ecclesiastici
sub proprio Episcopo conveniunt.

Probatur conclusio ex antiqua tra-
ditione, et ex lege, et usu approbato novissime a Concilio Tri-
dentino sess. 24 cap. 2 de reformatione. Ita sentiunt Suarez lib.
4 cap. 6, et Salas disp. 6, ubi notandum [illegible]
indirecta auctoritate, et gratia Pontificis ut obligent, [illegible]
[illegible] sufficiens est, [illegible] dimanare.

Sit 7a Conclusio:
Communitates religiosae gaudent legislativa potestate collata a Sum-
mo Pontifice eamque approbante. Ita P. Salas disp. 8 sect. 18 ex
[illegible] in singulis [illegible] monachorum. [illegible]
[illegible] Generalis aliquando in [illegible] capitulo gene-
rali, [illegible] in Provinciali [illegible]
[illegible] capitulo Provinciali [illegible] diplomata,
et [illegible] cuiuslibet religionis decidendum est.

Sit 8a et ultima
Conclusio: Collegium Cardinalium habet potestatem condendi leges pro uni-
versa Ecclesia neque [illegible] Pontificis [illegible]
[illegible] ex iure divino, neque ex [illegible] neque ex humano [illegible]
[illegible] Pontifice sede vacante statuere, aliquid [illegible]

-sakeese, aut naviaevideant, 9 eiectionat antiq̃uij, et Ecclesiæ gravernadae, adq. sufficiunt Gregoria.

Inde ingeres, declarate Cardinalis, qui Romæ assignati à Pontifice ad exponendum sacros canones, ad declaranda, et decidenda dubia pertinentia ad mores, litteras, et mores, autoritatis sine, et habeantur legis obligantis vim Drica; nisi fiat à Pontifice tanquam legis approbans, et autentice promulgent. Tunc enim à Summo Pontifice vim legis habent. Vide P. Suarez apud R. Salas disp. 2 de legibus, et Dianam p. 4. tract. 10. resolut. 29.

Quæres, an potestas legislativa canonica possit Pontifex delegare. Affirmativè vt Salas disp. 8., et omnium sententia. Dico 1º, quod nullus huius eiusmodi Pontifici talis facultas; probatur. 2ª, quod potestas ferendi canones et Ecclesiastica etiam, qui à Pontifice communi delegari, ut defendit Enriquez lib. 13 cap. 24; Filiuci, Layman, et alii; P. Suarez, probatur.

Quæres 2º an Capitulum Ecclesiæ Cathedralis possit condere leges Sede Episcopali vacante, vel mortuo Episcopo. Negatiuè vt P. Arriaga disp. 18. Ratio decisiones, quod, vacante Episcopo, nullus potest iurisdictionis habet in Diocesi Capitulum, et sola est penes Episcopum, consequenter talis habere aquid aut [illegible] P. Pereira dicit probatur quia neque iure Diuino, neque humano, neque necessitate aliqua, ullo modo tradit talis potestas, probatur.

Quæres autem affirmat sententia, Capitulum mortuo Episcopo succedere in ordinaria iurisdictione tam in spiritualibus, quam in temporalibus, præter in potestate legislatiua. Nego tamen quod nullo iure invenitur Canon, qui tali iurisdictione concedat Capitulo, ut bene probat P. Arriaga disp. 18.

Solu[m] p[ost] dicedit Capitulo ea[rum] dicti, qu[ae] neces-
sia e[st] ad Diaece[sim] gubernandu[m] s[ede] vacante. Unde n[on] dis-
pensare in irregularitatibus, nec irritare ... ad ... et bene-
ficia simplicia, in denunciationibus matrimonii, in irregula-
ritate ... p[otes]t. leg[es] ... iniungere ... sede
vacante.

Sede repleta, ... Episcopo post Capitulu[m]
independentem ad Episcopo condere leges obligantes ipsos-
met Capitulares. ... ...
... aliquam ... capitulo ... condendo leges
sine ... Episcopi in ... ... ut ... ...
horas in choro, ... Episcopi. Capitulu[m]
bene p[otes]t ... taliter ... ... gubernationi
ipsius Capituli, et ... a Pontifice, ... Episcopo ..., ut
... Disp. 6. de effectibus legum.

Disputatio 6.

De effectibus legis.

Materia huius disputationis ... manet expedi-
ta in superioribus enumerat[is] ... effectus legis quatuor,
nempe: ... , ... , ... , ... P.
Suarez lib. 1° cap. 13. ... ... legis ... moralis sub-
... , et illius obligatio. ... obligatio ... quae ...
... ... sibi ... haec ... ... utilitatem
e[st]. ... dicemus de quibusdam ... , ut lex obligat ... 1°
nempe promulgatione, acceptatione, et ... . reliquis
effectibus sufficiant dicta, et quae ... disputationi ... : Nunc
... plane ... .

Quaestio 1a.

an, et qualis promulgatio necessaria sit, ut lex hu[ma]na obliget
lachialiter?

Caput. 1.

Promulgatio solemnis necessaria e[st], ut lex hu[ma]na obliget.

Duplex obligatio legis distinguenda nobis est, dicta in 1ª disp.: alia potestativa, et quae se tenet ex parte legis, dicitque potentiam proximam in lege: alia actualis, et quae est effectus legis, et venit ex potentia obligativa legis sufficienter applicata subditis. Ex eo enim, quod lex sit edita, et sufficienter manifestata subditis, resultat in ipsis obligatio illi parendi. De hac obligatione actuali loquimur in praesenti disp. Difficultasque huius quaestionis est an ut lex obliget in actu 2º, requirat essentialiter promulgationem, et qualis haec debeat esse?

Suppono 1º promulgationem legis esse publicam, et solemnem manifestationem ipsius legis factam subditis auctoritate, et voluntate superioris. Dicitur haec promulgatio reflexa, quia est manifestatio ipsius legis, et voluntatis superioris haec illam obligandi. Suppono 2º, quaestionem non esse de lege naturali, et Divina, sed solum de lege humana. Quia nec lex naturalis, nec Divina indigent promulgatione, ut obligent. His suppositis, sit 1ª conclusio: promulgatio legis essentialiter requiritur ex parte prudentiae, ut lex obliget in actu 2º: ita communiter DD. contra Suarez, qui requirit ex natura dispositionis dispt. 1. sect. 5.

Probatur quia [illegible] ex parte prudentiae nullus habet potestatem obligandi per leges non promulgatas; ergo ex parte prudentiae requiritur essentialiter promulgatio legis humanae, ut haec obliget in actu 2º. Antecedens patet, quia nulla ratione stat legislatoris humani prudentia [illegible] 3 Ex.

Contra eos procedit Celeris [illegible], qui [illegible] sunt in generalibus legibus, qui etiam seclusa [illegible] a legibus civilibus, canonica enim non obligat, nisi publice [illegible], ad [illegible] Capitulo [illegible] Petri, et in acie Campi Flore [illegible]

... Quaes: si Deus mihi renunciaret legem aliquam esse ditam a Pontifice, statim manerem obligatus; ergo promulgatio est requisitum extrinsecum ut lex humana obliget, requirit, ut reveletur fieri ante praeceptum legem promulgatam. Hunc ergo ad obli- ... manifestarent. Tunc a lex mihi ... hoc modo, ac si ... obligatus manerem.

Aliter dicendum ... Deus ... naturalis: Nam ... obligat sine ... solemni promulgatione. Naturalis, quia ... promulgatio ... manifestatio. Divina ... obligat sine solem- ni promulgatione, quae ... voluntas divina ... Caput 2. qualis debeat esse promulgatio ut lex obliget actualiter.

Caput. 2.us

qualis debeat esse promulgatio, ut lex obliget ac- tualiter.

Sit 1.a Dictio: lex civilis impe- ratoria, ut obliget actualiter, debet promulgari in Curia Prin- cipis, et etiam in singulis civitatibus, et capitibus Provinci- arum: ... ita statuitur ... ut late probat P. Suarez lib. 3. cap. 16: ...

Sit 2.a Dictio, in terris exemptis ab imperatore, quales sunt regnum Hispaniae, Galliae ... sufficit promulgatio facta in curia Principis, ut lex obliget, nisi aliud statutum sit iure ... reperitur, quod nullo iure ...

aut ratione, aut consuetudine excipitur promulgatio in singulis regni capitibus; quod dixi.

Sic deductio, ut lex canonica, et Pontificia obliget omnes Christi fideles, sufficit promulgatio facta Romae, quae sic narrat, quod in aliis Dioecesibus, et provinciis promulgetur; ita 2° Suarez, Cang. at Valencia, et alii plurimi, apud Diana p. 1a tract. 10. resolutione 8.

2° dicitur, quod neque obiectio esse, neque apparens, vel consuetudine necesse est, ut lex Pontificia publicetur in singulis Dioecesibus, vel Episcopatibus, ut obliget omnes Christi fideles, quae sufficiens ad inducendam hanc obligationem, quod publicatio fiat Romae. 2°, quod cum Pontificibus expedire videtur, ut communes leges promulgentur in singulis Provinciis, id expresse decernunt; quod cum id non decernunt, volunt, ut facta promulgatio Romae, nullaalia expectata, ut leges obligent Pontificiae ex communi praxi, neque etiam causae, quae decernunt de curia Romana ex hoc tenore ordine definiuntur in regulis Cancellariae, et aliis legibus Romae promulgatis.

Dices: lex civilis servanda est, ubi nihil disponunt leges canonicae, et omnibus materiis non dicitur, ut dicitur ex cap. 1° de novi operis nuntiatione. ubi dicitur, ut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita sacrorum canonum statuta Principum constitutionibus adiuvantur. Et lex civilis statuit, quod leges non habeant obligandi in singulis provinciis, nisi illis promulgentur ubi [illegible] auctoritatem, ut nova facta constitutionum collectione §. cap. 1°; quod dicit.

Respondetur distinguendo maiorem: ubi nihil disponunt leges canonicae scriptae, nego; aut consuetudine, concedo maiorem; ubi nihil disponunt leges scriptae, nego maiorem. Quod consuetudinem dixi, sufficit ut obliget lex civilis, nisi praeter consuetudinem disponat; [illegible]

é iure canonico et de iure civili, quoniam lex Pontificia obligat
cum sola publicatione facta Romae, ut docent communiter canonistae
3.° Summus Pontifex non tenetur servare modum iuris civilis, quia
nullo modo subditur legi civili. Unde ex iure civili non est
necessitas promulgandi leges Pontificias extra urbem Romanam
in singulis Provinciis. Caput 3. an lex humana facta promulgatione
statim obliget?

Caput. 3.

an lex humana facta promulgatione statim obliget?

Sit 1.° nostra conclusio: lex civilis non obligat nisi post duos menses a die promulgationis, quod est in authentica Sensibilis autentica sub titulo ... in generali, et leges non obligant, donec tempus duorum mensium elabatur a die promulgationis: et sic docent plures magistri quos refert Suarez lib. 3 cap. 16, cuius ratio tituli textus authentici quoque textus iuris, quo tenentur non dicuntur ea quae pro ... credatur ab ipso ... latere, quod non dicitur canonicis legibus, quarum tituli ... sit Gratianus: quod lex civilis ut obliget requirit spatium duorum mensium elapsorum. Itaque hac de causa Reginaldus, et Christophorus ... in ... aliis, quos ipse refert lib. 3 dist. 1.° et videri omnino ... 1.° p. tract. 10. resolutione 9.

Sit 2.° conclusio: lex canonica, ut obliget, non requirit spatium duorum mensium, et obligat statim ac fit promulgatio. Quia Pontifex nunquam acceptavit authenticum praedictorum, neque ius illius, aut authenticum tenetur observare, propterea lex Pontificia aliud decernat, obligat statim ac fit promulgatio.

... nisi aliud decernat Pontifex, quod aliquando decrevit non obligare antequam ... ut dicitur ex cap. cum singula de Praebendis, et in Sexto libro IV

de emulgaod. d. illis Chiaertini designat. spat. huis mensis; qui id tempus uidebat, sufficere ut ad omnium fidelium notitiam decurrerent. Et quidem quod tum ob potentiam tum gravitatem, tum potius difficultatem in receptione expensi literarum Apostolicarum, quarum est specialiter in provinciis singulis promulgari.

Advertendum tamen est cum D. Suarez, quod si leges Pontificis statim obligare incipiant, distinguendum est obligationem suam sine ita id, quod natura legis requirit. Unde ut dicit cap. 1° deduxione secundarum: leges, constitutiones et mandata nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorumdem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minime debuisset.

P. Granado tract. 3. p. 1. disp. 11. et quidem alii quos refert, et sequitur Diana ubi sup. indicant generaliter de omnibus legibus tam civilibus, quam canonicis, et tam in regnis subiectis imperio, quam in regnis exemptis ab imperatore, non obligare ante tempus duorum mensium, nisi in illis aliter disponatur. Et hanc etiam dicitur esse in gradibus afferat P. Azorius p. 1. lib. 5. cap. 3. Unde inferunt, quod si aliquis sciret promulgatam esse legem, adhuc non teneret illam servare ante bimestre elapsum.

Rogabis, quid dicendum sit de legibus aliorum superiorum inferiorum, nimirum de legibus municipalibus urbis, de legibus sinodalibus Episcoporum etc. Resp. leges hae tempus debent ad sui obligationem designare, non obligare, nisi post tempus prudenter sufficiens, ut per totam communitatem notitia legis diffundatur. Ratio est, quia lex primus obligat communitatem, quam singulares personas, quae pendebit fieri nota communitati etc.

Unde infert Diana p. 3. tract. 3° resolut. 5. quod si Episcopus in foro quis audierit ...

incipere adhuc non tenentur lege, donec plures imitentur promulgationem legis et designatum tempus obligandi obli-
gandi ratione defluxit.

Rogabis 2° an de lege irritante, seu inva-
lidante aliquis actus in dicendum sit quoad de legibus civi-
libus, seu canonicis? Resp. affirmative. Unde si lex Pontificia reddat
invalidam collationem beneficii, et professionem religiosam inhabili-
tando personas, hunc effectum tantum ab illo tempore, quo
promulgata lex. Quaeres 2°, an acceptatio legis sit conditio necessaria
ad obligandum legem. Caput. 1. decidit quoad.

quaestio. 2a

An acceptatio legis sit conditio necessaria ad obli-
gationem legis?

Caput. 81.

Deciditur quaestio.

Difficultas est, an obligatio legis ita depen-
deat ab acceptatione, ut si tota communitas subditorum, vel major
pars non acceptet, obligatio sit nulla? Vel si lex non accepta-
ri, quod desuper sufficienti promulgatione nihilominus communitas, vel major
pars illius legem non observat, et omissione sua peccat eo tempore.

Pro-
cedit difficultas de vera et certa lege, hoc est de lege certa tanquam
omni ... Praeterea procedit de lege solum humana,
quia lex divina et naturalis independenter ab acceptatione, im-
mo certissime obligant ad acceptationem.

Quadruplex sententia de-
fenditur in hac quaestione. 1a negat acceptationem esse necessariam, ut
lex obliget. Ita Eximius Doctor libro 3. cap. 19. et
alii apud Dianam parte 1a tractatu 10. resolutione 1a.
Secunda affirmat acceptationem communitatis esse necessariam, ita
Pater Sannerus, Becanus, et alii, ... docet eo

Verba sententia docet leges Pontificias esse inde-
pendentes ab acceptatione populi. Leges vero ci-
viles esse dependentes
ita asserit apud P. Azor, quos ipse impugnat tomo 1° lib. 5° cap.
4; lib. 1° [illegible] Diana. 4a et 2 [illegible] pro civilem dependentem
ab acceptatione populi; de facto et obligare independenter ab acceptatione
Populi, nisi aliud expresse declaret legislator. ita P. Suar. disp. 13. sec-
tio 5.

Sit [illegible] lex humana obligat tam canonica, quam civilis sine
necessaria acceptatione populi: Probatur, quia ideo esset necessaria, quia viderent nocendo ali-
qua potestas non acceptandi, [illegible] a [illegible] Sanctiones, [illegible] Pontifi-
cis: atqui ex neutro horum est necessaria acceptatio populi; ergo. Probatur Minor quo-
ad 1um probatur, quia potestas Pontificis est independens ab acceptatione popu-
li: neque [illegible] accepta a [illegible] quoad 2um probatur [illegible],
Sanctiones, [illegible] allegatae ab adversariis ad summum probant in ali-
quibus casibus particularibus particulares rationes occurrentes expectari
acceptationem populi, hoc autem non [illegible], [illegible] explica-
tur, et probat P. Cardenas disp. 29. de legibus cap. 3°; ergo lex canoni-
ca [illegible] obligat, non indiget acceptatione populi.

De lege civili probatur etiam [illegible].
quia legislator politicus accepit a populo potestatem, et [illegible] accepit
sine limitatione, ut [illegible] populus regeret, et populus non [illegible]
[illegible] si acceptatio populi esset necessaria, populus [illegible] regeret,
et non regeretur a legislatore et principe politico. ergo [illegible].

Confirmatur quia si Pon-
tifex in suis legibus dependeret ab acceptatione populi, [illegible]
[illegible] meas [illegible] esset, si quidem [illegible] obligare,
nisi dependenter ab illarum voluntate, et ipsi [illegible]
a Pontifice [illegible]. Praeterea, si legislator politicus non posset obli-
gare suos subditos, nisi dependenter ab illorum voluntate, [illegible]

mineraent, ac eandem utramque dominij, et nemo ei diligentius respiceret in principem: sive eset populus se ipsum regens, et non reciperet à principe.

Sit 2a Conclusio: populus peccat, non recipiendo legem à principe promulgatam sine ulla rationabili causa. Conclusio haec certissima est, habetur 2a sub Alexandro VII. inter scandalosas, vel minimum, damnatas propositiones, quae nunc in classe in decreto Congregationis Cardinalium edito die 24 Septembris anni 1665. ubi inter alias propositiones habetur haec, quae est 18a: populus non peccat etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à principe promulgatam. Unde colligitur Conclusio nostra intelligenda esse tam de lege canonica, quam de civili; quia decretum loquitur generaliter de lege à principe promulgata.

Sit 3a Conclusio, probabile requiri acceptationem populi ex benigna interpretatione voluntatis Pontificis, aut alterius principis politici, quando adsit rationalis causa, vel ad resistendum, vel ad supplicandum. Probatur: quia non potest in alio consistere necessitas acceptationis populi ad naturam, et conditionem sine qua non obligat actualiter lex, nisi quatenus benigne praesumitur nolle Pontificem, vel alterum principem politicum itaque non aliter obligare subditos, ut leges sint in aedificationem, non in destructionem: hac autem hujus illius sententiae loquuntur. Ratio est, quia consensus populi non est complementum ad inducendam legis obligationem; solum restat, ut ex benigna interpretatione voluntatis Pontificis, aut alterius principis politici, sit necessaria populi acceptatio ad inducendam obligationem actualiter, quando adsit rationalis causa ad resistendum, vel supplicandum. Caput 2: solvuntur argumenta praecedentis doctrinae.

Caput. 2.

Solvuntur argumenta praecedentis doctrinae.

Atque 1° ex verbis Gratiani S. leges cap. dist. ubi ait: leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur, ergo a populi acceptatione dependet ... 2° q. ... Secundo ... quod Pontifex condat leges subintellecta conditione illa, si populo placuerit. 3° q. plures constitutiones Pontificiae non obligant, ubi non sunt usu receptae et acceptatae. Sic Bulla ... non obligat, ubi non ... acceptatio populi ... Pontificiae.

Respondetur ad 1 ex verbis Gratiani ... colligi acceptationem legis ... non ... valorem legis. ... colligitur quod fieri de facto, non ... colligitur id ... Ad 2 nego assumptum. Idem derogaret ... Pontificis, et cederet in damnum populi et fidelium, qui à ... à summo Pontifice ... Sufficit ... quod illa conditio subintelligatur in aliqua ... difficili ... doctrina 36 ...

Ad 3 concedo antecedens, et nego consequentiam quod illae leges ... non obligent, non ... q. leges Pontificiae dependeant ab acceptatione, ... hic et nunc ... Pontifex ... acceptationem.

Atque 1° arguentibus è populo, quod lex lata à politico legislatore dependeat à sui acceptatione; ergo lex civilis non obligat sine acceptatione populi. Confirmatur 1° q. legislator politicus non potest ferre leges, quae non cedant in commune bonum: at lex, quae non acceptatur à populo, non cedit in commune bonum; ergo ... Confirmatur 2° q. non acceptatio populi reddit legem non expedientem: at lex non expediens non obligat; ergo acceptatio populi requiritur ad obligandum legem.

Respondetur negando antecedens quod cum ... in utilis et honesta, non accrescit populo ... ex dependentia

dependentia legis ab ipsius populi acceptione. Ad 1um 3um gradus
dico maiorem, et nego minorem. ad 2um qui supponit in materia
legis et utilitatem et religionis requisitas; distinguo legis requirit
ut in actu 1o compleatur. 1o distinguo minorem: lex, quae acceptatur
vel a populo spirituali cum regimen, quae prudentialiter iudicat, non ca-
dit in bonum commune, concedo minorem: quae non acceptatur sine iusta et
rationali causa, non cedit in bonum commune nego minorem. Populus
non acceptans legem pro illa tunc, licet lex est iniqua, licet est nimis di-
fficilis, et tunc lex non cedit in bonum commune: licet sentiat subiectio-
nem, et onerans sibi imponitur, et tunc lex cedit in bonum commune, si
supponatur iusta, et honesta, licet ingenuus populus non acceptet.
Ad
1um 3um gradus distinguo maiorem: reddit legem non expedientem in actu 1o
expugnante omnem vim legis, nego maiorem: in actu 2o, omitto maiorem.
distinguo etiam minorem: lex non expediens in actu 1o non obligat, concedo
minorem: lex non expediens in actu 2o, subdistinguo: non obligat, si legis-
lator rapiat observantiam, nego minorem: si non rapiat: concedo
minorem. Lex itaque etiam repugnante populo potest esse expediens
ipsi populo, ac inde obligat populum ad acceptationem, et ad obser-
vantiam; supposito vero repulsa, et rebellione populi reddit non ex-
pediens in actu 2o ob culpam populi non acceptantis. et tunc si ita
nec rapiat legislator observantiam, tenetur populus non resistere,
et credere legi, ac inde illa impedimenta unquam debet esse non
reddere legem non expedientem. Si 2o legislator ad vitan-
da maiora incommoda non obliget ad observantiam legis,
tunc lex non obligat, non quia populus non acceptat, sed quia
legislator voluntarie derogat legi.

Quaeres 3°: an consuetudo populi habeat efficaciam abrogandi legem; sicut populus habet efficaciam impediendi obligationem legis per non acceptationem. Resp. distinguendo ant.: consuetudo populi legitime praescripta, concedo ant.: consuetudo populi non legitime praescripta, nego ant., et conseq. Consuetudo legitime praescripta derogat legem, in quantum praerequisita affert consensum tacitum, et virtualem legislatoris, qui derogat legi. Tunc enim praesumitur consentire tacite, et virtualiter, quando ipse scit legem non observari, et nihilominus tacet, neque punit transgressores. Unde efficacia, quam habet consuetudo populi abrogandi legem, sumitur a voluntate legislatoris; haec vero cum non reperiatur in sola non acceptatione populi, hinc efficaciam non habet impediendi obligationem legis. Caput 3. dubia aliqua exponuntur.

Caput 3.

Dubia aliqua exponuntur.

Quaeres 1°: an et quatenus possit populus a lege appellare, vel supplicare. Resp. de lege posse appellari, si lex sit onerosa, et [illegible] contra aequitatem, et lata sit a superiore inferiori; si vero lata sit a superiore supremo, non posse appellari; posse vero supplicare, hoc est, rogare, ut legem tollat. In hoc enim nullum apparet incommodum. Videatur P. Suarez lib° 4 cap. 16.

Quaeres 2°. an facta appellatione, vel supplicatione pro revocatione legis, liceat populo agere contra eandem legem? P. Salas disp. 18, Comazina, et Castropalao cum aliis affirmant licere subditis agere contra legem,

activo si est lata, quodque obligatione juxta ea, et voluntati supplicantis plebis revocatur. Quod id non necesse est, et convenientius suam libertatem et Reipublicae gubernationi. Ergo [illegible] P. Suarez [illegible] tali tempore valebit faciendo de legibus sine ex- communicatione [illegible] sine magna rerum mutatione, et scandali periculo, si obligare legem [illegible] Conciliis, aut Supremi alterius legislatoris interpretatio.

Quaeres 3°, an in casu dicto supplicationis teneatur legislator revocare legem, an potius audiat, et teneatur? Affirmative cum L. Salas, Bonacina, et Castropalao, cum aliis, dicit, nota hoc tenere, nisi forte probabiliter dubitat [illegible] ad tollendas leges, quae vicendo necessarie apparet, et firmat. Ratio [illegible] est, quia non legislator vellet adhuc obligare, invitatur et urgetur ad [illegible].

Quaeres 4° an lex aliqua invalida fiat ex acceptatione populi [illegible] vero quarto [illegible] de lege invalida [illegible] non [illegible] legislatoris [illegible]. Simpliciter et absolute [illegible] potestatem [illegible], ut si princeps saecularis [illegible] spiritualis, [illegible] in aliquo subditi [illegible] alicujus [illegible] vel si [illegible] [illegible] subditi [illegible] subditorum [illegible] impossibilem [illegible].

Ratio [illegible] legis invalidae defectu potestatis [illegible] in legislatore minime firmat [illegible] populi; [illegible] leges quae [illegible] quae [illegible] subditione [illegible] intra sphaeram legislatoris. Ratio [illegible] legislator nullus [illegible] [illegible] sphaeram suae potestatis.

[illegible] et ubi nullum est jus percipiendi, nulla est obediendi obligatio, et consequenter talis lex, utpote lata extra sphaeram potestatis in legislatore, semper manet invalida.

Posterior vero probatur [illegible] lex, quae fertur [illegible] intra sphaeram legislatoris [illegible], fertur [illegible] intra sphaeram potestatis legislativae, et lex, quae fertur [illegible] intra sphaeram potestatis legislatoris, est valida; [illegible] obligandi similiter leges [illegible] acceptatione populi. Videatur [illegible] Cardenas dissert. 23. cap. 3.

Quaeres [illegible] quando maior pars populi [illegible] legem acceptaverit, minor pars manet obligata, quando non [illegible] in maiori? [illegible] acceptatione singulorum in particulari non requiritur, etiamsi illi non consentiant [illegible] acceptatione maioris populi [illegible] manere obligatam etiam quando non [illegible]. R. [illegible] nanque [illegible] subditi non acceptare legem [illegible] rationabilis causa [illegible] nulla [illegible] rationabilis [illegible], ut minor pars populi requirat legem [illegible] acceptatam a maiori [illegible]; ergo minor pars populi manet obligata etiamsi non consentiat [illegible] in maiori. Quaeres 3. quaenam notitia legis requiratur in subdito, ut ipsum obliget?

[illegible] Quae notitia legis requiratur in subdito, ut ipsum obliget?

Suppono notitiam legis esse necessariam in subdito, ut ipsum obliget. Ratio: nam qui caret notitia legis, ita se habet, ac si lex illa non esset lex [illegible] lex, non obligaret, [illegible] qui habet notitiam legis, non obligaret [illegible] est ad obligationem inducendam. [illegible] quia [illegible] qui ignorantia legis [illegible]. Caeterum [illegible] ad obligandum [illegible] qui caret notitia legis, ignorans legem [illegible] notitia [illegible] cognitionis et ignorantiae [illegible]. Sed quod [illegible]

Sanguinitatis legi. conjux est obligata [illegible].

Suppono 1°, circa hanc
[illegible] notitiam, seu ignorantiam (idem dicendum est de oblivione et inad-
vertentia) aliam esse iuris, aliam facti; aliam invincibilem, seu inculpabilem, vin-
cibilem aliam, seu culpabilem: aliam concomitantem, eamque inculpabilem, aliam affec-
tatam, aliam crassam, seu supinam. Crassa culpabilis alia est praeveniens culpabilis, alia
[illegible] culpabilis.

Ignorantia iuris dicitur, qua quis ignorat [illegible] prohibitionem, ut
si quis ignoraret [illegible] esse prohibitum clerici percussionem. Ignorantia facti dicitur,
qua non ignoratur ius, sed factum, ut si quis sciat percussionem clerici esse
prohibitam, ignorat tamen esse clericum hunc quem percussit.

Ignorantia invincibilis,
quae et dicitur inculpabilis, iusta, probabilis, et [illegible] dicitur, quando nullum [illegible]
[illegible], scrupulum de aliqua obligatione [illegible], licet [illegible] adhibita debi-
ta diligentia ad inquirendam veritatem [illegible]: ut si Petrus
ducat in matrimonium Mariam, quam nunquam cognovit esse consangui-
neam suam, vel, si aliquando dubitavit, adhibuit debitam diligentiam, et
indicatum non esse consanguineam suam: talis casu dicitur habere invinci-
bilem ignorantiam consanguinitatis.

Ignorantia vincibilis, quae et dicitur culpa-
bilis, improbabilis, [illegible], et consequenter [illegible], qua debita diligentia non ad-
hibetur ab eo, qui dubitando obligatur: ut si Petrus licet [illegible] pri-
us dubitans de consanguinitate, nihilominus nulla [illegible] debita di-
ligentia ducat Mariam.

Inculpabilis ignorantia est affectata, ut si Petrus
ignorare voluit [illegible], at [illegible] nollet inquirere, an Ma-
riam consanguineam, ne [illegible] impedimento a matrimonio retarda-
retur. Crassa ignorantia [illegible], seu supina, [illegible] negligen-
tia [illegible] diligentiae debitae ad inquirendam veritatem.

Ignorantia

erit graviter culpabilis, si negligentia et pigritia sit notabilis; nec vero leviter culpabilis, si pigritia et negligentia sit levis. Ex his patet difficultas, et unde quanta malitia aliquis peccaverit, vel non, vel ... illius obligationem ignoraverit.

Sit 1a conclusio: qui ita caret notitia alicuius, ut habeat invincibilem ignorantiam iuris, vel facti circa legem, nullam committit culpam in transgressione illius. Conclusio est communis inter DD. Probatur: quia in tali casu violatio legis oritur ab ignorantia inculpabili, vel saltem provenit sine notitia culpanda; sed non est culpabilis voluntaria transgressio talis legis. Unde qui ignoraret invincibiliter pensionem clericis ... impositam, non peccaret contra canones, si clericus pensionem exigeret. Conclusio certa est, quia ignorantia est excusatio. Ratio est, quia non influit in actum; sed ratione illius neque actus hic et nunc est contra legem, ut probatum est; quia requiruntur hic malitiae, quia non amat et ponit actum; at voluntas non amat malitiam, quam invincibiliter ignorat, ut dictum est.

Sit 2a conclusio: qui ita caret notitia legis, ut habeat ignorantiam vincibilem iuris, vel facti, peccat in transgressione legis. Haec conclusio est communis. Probatur: quia ignorantia vincibilis est culpabilis, et voluntaria; at transgressio legis orta ab huiusmodi ignorantia, sed ipsa est transgressio legis culpabilis est, et per consequens ... Hic notat clarissimus Thomas Sanchez, ignorantiam vincibilem, si affectata non sit, culpam minuere, eo quod transgressionem legis faciat non tam perfecte voluntariam; si vero affectata sit, culpam augere: ratio est, quia qui operatur cum hac ignorantia, exponit se periculo amplectendi quodlibet peccatum committendum ... , et ... liberius ... ; sed potius auget quam minuit culpam.

Sit 3a conclusio, qui caret notitia legis, ignorantia invincibili iuris, vel facti, non ... poenam, sive haec imponatur ab eadem lege, sive ab alia lege distincta. Ita clarissimus Castropalao tractatu 1. de actibus humanis disputatione 2. puncto

Dicet aliquis ignoramus plures alios ante quod hi mirandum a poena imponi posse ab eadem lege prohibente actum, l. ab alia dicta; in utroque, casu excusamus ignorans a poena invincibiliter ignorantem, l. legem prohibentem actum, l. legem imponentem poenam.

Prima

Conclusio est: in tali casu ideo tenetur poena ignorans, qui ex ignorantia invincibiliter legem imponentem poenam, cognovit tamen aliam prohibentem actum. Ipso cognovit poenarum Clerici, qua percutio in prohibitis unde Cano, l. ignorat poenam impositam quapropter clerici e aliis leges ecclesiasticis: et hinc obstat quod lex e Ordinaria quod non peccat lege ecclesiastica, nisi illa ignoratur, quod puniri debet poenis illius legum. Hoc eam, quod poena extendi debet ultra delicti, ut dicit Covarr. secundo delicti, quod poena maiori fit Capitulo. Covar. cap. Felicis in 6°.

Contrariae, et 1ª Conclusio fit et probatur, quod non poenae Ordinis transgressione legis, qui invincibiliter ignorat legem: Et quidam lege non peccat, puniri debet. Illatque, ad qui ignorat invincibiliter legem imponentem poenam non est eius reus poenae.

Hinc dicit, clarius est in corpore, ut notavit Caphoyalao, quod communiter non potest absque admonitione, ut dicitur ex cap. Romana, et ex cap. Sibilis de excommunicatis in 6°: atque nullus animus munere quoad reges amplexae legem ordinariae communiter ... .

Sic 4 Dub.

et ignorantia invincibiliter solius poenae a lege impositae excusat. Hoc Caphoyalao, et quoad poenas, quae convenit ... exprimit docet, a P. Suarez Tomo 5° in 3ª p. disp. 4. Sect. 9. Conclusio generaliter, quod ut incurrat censura requiritur Ordinatio: et hinc scienter requiritur, quod ignorans, censura, quod invincibilis ignorantia eius solius poenae a lege impositae sufficiens est, ut a poena excusat.

Certum est inter omnes fere Catholicos dari aliquas leges obligantes in conscientia, et in legislatore humano residere potestatem obligandi in conscientia, ut constat ex superius dictis contra protestantes. Deendi leges. quæ verum stabilienda benedicti D. Gerson, Almainus, et alios. ut deinde exponamus, quando leges afferant hanc obligationem.

Sit ergo conclusio. Leges humanæ tam ecclesiasticæ, quam civiles obligant in conscientia, contra protestantes. Probatur 1° ex illo Lucæ: qui vos audit, me audit &c., et ex illo Apostoli ad Rom.: omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, et paulo infra, ut qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: at qui Dei ordinationi resistit, peccat; ergo qui humanis legibus non paret, peccat; ergo leges humanæ obligant in conscientia.

Probatur 2° ratione, quia humanus legislator, licet institutus a Deo immediate (ut de facto contingit in Pontifice, et de politico certe dicitur in hoc, ut Deus immediate concedat potestatem legislativam) licet institutus mediate, ut Princeps politicus, qui a populo accipit potestatem suam pacto, et electione ipsius populi: at utroque modo potest legislator obligare sub peccato, ergo leges humanæ possunt obligare in conscientia. Deinde quod sit pars..., dubium non est, quia certum est pro Deo esse legislatorem, et illi

Cristus fuerat gratias ad obligandum subditos directe, et indirecte sub peccato. Quaeres 3° an [illegible], quod [illegible] [illegible], sine proponi facta regulatione [illegible] tempus obligare sub peccato non minus quam hoc quilibet [illegible] aliquid obligatione [illegible] adimplendo [illegible] promissione facta sibi factaque [illegible].

R. [illegible] quod si leges humanae obligarent indirecte, regimen humanum inefficax foret, et defectum haberet, siquidem coactio, [illegible] [illegible] inflictio requirit semper executionem mandati; [illegible] in [illegible] quidem [illegible] regimini humano, si leges [illegible] non coercerent. [illegible] quod lex naturalis dictat obediendum esse legibus [illegible]; [illegible] qui [illegible] obedit [illegible] legi naturali; ac proinde peccat. Alias, etiam [illegible] illa intelligendum sive de legibus canonicis, quam civilibus.

Sed quaeres an leges humanae obligent vi [illegible] sui, [illegible] legis naturalis? [illegible] docet obligationem legis positivae humanae reduci mediate ad legem naturalem, nempe ad hoc [illegible]: parendum est superiori legitimo [illegible]; immediate vero reduci ad [illegible] positivas leges humanae.

[illegible] Ratio quare leges humanae [illegible] obligare, seu a subiecto quod denominatur obligatum in [illegible] in [illegible] obliganti. [illegible] legis naturalis, et [illegible] quae [illegible], ut leges obligent. [illegible], quod [illegible] subiectum obligans [illegible] immediate [illegible], ac [illegible]: [illegible] sola lex humana immediate [illegible] [illegible] sola lex humana subiectum quod denominatur obligatum indirecte ad [illegible]. Unde qui [illegible] [illegible] solum peccat contra legem humanam [illegible] immediate obligat ad [illegible].

Quaeres 2°, an sit [illegible] legis obligare indirecte ad [illegible] [illegible] Granado. R. quod ad hoc, ut leges obligent

obligent, h. e. necesse, quod lex obliget sive in dubia, et sub peccato, et tale, quod ex vi legis imponat culpabile ad observationem legis, et ex vi illius culpabilitatis poenis impositis (transgressoribus ab ipsa lege, l. arbitrio iudicis impositis. Eorum ipso legum subditos, et in eius vero etiam respondendi; ergo non est de ratione legis obligare in Dubia.

Dices: omnis transgressio legis est culpa; sed omnis culpa est peccatum; ergo omnis transgressio legis est peccatum; ergo lex omnis obligat in dubia. Resp. distinguendo maiorem: omnis transgressio legis est culpa legalis, concedo maiorem: est culpa theologica, nego maiorem. Duplex distinguitur a theologis culpa: altera vero legalis, et theologica altera. Legalis culpa est inobedientia legis actualiter obligantis. Theologica est illa, quae in Dei oculis est graviter, l. leviter peccatum. Omnis ergo transgressio legis est culpa legalis, quia, ut ex hypothesi, omnis lex obligat sub culpa legali et transgressio legis est inobedientia legis; omnis autem transgressio legis non est culpa theologica, quia ad hanc opus est, quod lex obliget in dubia, et sub peccato.

Instabis: omnis transgressio legis est vera culpa; sed culpa legalis non est vera culpa; ergo omnis transgressio legis est culpa theologica, sive peccatum. Resp. dicendo maiorem, negando minorem: quia culpa legalis puniri solet poena vindicativa; haec autem poena non infligitur nisi vera culpa. Vel quia est culpa ex ratione, quia est inobedientia: et est vera inobedientia; ergo est vera culpa. Caput 2. quatenus leges humanae obligent in Dubia.

Caput 2.

An et quatenus leges humanae obligent in Dubia.

Diximus aliquas esse leges obligantes in Dubia, hoc est sub peccato, l. veniali, l. mortali; restat explican-

en faciendum, quoties leges obligent ad culpam, quoad mortalem, quoad venialem 1.m

Sit 1.a Dictio, leges humanas obligare in Dicia ad culpam, si legislatoris intentio exprimatur, ut faciunt sub in[illegible], et Dominicanorum familiis et [illegible] quae proinde non obligant in Dicia, sive ad culpam. Dico, quod leges humanae ex se habent quidquid requiritur ad inducendam obligationem in Dicia, sive sub culpa; [illegible] legislator [illegible] expresse [illegible] obligare in Dicia, sive sub peccato.

Quod autem legislator possit dare legem, et nolle obligare subditos sub peccato; quia legislator imponit obligationem quo [illegible] noluerit obligare sub peccato, [illegible] legem non esse peccatum.

Sit 2.a Dictio: leges obligantes in Dicia, sive sub peccato, aliquando obligant sub culpa gravi, aliquando sub culpa levi. Ita D. Suarez lib. 3. de leg. c. 25 et sequentibus, D.r Vasq., et plurimi alii. Dico, quod leges obligant pro qualitate materiae et circumstantiis: et aliquando materia et circumstantiae sunt leves, aliquando graves; quae leges humanae obligantes in Dicia aliquando obligant sub culpa gravi, aliquando sub culpa levi. Dicitur: quod lex Divina aliquando obligat sub mortali, ut lex prohibens homicidium, aliquando sub veniali peccato, ut lex prohibens mendacium iocosum; et similiter lex humana.

Quaeres, quomodo sint leges obligantes in Dicia? Resp. eas esse quae ferunt verbis significantibus obligationem. Verba autem sunt haec: praecipimus, iubemus, prohibemus, inhibemus, vetamus, interdicimus, iniungimus, mandamus, teneatur, necesse est, debet, non licet, et verba imperativa, [illegible] quae in legibus Ecclesiasticis, et quae aliae praeceptiva aut prohibitiva, et illis aequipollentia.

Hic v.° sancimus, statuimus, plu-
mus, hortamur, ordinamus &c. ipso legislatore significant obliga-
tionem in diversa verba oportet e dubium. hoc etsi illa non satis in-
dicant obligationem in diversa, nisi adsint aliae circumstantiae. Addas eo
usus et diversitate divina verba in ejus acceptione ponere significare
obligationem in diversa et si reciproce est in aliquando diminuere obli-
gationem diversa quod n° inviolabili sancta obedientia.

Ad di-
noscendum q; vel ex theologica quantitate qdo legislator utitur verbis ? gravi-
gravissima tradunt DD. ? et ? inter alios moralistas
et doctores legum interpretantes; ut tota lege interpretanda
+ de obligatione, unde interpretatione [illegible] gravi pro parte et the-
+ vel graviori ologica, et levi in deliri obligatione interpretan-
tes.

Rg primo unicuique ex gravitate materiae. Dicit enim materia gravis
quae valde conducit ad bonum Reipub., vel ad bonum finem, et ho-
nestum intentum a legislatore [illegible] ne excipiatur, [illegible] ex pro-
nunciatione, famis, ne medium sententiae exceptae absit a
dictis talibus, illi donec &c. unde quando materia gravis, lex obli-
gat sub culpa gravi; dicitur aliud n° dicit de voluntate legisla-
toris. [illegible] ad obligationem gravem inducendam [illegible] leges dicta
possunt desiderari nempe potestas legislatoris gravi-
tas materiae vel verba proportionata obligationi gravi.
+ et haec omnia concurrunt in nostro casu: ergo quando materia e gra-
vis, lex obligat sub culpa gravi.

Dixi dicitur aliud n° dic-
+ itur de voluntate legislatoris, quia talis materia sit gravis;
et verba, quibus utitur legislator sine [illegible] intentione qui
legislator nollet imponere obligationem, lex n° obligabit
+ sub obligatione gravi. ita [illegible] gravi [illegible]

q.o legislator in sua lege obligans libere imponere ... obligatio n. possit esse maior, quam illa, quae a legislatore intenditur: ergo quando legislator n. intendit imponere obligationem gravem, lex n. obligat sub culpa gravi. ... poena magna spiritualis, vel corporalis imposita a lege. poena magna spiritualis est excommunicatio maior, sententia ... quae n. est ... incontinenter, suspensio ab ordinibus ... maioribus ... temporis. Poena vero corporalis est mors, mutilatio, ... bonorum, servitus, exilium. ... quod poena debet proportionari culpae: at poena est gravis: ergo culpa est gravis.

... indicat ... Diana ... tract. 6. resolutione 36 ... resolutione 11 ... n. colligitur sufficienter obligatio gravis quando suspensio, interdictum, ... irregularitas n. imponuntur, ut latae, ... poenalis ...

quid dicendum sit quando lex ... et legislator velit graviter obligare ... materiam levem obligare tantum leviter, et n. graviter. Probatur, quia materia levis n. est capax obligationis gravis, nec potestas legislatoris extenditur ad id, quod est supra capacitatem.

Sit 1a Dictio: lex pure poenalis præcise obligat ... in conscientia ad ponendam, vel omittendam actionem, ob quam infligendam ... poenam, ita ut nulla culpa theologica puniatur, quando exercetur, vel omittitur actio, ob quam lex irrogat poenam. Probatur dictio, quia lex mere poenalis non prohibet actionem, ob quam imponitur poena, et videtur poenam imponi, casu quo exerceatur actio, vel contra omissio; ergo qui subit poenam, nullum peccatum facit. Quia, quod nullum est peccatum, ubi nulla est transgressio legis: et qui solvit poenam, nullam legis transgressionem ponit, ergo qui ponit actionem, ob quam imponitur poena, si illam solvat, nullam culpam theologicam admittit.

Dices primo contra, quod arcem, et rare inveniantur, quod lex poenalis obligare ... sine culpa ... si poena sit mors, vel infamia, vel mutilatio &c. obligantur ... culpa. Ratio est, quod coniungitur cum lege ... absoluta, et morali obligante ad ... infligendam ... vel formam ... naturalis voluntas quod eo ... lex non est pure poenalis, et salvum ... ne fiat id, pro quo ea gravis poena imponitur.

Ratio est, quod ... ut mors, infamia, aut mutilatio &c. infligantur, nisi ob gravem culpam ... in violatione legis, per legem poenalem, quae irrogat mortem, infamiam, et ... salvum ... ne fiat id, pro quo ea poena imponitur. Dealiis poenis etiam similis ... flagellatio ... indicat Dr. Granado.

Sit 2o Dictio lex ecclesiastica poenalis mixta per se obligat in conscientia. Probatur, quod legislator ecclesiasticus habet potestatem obligandi in conscientia, et verbis praeceptivis, aut prohibitivis ... voluntatem obligandi: et lex mixta poenalis fertur verbis praeceptivis, aut prohibitivis a legislatore ecclesiastico; ergo lex ecclesiastica mixta obligat in conscientia. Cum hoc tamen stat, quod aliquando lex mixta ecclesiastica non obliget in conscientia, si ... legislator nollit eam obligationem

imponere.

Quando autem haec obligatio sit sub peccato mortali, quod vel sub veniali, dubitant auth[ores]. Ex verbis dictis dicendum est legem Ecclesiasticam mixtam obligare sub peccato gravi, quod imponit censuram. De quo videatur Diana p. 1a tract. 10 resol. 41. Quod vero imponit poenam temporalem dicendum est non obligare sub culpa theologica gravi, nisi aliunde exprimat legislator; imo tunc sub nulla culpa obligare censent Valenzia, et Diana cum aliis resol. 20.

Ratio est, quia legislator Ecclesiasticus, quando vult obligare sub culpa theologica, exprimit poenam spiritualem; ergo quando imponit poenam temporalem non vult obligare sub culpa. Excipitur tamen ex hac regula lex obligans beneficiatos ad recitandum; quia licet restitutio fructuum incurrenda in poenam sit aliquid temporale, intendit Ecclesia obligare sub culpa ad recitandum, ut ex iis dictis patet.

Qua transgressores legis: et ubi nulla culpa, nulla potest esse poena.

Resp. 1o. nando maiorem. quia licet implicat lex dispositiva obligans ad culpam saltem legalem, nulla repugnantia est in lege mere poenali quae ad solam poenam obliget. Ergo haec: qui extraxerit equos ex regno solvat viginti solidos pro capite. l. haec statuimus: quod siquis extraxerit equos ex regno solvat viginti solidos pro capite.

Resp. 2o omissa maiori, nego minorem, quia lex poenalis obligans ad poenam, etsi infligat poenam sine culpa theologica, non tamen eam irrogat absque culpa legali. Unde ad 1am probationem distinguo antecedens: ex quantitate culpae legalis, vel theologicae statuitur quantitas poenae, omitto antecedens: ex quantitate culpae theologicae, nego antecedens. quia ad infligendam poenam sufficiens est culpa legalis, hoc est, inobedientia admissa contra legem.

Dices 2o contra

2am conclusionem: lex poenalis mixta obligans ad culpam theologicam obligaret graviter in materia gravi, et consequenter ad poenam aeternam: sed lex poenalis obligans ad poenam aeternam, et simul temporalem ab ipsa impositam esset iniusta; ergo lex poenalis mixta non potest obligare sub culpa theologica. Minor probatur, quia lex obligans ad poenam aeternam, et simul ad poenam temporalem obligaret ad poenam maiorem culpa; ergo esset iniusta.

Resp. concessa maiori, nego minorem. Ad probationem, nego antecedens. quia licet culpa gravis sit condigna, ac proinde poena aeterna, poena non excludit totam condignitatem culpae, et permanet adhuc capax esset ut ulterius puniatur. 2o quia culpa gravis meretur necessario puniri poena aeterna, ac proinde in praesenti vita temporali poena puniatur, quae est minuendam aeternam in se. In utroque foro iudex temporalis licite intendit ad eam aequalem poenam arbitrio iudicis.

Caput §. 3

an lex pœnalis obliget in conscientia ad exequendam pœnam ante sententiam iudicis?

In casu autem communiter de obligatione legis in ordine ad actiones, vel omissiones, cui annectitur pœna. In hac loquimur de obligatione legis sub aliqua pœna ab ipsa lege imposita, an scilicet qui fecerit actionem, vel omissionem, cui annexa est pœna, teneatur in conscientia eam exequi ante sententiam iudicis, vel condemnatoriam, vel declaratoriam.

Suppono 1.° quasdam esse leges irritantes, quae proprie pœnae non sunt, nam quae improprie sub eo nomine denominantur pœnae, et vere sunt conditiones, vel dispositiones legis, sine dubio ipso facto incurruntur, quin oporteat expectare sententiam iudicis. Sic habetur matrimonium sine parocho, et testibus celebratum, ubi accessit ... Ratio est, quia haec nullitas non est proprie pœna, sed dispositio legis, quae ... sine sententia iudicis ... ut multis docet Sanchez lib. 2 de matrimonio disp. 9, et ... Mortacci.

Suppono 2.° pœnam esse duplicem, aliam quae consistit in mera privatione, ut privatio ... officiis, inhabilitas ad beneficium ... aliam quae consistit in actione ... ab ipso delinquente, vel ab alio. Ut solvere ... sua bona, relinquere officium, vel ...

Quadruplex invenitur ... in hac difficultate. 1.a docet ... nullam legem obligare in conscientia ante sententiam iudicis ad ... pœnam, excepta ... ab ipso ... antiquiores et ... 2.a ... nullam pœnam ... incurri ... ante iudicis sententiam ... eo ... quos refert Castro palao disp. 2 de legibus.

3a. [illegible] ista affirmative incurri poenas privativas ante sententiam iudicis, et negat incurri poenas positivas, seu quae consistunt in actione. Ita Cajetanus, et alii, quos sequitur Card. Vasquez [illegible] disp. [illegible] c. 5. 4a. denique [illegible] posse hanc [illegible] obligare in conscientia ante sententiam iudicis, si poena sit mediocris, et negat, si poena gravissima. Ita P. Suarez cum aliis [illegible] disp. [illegible] sect. 5.

Sit 1a conclusio: lex humana potest obligare ante sententiam iudicis condemnatoriam vel declaratoriam ad subeundam poenam, sive haec sit positiva, et in actione consistat, sive privativa, quae in sola privatione vel inhabilitate consistat. Probatur: quia nulla ratio ostendit hanc virtutem et potestatem obligationis legi concedere potestatem legislativam humanam; ergo lex humana potest obligare ad subeundam poenam, quamvis sit ante sententiam iudicis.

Sit 2a conclusio: de facto ante sententiam iudicis incurritur poena legis imponentis irregularitatem, excommunicationem, suspensionem aut interdictum latae sententiae. Ratio est, quia ita usu receptum est, ut ex multis testatur Thomas Sanchez lib. 9 de matrimonio disp. 30. 2o privat facultatem petendi debitum [illegible] ob [illegible] contractam affinitatem incestuosam. Ita [illegible] ut docet Thomas Sanchez eadem disputatione.

3a. [illegible] incurritur ipso facto poena, si lex continet tenere violatorem [illegible] ad poenam, nulla [illegible] sententia declaratoria, aut [illegible]. Ratio est, quia lex in hac [illegible] aequivalet sententiae iudicis.

P.ª, ut ultis é, quidquid legis obligaõe relaxa
indoi, l. in parti. Huc reducuntur alia, quae solent annumera
ri, quales sunt defectus exactionis legis in ipsa lata rei praecepti, causa
promulgaõis, l. acceptationis, l. notitiae, l. advertentiae, cessatio finis
intenti a lege. De quibus sufficienter egimus in disputationibus
antibus. Restant alia, nempe metus, seu periculum gravis inc-
modi, contrahenda dispensatio, abrogatio, privilegium, necnon
epicheia, quatenus est epicheia aliqui casus consentit exemp-
ti. De his breviter in hac disp. utiliora attexemus. Quaestio 1ª
an, et quatenus metus, seu periculum damni gravis excuset
ab obligaõe legis?

Quaestio 1ª

an, et quatenus metus, seu periculu damni gravis
excuset ab obligaõe legis?

Duplex é metus, gravis, et levis; gra-
vis metus, qui est dicitur cadens in constantem virum

respicientis bonum p[ro]p[ri]a operantis; h[abe]t necess[a]-
[illegible] bonum Deo. ceterum [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] rationabilis operatio

Sit 2a. Dubiu: nulla consuetudo contra legem natu. vel Divinam abrogat legem, ac proinde contra eam non excusat ab obligatione legis. [illegible] duplex est conditio consuetudinis ut abroget legem, semper quod sit realis et legitima praescriptio: neutra reperiri potest in consuetudine contra legem natu. vel Divinam,

maior quam tota antecedens. minor tamen quam ut consuetudo
realis, requiritur quod sit irrationabilis: de consuetudine
autem legis realis importante tam realis, et eviden; quod Vide-
tur consuetudo, quae non est realis, non potest legitime praescribi: Ita
Vide.

Quaeritur 2°; an consensus tacitus legis, et contra institutionem
abrogare legem, consuetudo requirat a legislatore. Ita
affirmative cum Doctore Suarez, et aliis, qui aliter sentiunt de
consuetudine solum prohibita a lege.

Quaeritur 3° an lex hic ...
aliquid generaliter non obstante consuetudine ... intelligenda
sit ad consuetudinem praescriptam, et futuram. Alii cum Sanchez et Gra-
nado ... non legem abrogare consuetudinis futurae; non tamen obstare
quominus ex nova causa introducatur consuetudo sufficiens ad tollen-
dam ipsius obligationem.

Quaeritur 4°; quantum tempus requiritur ut consuetu-
do sit legitime praescripta. in hac difficultate magna dissident Doctores.
Sit 1a conclusio: si subditi pari consensu, contra legem, sciente, et tolerante
legislatore, eo ipso abrogatur lex sine certo tempore. Quia legis-
lator tollerans, et non dicens consuetudini contrariae nec legi, censetur consen-
tire consuetudini, ac proinde tollere ejus obligationem legis, etsi id agat
... difficultatem; ergo Vide. Ita theologi, et canonistae,
ut testatur Lessius lib. 2 de Iustitia dubitatione 14.

Sit 2a conclusio: con-
suetudo contra legem, quae viget ignorante legislatore, ut legitime
dicatur praescripta, et tollat obligationem legis, sufficiunt decem anni,
sive lex sit civilis, sive canonica. Ita Lessius, et Filiu-
tius et Granado, quia decem anni est tempus longum, et suffici-
ens ad dignoscendum consensum tacitum seu legislatoris, quem includit
consuetudo abrogans legem. ergo Vide.

Dices ad praescribendum consuetudinem

Ecclesiastica immobilia, etiam Clerici, qui uolunt in-
ter bonorum immobilium requiritur in iure Spatium 40 an-
norum, et istud Spatium exigitur, ut praescripta sit Consuetudo
contra Ecclesiasticum. Resp. Decorandi, nego dato. Ratio
non est, quod praescriptio tollit ius Clerici in bona Ecclesia-
rum, ex quo Ecclesia non Deuoratur, et ideo uoluit ius canonicum
in fauorem Clericorum illud Spatium temporis tam longum, Consuetudo
uero tollit leges obligantes, quatenus includit tacitum saltem
Principis, seu Legislatoris, qui sufficienter colligitur in decennio.

De
Consuetudine faciente nouam legem quaeritur quid requiratur. Comm.
Theologorum iam requisitis, 1o, quod sit de re bona, 2o quod
introducatur ex Consensu saltem tacito Legislatoris, 3o quod actus,
per quos introducitur, sint ex libera saltem maiori parte Communita-
tis, 4o quod tales actus ponantur ex intentione inducendi obli-
gationem. His positis requisitis obligat Consuetudo sub minimis, quae
leve. quo ultima, de dispensatione, abrogatione, priuilegio,
et epicheia.

Disputationes Theologicae morales De bonitate, et malitia humanorum actuum ad quaestiones S.ti Thomae Aquinatis à quaest.e 18 usq. ad 20.

Auth.e A.R. P.e D. Ioanne Zanar-
Pridie nonas — tu moralis Cathedrae moderatore Octobris
anno D.ni — in collegio Divi Hermenegildi A. 1682.
et D. Martini hispalensis.

Proemium.

Anno elapso discussimus duplicem regulam humanorum actuum, nempe de D.sia regula intrinseca, et proxima, et de lege regula mediata et remota, quae media D.sia nobis proponit quid faciendum, quid ve fugiendum. hoc anno in disputationem adducimus ipsos humanos actus, qui cum regulis dicuntur moralitatem [illegible]. Hunc, et per conformitatem aut difformitatem honestatem vel inhonestatem participant, et bonitatem, aut malitiam moralem induunt, dignique laude, vel vituperio, praemio, aut supplicio. inducti fuimus ad hanc materiam tractandam desiderio, [illegible] auditorum, qui annuente [illegible] iucundum nobis fuit. Tractandam [illegible] appendicem [illegible] disputationem, ac [illegible] de actibus humanis ut morales sunt, et ut boni, vel mali moraliter, in qua quidquid discutere expedit, et sub [illegible] disputant auctores, quaeque maxime digna [illegible] discernendas actiones bonas à pravis, honestas à turpibus, ad instruendos mores, vitandas [illegible], et eligendas [illegible] in disputationem adducimus.

Totum hoc in 6 disputationibus dividimus. 1a erit de moralitate actuum humanorum in communi, et eorundem divisione. 2a de bonitate actuum internorum. 3a de malitia actuum internorum. 4a de bonitate, et malitia moralis [illegible]

et repugnantia intrinseca. 5a de indifferentia actus humani. 6a denique de bonitate et malitia actus externi.

Nos hic 6 disputationes, brevi ordine, mente, in quibus Sti Thomae 1a 2ae, nempe 18. 19 et 20, in quibus ponit quaestiones. De varietatibus actionibus humanis tantum, quae voluntarie, quae
58 a libere fiunt, et ideo humanae appellantur disserendo, disputationem de affectionibus earum, nempe de bonitate, et malitia morali. Et in quaestione 18, usque ad 20 disserit, et exponit varias causas, ex quibus actionibus humanis bonitas, aut malitia proveniunt.

In his 6. disputationibus scribendis, ut Theologum decet, theologice tractabimus, omissis, licet levissime probatis, quae Philosophi magis accurate, fuse tradunt in Philosophia, quod ex nostra pro nostra ingenii tenuitate more ceterorum Philosophiae docentes fecimus. Disputatio 1a de moralitate actuum humanorum in communi, et de illorum divisione.

Disputatio 1a

De moralitate actuum humanorum in communi, et de illorum divisione.

In hac disputatione de ratione communi moralitatis, et illius divisione in communi agemus, ut deinceps oppositum, et utilis fiat descensus ad duas, seu speciales moralitatis enucleandas. Prius tamen praemittendum, quid sit subjectum, cui afficit moralitas, et de quo disputationes instituuntur. Ergo 1o quid sit actus humanus, et quotuplex. Caput 1m definitio actus humani.

Quaestio 1a Quid sit actus humanus, et quotuplex. Caput 1m

Definitur actus humanus.

Priusquam actum humanum definiamus, supponendum est in hac materia nomine actus humani comprehendi actum utrumque tam liberum, et voluntarium, quam distinguitur a brutis; in quo sensu significamus etiam actus creaturae spiritualis liberarum, scilicet Angelorum. Sumimus ergo nomen humanum, quod hoc sumus, et ad haec loquimur.

Actus humanus in universum dicitur operatio hominis in quantum homo est. Id est, operatio procedens ab homine, quatenus exhibet potentiam propriam hominis, et rationis humanae, vel libertate. Unde recte definitur operatio hominis liberae.

Ex recta hac definitione, quod actus humanus utitur est operatio hominis in quo propria, et dicitur illius est. Sed operatio hominis in quo propria, et dicitur illius est, operatio libera; ergo actus humanus ... est operatio hominis libera. Maior suadetur, quia actus humanus est operatio hominis in quantum homo est, et in quo distinguitur in modo operandi a brutis; Minor etiam suadetur, quia per operationes liberas differt homo in modo operandi a brutis, et irrationalibus.

Explicatur, et confirmatur doctrina ex pulcherrimis verbis S. Thomae 1. 2. q. 1. art. 1. ubi ait: "actiones quae ab homine eliciuntur illae solae proprie dicuntur humanae, quae sunt propriae hominis in quantum est homo. Differt autem homo ab aliis irrationalibus creaturis in hoc quod est suorum actuum dominus. Unde illae solae actiones vocantur proprie humanae, quarum homo est dominus. Est autem homo dominus suorum actuum per rationem et voluntatem. Unde et liberum arbitrium dicitur facultas voluntatis et rationis. Illae ergo actiones proprie humanae dicuntur, quae ex voluntate deliberata procedunt. Si quae autem aliae actiones homini conveniant, possunt quidem dici hominis actiones, sed non proprie humanae, cum non sint hominis in quantum est homo." Quid pulchrius, et ad rem magis solidum? ex quibus verbis,

Arguementur sic: actus humanus est operatio hominis in quantum homo est: et sola operatio liberalis est operatio hominis in quantum homo est; ergo sola operatio liberalis est actus humanus. Maior non est dubia. Minor probatur. Sola illa est operatio hominis in quantum homo est, quae procedit ab homine, ut utente dominio sui, et suarum operationum: et sola operatio liberalis procedit ab homine ut utente dominio sui, et suarum operationum; ergo sola operatio liberalis est operatio hominis in quantum est homo.

Ex dictis traditur, et verbis Sancti Thomae infertur cum eodem Sancto Doctore non esse idem actiones esse hominis, et actiones esse humanas. quia actiones, quae procedunt ab homine non ut domino suorum actuum, et in quibus producendis nihilo differt ab operationibus brutorum, et irrationabilium, possunt dici hominis, et non possunt dici humanae. quia ut sic non sunt actiones hominis in quantum homo est. illae vero actiones, quae saltem in modo procedendi ab homine differunt ab actionibus brutorum, et caeterorum irrationabilium dicuntur hominis, et humanae, quia procedunt ab homine in quantum homo est.

Infertur 2° actus intellectus hominis non esse actus humanos; quia licet intellectus sit potentia propria hominis ut homo est, non minus quam voluntas; at modus operandi intellectus non ita proprius hominis est, ut non conveniat brutis, et irrationalibus. Nam cum sit potentia naturalis, quae positis omnibus requisitis ad operandum nequit non operari, eliciunt actus naturales et per consequens necessarios: et actus naturalis eliciti, et per consequens necessarii non sunt humani; ergo actus intellectus non sunt actus humani. Maior non est dubia. Minor probatur; quia actus naturaliter eliciti, et per modum necessarii, non sunt liberi: et actus non liberi non sunt humani; ergo actus intellectus naturaliter eliciti, et per consequens necessarii non sunt actus humani, et hominis ut homo.

Infertur 3°

Infertur 3° non omnes actus volun-
tarii esse actus humanos. quia voluntas sub ratione potentiae propriae
hominis, et prout supponit intellectum dirigentem, et illuminantem, ut
Vera, et recta Philosophia docet, adhuc tamen non omnes actus illius procedunt
ab ipsa libere, id est positis omnibus requisitis ad illos producen-
dos, potest non producere: sed actus non procedentes libere a voluntate
non sunt humani; ergo non omnes actus voluntatis sunt humani. Major
est certa. Minor probatur, quia actus non procedentes libere ab homine
non sunt hominis inquantum homo est, cum in modo procedendi ab illo non di-
fferant ab actibus irrationabilium, et brutorum: sed actus hominis
qui non sunt hominis inquantum homo est, non sunt humani; ergo etc.

Infertur
4°, actus voluntatis semiplene deliberatos esse actus humanos.
quia sunt liberi, et procedunt ab homine inquantum homo est, et per eandem liber-
tatem, et differunt ab aliis, qui non sunt hominis; ergo actus voluntatis semi-
plene deliberati sunt actus humani. Hos autem actus possumus
appellare imperfecte humanos, seu ut alii volunt, semihumanos. Ratio
est, quia actus hominis eatenus sunt humani, quatenus sunt hominis in
quantum homo est: sed actus voluntatis semiplene deliberati sunt ho-
minis inquantum imperfecte est homo, hoc est, quia imperfecte ut homo
se exercet, vel ut alii dicunt, inquantum se exercet ut se-
mihomo: ergo actus voluntatis semiplene deliberati sunt imperfecte hu-
mani, seu ut alii dicunt semihumani.

Infertur 5°. aliquid pure
negativum posse esse actum humanum: ac proinde non esse de ratione actus hu-
mani, quod sit entitas positiva. Illatio certissima est, si sermo
fiat de actu humano externo. Ratio est, quia ut omnes DD. docent
omissio externa est actus humanus: sed omissio externa est aliquid
pure negativum; ergo loquendo de actu humano externo aliquid pure
negativum potest esse actus humanus.

illos pro: de actu interno huão, q aliquid puie negativum è operão hois libera interna: q aliquid puie negativum per se ē actus huanus internus. Atqui q, omissio pure libera ē aliquid puie negativum: et omissio pure libera ē operão libera hominis interna; q aliquid puie negativum ē operão hominis libera interna. Suppono ex Phia, ex eo dictis in mã de peccatis ee posse puras omissiones liberas in voluntate.

Inferes denique 6° quod in fo libertatis hois est imperfecta sufficiens ad denoandum actum humanum quatalem. Rão ē, q actus eliciti sub quacunque libertate, imperfecta, verè et propriè liberi sunt: et procedunt ab hoie inquantum hō ē, hoc ē, quatenus differt ab illis, qui sunt [illegible]. Unde actus aliqui puerorum et amentium, in quibus [illegible] probabile reperiri imperfecta libertas sunt actus humani. Caput 2. Dividitur actus humanus.

Caput 2.

Dividitur actus humanus.

Actus humanus, ut ex cap. præcedenti constat, ē potissimum actus voluntatis, qui præcipue denoiatur operão libera hois. Hic multiplex ē; omnis enim aut versatur circa finem, aut circa media, ut ex D. Thoma hic q. 8 docent omnes theologi, quos aliquos refert, et sequitur Pr Oviedo tract. 2 de actibus humanis Cont. 4 puncto 1. Rão ē; q bonum, quod ē obiectum voluntatis, l. amatur propter se a voluntate, hoc ē, sine ordine ad aliud, l. propter aliud, hoc ē illud ordinando, et dirigendo ad aliud; si amatur propter se, habet rationem finis: si propter aliud, habet rationem medii; ergo omnis actus voluntatis aut versatur circa finem, aut circa medium.

Dices: pri

Dices: pot. dari ratio bonitatis abstracta a medio et fine, in qua feratur voluntas: atqui voluntati, quae fertur voluntas in tali ratione abstracta non versatur circa finem, neque circa medium; ergo non vis actus voluntatis versatur circa finem, aut circa medium. Maior patet quia in tali ratione bonitatis abstracta nulla videtur implicatio; ergo pot. dari. Minor patet quia actus voluntatis non versatur circa [illegible], a quo abstrahit suum obiectum: Sed hic abstrahit a ratione medii, et finis; ergo actus voluntatis, quo fertur voluntas in rationem bonitatis abstractam a medio, et fine non versatur circa finem aut circa medium.

Resp. 1o cum D. Vasq. negando maiorem. Et probatur negando antecedens. Implicatio enim est in eo, quod proponatur bonitas ut amabilis, et non proponatur ut amabilis propter se, vel ut amabilis propter aliud. Nam repugnat, quod proponatur ut amabilis, et non proponatur ut amabilis, vel in ordine ad aliud, vel sine eo in ordine ad aliud: at quando proponitur sine ordine ad aliud, proponitur ut amabilis propter se, et quando proponitur in ordine ad aliud, proponitur ut amabilis propter aliud; ergo implicat quod bonitas proponatur ut amabilis, et non proponatur ut amabilis propter se, vel propter aliud.

Resp. 2o distinguendo maiorem: pot. dari bonitatis ratio abstracta a medio, et fine positive tali, concedo maiorem: et fine negative tali, nego maiorem. Et eodem nego minorem. Quia certum est, quod proponatur voluntati ratio bonitatis non abstracta a ratione finis negative talis, amat ipsam ut finem. Explico dictum, et doctrinam. Finis pot. dupliciter accipi positive, et negative. Positive accipitur quando ita amatur, ut non solum ametur propter se, et non propter aliud, sed etiam alia amentur propter ipsum. Negative vero sumitur, quando ita amatur ut quia non ordinetur ad aliud, nec propter aliud ametur, nec aliud propter ipsum. Voluntas ergo nunc amat obiectum abstracto ab his mediis, quod [illegible]

obiectum non amat propter aliud. Et quomodo est ex his modis amet, scilicet intrinsece ut finis, quod in ipso sistit non amando ipsum propter aliud.

I.

Propositio: Si obiecti bonitas praecindatur a ratione medii, potest abstrahi a ratione finis positive talis, non autem a ratione finis negative talis. Nam solum potest abstrahi ab eo, quod alia amentur propter ipsum obiectum propositum; quod est abstrahi a ratione finis positive; non vero abstrahi potest ab eo, quod obiectum propositum propter aliud non ametur, nec ad aliud dirigatur, quod est ratio formalis finis negative. Ratio.

Ratio deducitur ex eo, quod ratio illa bonitatis abstracta proponitur digna amore, et non ut digna amore propter aliud: deinde quia ratio bonitatis proponitur ut digna amore, et non ut digna amore propter aliud, quin proponatur ut finis negative; ergo non potest dari ratio bonitatis abstracta a fine tam positive, quam negative. Maior probatur quia ratio illa bonitatis proponitur ab intellectu voluntati ut amabilis, aliter non amaretur: deinde non proponitur ut amabilis propter aliam bonitatem; ergo proponitur ut digna amore, et non ut digna amore propter aliud.

Minor etiam probatur, quia ratio bonitatis proposita ut digna amore, et non ut digna amore propter aliud, proponitur ut digna amore propter ipsam: sed ratio bonitatis proposita ut digna amore propter se est ratio bonitatis proposita ut finis saltem negative; ergo nequit ratio bonitatis proponi ut digna amore, et non ut digna amore propter aliud, quin proponatur ut finis saltem negative.

Confirmatur, quia omne obiectum, quod proponitur voluntati amabile, et non proponitur amabile propter aliud, proponitur ut finis, saltem negative talis: sed nulla ratio bonitatis potest proponi voluntati ut amabilis, quin vel proponatur ut amabilis propter aliam bonitatem, vel non proponatur ut amabilis propter aliam: ergo nulla ratio bonitatis potest propo-

potest esse ut obiectum amabile, quod possit, vel ut medium,
vel ut finis saltem negative talis. Et hoc modo est com-
munis dictio. Unde infertur, nullam rationem boni posse dari
abstractam a ratione medii et finis negative talis.

Haec dicta,
Communis dividit actus voluntatis in actus tendentes circa finem,
et actus tendentes circa media. Actus tendentes circa finem in simpli-
ces actus dividit Sanctus Thomas hic q. 8 initio, nempe in simpli-
cem amorem, seu voluntatem, intentionem, seu desiderium, et fruitionem,
seu delectationem. Neque ulterior alius actus est excogita-
bilis tendens circa finem.

Ratio est, quia voluntas fertur in bonum secundum
a se, vel absentia illius, seu a possessione, et possessione, et
sic actus est simplex amor, seu voluntas: vel tendit in bonum ut
absens, et ut possibile, seu ut possit dari, et hinc actus dicitur in-
tentio, seu desiderium: vel tendit in bonum ut possessum, et ut posse-
sum, et hinc actus est fruitio, seu delectatio: et nullo alio modo
potest tendere voluntas in finem: quia nullus alius actus excogi-
tabilis est tendens circa finem praeter tres enumeratos. Minor probatur,
quia non est excogitabile medium inter bonum possessum, et non posse-
ssum, et abstrahens ab utroque, [illegible]

Actus tendentes circa media propter
finem in simplices alii dividuntur [illegible], nempe in [illegible], elec-
tionem, et usum. [illegible] est actus, quo voluntas complacet immediate [illegible]
sine alicuius [illegible] quae in [illegible]. Electio est actus, quo volun-
tas unum medium [illegible] ad finem [illegible]. [illegible] est actus,
quo voluntas [illegible] medium [illegible] ad
quem [illegible]. [illegible] est actus, quo voluntas [illegible] debet [illegible] executio
et [illegible] executioni media [illegible] amor [illegible] efficacia [illegible]
[illegible] potest voluntas tendere in media [illegible] ut media; [illegible]

fug. amata.

Hic notandum, nos cum Divo Thoma, et theologis dividere 3. actus prosecutionis voluntatis, quibus fertur in bonum, in actus fugae, seu mali, quibus malum detestatur, quae facta oculis collijs ponens, sed ad illos redeunt. Actus enim odij, quo voluntas displicet de obiecto malo, seu recedit fundatum a gratia, sed abhorrentiam, seu aversionem, et in praesentione convertit actum prosecutionis simplicis amoris. Et actus fugae mali imminentis, ex quo procedit volitio fugiendi malum, caret intentione, et desiderio carentiae mali; imo fallitur intentio, et desiderium vitandi malum, et affectus prosecutionis seu carentiae mali. Actus tristitiae, quo quis detestatur malum, quod patitur contrarium fruitioni, seu complacentiae de bono, quo quis possidet.

Propositio

Doctrina est, nullum actum efficacem voluntatis posse tendere in malum sub ratione mali fieri, tenenda est. Ratio est, quia omnis actus efficax voluntatis est prosecutio obiecti, sive positivi, sive negativi; et nullus actus prosecutionis obiecti, sive positivi, sive negativi potest tendere in malum sub ratione mali; ergo nullus actus efficax voluntatis potest tendere in malum sub ratione mali. Unde infertur in actibus voluntatis efficacibus fugae, seu mali nullum dari distinctum ab intentione, electione, et usu, quibus debet prosequi voluntas.

Notandum 2º posse actus voluntatis dividi in alios, nempe in abrolutum, et conditionatum, in spem, timorem etc., omnes tamen reduci ad actus supra enumeratos, de illis agunt theologi in propriis locis. Caput 3. quaestiones aliquot circa naturam actus voluntatis breviter expediens.

Caput 3.

Quaestiones aliquot circa naturam actus voluntatis breviter expedit.

Quaestio 1.

De actibus voluntatis cap.

casu anti ex positione flexa disputat auth. in libris de dal.
quorum ultima [illegible] dependens attingemus in hoc casu. Quaeritur
[illegible], an omnes actus voluntatis supra enumerati semper
distinguantur realiter inter se. Quod quaedam dicunt duplici praecautione.
Dicunt intentionem et fruitionem semper distingui realiter, aliquos vero
actus non semper distingui realiter inter se, et posse eos inveniri iden-
tificari.

Dicimus primum [illegible] quod intentio tendit in obiectum [illegible], seu
[illegible], falso tendit in obiectum [illegible]; et
idem obiectum non possit esse simul [illegible] et alterum; [illegible],
actus intentionis [illegible] distingui realiter ab actu fruitionis. Maior
constat ex natura actus intentionis et fruitionis. Minor [illegible] quod idem obiectum non possit
esse simul [illegible], seu [illegible] simul [illegible]; et [illegible]
[illegible] simul [illegible] et [illegible], idem obiectum non possit
esse simul [illegible] et alterum [illegible] non [illegible] uno actu,
alterum [illegible].

[illegible] pars [illegible] quod idem actus volunta-
tis possit esse realiter amor, intentio, electio, desiderium, et usus; quia actus
amoris, intentionis, electionis, desiderii, et usus non semper distinguuntur
realiter. [illegible] quod [illegible] intentio includit formaliter [illegible] amo-
rem: deinde intentio [illegible] possit [illegible] identitatem cum electione, et
usu. [illegible] unico medio ad finem, potest vo-
luntas [illegible] unicum, et indivisibilem realiter actum amare finem, media
[illegible] ad finem [illegible]; quod idem actus voluntatis possit esse
realiter intentio, desiderium, et electio. Denique talis electio potest esse
sufficiens [illegible] ut medium electum executioni
mandetur, quod potest inveniri realiter usum. [illegible]
[illegible] voluntatis [illegible] fruitionem sine [illegible] realiter
[illegible] actus [illegible] realiter influentibus distinctis [illegible].

Sed dices: actus, quo voluntas tenderet in medium unicum [illegible]

finis, non est Actio; ergo ille actus non est formaliter Actio. Patet, quia quod deest Actioni est efficere aliquod medium aliud: at ille actus non efficit aliquod medium aliud; ergo ille actus non est Actio. Hoc ipsum tangit difficultatem Dominicus inter auctores, an electio voluntatis, quo amat aliquod medium propter finem, sit vera Actio. Negant P. Vazq., et Salas; affirmant vero P. Suarez, Oviedo, et alij: his adhaereo.

Recedo ergo, respondeo ad argumentum, quod ille actus est vera, et formaliter Actio. Ratio est, quia de conceptu formali Actionis est ferri efficaciter in medium propter finem: at ille actus, licet aliquod medium aliud non efficiat, efficaciter fertur in medium propter finem; ergo actus, quo voluntas fertur in medium ... propter finem est vera Actio.

Deinde licet omittamus esse de ratione Actionis efficere aliquod medium aliud, ille actus posset esse Actio; quia ad illud potest quaedam cognitio de alijs medijs inutilibus, aut non vere medijs, et tunc efficeret medium utile inutilibus, seu medium in medijs. Ita docet Vazq. disp. ex praecl. D. Thom. q. 14 art. 3, ubi ait, dari electionem in quo efficit aliquod medium, quod solum inventis placere ... quae non placent.

Inquires 2° an possit voluntas ex duobus medijs propositis eligere minus bonum et utile? Negant P. Vasquez, et plures alij, quos refert Oviedo. Affirmant P. Suarez, et ipse Oviedo cum alijs. Dico hoc verum, quia ex intentione finis solum necessitatur voluntas ad eligendum medium aptum, et necessarium ad consequendum finem: at ad consequendum finem non est necessarium medium melius, et utilius; ergo supposita intentione finis non requirit vo-

Voluntas eligere ex duobus mediis propositis medium, et utilius; quod potest eligere minus utile, et minus bonum. Minor patet, quia ad exequendum finem sufficit medium utile; ergo.

Quaeritur 3°

an omnes actus voluntatis dependeant ab intellectu vel affectione. Resp. est, quia voluntas non potest se excitare medio suis actibus ad objectum nisi moveatur ab objecto: atqui nequit moveri ab objecto nisi mediante cognitione; ergo omnes actus voluntatis dependent ab intellectu, sive a cognitione illius. Minor probatur, quia nequit voluntas moveri sine motivo illius: atqui hoc motivo est cognitio; ergo nequit moveri ab objecto, nisi media cognitione.

Quaeritur 2°

quod 13. prius in ipsa mentalis actus voluntatis non potest fieri in incognitis. Omnes actus voluntatis dependent a cognitione. Aut docent Philosophi cum Aristotele 3° de anima. Dicunt potest voluntas fraliter amare objectum sine cognitione vallis supernaturalis; ergo non omnes actus voluntatis dependent a cognitione intellectus. Antecedens patet, quia potest voluntas in qualitas haec actus amoris a re non producta, et ab alia voluntate: atqui haec actus amoris est fraliter amare; ergo potest voluntas fraliter amare sine cognitione. Resp. negando antecedens. Ad probationem omitto majorem, et nego minorem, quia ad denotandum amantem, et tendentiam affectivam in objectum praeter unionem actus ad subjectum requiritur aliud. Nam licet a Deo supernaturaliter efficeretur in lapide actus voluntatis, lapis non amaret. Requiritur ergo ulterius ad denotandum amantem, quod per amorem tendat affective per actum in objectum; hoc autem dari non potest sine identitate actus cum voluntate, vel egressione illius a voluntate.

Quaeritur 4°, an hic cognitio requisita ad actus voluntatis debeat esse intellectus, an sufficiat cognitio phantasiae? Communis docet esse cognitionem intellectus. Resp. potest esse, quia potentia non potest moveri a potentia inferiori: atqui voluntas est potentia

Supponamus ergo, quod requirit moveri à cognitione semel.

Quaeritur

5.° Qualis debeat esse haec cognitio requisita ad actus voluntatis? an sufficiat apprehensio, vel necessario requiratur iudicium? Sufficere apprehensionem ad 3 actus amoris docet Suarez, asserit inde non requiri iudicium ad omnes actus voluntatis. Sed Doctores theologorum saepe docent ad omnem actum voluntatis esse necessarium iudicium, quo dicatur indicetur esse bonum, vel malum. Ratio est, quia obiectum voluntatis est bonum ut bonum, seu bonum cognitum ut tale. Et solum cognoscitur ut bonum per iudicium; ergo ad omnem actum voluntatis requiritur iudicium. Minor patet, quia cognoscere ut bonum est indicare esse bonum; ergo etc.

Addit P. Suarez non sufficere quodcumque iudicium ad actum voluntatis, sed ulterius requiri iudicium quod sit practicum. Ratio est, quia non solum requiritur, quod cognoscatur obiectum esse bonum, sed ulterius requiritur, quod obiectum applicetur voluntati et hoc non fit, nisi per iudicium practicum, quod vel virtualiter, vel formaliter proponat voluntati obiectum esse sibi conveniens, et posse, et expedire illud amare; ergo etc.

Quaestio 2.a an denominatio actus humani sit intrinseca actibus?

Quaestio 2.a

an denominatio actus humani sit intrinseca actib[us]

Haec quaestio sub aliis nominibus tractatur in libris de anima, ubi inquiritur, an denominatio liberi sit intrinseca actui voluntatis, qui denominatur liber? ex ibi dictis nostro duplicem sensum habere posse quaestionem. 1.um est, an actus humanus sit talis per formam sibi unitam, vel identificatam? 2.um est, an actus humanus petat intrinsece, et ex suis praedicatis.

praeti ē humā.

Sit 1ª p̄ clūō, denomināo actus humani ē extrinsica entitati actus voluntatis, quā denominat humanus. P.; q. denominao cuius fa neque unit, neque identificat cum subiecto, ē extrinsica subiecto: ▭ fa denominationis actus voluntatis humani neque unit, neque identificat cum entitate actus voluntatis qui denotat humanus: ḡo denominao actus humani ē extrinseca entitati actus voluntatis, qui denotat humanus. Maior stat ... in logica, ubi doluimus ... ē denominaoeque, quales ē fa denominationis. Minor patet; fa denominationis actus voluntatis humani ē libertas, quae neque unit, neque identificat cum entitate actus humani: ḡo fa denominationis actus humani neque unit neque identificat cum entitate actus humani. Maior ... actus humani ... actus liber ... libertas ē indiff. pot. ad ... neque unit, neque identificat cum entitate actus: ergo ...

Sit 2ª p̄ clūō entitas actus humani non petit intrinsice, et essentialiter ēā actus humani ... non ponit ... ēā actus humani. P.; q. nulla ... ad ... denominationis actus, quā denotat humanus cum ... indifferenti: ḡo actus humani non exigit essentialiter humani ... non ... humani. ... actus pot ēē humani adequate intrinsice ... et exigāe essentialiter ... ergo ... quod voluntas ita eliciat actum, ut potuisset illum non elicere, actus denominat humanus: & in hoc non involvit ... neque exigit essentialiter actum, ut sit humanus: ergo ...

Explicatur hoc ... aliis ... actus ē humanus ē actus ē liber ... actus liber non petit intrinsice, et essentialiter ēē liberum: ḡo actus humanus non petit intrinsice, et essentialiter ēē humanum. Maior ... actus humani ... actus liber solum involvit in suo ... a voluntate

cu indole, sive ita ut potuerit non elici: et in hoc casu non involuit intrinseca, atque erat sic causa libertati per actus liber non pendet intrinsece, et realiter ex libero. Maior est, minor pro qua parte probatur, quod actus sit à voluntate cu inducta, itaut potuerit non fieri: ponitur actus liber: probatio. hoc ex dicendis infra magis stabitur. Quaestio 3a quid sit actus moralis. Caput 13. Recensentur usurpationes vocis morale, et definitur actus moralis.

Quaestio. 3.
Quid sit actus moralis?
Caput. 13.
Recensentur usurpationes vocis morale, et definitur actus moralis.

Vox morale multipliciter usurpatur apud auctores 1o pro eo, quod meritum, et demeritum, id significat, ex eo quod deducitur à more, quod quidem dicit repetitionem actuum. in hac usurpatione loquimur in praesenti, quando dicitur actus productus à voluntate à morali: etc. non à repetitione pro libero. Nec facile aliquod, quod vox morale deducatur à more; quod aliunde, unde nos desumatur aliud quid signare: lapis enim à lędendo pede deducitur, etsi non omnis lapis lędit pedem.

2o usurpatur morale pro inclinatione naturali ad aliquid agendum. quare ea applicatur brutis, et dicitur de eis, more impetu inventa in fortis, et Macab. lib. 1o. cap. ... ad res alias intelligo, ex ... dicitur. Hi, hortum more aquae ducunt. Divisio. Nec in hac acceptione loquimur in praesenti, quia à Philosophis et metaphysicis, ut noster ... Thomas.

3o accipitur morale pro eo, quod dependet à voluntate humana libera ut libera, et ex ejus cum ... bona, vel mala: mores boni tunc dicunt, ac illud Ecclesiastici: ... mores more bonos mendacium sine honore. Unde in hac acceptio-

in hac acceptione moralis significat idem, quod dependens à voluntate libera, et probans fundum imputabilitatis ad laudem, vel vituperium. Sic usurpant ingredientes dicentes DD. vocem moralem, et hac acceptio ad praesens instituti spectat.

Actus igitur moralis in hac 3a acceptione est actus liberabilis sub scientia hoc est sub scientia practica actionis, vel omissionis, quatenus honestatis, vel inhonestatis participans, explicatur dicto: in primis actus moralis dicitur actus liber, quia debet esse dependens à voluntate, illique imputabilis; ergo actus moralis debet esse liber. Ubi notandum ad rationem actus moralis requiri, et sufficere libertatem actualem. Ratio est, quia requiritur, et sufficit ea libertas, per quam actus sit dependens à voluntate, illique imputabilis; at per solam libertatem actualem actus est dependens à voluntate, illique imputabilis; ergo ad rationem actus moralis requiritur libertas actualis.

Deinde dicitur habens sub scientia; quia ad rationem actus moralis requiritur cognitio, quae sit scientia practica de honestate, vel inhonestate ipsius. Ratio est, quia requiritur cognitio, ratione cujus imputetur operanti ad laudem, vel vituperium; at sola scientia, seu scientia practica de honestate, vel inhonestate ipsius est cognitio, ratione cujus actus imputatur operanti ad laudem, vel vituperium; ergo ad rationem actus moralis requiritur, quod detur scientia, seu scientia practica de honestate, vel inhonestate ipsius.

Dico; quia actus dicitur moralis, quod distinguitur ab actu physico, eo quod habeat sub scientia distinguitur ab actu physico: ergo ad rationem actus moralis requiritur, quod habeat sub scientia, sive sub cognitione honestatis, vel inhonestatis ipsius. De Majori nemo dubitabit. Minor probatur; quia si actus voluntatis habet subjectionem, quae est scientia, solum accipiet denominationem

physicos amoris liberi, intentionis, electionis &c.; sive, quo habeat sub Oratione accipit denominationem moralis: ergo actus moralis distinguitur ab actu physico per hoc, quod habeat sub Oratione. Dices: haec causa: quia non distinguitur ab actu physico per id, per quod solum accipit denominationem physici, distinguitur vero per id, per quod accipit denominationem moralis.

Ex definitis explicatis colliges 1o: ~~actus~~ vocis, actus liber posita indefe in parte reliquas esse, vel in differentia actus moralis. Ratio est: quia illae voces explicant conceptum communem actui morali, et actui non morali: per illae voces exercent rationem generis, atque per quam actus liber, qui non habeat sub cognitione, quae sit Orationis, verum est actus liber, et tamen non est moralis, cum adhuc non sit imputabilis: ergo conceptus explicatus per voces actus liber est conceptus communis actui morali, et actui non morali.

Quod vero reliquas voces explicant differentiam actus moralis ab actu non morali, patet; quia per id distinguitur actus moralis ab actu physico libero non morali, per quod superaddit imputabilitatem ad laudem, vel vituperium; et actus moralis superaddit imputabilitatem ad laudem, vel vituperium per hoc, quod habeat sub Oratione: ergo illae voces habens sub Oratione explicant differentiam actus moralis ab actu physico libero non morali.

Colliges 2o: non omnes actus humanos esse morales, esse tamen omnes actus morales humanos. 1um probatur, illatio probatur: quia non omnis actus liber est moralis: et omnis actus liber est humanus: ergo non omnis actus humanus est moralis. Minor patet; quia actus liber habitus a voluntate sub cognitione, quae non sit Orationis, est actus humanus; et talis actus non est moralis, cum non sit imputabilis ad laudem, vel vituperium; ergo

ꝑ n̄ oīs actus liberē morales.

Dico fin̄ qd̄ n̄ singlar actus liberè natus à voluntate sub ratione, qua n̄ est Dñia: et tanquam Deus est bonus; et n̄ est moralis; ꝑo n̄ oīs actus bonus ē moralis. Patet ex illaz, ꝑ patet qd̄ oīs actus moralis ē liber: et oīs actus liber ē bonus; ꝑo oīs actus tr̄ moralis ē bonus. Cap. 2. aliquorum argumentorum solutione robora doct.a tradita.

Caput 2.

Aliquorum argumentorum solutione roborata doct.a tradita,

Argues 1o contra defi. tradita. qd̄ accessus Christi ad feminam n̄ est [illegible] moraliter malus; et n̄ ē liberè; ꝑo ꝑ liberè actus moralis, quod est liber. Ma. ꝑ. qd̄ nemini Christus desiderium, nec ad illud cooperari; ꝑo ē actus moraliter malus.

Resp. nego ma. Ad ꝑbaz Dado an. et nego cons. illatum; cum filiatio sit fundaliter, et ꝑxie mala, et ideo nemini Christus desiderare, in illis Dplacere, aut ad illa cooperari. qd̄ est desiderium, placentia, aut cooperatio alicuius actionis hic moraliter mala sit ꝑxie, quod neget ea eo malum, eo extrinsecè, l, ut alij dicunt fundaliter, et ꝑxie. Defectu ē liberali n̄ est fraliter ven moraliter mala Christi actio ebrii, et vec alius blasphemandi Trinitatem Dei.

Argues 2o actus charitatis Dei, aut proximi ꝑpter Deum ē neccessario bonus moraliter, quamvis n̄ efficiat cum libertate actualis ꝑo talem adeum actus moralis n̄ requiritur libertas actualis. ꝑbo: qd̄ habet, qui non miss ō omnes actiones perneat, hic bonum n̄ solum ꝑxie, et fundaliter, et cum moraliter: et ꝑ n̄ ē liber libertate actuali; ꝑ Bti.

Resp. nego an. qd̄ deficien

ciente libertate actuali actus c[on]ditatis. Qui n[on] e bonus mo-
naslicus, hoc e, n[on] imputat[ur] ad laudes; e t[ame]n bonus physice, et
fundalitur, sine neg[ati]ve c[um] d[e]b[ito] ex se, et intrinsece bonus. Ad
[C]ontra[ria] distinguo maiorem: habitus [...] e bonus etiam moraliter im-
[pro]prie, [con]cedo maiorem: e bonus etiam moraliter [pro]prie, nego maiorem.
habitus, qui ex bonis actibus generat[ur] l[ice]t gignit[ur] ab actibus
[...] nando, et sic n[on] e [pro]prie bonus moraliter moraliter ealiquam
existeate [...], et solum dicit[ur] bonus moraliter, q[uia] pot[est] [pro]ducere
actus moraliter bonos. l[ice]t generat[ur] ab actibus [...] liberis
actuali libertate, et hinc idem bonus denominat[ur] moraliter; [...]
us extrinseca denominat[ion]e ab actibus, a quibus generat[ur], et
ab eisdem denominat[ur] etiam liber. [...] entitative acceptus n[on] e [pro]-
prie bonus moraliter, q[uia] n[on] e imputabilis [...] voluntati.

Argues 3o.

actus, qui e [pro]prius hominis in quantum homo e actus moralis: s[ed] actus na-
turales [pro]cedentes a libertate essentiali, et aptitudinali e actus [pro]-
prius hominis in quantum homo, q[uia] actus naturales [pro]cedentes ab ipso s[ed] actus
morales; [ergo] ad moralitatem actus suffic[it] libertas essentialis, l[ice]t ap-
titudinalis, et n[on] requirit[ur] determinata libertas actualis. [...] Minor
ad quam devolvit[ur] tota difficultas [probatur]; q[uia] tales actus ita[...] conve-
nit homini, ut nulli alteri [con]venire possit, [...] e actus [pro]prius hominis in quan-
tum hominis. [C]onfirmatur, q[uia] amor beatificus e actus moralis: s[ed] tales
e liber libertate essentiali, et aptitudinali; [ergo] n[on] requirit[ur] libertas
actualis ad [con]stituendum actum moralem.

Respondeo nego maiorem. q[uia]
[...] habitus manet; actus humanus e actus hominis in quantum ho-
mo [...] ideo e actus moralis. Dicendum [...] maiorem, nego
minorem. q[uia] actus [pro]prius hominis ut homo e in m[od]o [pro]cedendi n[on] e [...]
[...] actibus brutorum; actus v[ero] naturales [pro]cedentes a libertate essentiali,
[et] aptitudinali [...] e in m[od]o [pro]cedendi actibus brutorum.

qd. imo cedendi a Voluntate Ouenit, quia non cadendi actus brutus. C. Ad probatum: cedo ant., et nego cons. ratio est, quia actus interni hoc non se, qd. statuerit hominem, ut non possit Oueniae bonu; inde est, non infert, ex hoc ut hoc, hoc e pudere ad hoc non, mt operandi quia differentibus.

C. Itaque 4o. actus positus a Voluntate sub cognitione apparente, est indifferens in individuo, e actus moralis: talis actus non habet sub Oratione, sive sub cognitione practica honestatis, l. inhonestatis ipsius: ergo ad eadem actus moralis non requiritur quod habeat sub Oratione, sive sub cognitione practica honestatis, l. inhonestatis ipsius.

Probat. omissa maiori, distinguo minorem: talis actus non habet sub Oratione, sive sub cognitione practica honestatis positive, l. inhonestatis positive ipsius, cedo minorem; inhonestatis negative, l. inhonestatis negative ipsius, nego minorem: quia ille habet sub cognitione practica, quod nec honestus, nec inhonestus sit positive, quod est esse honestus negative, hoc est non esse inhonestus, quod sufficit, ut sit habere sub Oratione, et vocet moralis.

Explicat haec dicta ex solutione doctrina: ratio actus fit duplici modo esse indifferens. 1o si elicitur sine ulla advertentia ad honestatem, l. inhonestatem ipsius solummodo ob bonum delectabile v.g. 2o. si elicitur sub cognitione et advertentia, quod nec honestus sit, nec inhonestus; ac primo quod attinet hinc positive: actus 1o modo eliciti dicitur indifferens negative, et e humanus; et non e moralis: qui fit sine ulla advertentia ad honestatem, l. inhonestatem, ac proinde non habet sub Oratione. Actus vero 2o modo eliciti a Voluntate dicitur indifferens positive, et e humanus, ac moralis; quia habet sub cognitione

hab. subcognite practicaibus honestatis negativè; hoc è, quod sit liber, et non inhonestus, nec peccaminosus: ac sufficit etiam sub oculis. Nam cognito, quod possit objectabilis, et potest amplecti sine illo factis ocula.

– Omnia minima: quod est admissa quod probabile docente dari actus indifferentes in individuo, et admisso etiam, quod isti habeant suis oculis, adhuc potest negari, eosdem actus esse morales theologicè: quod in theologica consideratione soli dicuntur actus morales, qui digni sunt laude, vel vituperio. Nam, ut supra notavimus, moralis hic usurpatur à theologis pro eo, quod dependet à voluntate ut libere operante, et ex cuius repetitione gignuntur boni, vel mali mores: at soli actus digni laude, vel vituperio dependent à voluntate ut libera, et ex cuius repetitione gignuntur boni, vel mali mores: ergo soli actus digni laude, vel vituperio sunt morales in consideratione theologica.

Confirmari potest hoc ratione quod theologia contemplatur actus humanos sive ut humanos, et quatenus specialiter ordinantur ad Deum, inde illos considerat, quatenus specialiter ordinantur, vel impinguntur in Deo, vel ad eodem avertuntur. Sub qua consideratione soli comprehenduntur actus boni vel mali, seu digni laude, vel vituperio.

Atque ita actus indifferentes in individuo non sunt actus morales: at actus indifferentes in individuo non sunt imputabiles voluntati ad laudem, vel vituperium: quod non requiritur ad esse actus moralis, quod sit imputabilis voluntati ad laudem, vel vituperium. Minor quia actus indifferens in individuo nec bonus, nec malus est: ergo non est imputabilis ad laudem, vel vituperium.

Resp. 1º ex neg. ad dicta omissa majori, distinguo minorem: non est imputabilis voluntati ad laudem, vel vituperium quantum ex modo procedendi à voluntate est, nego minorem; non est imputabilis voluntati ad laudem, vel vituperium defectu conditionis requisitae ex objecto, sed do minorem. duo requiruntur, ut actus absolute possit tribui laudi, vel vituperio. 1º ut procedat libere à voluntate sub dictamine rationis, et cum plena advertentia. 2º quod objectum sit bonum, vel malum. Ex his duobus alterutro deficiente, actus, nec laude, nec vituperio dignus censetur absolute. ad rationem actus

actus moralis quae . . . solus requirit, q[uod] conformitate, ita actus ff . . . dictus a voluntate, ut quantum est ex se procedendi sit dignus laude, vel vitio, si connotat . . . requisita ex se ostendit in se bonitatem, vel malitiam. Ex quo hoc requirit, ut actus indifferens in individuo sit vere moralis. Ita contra Pr. Comine, ut Dixit Pr. Granado.

Secundo Quinto vel Tertio Solvitur distinctio moralis actus moralis in Theologica consideratione, neque moralis in Philosophica consideratione, Secunda moralis actus indifferens in individuo est possibilis, et moralis philosophice; est tamen non est moralis Theologice, q[uia] nec imputabilis laudi, nec vitio est, neque ex eius ratione homo dicitur bonus, vel malus moraliter. Caput 3. illationes ex dictis.

Caput. 3.
Illationes ex dictis.

Ex huius dictis infertur 1°. duplicem esse moralitatem actus humanorum, alia philosophicam, alteram Theologicam, si admittatur actus indifferens in individuo, de quo infra. Philosophica dicitur actus imputabilis voluntati honestati negative accepta, quatenus vel est indifferens, ac proinde . . . Theologica dicitur actus imputabilis voluntati honestati positive, vel inhonestati positive.

Infertur 2°. actus morales indifferentes, si admittatur, fore actus, qui fiant ab arbitrio de illis indifferentia, hoc est subsequuntur ex operatione, quod nec honestus, nec inhonestus sit, sive, quod habeat positivam bonitatem moralem, nec positivam malitiam, ac proinde quod licite, et sine ulla noxa . . . Ratio est, quia talis actus est positive indifferens, formaliter, et ex electione, atque adeo imputabilis voluntati ad honestatem negative acceptam.

Infertur 3° actus morales in strictione acceptione, in qua loquimur, esse actus humanos habitos sub ratione honestatis, vel inhonestatis ipsius. Ratio est, quia soli actus sub ratione honestatis, vel inhonestatis habent, quae respectivus generatur . . .

habitus, seu boni, vel mali mores: et in istâ ratione acceptio-
ne vox morale significatur, quodvis repetitione generan-
dus habitus, seu boni, vel mali mores; quo in istâ ratione acceptio-
ne vocis morale actus moralis dicitur actus huius habitus
sub ordine honestatis, vel inhonestatis ipsius.

Infertur 4º: actus
moralis theologicè talis est regulatus rectâ ratione. Probatur,
quia actus moralis theologicè acceptus est actus imputabilis laudi,
vel vituperio: et omnis actus imputabilis laudi, vel vituperio regu-
latur rectâ ratione; ergo actus moralis theologicè talis est regula-
tus rectâ ratione.

Infertur 5º: aliquid purè negativum posse esse
actus moralis tam physicè, quam theologicè. Probatur, quia potest dari pura
omissio libera, quae habeat ordinem illius honestatis, vel in-
honestatis, vel indifferentiae: et eo ipso est actus moralis; ergo aliquid pu-
rè negativum potest esse actus moralis. Maior probatur ex dictis
in materia de peccatis, et constabit ex infra dicendis. Minor patet, quia
talis omissio procederet á voluntate modo sufficienti, ut ipsi impu-
taretur, vel laudi, vel vituperio, vel honestati saltem negativè; ergo
etc.

Confirmatur: in omissione externa alicuius praecepti imperata
á voluntate sub culpâ gravi. Nam talis omissio est aliquid purè
negativum: et talis omissio est actus moralis; ergo aliquid purè nega-
tivum est, et denominatur actus moralis.

Infertur 6º: reliqua omnia
praeter actus humanos dici moralia analogicè. Habitus enim, et causa, effectus
et circumstantia actus humani moralis vim invenitur, extra actus mo-
rales, et habitus, atque actus. Causa dicitur moralis, quae operatur eo
modo, quo necesse est agere, ut actus dicatur moralis. Sic voluntas
nata, quando libere operatur eliciendo, vel omittendo actus mo-

moraliter bonos, l. malos dicit^r ca moralis eorum actus, quamvis sit eorum ca physica. Ca u° quia moralis, et n physica dicitur quia n influit per se in effectum propria, et stricta efficientia, et agit significando more huius causae physice efficientis, Vg^t Consilio, Precepto, Quid^s &c^a.

Effectus dicitur moralis ex modo emanationis. Proprie t^m denominatur moralis, quod a n procedit physice a causa; neque physice dependens ab illa. Sic peccatum est moralis effectus meritum. Inter effectus morales quidam sunt in se entia realia, et physica, ut peccatum, et in ordine ad causam denominantur morales; alii u° in genere entis morales consistentes in respectibus rationis, l. denominationibus extrinsecis sumptis ab actibus moralibus. Sic^ut est obligatio orta ex promissione, ex voto, ex contractu, valor^q etc. actus ex lege tradente illius justitiam.

Circumstantiae actus dicuntur morales, et interdum in suo esse sunt entia physica et realia, ut intentio, locus, et q^d, et. Ith^q denominantur morales, aut ex modo quo fiunt, aut qualificant actus morales ad eorum obiectum, aut aliquo modo ad illa pertinent. Interdum v° hae circumstantiae, seu accidentia actus, sunt in toto suo esse moralia secundum genus suum, ut quod ag^s, sit in dignitate ecclesiastica constitutus &c^a.

Obiecta dicuntur moralia quae ius regulantur, et proponuntur ad actus morales eliciendos, et sunt illorum obiectum, atque ad illorum bonitatem, l. malitiam ordine dicunt. Denique habitus, et actus dicuntur morales, qui tenentur esse entia moralia. Sic scientia, quae de moribus tractat, dicitur moralis, et sic eadem ratione morales dicuntur, qui mores respiciunt. Obiectum in quo consistit formaliter moralitas actus humanorum? Caput. 4. aliquibus suppositis explicat^r, quae erasfenum.

Questio. 4^a.

In quo consistat formaliter moralitas actuum humanorum?

Caput. 4.

Aliqq^ber

Aliquibus suppositis extricatur quaestio, et referuntur Doctorum sententiae.

Hic ab aliis solet proponi, quid afferat formali moralitati actus? id quod est forma actus humani in esse moralis? id quid sit quidditative, et constitutive moralitas actus humani? quam quaestionem proponunt eandem diversi [illegible] et eadem explicandam.

Supponitur 1º ad hoc ut dicatur actus moralis requiri necessario, quod actus liber sit, et quod sit factus sub dictamine rationis quae supra diximus, dum actus moralis [illegible] requirentur actus liberi [illegible] ipsius, et quod elicitur sub dictamine. Suppono 2º moralitatem esse formam huius denominationis actus moralis. Unde moralitas, in eo quod formaliter dicitur forma huius denominationis, dicitur formaliter moralitas, et e contra.

Suppono 3º quaestionem non esse, an actus, qui denominatur moralis sit aliquid pure morale. Nam extra dubium est entitatem actus esse physicam et realem, et sub denominatione huius actus moralis ponere aliquid physicum, et entitativum reale: tota quaestio est de forma qua denominatur moralis. Et de hac quaeritur quid sit, et in quo consistat: an sit aliquid reale superadditum actui, an aliquid rationis? an libertas, et elicientia actus sub dictamine? an sola libertas? an sola elicientia sub dictamine? an ipsa entitas actus in praedicato formaliter constitutiva moralitatis?

Multiplex est doctorum sententia. Prima docet moralitatem actus esse ipsum realem, et entitativam entitatem actus quatenus ex natura sua habet fieri a voluntate realiter [illegible] dictata, et mota. 2ª sententia docet moralitatem ultra entitatem actus addere realem quemdam [illegible] intrinsece efficientiae actus voluntatis, et [illegible] non esse moralis, [illegible] posito non [illegible] esse moralis. 3ª sententia defendit moralitatem actus esse respectum quemdam

ut quaedam ad rectam rationem regulantur actus voluntatis, et hanc appellat regulabilitatem per rectam rationem. Quae etiam rectae rationis nomine significat, et intelligit ab omnibus.

Nonnulli ut P. Vasquez 1. 2. disp. 55 cap. 2. et P. Gaspar Hurtado disp. 1 et de Albertis 1. nomine rationis intelligunt naturam realem, quae est regula morum actionum. Alii dicunt esse ipsam realem et dictamen rationis. Ita Lorca disp. 3. Alii asserunt esse regulabilitatem per leges. Ita Herrera disp. 2. de peccatis q. 2. Alii denique affirmant esse habitudinem ad obiectum et regulabilem per mores.

4. sententia docet solam libertatem esse formam actus moralis, atque adeo libertatem esse moralitatem actus. Ita P. Granado de actibus 2. tract. 3. disp. 1. P. Tannerus disp. 2. de actibus humanis q. 1. dubio 1. et cum aliis P. Ioannes de Salas tract. 8 disp. 1 sect. 2.

Quinta sententia docet tam libertatem quam regulabilitatem per rationem esse simul moralitatem: atque inde formam actus humani et moralis esse positam simul in libertate, et regulabilitate rationis. Ita Zumel 1. 2. q. 14 art 13. P. Comitus disp. 1. dubio 2. et P. Arriaga disp. 14 sect. 1. quos sequuntur plurimi alii.

Sexta sententia docet moralitatem esse formaliter libertatem, nec denominari extrinsece et esse solum actum liberum ad regulas legis, et hanc relationem dicit non realem, sed praedicamentalem, quidem, et solum transcendentalem. Ita Ponce tomo 3. tract. 3. disp. 1. art. 1. Longum esset singulas explicare, et impugnare, neque proponemus, et ex illius probare reliquas impugnare non erit difficile, ut ex dicendis constabit. Caput 2. nostra sententia proponitur, et probatur. Caput. 2.

Nostra sententia proponitur, et probatur

Sit prima dictio: morali-

moralitas actus humani, sive fit [illegible] quae denominant moraliter [illegible] ad quod [illegible] in libertate, et elicientia actus sub [illegible]. Atque haec [illegible] clarae aut [illegible] etiam, [illegible] illam plures alii aliam sequuntur. [illegible] nobis [illegible] in qua [illegible] formaliter, et adaequate [illegible] moralitatis, quae posita intellectu intelligitur moralitas, et qua non posita [illegible] intelligitur moralitas: [illegible] posita intellecta libertate, et elicientia actus sub [illegible] intelligitur moralitas, et posita [illegible] libertate, [illegible] elicientia actus sub [illegible] non intelligitur moralitas; ergo moralitas actuum humanorum formaliter, et adaequate [illegible] libertate simul, et elicientia sub [illegible].

Maior quoad [illegible], clarer: quia nequit non esse aliquid constitutivum [illegible], quo posito intellecto res ipsa [illegible] intelligitur, [illegible], et [illegible] constitutivum [illegible] formaliter et [illegible] intelligi [illegible] [illegible] adaequate quoad [illegible], [illegible] clarum, quia implicat manifeste [illegible] deficere, [illegible] intelligitur quod posita deficiat, aut [illegible] intelligatur quod [illegible] [illegible] legitime [illegible].

[illegible] Minor autem, in qua tota est difficultas, duplici [illegible]. [illegible] quoad [illegible] posita intellecta libertate, et elicientia actus sub [illegible], intelligitur actus imputabilis voluntati ad laudem [illegible] bonitate, [illegible] reprehensionem, [illegible] malitia: [illegible] intellecto actu imputabili voluntati [illegible] ad laudem, [illegible] ad reprehensionem intelligitur moralitas actus; [illegible] intellecta posita libertate, et elicientia actus sub [illegible], intelligitur moralitas actus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dignus laude, actus, qui elicitur [illegible] [illegible] dignus [illegible] reprehensione actus, qui elicitur [illegible] actus elicitus sub [illegible] bonitate, elicitur [illegible] sub [illegible] malitia [illegible]; [illegible] intellecta libertate, et elicientia actus sub [illegible], intelligitur

intelligentia actus imputabilis voluntati ad laudem, vel reprehensionem. Minor eiusdem syllogismi probatur, quia moralitas est fundamentum imputabilitatis ad laudem vel reprehensionem.

Quia ad 3um minorem syllogismi primi, quod separari intelligentia scientia actus sub ratione, [illegible] intelligentia libertatis, non intelligitur moralitas actus. Nam actus potest esse liber, et adhuc non esse moralis; ergo [illegible] non intellecta advertentia ex libertate, et scientia actus sub ratione, non intelligitur moralitas actus. Antecedens probatur, quia potest homo ponere actum liberum sine advertentia ad honestatem, vel turpitudinem, imo sine advertentia ad eandem: et actus liber talis non est moralis: siquidem non est imputabilis laudi, nec reprehensioni; ergo potest actus esse liber, et non esse moralis.

Deinde si separare intelligatur scientia actus sub ratione, et non intelligatur libertas, non intelligitur moralitas actus; ergo separari non intellecta libertate, vel scientia actus sub ratione non intelligitur moralitas actus. Antecedens probatur, quia si quis scivit actum cum advertentia ad honestatem, vel inhonestatem illius, sine libertate, vel saltem intelligatur necessario [illegible] actus scire, intelligeretur actus scire sub ratione; at [illegible] intelligeretur moralitas in actu; ergo separare intellecta scientia actus sub ratione, si non intelligatur libertas, non intelligitur moralitas actus.

Minor probatur, moralitas est fundamentum imputabilitatis ad laudem, vel reprehensionem: sed intellecta [illegible] scientia actus sub ratione, et non intellecta libertate non intelligitur fundamentum imputabilitatis ad laudem, vel reprehensionem; ergo intellecta separare scientia actus sub ratione, et non intellecta libertate non intelligitur moralitas. Major patet ex dictis. Minor probatur, quia separare non intellecta libertate non intelligitur actus sub dominio operantis, et quod sit proprius illius, ideo eius illi tribuitur, ut eius specialis proprietas. Minor probatur ex S. Thoma in 2° dist. 24 art. 2 ubi ait: poenae malum incipit, ubi 1° dominium voluntatis; ergo non intellecto dominio voluntatis in actu non intelligitur moralitas illius, seu imputabilitas.

R. 2º Dcdici quod moralitas actus Sit formaliter in aliquo Conceptu Coi actui bono, et malo: neque utrumque est actus moralis; sed nullus Conceptus est assignabilis Communis utrique, nisi libertas, et advertentia Sub Consequentia: ergo moralitas formaliter Consistit in libertate, et advertentia actus sub Consideratione. ... Minor probatur quia quis Conceptus assignabilis necessario determinandus est ex modo procedendi à priori, et à posteriori sed nullus Conceptus est assignabilis determinandus ex modo procedendi à priori, et à posteriori, qui non determinat in libertate, et advertentia actus sub Consideratione: ergo nullus conceptus est assignabilis communis actui bono, et malo moraliter, nisi libertas, et advertentia actus in actu sub consideratione. Caput 3. Argumenta contra solutionem ... solvuntur.

Caput. 3.º 2

Argumenta contra solutionem traditam Solvuntur

Invenautem nobis Doctores aliqui docent libertatem in nullatenus Constituere moralitatem; alii vero in sola libertate moralitatem collocant. Utriusque sententiae fundamenta Solutione exhibimus hoc capite, ... sententiae certitudine.

Arguunt 1º qui contendunt excludere libertatem à Constitutione moralitatis: quia prius naturae praesupponitur ad prius malum. Sed libertas actus pertinet ad prius naturae: ergo libertas actus non spectat ad prius mali, ac per consequens libertas actus non pertinet ad Constitutionem moralitatis. Maior est

Maior est non dubia; minor probat, quia homo et Angeli distinguunt ab operibus impenetae naturae per eum libertate: ergo libertas pertinet ad genus naturae. Secundo: quia, ut supra diximus, actus moralis consideratur a theologis prout condistinguitur ab metaphysico, et prout pertinet ad Philosophum ~~moralem~~ moralem: ergo libertas actus pertinet ad genus naturae.

Respondetur omissa maiori, et Dist. min. om. neg. do cons. quod nulla repugnantia relucet in eo, quod id, quod est potentia distinguit, id quod est genus, et fundamentum moralis, quod ut tale pertinet ad genus moris per distinctionem libertatis, quae prior est, et pertinet ad genus naturae. Ad 1m maiorem probatur dist. totius syllogismi. Ad 2m et 2 dist. totius syllogismi. In decisione confecit actum moralem consideratum a theologo circa actum liberum, ut est imputabilis, quod sufficit ut libertas obiicitur consideratio theologica. Libertas, ut 2o pertinet ad Philosophum; eadem, ut distinguit fundamentum imputabilitatis ad laudem, vel reprehensionem pertinet ad theologum. Et sub hac consideratione distinguit actum ut distinctum ab actu standi physice libero, et illum collocat in specie morali.

Arguitur 3o. ~~Libertas~~ Libertas quatenus distinguit moralitatem, quatenus est genus, et differentia ad varias species actus moralis: at negatur libertas est genus, et non differentia ad varias species actus moralis: ergo libertas nulla ratione distinguit moralitatem actus. Maior videtur non dubia, quia

q libertas prioré moralitate, et latius patet, quã moralitas. Unde valet bene: datur moralitas: ergo datur libertas, non vero e contra. Minor probatur; quia si libertas est genus, et ratio communis ad varias species moralitatis, ut malitia distinguuntur diversis speciebus moralitatis ab ea, quæ distinguitur a bonitate, et non distinguitur, ergo negatur libertas ese genus, et ratio communis ad varias species actus moralis. Maior probatur; quia non aliaratio animal ex ratione distinguitur diversis speciebus, atque ex hinnibili, nisi quia animal est ratio genus, et ratio communis ad rationale, et hinnibile. Unde sicut rationale et animal componunt diversas species, atque hinnibile, et animal; ita ex bonitate, et libertate componuntur diversæ species actus moralis, ac resultans ex malitia, et libertate.

Minor probatur 1°; quia eodem modo datur libertas in actu bono, et malo, quia licet distincta sint, non tamen est diversa ut est diversa animal, quod reperitur in hoc, et animal, quod reperitur in leone; ergo libertas ex malitia, et bonitate non distinguitur diversis speciebus moralitatis. Probatur 2° eadem minor, quia si libertas distinguitur diversis speciebus ex malitia, et diversis ex bonitate, multiplicata malitia vel bonitate multiplicaretur libertas: at multiplicata malitia, vel bonitate non multiplicatur libertas; ergo libertas non distinguitur ex malitia, et bonitate diversis speciebus moralitatis. Maior huius syllogismi probatur: quia multiplicata diversa multiplicatur id, ex quo desumitur identificatur. Minor eius deinde syllogismi probatur; quia sæpe multiplicatur bonitas, et malitia actus, et non multiplicatur libertas; ergo multiplicata malitia, vel bonitate, non semper multiplicatur libertas. Ars probatur: in actu voluntatis, quo quis vellet ieiunare, ob temperantiam, et ob motivum charitatis, datur duplex bonitas moralis, et duplex malitia, in actu, quo quis

quo quis vellet furari, ut occideret. et in alio actu, quo quis vellet furari, ut occideret, datur unica libertas; ergo multiplicata malitia sub unica actus et multiplicatur libertas. Et 2º eadem manente [illegible] actus potest mutari de bono in malum sub eadem libertate: ergo etc.

Pro solutione argumenti notandum est 1º moralitatem actus bene dicendam, quod colligitur ex libertate actus, et existentia illius sub conditione, quae sunt duae partes realiter distinctae inter se, et utraque [illegible] ex utraque [illegible] distinctis [illegible] moralitatem nec obstat duas moralitates [illegible] ratione distincta duplici [illegible], et ratione [illegible], quod [illegible] in topica, [illegible] duas [illegible] ex duplici praedicato [illegible] generico, ut in hoc animal est, quia ex animali et rationali simul sumptis [illegible], ex quo duplici praedicato [illegible] differentia.

Notandum 2º tres [illegible] ex duplici parte realiter distincta realiter posse multiplicari, et diversificari multiplicata alterutra [illegible] quia [illegible] resultare duplex, et multiplex totum diversum, etiam omnibus [illegible] una, et eadem numero [illegible]. Sic materia [illegible] una, et eadem naturaliter [illegible] distinctas, et [illegible] successive, et supernaturaliter, ut docuimus in physicis, potest simul [illegible] plura, et diversa [illegible] recipiens plures formas simul, quae substantialis [illegible].

Notandum 3º duplicem posse praedicatum aliquod esse commune, nempe communitate rationis, et metaphysica, quae affert identitatem cum inferioribus: hac ratione animal est praedicatum commune homini, et equo, et cum homine, et equo adaequate identificatur. Vel communitate reali, quae ex suo conceptu

n. afficit identitatem realem adaequatam, et compositum cum distinctione realitatum includentium ab intrinseco sic ma[teria] forma in compositis, quae naturae successive destituit, et sugnaliter simul est communis communitate realitatis nec, adaequate identificat[ur] cum ipsis.

Inferes 2.º Quod sit liberatis deceptus, et pratum de pluribus speciebus moralitatis; quod destituitur moralitatis, et hinc quod dat eius realitas, explicite coalescens dictis realitatibus ut dividimus ante notatas.

Ex quibus omnibus legitime infertur 1.º posse resultare diversas species moralitatis, licet in omnibus reperiatur una, et eadem libertas; quia ratione alterius disparitas destituentis cum libertate moralitatis potest moralitas et multiplicari, et diversificari, licet ratione distinctas, et diversas species multiplicatur, et diversificatur compositum permanente eadem non malo. Infertur 2.º hanc eandem causam dari diversam moralitatem, quod datur dicta, et diversa libertas, ut patet in isto argumento: datur diversa compositio: quod datur diversa ma[teria] licet forma sit eadem ut supponit argumentum.

Itaque 8.º omissa maiori, nego minorem. Ad probationem ex dicto maiorem et nego minorem. Ad 1.am illius probationem, ex dicto omnium ergo quod eadem non libertas potest habere diversas species moralitatis, ut et eadem materia diversa compositio. Ad 2.am eiusdem minoris probationem nego maiorem. Ad ultimam probationem: distinguo antecedens; multiplicata dicta multiplicatur id cum quo ipsa adaequate identificatur concedo antecedens; multiplicatur id, cum quo ipsa inadaequate identificatur, nego antecedens.

Multiplicato reali multiplicatur totale, quod reale identificatur adaequate cum totali, et est pars illius minor, quae in suo conceptu involvit identitatem adaequatam realem cum alterna-

Ȝpare: multiplicatur ... positi fra, et dcia unius ꝯpositi ab alio n identificatur multiplicarea maj ꝗ dcia uniꝯ ꝯpositi ab alio n identificat adæquatè cu mat, nec hæc ꝓ materia cum dcia ꝯstitua- tione multiplicata moralitate n ideo multiplicat libertas: ꝗ moralitas n identificat adæquatè cum libertate, necnon l. pars metha moralitatis et pars physica cum distinctis ꝯ dcia distinctionis hoc quoad physicas partiones realiter dis- tinctis, et separabilibus inter se.

Argumentum hoc, ... distinctis ... et moralitas ut pars metha, et moralitas sunt ... metha ex partibus realiter in actibus coalescens ... major, ꝗ ad ꝓ- ... pars ... an libertas ... liquet ... moralitatis.

Resp. pro 2º ex P. Obiedo tract. 4 ... 3ª puncto 1º nº 14 libertas ad actum bonum plures moralita- tes esse virtualiter multiplicare, licet sit realiter unica, et sim- plex; quæ ex vi illius ... plures malitias, l. bonita- tes, ad quas ... voluntas libera ...

Unde ... solutio eadem physica, et simplex libertas ... multiplex et diversa mo- ralitate ... multiplicatur, et diversitas moralitatis. ... ipse ... simplex actus pot esse multiplex, et diversus mo- raliter, ut dicitur in argumento, ita pot ... pluribus libertati- bus, et diversis, ... moralitate- tes ... unica simplex libertas ... quot ... moralitates ... ad quas am- plectendas, l. fugiendas ... voluntas ...

Argumentum 3º, ... sola libertas ... moralitas ... libertate, ... moralitas; ... in sola libertate ... moralitas ... si ... libertate ... moralitas ... aliquis actus liber, ... moralitas ... actus liber ... moralis;

— p° partim sequi libertate actus, quam moralis. Obj. 2°, quia,
quae denominant moralia, accipiunt eorum denominationem a libertate, [illegible]
a voluntate, est moralis, effectus, ergo in sola libertate [illegible]
sita moralitas.

Resp. negando ant. Ad probationem dico maior, et nego minor.
quia actus elicitus cum libertate circa bonum delectabile sine relatione ad ho-
nestatem, vel inhonestatem, est liber, et tamen non est moralis; quia non est imputabi-
lis ad laudem, nec ad reprehensionem. Ad probationem distinguo ant: ea, quae de-
nominant moralia accipiunt eorum denominationem a libertate sola, nego ant; a-
liqua, quae denominant moralia, dico ant. Illa enim denominant mora-
lia a libertate, et in genere moralia, et non in acceptione vera moralia, in
qua loquimur; in ea autem ut subsit denominat. morale ultra libertatem
requiritur. Elicientia actus sub ordine; quo alias non denominaret imputabi-
le ad laudem, vel reprehensionem.

Obiiciunt 4°. actus humanus eatenus est moralis,
quatenus est liber; ergo sola libertas est sita moralitas. Antecedens ex S.
Thoma pluribus in locis. [illegible] 3° [illegible] cap. 10 ait: ex hoc autem
moralis dicitur, quod voluntarius est, id est quod liber. Deinde q. 2 de malo
art. 6 ait: actus moralis est actus, in ratione procedens voluntarius et liber:
ergo actus humanus est moralis, quia est liber.

Resp. distinguo ant: actus humanus
eatenus est moralis, quatenus est liber praecise, nego ant: quatenus est liber,
et simul elicitus sub ordine ad illum honestatis, vel inhonestatis, concedo
ant. Propositio autem reduplicativa potest accipi in sensu formali, id est
[illegible] denotans [illegible] formalis adjuncta, et sic est falsa. quod est hic sen-
sus: actus humanus est moralis, et ratione adjuncta [illegible] est moralis, quia
est liber, vel denotans [illegible] formalis inadjuncta, et sic est vera. quod est hic
sensus: actus humanus est moralis, et ratione inadjuncta [illegible] est moralis,
est, quia est liber. Sed hinc solum infertur libertatem esse partialem rationem for-
malis moralitatis, non autem adjunctam, ut [illegible].

Ad probationem antecedentis, et

et [illegible] S. Thomas ... Angelicus ... [illegible] ...
... denotativa ... mortalitatis ...
... quatenus ...
... denominans actus ... Quod ...
...
...
...
...
reijiat ... Caput 4um alia argumenta adversariorum solutione donant.

Caput 4um

Alia argumenta adversariorum solutione donant.

Praeter haec ... adhuc ... alia ...
quatenus ... Arguunt 1o adversarii ...
... quod ...
...
... hanc ... sufficientia ... moralis ... actus
... entitatis ... moralis ... malitiae
actus ... voluntate ...
... moralis actus ... nihil ...
... actus ...
... moralis ... entitas intrinseca actus.

...

Confirmatur ... moralis ... entitas ...
... actus ... moralis ... sine deliberatione ...
deliberata ... moralitas ...
... actus ...
... sufficienter ... entitas ... quod actus
... entitas ... inseparabilis.

Resp. ... dis-

dis ipso minime sufficienter denominatio malis quantu[m] ...
... cede minime inaeti primo ergo minor. Actus moralis, licet
ordinem ... quod aptus e[st], ut esse moralis, licet quod inadaequate
b moralis, actus intrinsece ordinationi [illegible] entitas, per se mo-
ralis [illegible] entitas haec quodquod [illegible] e[st], ut ... denominatio
moralitatis denominat, actus moralis actus et in ordine ordina-
tionis in hoc, et moralis [illegible] entitas, et ... libertatis, ex libe-
ratis sub ... defectum, libertatis, b ... sub-
... in ... moralis.

Contra 1o ... denominatio,
... moralis ... actibus, ...
... in aliis denominationibus extrin-
... in moralibus denominationibus domi-
... denominationem ... g ...
... actus ... denominatio ... extrinseca ...
... denominatio e[st] ... laudis, ...

Respon-
deo ... denominatio moralis e[st] analoga, et ... actu-
bus voluntatis et omnis ratio analoga ... intrinsece ... analoga-
... et ... in aliis ... denominatio moralis intrinsece ...
actibus ... entitate actus ... denominat
moralis ... ordine intrinsece denominationis ... de-
bet ... intrinsece in aliis: et moralitas non e[st] intrinsece in alio ...
... actu voluntatis ... e[st] intrinsece in actu voluntatis.

Contra 1o
denominatio ... denominatio ... e[st] analoga
... coloris ... in ... ...
... et ... dicitur ... quod ... colo-
... ... Unde denominatio ...
... ... et ... ...

dici analoga. Nihilominus tamen nec colores, nec parietes substantia, cum inhaereat colori, intrinseca et cum... Et ratio est quia, analogia fundatur in proportione; hinc a sicut sumitur a forma intrinseca, sic sumitur a forma extrinseca, quatenus haec dicit ordinem habet in denominando; ergo analogia potest dari etiam in ordine ad formam extrinsecam et analogatum.

Respondeo, forma denominationis debere esse intrinseca alicui subiecto, ut ... ; et debere tribuere ... denominationes extrinsecas, quas tribuit analogatis. Sic ... intrinseca ... ; ita ... tribuit denominationes ... subiectis, quae denominantur ... Et generaliter loquendo potest forma esse intrinseca subiecto, et adhuc illi non ... aliis tribuit. Unde potest moralitas esse intrinseca subiecto producenti actus morales, et ipsi non tribuere denominationes morales, et soli actui, qui ab ipso proceditur. Et ratio est, quia talis denominatio sumitur a modo procedendi a potentia, et principio, a quo fit actus. Cum autem iste modus solum possit convenire actui, inde est soli actui moralitatem tribuere denominationes morales specificatas.

Ad ... dicendum ... moralitatem esse intrinsecam in causa producente actus morales cum libertate, et adaequate ... Tunc ... libertas, quae ... intrinseca causa liberae operanti, et ... intrinsece ...

Arguunt 2° auctores 2ae secundae sententiae: Moralitas procedit ab una ... et libertas, affirmant moralitatem dici ab actu vitali et libero operantis intrinsece; ... moralitatem affert ... ab actu ipsius realiter intrinseca; ergo moralitas ... in modo realiter ... ab actu morali, et ... realiter intrinseca. Maior constat, quia ... utrique vitalis et libera affirmant vitalitatem et libertatem ... vitalitas, et

et libera, et in realitate dicit a substracta actus vitalis et
liberi ipsius intrinsece, ex dictis.

Respondeo omisso integro reflexo re-
plico neg. eandem illatam. quia nunc ille vitalitatis et libertatis non
est aliud, quam dependentia physica actus vitalis, et liberi a
sua potentia, sive ab ea, qua expeditur a principio vitali, et indiffe-
renti; licet ab ea, sine dependentia physica. per dari aliquam mo-
ralitatem ... quia ... consequens cadit aliquam
actibus vitalibus et liberis, etc. et sine fundo idoneo ...
vitae vitalibus, et liberis intelligitur in actu exercito ... alio
modo moralitate ... Alioqui ... cognitum,
et aliis contrariis, quod ... et dicendum ... con-
sequentia ... Caput 3. quaestionale aliquot
solutis

Caput. 3.

Quaestionalis aliquot solutis

Sectio 1.

... Propono hoc ... aliqua dubia, ut
plenius ... moralitatis cognoscatur. Quaeritur 1º, quid afferat
moralitas in actu ... loquendi, et utrum
... quando loquendum ... moralitas afferat
in actu ... actus, et ... illius sub ...
moralitas fundi imputabilitatis ad laudem, vel vituperium: et
... fundum est liberum actus, et ... illius sub ...
... moralitas actus afferat ... libertatis ... et ...
... sub ... Nam ... quod ... contrariat ...
... libertas ... sub ... illi fundi ... imputabilitatis
... probabiliter ...

... 2º, quod moralitas ... in actu non finalis adaequatae
... actus hominis determinati moralis: et non finalis adaequa-
tus ... quae actus hominis denominat moralem in actu libero

libertas actus, et illicentia illius sub Deiua; ergo moralitas actus est in recto libertas actus, et illicentia illius sub Deiua. [illegible] dari [illegible]. Minor est dubia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], illicentia est illicentia actus sub Deiua solum afficiens modo in recto, [illegible] libertas, [illegible] illicentia sub Deiua [illegible] [illegible] frustra [illegible] actus [illegible] denominaret moralis. Ordo [illegible] [illegible] [illegible] moralitas libertatis actus, [illegible] illicentia illius sub Deiua, quae solum afficiunt in obliquo.

Confirmatur 1°.

[illegible] moralitas actus est libertas, et illicentia actus sub Deiua. [illegible] [illegible] moralitas actus est id, quod ipsum [illegible] adaequate: sed libertas, et illicentia actus sub Deiua [illegible] adaequate moralitatem: ergo moralitas est libertas, et illicentia actus sub Deiua. [illegible] [illegible] [illegible]: moralitas actus est libertas actus, [illegible] moralitas actus est illicentia actus sub Deiua. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] requirit identitatem adaequatam inter rectum formalis, et rectum subiecti: sed haec non datur in his duabus [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod identitas inadaequata [illegible] [illegible] [illegible], atque inde abstrahit idem rectum formalis et rectum subiecti, [illegible] [illegible] [illegible] inadaequata identitas. Ideo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est materialis [illegible] est frustra [illegible] [illegible] est frustra substantialis.

Sed nec [illegible] mihi displicet: quod [illegible] [illegible] dicit, quod identitas inadaequata [illegible] [illegible] [illegible], atque inde quod abstrahit idem rectum formalis et rectum subiecti, [illegible] datur sola identitas inadaequata inter [illegible]. [illegible] [illegible] requirit identitatem adaequatam, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] identitatem adaequatam inter rectum formalis et rectum subiecti, [illegible] [illegible].

quod Deitati conveniat, sequitur ergo ad 2^m plura, quam deitas ...
habere identitatem adaequatam cum predicato: et indemendenter ab
identitate inadaequata ab entitate, sequitur prima pars.

Cum hoc tamen stat, quod
dicta exoptata ... id remaneat in ... identitatis inadae-
quatae, siquidem ... quod ... verificeat, sufficit iden-
titas inadaequata intranea subiecti et predicati. Equivalent enim
istis: moralitas actus, et partialitas libertatis: moralitas et
partialitas aequivalentias subordinata. Nec minus debet videri, quod
subiectum, quod simul habet identitatem, et distinctionem cum predicato, nec etiam
cum predicatis. Et quodlibet ... ponitur habet simul identitatem, et dis-
tinctionem a suis partibus, ... simul cum idem, et non ... cum suis
partibus, hoc est, cum idem inadaequate, et distinctione inadaequata a suis
partibus. Negatur ergo ... fortiores involvit identitatem inadaequatam in
suo ... fortiori, sicut et distinctio inadaequata talis, quod utraque
fortiter afficit identitatem et distinctionem ... dicitur identi-
tas, ... dicitur distinctio inadaequata.

Adde posse deduci re-
solutionem utriusque harum propositionum: moralitas actus est libertatis: mora-
litas actus est ... subordinatis ... Et ... propo-
sitione ... ponitur ... subiectum ... in
... similibus ... subiectum ... predicatum,
... ... identificatur cum ...
... dictum ... sunt ... quod ...
... identitatis ad ..., et includendo in
... subiectum ... identitatis ad predicatum,
et includendo predicatum absolute identificatum cum predicato ...
... quod ... subiectum ... predicatum, ita ut nec dari,
nec intelligi possit sine predicato. Et subiectum, quod ... pre-
dicatum, ita ut nec dari, nec intelligi possit sine illo, absolute identi-

ab[illegible] identificat[illegible] prat[illegible] [illegible]

Dices: [illegible] ab[illegible] liberta[illegible] et moralita[illegible] actus [illegible] sub [illegible] rationalitate actus mea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tantum [illegible] nec [illegible], nec [illegible] [illegible] et intellig[illegible] sine prat[illegible], ac [illegible] in [illegible] [illegible] identitatis [illegible] [illegible] sicut in [illegible] [illegible] [illegible] admirantur [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Quaeres 2°: an denominatio moralis sit extrinseca actui, qui denominatur moralis [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] libertas, [illegible] [illegible] actus sub [illegible] [illegible] extrinseca actui [illegible] denominationis moralis [illegible] extrinseca actui. [illegible] quoad [illegible] [illegible] manet [illegible] [illegible] denominatur liber [illegible] actibus humanis [illegible] quoad [illegible] [illegible] [illegible] actus sub [illegible] [illegible] actus addit [illegible]: [illegible] [illegible] extrinseca actui, qui denominatur moralis [illegible] sub [illegible] [illegible] extrinseca actui qui denominatur moralis. [illegible] [illegible] [illegible] neque [illegible] identificat [illegible] actu morali; [illegible] [illegible] extrinseca actui morali.

Quaeres 3°: an actus moralis [illegible] [illegible] [illegible] sua [illegible] moralitate. [illegible] negative [illegible] nullus [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] moralitatis [illegible] actus moralis [illegible] [illegible] moralitate. [illegible] [illegible] [illegible] quod actus [illegible] [illegible] [illegible] voluntas a [illegible], intelligitur actus moralis [illegible] [illegible] [illegible] involvit [illegible] actus [illegible] [illegible].

Quaeres 4°: an denominatio actus moralis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] moralis [illegible] liber, et regulatus [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] liber, et regulatus

actualiter per Deum, longe aliter actiones [illegible] per actus [illegible] [illegible] imputatur [illegible] Maior [illegible] dubia [illegible] [illegible] actus a mensura [illegible] [illegible] libertate Dei, [illegible] [illegible] actus liberos, ex Deo: et [illegible] [illegible] [illegible] entem [illegible]. Sed debet in fra [illegible] dici [illegible]

[illegible] [illegible] regula moralitatis [illegible] [illegible] [illegible] regula humanorum actuum. Est Deus, est divina regula; sicut enim mensura dispensat quantum longitudo, latitudo, et profunditas corporis, ita ex divina dispensatur quantum bonitas, et malitia moralis humanorum actuum. Qui actus quidem conformatur divinae est bonus moraliter, et qui difformatur malus. [illegible] quantum [illegible] conformatur, vel difformatur distantiae bonitatis, vel malitiae habebit.

Dices immediatam et primam regulam humanorum actuum [illegible] [illegible] divinam, et humanam [illegible] est regula humanorum actuum [illegible] regulam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vecaltera [illegible] ponitur [illegible] [illegible] [illegible] Deus intimans [illegible] de divina lex, et haec sive scripta [illegible] [illegible] regula proxima et remota actus humani. Ratio est, quia [illegible] [illegible] actus humanos mediante [illegible] quae [illegible] sive [illegible] applicat voluntati, ut [illegible] illud [illegible] quintuplex sit actus moralis. Caput 13 enumerat, explanat, [illegible] species actus moralis.

quaestio 6a. 2

quotuplex sit actus moralis.

Caput. 13

Enumerantur et probantur existere species actus moralis.

In Scriptura divina reperiuntur actus morales [illegible] arbitrarii actus indifferentes in individuo [illegible] simul [illegible] et [illegible] morales. [illegible] [illegible] [illegible]

Excludimus a moralitate theologica, rigorose accepta actus indifferentes, quos admittunt illi, qui admittunt probus, duplex
ex theologica alia moralitatis, alia bonitatis, et alia malitiae.
Bonitas a qua actus laudabilis; malitia, a qua actus vituperabilis.

Loquendo de moralitate quatenus abstrahit a moralitate theologica, et philosophica, dat alia duplex moralitas, tempe-
raria actus, qui repellant per dictamen practicum rationis,
quod illius obiectum proponit voluntati absque positiva honestate,
et inhonestate, ac proinde ut licitum, et amabile, vel odibile sine disso-
nantia ad rectam rationem.

Existere actus bonos extra dubium est inter
catholicos, quidquid haeretici dicunt operationes verae [illegible] esse
bonas, et multa esse opera peccatum esse laude digna, ut erudite probat P. Sattler tract. I disp. 2. sect. 4. Nec minus certum est
inter catholicos existere actus malos dignos poena, et reprehensio-
ne: quod et fatentur haeretici, quorum aliqui maxime errant do-
centes omnia opera hominum esse peccata, seu actus malos.

Actus bo-
nos esse morales, et bonitatem dicere speciem moralitatis theolo-
gicae, satis constat ex dictis. Nam bonitas, ut probatur supra, est fundamentum
imputabilitatis ad laudem: et fundamentum imputabilitatis ad laudem est
species moralitatis theologicae: ergo bonitas actus moralis est species mo-
ralitatis theologicae. Eodem argumento probatur malitiam esse speciem mora-
litatis. Nam malitia actus est fundamentum imputabilitatis ad reprehensionem: et
fundamentum imputabilitatis ad reprehensionem est species moralitatis theolo-
gicae: ergo malitia actus est species moralitatis theologicae. Caput 2.
manantia ... de numero ad species moralitatis.

Caput 2.

An moralitas sit indifferens ad species moralitatis?

Divisio moralitatis in speciem actus boni,
et speciem actus mali est [illegible] divisio generis in species; et subdivisio in
accidentia docent cum aliis Felix [illegible] difficultate 3a. Di-
cunt alii [illegible] docent moralitatem esse rationem communem, et quasi genus
ad bonitatis, et malitiae, nec non indifferentiae actus humanorum, si
sumatur moralitas [illegible], quod [illegible] moralitatem theologicam et
philosophicam.

Dicimus: Ideo moralitas est ratio communis, et
quasi genus ad bonitatis et malitiae moralis. Unde divisio mo-
ralitatis in bonitatem, et malitiam, sive divisio actus moralis in
bonum, et malum est divisio generis, aut quasi generis in species. Probatur
Ratio, quia moralitas, ut probatum manet, est libertas, et dependentia
actus sub ordine, sed libertas et dependentia actus sub ordine est ratio
communis, et quasi genus ad bonitatis et malitiae moralis; ergo
moralitas est ratio communis, et quasi genus ad bonitatis, et mali-
tiae moralis. Minor probatur; quia omnis actus moralis conveniunt specifice
in esse liberi, et dependenti sub ordine; ergo libertas actus, et depen-
dentia sub ordine est ratio communis, et quasi genus ad bonitatis, et
malitiae moralis. Ad [illegible], quia si desit, v.g. actus liber, vel dependentia sub
ordine, deficit moralitas, et actus nec bonus, nec malus morali-
ter est, nec indifferens; ergo etc.

Dico 2do: Ideo moralitas est ratio communis
bonitati, et malitiae communitate reali; huius communis
communitate metaphysica, et rationis. Explico rationem: ratio communis moralis
debet in actu bono, et malo eo modo 1o [illegible]
[illegible], et [illegible]; [illegible] in hominibus; ergo [illegible]
de moralitas [illegible] identitas [illegible] realis cum actu bono,
nec cum actu malo, [illegible] hoc ergo. Ergo liber
[illegible] communis metaphysica cum suis inferioribus. Ratio communis moralis [illegible]
[illegible], ergo [illegible] moralitas includitur [illegible], et realiter in

realiter in actu quâ bono, et quâ malo formali; cum identificatur adæquate cum actu quâ bono, et cum actu quâ malo formali; seu moralitas a decipiens communis actui bono, et malo communitate reali; nec communi ratione mota, et abstracta a utrisque extremis.

Sed opponens: potest actus esse bonus, vel malus moraliter, quamvis non includat libertatem, et sufficientiam subordinationis; ergo moralitas non est communis, nec includitur in actu bono, vel malo moraliter. Antecedens probatur 1º potest actus tendere in objectum disconveniens cum naturali, et in objectum disconveniens cum rationalitate, sine sufficientia libertatis, et subordinationis; sed actus tendens in objectum disconveniens cum naturali est bonus moraliter, et actus tendens in objectum disconveniens cum naturali est malus moraliter; ergo.

Resp. distinguendo antecedens: potest actus esse bonus, vel malus moraliter fundamentaliter, quamvis non includat libertatem &c., concedo antecedens: bonus, vel malus formaliter moraliter, nego antecedens. Ad probationem distinguo majorem, et distinguo minorem: actus tendens in objectum disconveniens cum naturali est bonus fundamentaliter, concedo minorem: formaliter, nego minorem: duplex bonitas, et malitia distinguenda est in actibus moralibus, alia materialis, seu fundamentalis, et alia formalis. Materialis rationem ab ea exercitio non includit formaliter libertatem, neque sufficientiam subordinationis, et consequenter nec moralitatem formalem sumptam ex libertate, et sufficientia subordinationis, ut in suo loco exponemus. Sine actus potest esse bonus, vel malus ~~formaliter~~ fundamentaliter, et moraliter sine libertate, et sufficientia subordinationis; negatur tamen bonus, vel malus formaliter deficiente, libertate, vel sufficientia subordinationis.

Unde actus bonus, et actus malus formaliter claudunt essentialiter moralitatem, et quaeritur

in hoc, quod est facultas libera, et est sub directione. Ac proinde moralitas est ratio denominans, et quasi forma in actibus boni, et actibus mali formaliter, et in bonitate et malitia formali, tum talis non sit in bonitate, et malitia materiali, seu fundamentali: de quibus non loquimur modo, sed de bonitate, et malitia formali, et de actu malo et bono formaliter tali.

Opponens 2o: entis, et non entis nequit dari ratio communis: atqui bonitas moralis est aliquid positivum, et ens; malitia autem aliquid negativum, et non ens; ergo moralitas non est ratio communis, et quasi forma in bonitate, et malitia. Resp. concessa majori, distinguo minorem quoad 2am partem: malitia autem fundamentalis aliquid negativum, et non ens, omitto minorem: malitia autem formalis est aliquid negativum, et non ens, nego minorem. Utraque enim maxime super suum fundamentum addit libertatem, et dependentiam sub directione, quod positivum maxime est in utraque, ac proinde in eo potest una cum altera convenire. Praeter minorem, quam ut docuimus in materia de peccatis, et infra dicemus, malitia actibus commissionis etiam fundamentaliter est aliquid positivum.

Opp. 3o: bonitas, et malitia actus moralis sumitur ad illud solo; sed moralitas actus non sumitur ad solo, et a non pendenti a priori, et posteriori: ergo moralitas nequit esse ratio communis bonitati, et malitiae. Resp. distinguo ma-

~~n solus denominans ex una operatione voluntatis, sive ex alio libero arbitrio inevitabile; et hunc modo plerique definiunt nam liberum per solam media non posse contradictionem deneari, ergo, De[illegible] ... quoad 1am manifesta est: quoad 2am vero, per omnem requirit actus nam operari liberum, et inevitabilis a non libero arbitrio: tum est necessitas quaedam, et hoc non esse adest~~

Novalk

opera supp. Ita qq quod p signo prius supp. mens existens,
... p ... [illegible] ... existens
... quod ... ex suppe, quod ... in ... [illegible]
... et ... [illegible] ... supp. ... ope-
rationis ... [illegible] ... ratiocinatis ... [illegible]
... [illegible] ... et hoc ... operaris,
... [illegible] ... volun-
tatis ... [illegible] ... et ... [illegible]
... [illegible] ... inevitabilis ... non libero arbitrio prope-
ranti casus.

Hoc tandem ... [illegible] ... distinguo ill.
... [illegible] ... remoto, etiam
... [illegible] ... inevitabili a non libero ar-
bitrio: ... [illegible] ... signo ... exis-
tentis, sive ... [illegible] ... remoto, requisito ... p.
... operationis inevitabilis a non libero arbitrio: ... [illegible]
... [illegible] ... quas admittimus, ... dunta-
xat ... [illegible] ... simpliciter ... [illegible]:
... causale ab operatione ... quq ipsa causat ...
operationis etiam, quod ... existens ... prius signo pri-
orate, quq ... impedire ... etiam,

Moralis

Ad 2. distinguo ... bonitas, et malitia fundalis actus mora-
lis ... ad obiectum ... bonitas, et malitia, funda-
lis ... actus moralis ... ad obiectum ... [illegible]
... actus a ... [illegible]
... [illegible] ... quod habet ...
... [illegible] ... et ... [illegible]
quod ... [illegible]
... [illegible] ... et moralitatis ... [illegible]
... actus a ... [illegible]

Instabis: quod Deum deus sibi realiter et
identice Deum Deique Homini, ergo quasi generice: et moralita-
tis Deum realiter et identice, quod Deum deus bonitatis et
malitiae nempe divinae ad obj. [illegible] moraliter [illegible] Homini et
quasi generica in bonitate et malitia. Resp. dist. maiorem:
quod Deum deus metaphysice Deum Deique Homini quasi
generice, concedo maiorem; quod Deum deus in moralibus Deum Deiq-
ue Homini quasi generice, nego maiorem. Ratio disparitatis
in metaphysica potest poni species cum pluribus entitatibus realiter distinc-
tis; et ideo quod latius patet, et habet quasi genus, non habet
ut aliud [illegible] inferius, ~~et habet quasi genus aliud~~
~~[illegible]~~, et ut metaphysice [illegible] obiectum unum
accipiendo moraliter et latius patens quam aliud [illegible]
[illegible] denominationem. Ergo boni, et mali formaliter
[illegible] [illegible] coalescunt ex pluribus enti-
tatibus realiter distinctis, ex [illegible]. Unde entitas, quae
latius patet, et habet [illegible], non potest identificari cum
differentia, nempe cum specie, sicut animal identificatur
cum suis inferioribus. Quaeritur an moralitas habeat obiectum.

Quaestio 6a
An moralitas habeat obiectum?

Ex dictis constat quod actus morales quatenus
tales habeant obiectum, difficultas igitur est de actibus moralibus
quatenus moralibus in praesenti quaestione, an nempe obiecto actus
moralis correspondeat aliquid, quod sit moraliter obiectum.
Vasquez 1a 2ae q. 18 art. 1o dubio 1o docet dari in obiec-
to aliquid morale adstrictum a bonitate et malitia
obiecti, quod a nemo in illa. Vasquez impugnat P. Conin.
disp. 1 dubio 2.

Sit ma: illud dicitur in esse, in dari aliquid ab-
strahens a bonitate, et malitia obiectiva, quod sit morale obi-
ectum, sive moralitas obiectiva [illegible], quod obiectum eatenus habet in esse
morale obiectum, quatenus est subiectum cognitionis, et regulis, ut amplecten-
dum, vel fugiendum actibus voluntatis: at obiectum, ut abstrahens a bonitate
et malitia obiectiva, non potest esse subiectum cognitionis, et regulis morum, ut amplec-
tendum, vel fugiendum actibus voluntatis; ergo in esse, in dari aliquid ab-
strahens [illegible] Minor probatur, quia requiritur ad subiectum cognitionis, et regulis morum
amplectendum, vel fugiendum actibus voluntatis, quod requiratur obiectum
voluntatis: at obiectum abstrahens a bonitate, et malitia requiritur
in obiectum voluntatis; ergo obiectum, ut abstrahens a bonitate, et malitia ob-
iectiva non potest esse subiectum cognitionis, et regulis morum, ut amplectendum, vel fu-
giendum actibus voluntatis. Minor constat syllogismo [illegible] quia requiritur
esse obiectum voluntatis, quod non est nisi [illegible] consequenter, nec supponit intentiona-
litatem obiecti abstrahentis a bonitate, et malitia [illegible]
[illegible], nec supponit intentionalitatem; ergo obiectum abstrahens a bonitate, et
malitia requiritur esse obiectum voluntatis.

Resp. Neg. ma. [illegible] quia implicat esse morale
obiectum, quod repugnat esse obiectum actus moralis: at quod abstrahit
a malitia, et bonitate obiectiva, implicat esse obiectum actus moralis; ergo
quod abstrahit a malitia, et bonitate obiectiva, implicat esse morale ob-
iectum; ergo non datur tale morale obiectum. Maior videtur. Minor probatur: quia im-
plicat esse obiectum actus moralis, quod repugnat proprie actioni: at quod
abstrahit a bonitate, et malitia obiectiva, repugnat proprie actioni; ergo
quod abstrahit a bonitate, et malitia obiectiva, repugnat esse obiectum actus mo-
ralis. Maior patet ex dictis. Minor, quia datur esse in specie malitia actibus
et omissionibus, quatenus honestatis vel inhonestatis sunt; ergo quod abstra-
hit a bonitate, et malitia obiectiva, repugnat proprie actioni.

Sit, quod esse
morale importat formaliter [illegible] prudentia [illegible] ad pen., et spe[illegible]:

+ actuali mu ... procedendi a potentia, et prout est aliquid obiectivum abstrahens a bonitate, et malitia obiectiva; quod est naturale aliquid obiectivum abstrahens a bonitate, et malitia obiectiva.

Opponitur 1o dantur bonitas, et malitia obiectiva: quod datur, est moralitas obiectiva. Resp. ... ex eo ... nulla ... ratione aliquid ... dantur bonitas, et malitia obiectiva quod dantur bonitas, et malitia formalis obiectiva ... bonitas, et malitia formalis actus. Sumunt ab obiecto, quod supponunt ... Moralitas ... admittenda ... bonitas, et malitia obiectiva. Nota ... dicunt communiter ... operandi ... admitti moralitatem obiectivam. Ne ... obiectum ... quod ... potest, et prius.

Opponitur 2o bonitas et malitia moralis ... bonitas, et malitia formalis et dantur bonitas et malitia moralis obiectiva; quod dantur bonitas et malitia formalis obiectiva, quod datur moralitas obiectiva, a qua denominantur morales. Resp. ... quidquid dicat ... Conimbricenses ... implicatorium; quod non actualiter procedendo a potentia, et ... Sicut quod ... malitia, et bonitas formalis ... bonitas, et malitia moralis, quae ... dicendi ... doctrina haec clara fiet ex explicatione bonitatis, et malitiae formalis actus, de quibus infra disputabimus. ... actus moralis ... circumstantias, et quae illae sint, cap. 13 exponitur ... actus moralis ...

an actus moralis habeat circumstantias, et quae illae sint?

quaestio.

Caput. 4.

Exponuntur circumstantiae actus moralis.

Circumstantiae actus

Circumstantia actus moralis, ut docet D. Thom. 1a 2ae q. 7 art. 1o est accidens actus moralis, sive id, quod, ut circumstet, seu circumpositum actui, illum aliquomodo afficiat, et immutet, et tamen ad eius integritatem et substantiam non pertineat, neque intrinsece ut pars essentialis, neque connexione necessaria et talia, a quibus actus essentialiter dependeat. Unde duo potissimum requiruntur ut aliquid dicatur circumstantia actus moralis. 1mum quod afficiat, et immutet aliquatenus actum. Quod intelligendum est de immutatione actus in esse morali; nam si solum immutaret actum in esse physico, non esset circumstantia illius. Ratio est, quia circumstantia est accidens actus moralis ut talis. Hinc non est circumstantia homicidii, quod fiat hasta, vel gladio.

2um, quod non pertineat ad integritatem et substantiam actus moralis. Quod aliqui explicant per hoc, quod non sit ~~illud~~ id, a quo actus ita substantialiter dependeat, ut eo deficiente nequeat permanere idem specie, aut etiam non actus. Alii vero docent id intelligendum esse quod actus intelligatur in specie aliqua morali constitutus, etiamsi non intelligatur id, quod dicitur circumstantia. Quia implicat intelligi actum constitutum in aliqua specie sine alio, et quod hoc aliud pertineat ad substantiam illius specie intellectae; ideo si hoc aliud afficiat, et immutet actum, erit ~~circumstantia~~ circumstantia illius, quamvis ita se habeat cum actu, ut sine illo nequeat ipse permanere.

Ex pluribus doct. exemplo. Si quis obstrictus castitatis voto, vellet perpetrare adulterium in Ecclesia contra iniuriam [illegible] inimico isto actus per [illegible], quatenus [illegible] adulterii, et hinc [illegible] appellari per substantiam actus. Concurrunt [illegible] alia, quae substantialiter comitantur, nempe quod perpetrarit obstrictus voto castitatis, quod locus sit Ecclesia, et quod finis sit [illegible] iniuriae. Haec quia omnia [illegible] constituere [illegible] sunt substantia actus, ut illi faciunt [illegible], tamquam accidens, et [illegible] ut circumstantia

ad animalia voluntati adulterandi p.p. peccandi, quod sicut sit Sacerdos sacratus castitatis voto, et quod locus sit sacer, sive Ecclesia, et sive sit [illegible] immunis [illegible].

Resp.

hac mala afferunt, circumstantiae actus in eo morali. Et licet actus volitionis adulterii nequeat permanere sine aliis finalitatibus, q[uae] omnes illa realiter identificantur in se, et qualiter deficiente [illegible] actus [illegible], adhuc est aliis finalitas [illegible] circumstantiae in subiecto actus voluntatis adulterandi. Ut circumstantia pertinens ad eundem actum, quae extrinseca intra speciem adulterii. Ratio est, quia sine illis potest intelligi actus [illegible] in malitia adulterii: at id, sine quo potest intelligi actus [illegible] in malitia adulterii [illegible] actus, ut intra speciem adulterii [illegible] circumstantia actus moralis [illegible] intra speciem adulterii.

Septem circumstantias recensent actus humanus [illegible], quae hoc versiculo comprehenduntur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Explicab autoribus [illegible] exponant, [illegible] intelligendo. Quis significat qualitatem personae operantis [illegible], vel si sit solutus, vel coniugatus, religiosus, vel laicus. Quid significat [illegible] substantiam actus, ut actus requirat [illegible] circumstantia. Sic [illegible] significat quantitatem rei, vel materiae, ut an res furto sublata sit parva, vel magna. Ubi significat locum, in quo exercetur actus, ut si quis committit furtum, vel homicidium, an id fiat in loco sacro, sive Ecclesia.

Quibus auxiliis significat instrumenta, aut media, ad [illegible] adhibita, ut si [illegible] falsis vellet quis alium decipere, vel mediis [illegible] vellet a fide catholica amovere, aut verbis [illegible]. Cur denotat finem, propter quem actio exercetur,

exerceat, utrique faveat, afferendo alterius, v. eleemosinam faciat, ad peccati expiationem. Quomodo importat modum actionis, ut ardenter, v. remisse, dolo, v. bona fide, nimia, vel crudeliter, magis aut minus libere, ex more, v. ex ingenuitate fieri. Quando, significat circumstantiam temporis, in quo actio fit, aut omittitur, ut si fiat, per annum mane, hebdomade, aut aliquo [illegible] die festo.

Ad hanc temporis circumstantiam reducitur duratio actionis aut traditio, quam diu duraverit. Ad eandem reducant alii circumstantiam quoties, quam alii indicant reducendam ad circumstantiam quid; alii vero censent non esse circumstantiam, et illam rejiciendam, quia est unius singularis actus iteratio. Ad eandem circumstantiam quid revocanda est circumstantia cui, quod, [illegible] 3° [illegible] retrahunt ponunt: quaeque actus numerentur.

Nonnulli theologi reponunt intentionem, et durationem actus in circumstantias actus moralis, quia augeant meritum, et demeritum; et consequenter bonitatem, et malitiam. Sed falluntur [illegible], quod non augeant bonitatem, et malitiam, nisi deberent numerari inter circumstantias actus moralis eo quod efficere, quod ad meritum, v. demeritum conducunt, ut ipsi doctores fatentur. Ratio est, quia meritum et demeritum est quid consequens actus moralis; ergo quod conducit ad meritum, et demeritum, non est circumstantia actus moralis. [illegible] exponuntur modi quibus circumstantiae afficiunt actus morales.

Caput 2.

Exponuntur modi, quibus circumstantiae afficiunt actus morales.

Varii sunt modi, quibus circumstantiae afficiunt actus morales. Nam in primis aliqua circumstantia tribuit actui esse speciem moralem. Quia actus aliqui ex suo obiecto indifferentes, intra species bonitatis, vel malitiae moralis constituunt. Ut deambulatio, quae ex se est indifferens, fit bona moraliter, si exerceatur ob honestum finem, et mala moraliter

n fiat ob parum sing. An circumstantiae has vere sint circumstantiae di-
putabimus.

2° Aliae sunt circumstantiae, quae actum moralem in specie aliqua
determinatum constitutum ad aliam speciem novam transferunt. Talis est adulterii
[illegible] ad hoc sacrilegium [illegible], quod species stupri moralis adulterii
addit speciem moralem sacrilegii.

3° aliae sunt circumstantiae, quae actum moralem
intra eandem speciem moralem vel augent, vel minuunt [illegible], quae talis pra-
vitatem majorem, vel minorem [illegible]. 4° [illegible] circumstantiae aliae attingun-
tur ab actu intrinsece, et formaliter; aliae vero solum extrinsece et interpretative. Nec
obstat, quod [illegible], quod aliquid attingatur intrinsece, et formaliter ab
actu ut obiectum illius, et non circumstantia. Non, inquam, obstat, nam circums-
tantia solum excluditur a obiecto, quod 1° et ipse attingatur ab actu, et ip-
sum constituat in primaria specie morali et potest aliquid, quod non sit
obiectum actus moralis, non attingi ab actu intrinsece, et formaliter, ut 1° et
ipse non attingatur ab actu, nec ipsum constituat in primaria specie mora-
li; ergo non obstat, quod aliquid attingatur intrinsece, et formaliter ab ac-
tu, ut obiectum [illegible] circumstantia actus moralis. Dices,
ergo [illegible] aliquid attingi intrinsece, et formaliter ab actu, et non attingi
primario, et quod [illegible] attingitur habet rationem circumstantiae actus moralis:
ergo potest aliquid attingi intrinsece et formaliter ab actu, et nihilominus
esse circumstantia actus. Concedo [illegible] id, quod attingitur ab actu non pri-
mario et secundario [illegible] supponit actum integrum, et primarium in sua
specie moralitatis constitutum, et quod ita supponit actum constitutum adveniens
actui accidentaliter, illum circumstat; ergo potest aliquid esse circumstantia ac-
tus moralis, etiamsi attingatur intrinsece, et formaliter ab actu, et debet in-
fra. Cap. 3. an actus interni, et externi habeant moralitatem a
circumstantiis?

Caput 3.

An actus internus et externus hauriant moralitatem à circumstantiis

[illegible] Dico: actus internus et externus moralis desumunt suam moralitatem à circumstantiis, ita communiter theologi [illegible] ex Aristotele [illegible], quibus [illegible] probat exemplo [illegible] physicis [illegible] in entibus physicis [illegible] accidentia, quibus afficiuntur [illegible] physicè; ita etiam in moralibus entia habent sua accidentia, quibus afficiuntur extra genus moralitatis; sed actus externus et internus, qui entia moralia sunt, sic habent sua accidentia, sive circumstantias, à quibus accipiunt moralitatem. Et quidem negari non potest, malitiam [illegible] furtis rei sacrae [illegible] in ecclesia, quod furtis rei non sacrae [illegible] facti. Et has accidentaliter furtis [illegible] circumstantia [illegible], et accidentaliter accipere rationem sacrilegii.

Dixi hoc, ut videatur certum an actus externus [illegible] theologis an actus internus, quibus [illegible] convenire videtur, negare. Sed quidquid [illegible] authorum, dico [illegible] in actu quo quis vellet furari in templo depositum, [illegible] morale [illegible] diversas rationes, quae [illegible] in sub- [illegible] actus [illegible], ut [illegible] supponat actus internus [illegible] moralitatem [illegible] et quod advenit actui interno [illegible] morali [illegible], et circumstantia illius; [illegible] in volitione furandi [illegible] templo depositum [illegible] circumstantia, ex qua desumet moralitatem; [illegible] actui interno [illegible] circumstantia moralis [illegible] actui externo.

Alia [illegible] videntur [illegible] sacrilegii [illegible] supponit [illegible] morali [illegible] rationes, quam [illegible] supponat actus [illegible] internus morali [illegible] huius [illegible] intelligatur.

ex intemplo deponitur [illegible] actus illius in specie in-
[illegible] distinctus, hinc [illegible] sacri-
legium supponit actus distinctus in interna specie moralitatis.
Minor probatur [illegible] quod addat actui in sua specie inter-
na moralitatis distincto a circumstantia actus, ut in tali specie distin-
ctus et quod [illegible] actus in [illegible] moralis interna di-
stinctus a actus, circumstantia illius, sed non sacrilegium a actus
et circumstantia [illegible] volitionis furandi res in loco sacro depositas.
Nego distinctionem, quod idem, sine quo intelligi potest actus [illegible]
interna moralitatis distinctus, a circumstantia actus, ut in tali specie di-
stinctus. Minor etiam probatur, quia negatur [illegible] circumstantia actus moralis et in-
[illegible] illius, quod eius actus ipsius communicet, ad illius ergo [illegible]-
lineat.

Obiicies 1º quod actui interno nihil potest tribuere morali-
tatis, malitiae aut bonitatis, nisi sit volitus: at quod est voli-
tus est obiectum, et circumstantia actus, ergo nihil potest tribuere actui interno
moralitatis, quod sit circumstantia illius. [illegible] actus internus [illegible] hab-
et moralitatem a circumstantia [illegible], de qua
[illegible] minorem, quod potest [illegible] volitus secundario, quatenus
supponat aliud obiectum tribuens actui primario [illegible] mora-
lis, et sic non [illegible] in exemplo sacri, adden-
do dispicit.

Obiicies 2º circumstantia [illegible] actui morali;
[illegible] moralitatis [illegible]; quod [illegible] quid
involuntarium, sed actus internus nequit deservire moralitatis
[illegible] nego consequentiam, quod [illegible] actus
moralis [illegible] quod [illegible] actui et [illegible] tribuit moralita-
tem. [illegible] nego [illegible] circumstantias ex quibus actus ha-
bet moralitatem, semper [illegible] voluntarias, [illegible] directe, et fa-
[illegible] intendit, et [illegible] quod sufficit, ut actui [illegible]-

actus confessione moralitatis.

Obiicies 3°: si actus moralis desumeret moralitatem ex circumstantiis, haberet unus, et indivisibilis realiter actus esse multiplex specie moraliter, hoc implicat; quia actus moralis desumit moralitatem ex circumstantiis. Minor probatur a paritate entis physici, quod nequit esse in multiplici specie physica; ergo. Resp. dist. maiorem, nego minorem. Ad probationem concedo antecedens, et nego consequentiam. Disparitas est, quia ens physicum habet esse indivisibile, quod ... superiorum, entitatem moralem, quam ... ex pluribus ... potest hinc duplex dici, et a multiplici specie diversa ... Ad 8um ... et quae circumstantiae ... moralis. Caput 4. stabilitur principium cognoscendi distinctionem circumstantiarum.

Caput 4.

Stabilitur principium pro cognoscendis differentiis circumstantiarum.

Supponendum 1° dari aliquas circumstantias actus, quae ad ipsum in specie morali sic impertinentes se habent, ut ... variant speciem illius moralem, nec bonitatem, nec malitiam ... sed augent, aut minuunt, vel quidquid aliud ... adducunt ad maiorem ... meritum, aut demeritum, huiusmodi sunt, velle ... tempore ... eleemosynam dare manu dextra, vel sinistra.

Supponendum 2° dari aliquas circumstantias, quae a materia speciem moralem actibus, et aliunde ... bonum, vel ... impossibilitatem ... meritum, aut demeritum. Sic se habet ... actus ... Dei. Si ... actu interno ... et alter ... quamvis circumstantiae ... alterius ... in alia ... specie moralis ... ordinis ... ad ... actus

amoris transferat ad aliud specie moralis. Constituit duos actus in eodem specie morali.

Idem dicendum est in quantitate obiecti. Nam si quis animo aut velit furtum maioris quantitatis, et aliud furtum minoris quantitatis, utrumque actus est eiusdem omnino speciei moralis, sed tamen [illegible] tribuit specialis [illegible] bonitatis aut malitiae in ordine ad [illegible] quod habent peccatum est de [illegible] actibus, qui sunt peccata in materia [illegible] intrinsece, de actibus qui sunt peccata [illegible] [illegible] quod notandum est quod interdum [illegible] magnitudo quantitatis [illegible] mutare speciem actus, quando est magna et sufficiens ad furtum grave, et peccatum mortale, et parva [illegible] furtum leve, et quod sit peccatum veniale [illegible] [illegible] peccatis.

Suppono 3º, circumstantiam actus moralis aliam esse [illegible] [illegible] [illegible] aliam [illegible] intentione operantis. Ut cum quis ex intentione [illegible] [illegible] furatur, furtum est accidentaliter voluntati occidendi [illegible] [illegible], atque adeo illius circumstantia [illegible] occasio [illegible] intentio tendit in homicidium, et [illegible] [illegible] [illegible] intra speciem moralis homicidii [illegible] [illegible] furti.

Ubi notandum [illegible] circumstantiam actus moralis absolute [illegible], quod [illegible] circumstantia actus [illegible] [illegible], [illegible] ut docet D. Thom. [illegible] [illegible] actus, cuius prima [illegible] intra speciem [illegible], et [illegible] quod [illegible] [illegible] sacrilegii [illegible] modum [illegible] [illegible] actus [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] homicidii [illegible] [illegible] sacrilegium [illegible] [illegible] circumstantia [illegible] actu [illegible] [illegible] 1º [illegible] [illegible] malitiam [illegible], [illegible] sacrilegii [illegible] [illegible] [illegible] substantiam [illegible] [illegible] [illegible] quantitatis [illegible] [illegible] [illegible] circumstantiae [illegible] [illegible] [illegible]. Illu-

His suppositis dico 1° Dantur aliquae circumstantiae va-
riantes rationem specificam in genere morali actuum internorum. Dico
communis, et colligitur ex Tridentino sess. 14 cap. 5 et canone 7,
ubi definitur oportere aperire in confessione Sacramentali
circumstantias mutantes speciem. Ergo aliquae sunt circumstantiae quae va-
riant rationem specificam in genere morali actuum internorum.
Probatur
ratione: quia aliquae sunt circumstantiae actuum internorum, quae afferunt
specialem ordinem convenientiae, aut disconvenientiae ad rectam rationem,
et variant iudicium viri prudentis: et tales circumstantiae variant
speciem moralem actuum internorum; ergo etc. Minor explicatur ex-
emplis: quia actus, qui est volitio homicidii in loco sacro propter
adulterium, et in alio, qui est volitio homicidii in foro propter
idem adulterium. Isti actus in specie in genere morali distinguuntur, ha-
bentque specificam, et contrariam qualitatem in ratione in genere morali
propter circumstantiam loci sacri, quae unus habet, a qua habuit ma-
lititiam sacrilegii, quod dicit specialem ordinem disconvenientiae
ad rectam rationem, et variat iudicium viri prudentis; ergo etc.
Sit 2a
Conclusio: aliquae sunt circumstantiae, quae variant rationem specificam
actuum internorum, quae dicuntur moralis physica, seu quasi mo-
ralis physica. Dico 2°, quod id, quod pertinet ad obiectum formale actus,
seu habet rationem obiecti formalis, variat rationem specificam formalem
illius in genere physico: et aliquae sunt circumstantiae, quae pertinent,
seu habent rationem obiecti formalis actuum internorum: ergo aliquae sunt
circumstantiae, quae variant rationem specificam actuum internorum, quae
moralis physica, seu quasi moralis physica. Maior videtur
sine dubio, quia obiectum formale tribuit speciem actibus internis. Minor
patet clare in circumstantiis pertinentibus ad finem: nam si quis
uno actu amet honestatem temperantiae propter seipsam

Sitendo in tali necessitate bonum ex toto genere; et alterius
actus amet. eando honestatis, ipse vana gloria, pro ...
actus et bonum ... suo obiecto, et speciem ... ratione; ... poten-
tia ... malus: et actus bonus, et actus malus distinguuntur
spe. morali physice sequuntur ... optica ...

Maior dif-
ficultas est in tradendo ratio, ex qua ... cognoscantur circumstan-
tiae quae spem moralem actus immutent, aut solum aggravent,
seu minuant. Sed dico 3.º Illa circumstantia actus mutat spem
moralem illius, quando addit ... suo obiecto aliquem ordinem con-
venientis, aut disconvenientis ad rectam rationem, quem includat
in prioris spe. suff. in actu. Unde illa circumstantia, quae cum ... ordi-
nem ... de suo obiecto, et ordinem includit in priori spe suff. in
actu erit circumstantia solum aggravans, vel minuens. Ita ... ...
docuit Sanctus Thomas art. 8. et ... ex quibus
aliqui diversis verbis idem explicant.

Probatur: Dico ratio
a priori: quia nequit in eo nova spes moralitatis nisi de
convenientis, aut disconvenientis ad rectam rationem non includens in
priori spe moralitatis suff. in actu ... circumstantia, quae a-
ddit novum ordinem convenientis, aut disconvenientis ad rectam
rationem non inclusum in priori spe, ... in actu mutat spem
moralem illius. Ergo ... quia ratio moralitatis est ordo con-
venientis, aut disconvenientis ad rectam rationem ...

Alii his
explicant, ... ratio ... circumstantia, quae ... suo obiecto
non dicit novum ordinem convenientis, aut disconvenientis ad
rectam rationem tribuere actui novam spem moralitatis, et tri-
buere, si talem ordinem afferat ... Sed probabi-
lius, quia ... spes est ordo convenientis ...

Quenientis, aut disquenientis ad vitæ natæ [illegible]

[illegible] Deducenpli-
cat, exemplis nonnullis ad moralis a peccatis [illegible]
[illegible] Luxuriæ, et [illegible] Sacrilegii [illegible]
Manifesta [illegible] ad [illegible] [illegible] nulla
[illegible] [illegible] disquenientis ad vitæ natæ,
[illegible] Luxuriæ. Deinde multa, et pauca in obtu[illegible]
quod fuatis [illegible] vel pauca quantitatis [illegible]
[illegible] [illegible] aggravans, vel minuens natæ
[illegible] nequit intelligi [illegible] disquenientis
ad vitæ natæ, [illegible] affirmat, et [illegible]
[illegible] [illegible] gravibus [illegible] paratis in-
[illegible] et doloribus [illegible] pauca [illegible] dicendum de ali-
[illegible] intensioni, vel remissioni [illegible] quod
actus sit magis, vel minus intensus [illegible]
[illegible] [illegible] aliquarum difficultatum.

Caput. 3.

Exponitur ulterius [illegible] tradita solutione aliquarum
difficultatum

[illegible] 1.° [illegible] paucæ, et
multæ, magis, et minus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aggravantes, vel minuentes, et
[illegible] [illegible] Maiorq[illegible]
[illegible] ab [illegible] magnis, vel pauca quanti-
tatis, [illegible] in pauca, vel minima quanti-
tate, [illegible] dicendum de [illegible] intensioni, vel remissioni.

[illegible] disti-
[illegible] [illegible] disquenientis vel dis-
quenientis ad vitæ natæ [illegible] quantitati, vel qualita-
tis [illegible] magnis, vel pauca quantitatis

infinitis, quae sine separata mortalia, hinc finitis, cuius sine privata venialia peccati intense, ordine, quae admittunt dependentiam aut independentiam ad certum [illegible] [illegible], quae [illegible] in se, quae supponunt. Ratio: quia eadem ipsa regula [illegible], [illegible] intendit, fundamentaliter in parva [illegible] et in magna quantitate. Similiter eadem regula [illegible] quae regulat amorem, regulat amorem Dei ut quantum, et amorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quantitatis vel magnitudinis, esse nec dicunt dependentiam, nec independentiam ad certum [illegible]. [illegible] [illegible] aliis rebus nec dependentibus, nec independentibus [illegible] [illegible] bonitatem [illegible] malitiam, sed bonitatem efficiunt, easque supponunt in se [illegible]. Aliter [illegible] in [illegible], [illegible] [illegible] variant. [illegible] [illegible] supponant [illegible] aliquid [illegible] moralem, [illegible] adiungunt, esse dicere ordinem dependentiae aut independentiae ad certum [illegible].

Obiicies 2°: [illegible] infinitis [illegible] [illegible] diversas moralitates, [illegible] [illegible], et multis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] multum [illegible] [illegible] peccati mortalis, et parum [illegible] peccati venialis: [illegible] peccatum mortale, et veniale differunt [illegible] [illegible], et magis, quam odium Dei, et fornicatio; [illegible] multum et parum [illegible] species diversas morales.

Resp. negando [illegible]. Ad probationem nego minorem. [illegible] [illegible] malitia peccati mortalis infinita [illegible] explicat [illegible] multum [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], quod accipiat aliquid [illegible] [illegible] [illegible] venialis. Et [illegible] hanc [illegible] [illegible] multum et parum in peccatis mortalibus. Similiter [illegible] peccati venialis infinita [illegible] explicat [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], quod accipiat aliquid infra [illegible] [illegible]; seu quod [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] peccatis venialibus dat [illegible] multum et parum in [illegible] [illegible] [illegible]

altius videatur, ad quod clavius ostendit peccatum mortale, et veniale non differre tantum magis, et minus in hac eadem ratione moraliter, et ad vitandum in hac eadem ratione physice.

Quod a dicta peccati mortalis, et venialis, nec in ...

[illegible]

... Minor ... Sub mortali ... Sub ... et sub veniali ...

Posterior autem pars probatur, quia peccatum ma-

mortale, et venialia continentia sub aliqua poenae, et non intendi esse notabili damno: et quia habentia sic distinguuntur per peccatum mortale, et veniale et talia discrimine speciei. Manifestum quod continentia sub poenae suspensione praecepti vetitis sub poenae offensi Dei, et peccati mortalis. Contra peccati mortale et offensam venialiter ... peccatum mortale ... amicitia ... peccatum veniale ... notabili damno.

Obiicies 3°. multis, et paucis ... temperantiae ... bonitatis, et malitiae ... temperantiae ... bonitatis, et malitiae, quae afficiunt actus, quod aliquis pauca comedat, et temperans, et si multa comedat et intemperans: quod tamen ... circumstantia quomodo ... moderate ... temperans ... actionibus temperans ... aditus ... intemperans ...

Respondetur ... Vasquez ... a his temperantiae, et intemperantiae explicatur ... multa ... pauca ... circumstantia quod, nisi intra ... quae ... illis qui temperans ... excedentia ... temperantiae, et intemperantiae ... excedendo ... circumstantia pauca ... multa ... additur de circumstantia quomodo ... quae ... temperantiae ... operandi ... quae ... intemperantiae ... excedere admittit magis, et minus ... quomodo.

Obiicies 4° ex P. Vasquez, quod ... moralis actus dicat novum ordinem convenientiae aut disconvenientiae ad rectam

recta ratio, et semper ac dat, hic actio, dat novam gravem malitiam; 8 quia a vobis ... exemplo peccati & scandali. Nam in quo homicidio, ad illud homicidium faciendum inquit, revera dat novum ordo disconvenientiae ad rectam rationem independentem ... ordo ... tribuit ... peccato homicidii: nam ... specialis ... ; ...

Dicitur exemplum ... hoc ultimum resultare ex superfluo: non ... dat ... accipientibus, quae ex ... dantis, et ex ... unius ... , et ... dant diversos ordines disconvenientiae ad rectam rationem independentes inter se; ...

Resp. negando ... ad ... maiorem. quod circumstantia scandali in homicidio ... diversum ordinem disconvenientiae ad rectam rationem diversum ab eo, quod dicitur actus ad ... Nam eadem est ... motiva iustitiae quae fundat ... occidendo, et non dando occasionem occidendi. Ad ... exemplum ... ordines disconvenientiae ad rectam rationem esse dependentes inter se, et ... supponere unam speciem moralem. Aliud est ponere unam speciem moralem ex duplici ordine ad rectam rationem inter se dependenti ... aliud vero, quod novus ordo ad rectam rationem, qui supponit ... [illegible] ... novam speciem moralem. ... Caput 8. absolvitur materia circumstantiarum aliquibus quaestionibus solutis.

Caput 8.

absolvitur materia circumstantiarum aliquibus quaestionibus solutis.

Quaeres 1°, an circumstantia, quae tribuit ... speciem moralem actui moraliter ... circumstantiae dicti, tunc circumstantia tribuerit actui ... bonitatem, seu malitiam, quae aliunde

ex obiecto circa illud circumsta. si supponit in actu aliqua specie bonitatis, aut malitiae moralis. quaestionem affirmative tenet P. Granado contra ... disp. 5. sect. 2. [illegible] cum [illegible] contra [illegible] ... quem negat P. Vasquez disp. 5 cum aliis, quibus ratio, quia circumsta. quae ... debet supponere actum in aliqua specie morali in specie [illegible]: et impleat ... morali actum, et quod supponat actum in aliqua specie morali in specie [illegible], implet circumsta. [illegible] actu [illegible] moralitatis manere in eadem circumsta.

Pedoppinit P. Granado: ... implicat circumsta ... actum ... specie malitiae, [illegible] aliunde supponit actum in aliqua specie morali [illegible] circumsta, quae tribuit actui [illegible] speciem moralem, manere post in eadem circumsta. ... quia si actus alias indifferentis [illegible] finis pravus circumsta ... tribuit actui [illegible] speciem malitiae, et aliunde supponat in specie morali indifferentis [illegible] ... quod actus pravus tempore bonus ... sua malitia ... circumsta tribuens actui [illegible] speciem malitiae, manere post in eadem circumsta.

Praet. 1° omitto ante, nego conseq. Nam, quod circumsta tribuat actui [illegible] speciem malitiae, non [illegible], quod tribuat [illegible] speciem moralem, quae ... aliunde [illegible] in specie in aliqua specie morali.

Praet. 2° respondeo, ad [illegible] nego ante. Nam quod finis pravus tribuit actui speciem moralem malitiae, non manet in specie indifferentis, nec in ratione boni, sed solum in ratione mali. quia actus, qui malus absolute est, nec bonus, nec indifferens manere potest. ... de circumsta [illegible] finis [illegible] tribuere actui [illegible] speciem malitiae [illegible] supponeralitatis speciem moralem in actu [illegible] aliqua ...

supponeret, ea actio, licet spoliata malitia, et bonitate, est indiff.
nullo supponenti; Ergo etc. Minor probatur: quia non supponitur spoliata
malitia, ut sit actio spoliata malitia, quae habuit prius prava.
Deinde non supponitur spoliata bonitate, neque indiff., ut hic non ma-
neant in actu, nec perseverent simul, spoliata malitia
Ergo etc. Primas, spoliata malitia in alia, actione ponitur
aequo e sublata tota actus moralis, et unica spoliata moralita-
te.

Instabis, Arria disp. 13 sect. 3, et P. Vasquez evidentes
venditores. Potest manere moralitas eadem, quae antea erat, tamen
diversa denominatione, ut potest manere eadem homo sublata albe-
dine et denotatione albi; ergo sublata ... spoliata malitia potest
esse ... Antecedens probat, quod si quis ... comederet carnes ex dictamine, quo ratu-
... non nocent, ponens actionem moralem in ea ... Patris ...
admittere actionem indifferentem ac moralem, et ... eius moralitas
potest manere adveniente ... prohibitione ... carnis, a qua
redderetur mala illa actio; Ergo etc. Minor probatur, quod ex prohibitione ...
hibitione eius carnis non tollitur dictamen ..., quo carnes ...
nocerent, et ex eius ... perseverante inferens ...
nem principiorum moralitatis, illius adveniente ... a qua infici-
tur malitia actio comedendi carnes, ut antea ... mala,
Ergo etc.

Datur a priori tradita ... quod moralitas actionis ...
primario ... dictamen rationis, ... quod sub dictamine ...
perseverante dictamine, sub quo ... actio, perseverat eadem
moralitas. ... Arria ... P. Vasquez de-
cens disp. 56 perseverare posse voluntatem ... celebrandi
... honestatis ... in celebrare, ... celebrare
... sub sequentis interdictis. ... prohibita ... interdicto.

...ualiter obiectum celebrari ad finem honestum, quod pertineat per se ad bon[illegible] tur Missae celebrandae ratione obiecti honestatis celebrationis et circum-
stantiarum in ea dictis.

[illegible] Probatur negando antecedens. Ad probationem in eodem manet, et negando minorem. Ad probationem in eadem manet, et negando minorem quod dic-
tamen, et cognitio [illegible] quod tribuit moralitatem actioni non manet idem, licet maneat eadem cognitio subiective. Supponamus ergo carnium esum [illegible] non necessario. Ratio est, quia non manet ut coniuncta cum invincibili ignorantia de prohibitione eius carnium, ratione cuius ignorantiae excusabatur a culpa, et se habebat comedens carnes, ac si non esset illicitum, licitum esse carnes [illegible]. Quam postea adveniente cognitione de prohibitione eadem mutatur dictamen rationis, et perit moralitas, quam antea dabat, et nova moralitas mali advenit, a qua talis actio denominatur mala. Sic autem nova moralitas adveniens non est [illegible], quod non accidit moralitati antiquae, quae permanet, neque eadem [illegible] illa, quod [illegible] ad talem circumstantiam.

Ad rationem adductam a priori [illegible] respondendo antecedens: moralitatem tribuit quidem [illegible] hoc, quod eliciatur sub dictamine rationis, quia moralitatem tribuit [illegible] in eodem antecedens sub dictamine [illegible] subiective, et entitative, nego antecedens. Dictamen enim tribuens moralitatem actioni non est dictamen [illegible] entitative, et subiective, ut [illegible] obiectum absolute, vel honestum, vel absolute inhonestum, vel absolute licitum operandi; quod [illegible] in [illegible], vel quod expresse id proponat, vel quod cum coniunctione cum ignorantia invincibili, [illegible] recit dictamen [illegible], ac si expresse proponeret obiectum absolute honestum, vel inhonestum, vel licitum. Unde licet permanet dictamen subiective, et entitative, non ideo permanet eadem moralitas, quae antea [illegible] in actu.

Hoc [illegible] in casu celebrationis

Chaeri, quod ratione cognitionis de intentione, intellectio reddit mala, et dictamen rationis, quod remanebat honestam celebrationis [illegible] se, ut denominavi, et tribuens moralitatem actui ex [illegible] ab ratione, ut malam et prohibitam. Nec Vasquez docet [illegible] [illegible] ostendit potest perseverare eandem actionem [illegible] mutari in malam, ratione substantiae. Exemplum de hoc [illegible] de denominatione ab [illegible] ad denominationem non ab [illegible] [illegible], quod denominatio [illegible] malitiae non advenit actui moraliter [illegible] antecedenti, qui permanet in diversis denominationibus, [illegible] moralitatem [illegible], et novam tribuit.

Quaeres 2° an circumstantia mutans speciem, quod addit novam, super [illegible] manet in ratione circumstantiae. Circumstantia mutans speciem, quae novam addit potest [illegible] [illegible] speciei moralis [illegible] in [illegible] tum actus, [illegible] novae speciei, quam addit.

Sit 1a conclusio: circumstantia addens novam speciem moralem actui manet in ratione circumstantiae [illegible] speciei moralis [illegible] in actu. Probatur, quod supponit [illegible] aliunde [illegible]; [illegible] manet in ratione circumstantiae [illegible] quam supponit.

Sit 2a conclusio: si species [illegible] sit [illegible] species moralis actus, circumstantia tribuens novam speciem manet in ratione circumstantiae [illegible] actus. Probatur, quod id, quod non tribuit primariam speciem moralem actui, manet in ratione circumstantiae, [illegible] objecti actus; [illegible] [illegible] objectum ab [illegible] actus, et [illegible] circumstantia, dicitur, quod tribuit actui [illegible] speciem moralem, [illegible]. Dixi: si species [illegible] sit [illegible] species actus, quia [illegible] talis non sit, nec [illegible] vere, et proprie circumstantia actus, [illegible], quae alterat [illegible] primariam speciem [illegible] actus, et quod [illegible] sint circumstantiae.

Sic 3º deduco: circumstantia mutans speciem nu[meric]am spei, quae supaddit ... manet in ratione circumstantiae, et induit rationem obiecti ... quod circumstantia mutans speciem actus de obiecto ... speciem, non supponit aliunde obiectum: et circumstantia obiectum speciem, non supponens aliunde obiectum ... non manet in ratione circumstantiae, nec talis spei, et induit rationem obiecti ... 8

Quaeres 3º: an 2ª species moralis, quae habetur actui a circumstantia ... speciem tanquam rationem superioris ... cum illa altera speciem infimam? Duplex a doctoribus ... affirmat ... et communiter ... Placet hic ... quod circumstantia dicit habitudinem ... ab illa, quae ... et eo ipso nequit ... unam speciem infimam ... eo circumstantia ... nec cum illa ... unam speciem infimam; datur ... in actu duplex species infima moralis ... quae restant de circumstantiis ... sequentibus disputationibus.

Disputatio 2ª de bonitate internorum actuum humanorum.

Disputatio 3ª

De bonitate internorum actuum humanorum.

Praecipua moralitatis species est bonitas, a qua actus humani denominantur boni. De illa agendum ... in hac disputatione, et in ea complectemur quidquid ... quaerunt, ut exponant qualitates actibus humanis convenientes ... quid sit bonitas, et quotuplex?

Quaestio 1ª

Quid sit bonitas, et quotuplex?

Exordium explicationis bonitatis mo-

moralis convenient, aliisque huius ad bonitatem in communi
spectabilis respondere conferamus ad exponendam bonitatem moralem,
quae propria est actus humanos. Bonitas in communi duplex
est, alia absoluta, et alia relativa. Bonitas absoluta est perfectio,
seu integritas rei, quatenus praedicatis integra, et perfecta in suis
praedicatis, ita quod nihil illi desit. Haec bonitas dicitur omnibus
rebus, cum nihil deficit essentiale, aut accidentale sibi debitum, ut homo
integer, et integre constitutus sua parata exigentia. Relativa bonitas
est convenientia, seu rationalis, qua res una alteri convenit, et unum
calorem ignis, frigiditas vero aquae.

Praeter bonitas tam absoluta, quam
relativa dividitur in bonitatem physicam, et bonitatem moralem. Bonitas
physica est integritas rei in suis praedicatis realibus, quae facta
comparatione ad id, quod constituit, dicitur absoluta respectiva vero
facta comparatione ad alia, cui convenit, est moralis.

Bonitas
moralis est integritas rei in pro esse, et constitutione morali,
quae si consideratur in ordine ad praedicata, quibus constituitur in tali
esse morali dicitur bonitas absoluta. Relativa bonitas moralis
est eadem integritas ut est convenientia in esse morali rei alteri
rei. Vide cum ipsos I. bonitatem moralem sit in ratione relativa, ut
aliqui docent. Ratio est, quod in genere moris, sicut in quolibet alio
potest considerari integritas talis generis, et convenientia illius ad
aliud: et sic dupliciter intelligitur bonitas moralis absoluta, et
2a bonitas moralis relativa, quod in genere morali datur bo-
nitas absoluta, et bonitas relativa.

Ex qua licet hic non est
doctrina: Ceterum in genere moris, sicut in quolibet alio, primum est
res, et constitutio in seipsa suis praedicatis, quae alteri convenientia
rei, ut constituta in seipsa suis praedicatis dicitur bonitas absoluta,

ex convenientia alteri dici bonitas relativa; si in convenientia nis datur bonitas absoluta, et bonitas relativa. Ratio, in qua ponitur difficultas, est quia in omni genere res est conveniens alteri, quia habilis est perfici ex dictis, et perfectionibus suis, quae alteri est conveniens.

13 Colliges 1o, posse bonitatem unius entis esse absolutam, et perfectiones illius sint relativae. Sic perfectio Petri, [illegible] simul alteri est relativa, et bonitas ipsius Petri est absoluta. Similiter posse bonitatem esse relativam, et perfectiones sint absolutas. Sic bonitas caloris est respectiva ad ignem, et ipsa perfectio caloris est absoluta.

Hinc solvitur argumentum, quo utuntur doctores, qui dicunt bonitatem moralem nostram esse relativam. Aiunt esse bonitatem moralem simpliciter explicat convenientiam, aut conformitatem ad aliud, videlicet ad rectam rationem, et ad regulam, et dictamen rationis; ergo bonitas moralis nostra est relativa. Resp. concedo antecedens; nego consequentiam. Quia aliud est, esse respectivum ad aliud, et exponi in ordine ad illud, et aliud, bonitatem esse respectivam. 14 Et verum sit, non infert 2o, quia entitas relativa exponitur in ordine ad aliud; at, in suo genere, integra et dicitur cum bonitate absoluta. Ratio est, quia solum dicitur bonitati absolutae relatio in esse convenientis ad aliud, quae [illegible] posita est bonitati; tamen bonitas absoluta ad aliud non est in esse convenientis.

Dices, illae perfectiones sunt respectivae, prius intelliguntur esse dictae illis perfectionibus, quae sunt convenientes alteri; ergo prius intelliguntur esse bona bonitate absoluta, quam bonitate respectiva. Resp. negando [illegible] eo ipso intelliguntur prius esse in se dictae, quae alteri est convenientes, [illegible] eaedem perfectiones, quibus in se ipsa dicitur, alteri est conveniens. Quaeres 2o, quid sit bonitas moralis?

Quaestio 1.a

Quid sit bonitas moralis.

Relictis variis circa actus opinionibus Doctorum, docentes dari bonitatem moralem communem bonitati morali formali, et bonitati morali obiectivae, et huiusmodi convenire de bonitate morali. Ratio est, quia ut ipsi sciunt, morale accipitur pro eodem ac imputabile ad laudem, et comprehensionem quantum est ex modo procedendi a potentia: et hoc solum dicitur in veritate de actibus voluntatis, et de iis, quae ab ipsa imperantur. Ergo bonitas moralis, quae ipsa moralitas est, nequit convenire aliis, quam actibus liberis voluntatis, et sola bonitas formalis, quae proprie afficit actus liberos, est bonitas moralis. Unde bonitas fundamentalis, aut materialis, nec bonitas obiectiva dicenda sit proprie bonitas moralis. Cum nostra afficiat libertatem, quae una est ex constitutivis moralitatis.

Bonitas ergo moralis est ratio formalis per quam aliquid est proxime imputabile ad laudem. Quia ratio dicitur bonitati formali, quae est forma, a qua operationes nostrae redduntur imputabiles ad laudem, hoc est, attentis praedictis, quibus constituuntur, sunt dignae laude. Atqui ad dignitatem, seu imputabilitatem duo exigit, nempe libertatem operationis, et quod operatio sit fundamentaliter, et materialiter bona. Ratio prioris partis est, quia non est imputabile voluntati quod ab ipsa libere non procedit, ergo ad imputabilitatem requiritur libertas. Ratio posterioris partis est, quod ad imputabilitatem aliud requiritur: operatio enim indifferens habet libertatem, nec tamen est imputabilis ad laudem. At hoc aliud nil potest esse praeter bonitatem fundamentalem, et materialem, ergo etc.

Statuitur bonitas

fundalis, et malis rão fralis, ppreq quz accedunt eli-
beratæ operaõ ē imputabilis ad laudz.

Inquo u. dis-
tat hec rão fralis imputabilitati ad laudz difficilie
dehacon. P. ex dis sa docet operatz ē malirez et
fundaliter bonz conversa in tendentia prius in bonitatz c-
lius siue in obz bony. Itaplures apud P. Suarez tract.
de dis fund. Sect. 1. Displicet hoc sa Patri Arnaldi-
p 14 sect 4. et merito quidm qt pot aliquis acty etiā
mis, quz heat p obo bony; ē bonitz fundalis, et malig n
ē tendentia in bonitatz obliq. Arg. q acty odij obfuge
ad obo malo ē bonij, ett, n heat ob bony; p4.

Secunda
sa docet bonitatz fundalz, et malz ē tendentig acty ad ob-
ty conueniencia ad naturz, et dignitatz obti. Loca ē inte-
llipdz de obo pmo, et secundo ob, illiy conuenitay, quæ
inee obi fallis acty per hic, ē nunc ipsy constituunt. Rão
ē, q pot oby ee exre bony, et rão aliciuy circunstz re-
ddi malz. Placet hec sa. q sub haec explicatē p-
hinditr bonitay, que reperit in actu amoris erga oby bony,
et in actu odii ce oby malz.

Pro q. qt acty amoriy erga oby
bony, et acty odii ce oby malz si boni maliter et fun-
dalit. ob n alia rãe intelligunt boni maliter, et fun-
daliter, nisi quatenus tendunt in suy oby conueniencia ad natz,
et dignitatz [illegible] bonitay malig, et fundalis acty ē tendentia
illiy in oby conuenienta ad naturz, et dignitatz obti. Mi.
pr q illi acty accedente libertate si digni laude; p si boni
maliter, et fundaliter. Minor pt, q lumine nali [illegible]
bony ee dignū amore, et malz dignū odio; p4. [illegible] quid
[illegible] [illegible] Supponunt aliquid et [illegible]
[illegible]

Cur. 6°.

Quid sit veritas obiectiva

Caput 1.

Supponuntur aliqua, et [illegible] referunt.

Suppono 1° aliqua ee obiecta esse intrinsece bona, ita quod ipsa amet Deus, quia bona; non tamen ideo sunt bona, quia amantur a Deo. Talia censeo obiecta omnia [illegible]. Ita [illegible] Doctores [illegible]. Suppono 2° haec obiecta non esse bona, quia attingantur a iudicio aliquo Divino infallibili, sive quia denotentur ratione a [illegible] [illegible], et intrinseca possint quae sunt bona. Dicatur [illegible] quod oe iudicium dicere aliquam ideo esse verum, quia supponitur obiectum eius esse ut [illegible] pronuntiatur ab obiecto, quod in se bonum est, non est tale, quia [illegible] formatur iudicium eius Divinum et infallibile.

Explicatur haec ratio, quia oe iudicium verum in explicatione sui [illegible]: et explicatio obiecti est quid [illegible] adesse ab obiecto; pro iudicium verum de obiecto bono non [illegible] obiectum intrinsece bonum, et illud supponit. Maior videtur. [illegible] explicatio obiecti est respectus ad obiectum tanquam ad [illegible]; et [illegible] distinguitur adesse a [illegible]; et explicatio [illegible] est quid distinctum ab [illegible] ab obiecto. Minor [illegible], obiectum [illegible] esse intrinsece bonum, quia explicatur ut [illegible] bonum intrinsece, et tamen ideo explicatur ut [illegible] bonum intrinsece, quia tale.

Suppono 3° aliqua obiecta esse bona, quia [illegible] a Deo, hoc est, licet in se non sint bona, ut subiaceant [illegible], fiant bona. Suppono 4° aliqua obiecta pro [illegible] bona a Divina complacentia [illegible] quod intelligendum placeat, reddunt digna amore. [illegible] omnibus [illegible], quid [illegible], quod [illegible] intrinsece bona, [illegible] intrinseca [illegible].

Multi [illegible] [illegible] in hac

in hac q[uaestio]e Adversat[u]r P. Oviedo tract. de Deo ... sat
varietatem in obj[ect]is vindicat ... nec forte ... bonitatem
bonitatem obj[ectiv]am in qua ... conformitate cum regula antiqua, q[ui] tantum
de regula dicunt ... Hic 1ᵃ docet bonitatem obj[ectiv]am
divinam conformitate cum lege aeterna Dei. 2ᵃ asserit boni-
tatem obj[ectiv]am divinam in eo, quod Deus dicat tale obj[ectu]m esse amplec-
tendum. 3ᵃ defendit bonitatem esse ... obj[ect]orum, quae dicunt
... quod calefaciat. 4ᵃ affirmat bonitatem obj[ecti]-
vam divinam in eo, quod malitia illa ... nec assequa-
mur. 5ᵃ hic est abstrahere bonitatem, et medio illis ...
... abstracta a bona, quorum obj[ectu]m ... finaliter
...) ... bonitatem obj[ectivam] conformitate cum na-
turali, quatenus dignum est, ... naturali ... 8ᵃ
denique docet illud obj[ectu]m esse bonum, quod est ... in bo-
nitate ... Harum sententiarum au-
thores ... infra ... sequenti de malitia actus inter-
norum ... Oviedo tract. de ... punct. 2º
Cap. ... proponitur ...

Caput. 2.

Nostra sententia proponitur et probatur

Sit nostra dico: Bonitas objectiva in
se est ... realis independenter a qualibet sibi extrinseca ...
... in aptitudine ... cum ... obj[ect]is ad ... functionem ...
... quod ... ut amata ... eaque ...
amans eum Deo, quatenus ... bonitatem ... similiter amat.
Unde quod obj[ectu]m sit in re, et ... independenter a quoli-
bet extrinseco est, quod habeat aptitudinem ... functionem
... quod tale obj[ectu]m ... amans ...
amans ... quatenus ... obj[ectu]m amat.

Debes intelligi[?],

Deleo intellig[enti]a e de o[mn]ib[us] d[i]c[tu]m obu
ratis bonis, nempe o[mn]ibus [illegible] in dependentiam a [illegible], et
bene placita [illegible] [illegible] attributione [illegible], et sine p[la]n[...]
[illegible] [illegible] intrinseca bonitatis obiecti [illegible] bonis inde-
pendenter a quolibet alio extrinseco. De hac enim bonitate expli-
[illegible] quod quidquid [illegible] [illegible] obtinere
[illegible] [illegible] aliquo extrinseco [illegible] [illegible]
divinam voluntatem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] quod
supponatur bonum. [illegible] [illegible] divina [illegible] volun-
tate [illegible]. [illegible]

[illegible] [illegible] obiectum [illegible]
[illegible], quod [illegible] o[mn]ibus obiectis bonis, et nulli alteri [illegible],
esse fundum bonitatis [illegible] et moralis et aptitudo proxima ad
[illegible] [illegible] affectus [illegible] omnibus obiectis bonis, et nu-
lli alteri [illegible], et fundus bonitatis [illegible] et moralis [illegible] bo-
nitatis [illegible] in aptitudine proxima ad [illegible] [illegible] affec-
tus. [illegible] nullum aliud [illegible] principale, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]: 1°, quod hic aptitudo ad [illegible] [illegible] affectus [illegible]
[illegible] omnibus obiectis bonis, 2°, quod nulli alteri [illegible], 3°,
quod fundus sit bonitatis [illegible] et moralis. [illegible]

[illegible] [illegible] quoad
1[a]m [illegible], obiecta bona, [illegible] a Deo, et obiecta [illegible] a
Deo placita [illegible] [illegible] sunt ad [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] a Deo [illegible], [illegible] Deo placens, et quod amatur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible] affectus,
[illegible] ipso amat [illegible], quod Deus amat, [illegible]
[illegible] intellig[enti]a [illegible] aptitudo [illegible] divini affec-
tus. [illegible] obiecta, quae [illegible] [illegible] seclusa omni extrinseco

ex hinc n. bona, n. est apta ad iunctionem Dei q. affectus.
Ecce e. q. eius ergo, quod bona sint, nam in ipsis [illegible]
bi, Voluntas [illegible], et infinita bona, sufficiens aptitudi-
nis, ut amata [illegible] creaturae [illegible] amari cum Deo q. affec-
tu.

Hactenus vero quod [illegible] q. implicat in tantum, quod obiectum
sit ineptum ad iunctionem Dei q. affectus, et quod illud bonum, q. ap-
tissimo ad iunctionem cum Deo q. affectus nulli alteri ad hoc
bono conveniat. [illegible] q. implicat ab his quod aliquod
obiectum ut amatum habeat convenientiam cum actu divinae Voluntatis, et
quod n. sit bonum [illegible] Divina Voluntas cum sit [illegible]
[illegible] honestissimum actum, requirit amare obiectum quod n. sit bonum; q.
implicat quod obiectum ut amatum habeat convenientiam cum actu Divinae
Voluntatis, sed quod possit amari diuinum [illegible] cum
Deo q. affectus, et quod habeat bonum [illegible]
[illegible] quod [illegible] divinae,
honestas, et bonitas [illegible], ac moralis e. [illegible] cum volun-
tate Divina q. affectus; q. aptitudo ad iunctionem cum voluntate
Dei q. affectus e. [illegible] honestatis, et bonitatis [illegible] et moralis.
[illegible] D. voluntas e. [illegible] honestatis et bonitatis
[illegible] ac moralis, [illegible] et bonitas [illegible] ac moralis ad-
iunctio cum Voluntate D.

Sed dices: [illegible] ipsa aptitudinis ad iunc-
tionem cum Deo q. affectus n. e. [illegible], nec immediata, et intrin-
seca [illegible] obiecta [illegible] bonitate [illegible] deberet
e. [illegible] immediata et intrinseca, q. n. ideo obiecta bona [illegible],
[illegible] apta ad iunctionem Dei q. affectus [illegible]
et [illegible] bonum [illegible] quodlibet [illegible] ideo n.
bona [illegible], q. n. apta ad iunctionem Dei q. affectus et e.
ideo n. apta ad iunctionem Dei q. affectus q. n. bona [illegible]

ipse, et in re: probat. an ... q. si ... singularitas in actu adhuc
careret ... in re ipsa bona; q. ideo ... talia, qui ... apta
ad dilectionem ... affectus.

Resp. negando maiorem. Ad probationem nego
...; Ad ipsius probationem dico ... ... esset in singula-
ritas in actu, adhuc illa obiecta essent ex se apta ad diuinam dilectionem,
... affectu, et ideo essent bona ... ... obiecta ... bona, qui ... apta
ad dilectionem ... affectu; ... ... discrimine, quod obiecta ...
se, et ... re bona habent ... aptitudinem ... primam ... ... sibi
intrinsecam ... identificatam; ... bona, ...
Deo ... ... primo apta ad dilectionem ... aliquid ... sibi
extrinsecum, ... diuinum ... et diuinum beneplacitum.

Replicatur

... quod obiecta in se, et in re bona independenter ab aliquo ex-
trinseco ... aptitudinem primam ad dilectionem ... affectu,
... aptitudo intrinseca, quam habent ad dilectionem, et ... ...
essent realiter ... ... physica, quam ... moralem. ...
physice ... realiter, quod illi ... ... naturae ... quod ...
... moraliter quod illi ... ... et ...
... ... differt. Ideo quod ... ... apta ... ad ... ...,
et ... ... physice et moraliter ... ...
... ... bona ... realiter quod
apta ... ad ... ... physice et moraliter: et
... bona ... quod apta ... ad ... ... et
...

Instabis: ... in hac tamen sive aptitudine intrinseca
ad ... et ... ... physica, ...
... moralem ... ... et in aptitudine primae
ad dilectionem ... Deo ... affectu. Resp. negando antecedens. Qui,
... ... bonitatis ... in ... bonis ... ...

imo conveniaret omnis ob. boni, ut omnis ex discrimi-
ne suspendatur. Adhuc 3°, si explicet, apte bonitas
obiectiva, nisi per ea, quibus a nobis exposita est. Ratio,
quia bonitas sic explicata, etiam per ea, quibus nos sumus, non
explicatur unde fundi bonitatis talis, et moralis: at bonitas
obiectiva debet explicari ut fundus bonitatis talis, et mora-
lis; ergo debet explicari per ea, quibus nos sumus, etiam pa-
...quae per ea, quibus a nobis exponitur, ex-
plicatur ut fundus bonitatis talis, et moralis. Exponendus
quae est bonitas obiectiva per aptitudinem primam ad dicendum
... per aptitudinem intrinsecam ad dicendum tal-
... moralis Caput 3. ... d...
exclusione ... exclusione.

Caput. 6.

Probatur ... exclusione.

... Bonitatem hoc caput ... exclusionem
... impugnare ... conformitas ... bo-
nitas obiectiva sit conformitas lege aeterna Dei, ... ita-
... bonitas obiectiva ... lege aeterna Dei ... conformitas
... lege aeterna Dei ... lege aeterna Dei; ergo bonitas
obiectiva est conformitas cum lege aeterna Dei. Maior ..., quod boni-
tas obiectiva est ... dicta a nobis, ... Minor ...,
quia conformitas ... extremis, nempe ...
quod conformatur, et id, quod conformat ... ; ... qui plus in-
telligitur ... obiectiva in aliquo ... quo ... con...
... est ... illo. ... est ... talis, quod confor-
mat, ... conformat, quod ...

... talis explica-
... obiectiva bonitas, si dicatur ... aptitudo ad conformitatem

aeternae Dei. Nego adhuc conseq. 2°, quia plura sunt bona, et quae, nulla existente lege aeterna Dei, quae inde haberent bonitatem sine eius mi[illegible] aptitudine. Talia sunt opera Dei ipsius. Conseq. quia [illegible] quae operantur bene moraliter: ergo in his lex nulla existit lex; ergo etc.

2a ratio, quae ait, [illegible] non [illegible] legis, supponit legem indicantem; non vero [illegible] aut [illegible] requirit; quia [illegible] diximus: [illegible] indicium [illegible] supponit veritatem [illegible], ac inde [illegible] est res ac [illegible] bonum, quae existere [illegible] Dei, [illegible] conforme; ergo [illegible] bonitas nequit desumi ex iudicio [illegible]. Idem dicendum est, si nomine legis aeternae [illegible] ratio significetur.

3a ratio reiicitur [illegible] [illegible] ordinatur, aliquando [illegible] bona, quia [illegible] [illegible] plura; et non sunt bona, quia [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] explicat bonitatem [illegible] indicat [illegible] bona in [illegible] [illegible] da est [illegible] bona [illegible] supponimus esse bona, et [illegible] [illegible] bonitatem.

4a ratio, 5a et 6a reiiciuntur, quia [illegible] [illegible] explicat bonitatem [illegible]. [illegible] [illegible] assequimur [illegible] [illegible] Deum, [illegible] accedimus ad [illegible] ultimum finem. Si [illegible], quod sit bona [illegible] [illegible] [illegible] exhibeat [illegible], ea [illegible] [illegible] [illegible] bonitatis; non [illegible] quae assignant.

7a ratio reiicitur, quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonitas [illegible] [illegible] non [illegible]. [illegible] [illegible] non [illegible]. Idem dicendum de [illegible] [illegible] rationis [illegible] [illegible] explicare, quid sit in his [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] aptatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

ex instituto recte rationis: id a est quatenus, in quo consistit bonitas obiectiva, et quod inquirimus in praesenti.

4. 8.o denique iam urgetur, quod difficile est intellectu, quid significetur nomine praeponderationis, et cum omnes authores eam praeponderationem considerandam asserant. 2.o quod praeponderatio exerceat, etiam cum minus bonis, quod praeponderatio non recte explicat bonitatem obiectivam, seu in quo (si) praecepto boni est bonum. Alii vero quando alia urgent, quae nec a nobis fere sententiis enumeratis forte facere sunt, et inseparabiliter explicant bonitatem quae videantur instituti, quod probamus Caput 4. argumenta 8. quae solvuntur.

Caput. 5.

Argumenta 2ae sig. & nrae. solvuntur.

8. Arguitur 1.o contra nostram sententiam: videtur oppositum eisdem in modis, quibus opponimus aliis sententiis. Nam adhuc inquirendum superest, quid sit aptitudo ad coniunctionem cum potentia affectiva. Si dicamus esse bonitatem requisitam ad potentiam ipsam, si vero assignamus aliud quatenus, in quo consistet bonitas obiectiva, dum in aptitudine ad coniunctionem cum potentia affectiva non habetur explicata. — Resp. conceptum aptitudinis ad coniunctionem cum potentia affectiva esse ultimum, quod penes nos nostri intelligendi facultatem est alius conceptus clarior, per quem explicanda bonitate obiectiva: ideoque in illo sistendum. Nam quando conceptus est ultimus penes nos, nostri intelligendi modus, ut in aliis rebus plures admittunt conceptus, in illo est sistendum, quia ulterior explicatio non permittitur. Sic quoque in defensione identitatis [illegible] formalis [illegible] est id quod est, iste conceptus censetur ultimus penes nos, nostri modi intelligendi, ultra non habetur in [illegible] explicatio maior.

Dicendum hanc propositionem [illegible] sententiis

nicatis. Sed d[ic]o 2. q[uod] h[oc] constanter in aliis sententiis
recte explicari bonitatem objecti; nullatenus applicat bo-
nitatem illis creationibus, et illarum [illegible] quin nihil certius,
et clarius est, quam Divinam voluntatem esse rectissimam, summe pro-
pensam in bonum, ac per hoc eius actus esse honestissimos, et rectissimos;
quo nihil certius et clarius explicari potest bonitatem objecti, quam
conceptus aptitudinis ad Divinationem [illegible] affectus ex eius [illegible] voluntate
rectissima, et honestissima, illiusque actibus rectissimis, et honesti-
ssimis.

Arguitur 2.o potest intelligi actus bonus moraliter sine conceptu
aptitudinis ad Divinationem Dei [illegible] affectus; ergo bonitas objecti
non consistit in hac aptitudine. Resp[ondeo] [illegible] q[uod] non potest dari actus
bonus moraliter erga objectum bonum sine conceptu bonitatis objecti; quod
d[ic]i. ante primum [illegible], q[uod] in se neque recognoscant bene moraliter ope-
rari eius in aptitudinem; quod [illegible] — Recte distinguendo antecedens potest
intelligi actus bonus moralis sine conceptu aptitudinis ad Divinatio-
nem Dei [illegible] affectus, quoad [illegible] definitionem, concedo antecedens, sine conceptu
ne aptitudinis [illegible] quae sit [illegible] definitio; nego antecedens. Ipse dabatur
sufficit; q[uod] est conceptus virtualis bonitatis objecti. Ille autem
sufficiens est, ad actum bonum moralem.

Nam ad actum bonum mora-
lem sufficit sola cognitio bonitatis, quae proponit sufficientem lau-
dabilitatem, et decentiam, sive honestatem in amando illum: et ideo non
requirit cognitionem bonitatis expressam, et formalem [illegible] definitionem:
solum cum proponendum objectum esse bonum sufficienter explica-
tur, proponitur objectum esse dignum amore; quod ad actum bonum moraliter
non requiritur cognitionem expressam, et formalem bonitatis objecti,
quae [illegible] definitionem: et sufficit cognitio [illegible] definitionem
quae sit virtualis cognitio eiusdem bonitatis.

Arguitur 3.o [illegible]
[illegible] ad Divinationem Dei [illegible] affectus non involvit in suo conceptu

Deque libertatis, et adventantia cum illa: et cognitio boni-
tatis obiecti involvit libertatem, et adventantiam cum illa;
ergo bonitas obiectiva in Christo in eiusdem modi aptitudine.
Solvitur hoc dubium. Probatur minor; quia cognitio bonitatis obiectivae
involvit quidquid necessarium est cognosci, ut actus sit bonus morali-
ter; at non est bonus, nisi cognoscat libertatem; ergo. Maior constat.
Probatur minor; quia actus non est bonus moraliter, nisi cognoscat ob-
iectum, quod potius conveniat, quam non conveniat naturae rationali; at non cog-
noscat libertatem, non cognoscit obiectum potius conveniens, quam disconveni-
ens naturae rationali; ergo. Minor haec patet quia obiectum independenter
a libertate non est potius conveniens, quam disconveniens naturae rationali; ergo.
Resp.
Distincta maiori, nego minorem. Ad probationem Concedo maiorem, et nego mi-
norem. Ad probationem Concedo antecedens maiorem, et nego minorem. Ad huius proba-
tionem nego antecedens quia obiectum independenter a libertate habet primo po-
sse trahere actum convenientem naturae rationali, et hoc ei est potius con-
venientiam, quam disconvenientiam naturae rationali: quod quidem convenientia est, quia
aptum est ad directionem actus perfectus. Nec ad cognoscendam libertatem, et
bonitatem obiectivam necessaria est cognitio eiusdem libertatis. Ratio est,
quia solum requiritur cognitio proponens obiectum bonum independenter, et quod
voluntas sub omnibus requisitis ad amandum possit tendere, et
non tendere per amorem in obiectum: et in hoc non includitur cognitio liberta-
tis; ergo cognitio libertatis non est necessaria. Maiorem probo. Minorem probo; quia in hoc
solum includitur cognitio illius, quod se habet ex parte obiecti; non
autem illius, quod se habet ex parte potentiae: at libertas se habet
ex parte potentiae; ergo.
Arguens 4°: prius est obiectum esse bonum, quam esse
aptum ad directionem actus perfectus: ergo directionem actus perfectus
bene explicat bonitas obiectiva ante primo, quia aptitudo ad directio-
nem actus perfectus est relatio ad denominationem extrinsecam honesta-
tis a actibus in eodem Divinos; ergo. Resp. Distinguo ante de obiecto

de obj. bonis per se, et ex se, modo cum. q. adducta obra
debent esse explicari p relatione ad eius exterioris denominatio.
Ratio est q. aliter explicari tanquam fundi bonitatis status
moralis; et debent explicari ut fundus eorum bonitatis; ergo &c.
Caput 5. an actus humanus habeat bonitatem objectivam.

Caput. 5.

an actus humanus habeat bonitatem objectivam.

Sup. annumeravimus subtus quae bona dicuntur ab eis, alla. [illegible] quae sunt, an actibus humanis objectiva bonitas conveniat, ac proinde, an actibus humanis conveniat subesse bonitatis objectivae.

Suppono actus humanos posse esse objecta aliorum actuum humanorum. Ratio est q. per [illegible] et reflexiones actus humani sub aliis; ergo &c. Suppono 2o actus humanos, quatenus sunt objecta, et aliorum actuum humanorum, proinde [illegible] in actus, a quibus respiciuntur, et quorum objecta, et non [illegible] objecta in actus, quorum objecta, et [illegible] decidi esse subesse bonitatis objectivae, et non formalis, ita decidendum est de actibus humanis, quatenus sunt objecta et non aliorum actuum.

Dico primo: Actus humani ut objecta et non aliorum actuum humanorum non gaudent formalis moralis [illegible] bonitate formali morali in [illegible], ergo subesse bonitatis objectivae, non formalis. Cum hoc dico, non quod non eorum gaudeant etiam bonitate formali.

Aliqui ponunt [illegible] an actus humani habeant bonitatem objectivam. Dico q. actus humani apti ad functionem divinam [illegible]. Ratio a functione [illegible] gaudent bonitate [illegible]; ergo actus humani habent bonitatem objectivam. [illegible] q. possunt esse amati a Deo, ac proinde [illegible] amentur a creatura,

haec dum praestat, ut hoc ex affectu suo [illegible].

Dices: actus humani possunt habere bonitatem moralem formalem; ergo non habent bonitatem obiectivam. Resp. distinguendo antecedens: possunt habere bonitatem formalem moralem in suo obiecto, concedo antecedens; in sui ipsorum, et quatenus procedunt a [illegible], nego antecedens et consequentiam. Actus humani morales possunt comparari l. tum ipsi, l. cum suis obiectis. 1° modo non habent bonitatem formalem moralem, quia non diriguntur neque cum Deo per affectum formalem. 2° modo possunt habere bonitatem formalem moralem in suo obiecto, quia dirigi possunt erga cum Deo per affectum formalem.

Ex dictis colliges, actus humanos quatenus obiecta sunt aliorum actuum posse habere bonitatem obiectivam externam; quia possunt esse intrinsece boni l. dependenter ab aliquo extrinseco, eo quod a Deo praecipiantur l. Deo placeant. Unde aliqui actus dicuntur bonitate obiectiva sibi ab intrinseca, alii bonitate extrinseca. Quaestio 4a quid sit bonitas formalis moralis actuum humanorum? Caput 1. relatis aliorum sententiis nostra proponitur.

Quaestio 4.

Quid sit bonitas formalis moralis actuum humanorum.

Caput 1.

Relatis aliorum sententiis nostra proponitur

Diximus supra, bonitatem formalem moralem esse naturam formalem, propter quam actus humanus est proxime imputabilis ad laudem. Modo inquirimus, in quo consistat haec imputabilitas ad laudem? Certum praeterea videtur esse specialem formalitatem, quam superaddit actus bonus moralis, ratione cuius ulterius constituitur in speciali dicta, et specie moralitatis, sive bonitatis formalis. Nam certum est actum bonum moralem continere omnes formalitates, quibus constituitur in moralitate, supra docuimus.

Prima sententia docet bonitatem formalem moralem consistere in sola [illegible] cum quacumque [illegible] Angelus in morali cap. 6. et 8.

ex eo quia defendit Vasquez. ex aliis verum 2a vero sententia docet bonitatem formalem moralem desumi a conformitate cum recta ratione. ita Lugo et alii. Zumel hic q. 18. disputatione ... huic sententiae Pater Suarez disp. 2a sect. 2a n. 3.

3a

sententia docet bonitatem formalem moralem actus desumi ex ... conformitate, seu dicentiam illius cum natura rationali ... quod ... defendunt hanc sententiam Pater Vasquez disp. 95 cap. 10. Pater Gregorius ... disp. 1a de bonitate et malitia difficultate 3a. Martinez disp. 11 q. 6. Addit Pater Vasquez hanc dissonantiam ... rationis.

4a sententia ... bonitatem moralem formalem actus in relatione quadam transcendentali ad objectum ... rationi, et ... objectum finem, et ... et reliquias circumstantias, et docet hanc relationem ... actui humano, ... ita Zumel 1. 2. q. ... 6o.

Quinta sententia asserit bonitatem moralem actus ... in collectione omnium, quae recta ratio indicat debere actui inesse ... nempe quod versetur circa tale objectum ex his circumstantiis loci et temporis. Hanc sententiam tribuit Soto, Gregorio, Durando, et illi ... plures ... qui ... ex S. Thomas 1. 2. q. 18 art. 4.

Sexta sententia ... bonitatem ... in relatione ... actus ad objectum rationi ... objectum, finem et circumstantias. ita Scotus in 1o dist. 17 q. 2a, et Conradus 1. 2. q. 18 art. 4. et 5.

Septima sententia ... bonitatem formalem moralem actus in denominatione ... intrinseca, nempe essentiali et transcendentali habitudine actus ad objectum, ... in denominatione extrinseca sumpta a circumstantiis ... hanc

hanc sequitur defendit Dr. Joannes de Salas tract. 8. disp. 2. sect. 3.

His relatis sit nostra conclusio: bonitas formalis moralis actus humani consistit in libertate, et elicientia sub dictamine dicente in conformitate illius cum dictamine. Explico conclusionem: duplex denique requiritur in actu morali bono: 1um est, quod sit moralis. 2um quod sit bonus. Ex his prior desumitur ex libertate, et elicientia sub dictamine, ut diximus, ex pluribus actibus de moralitate actus humani tradidimus. Posteriorem addit ipsa libertas, et elicientia sub dictamine, quod eliciatur conformis cum dictamine. Unde actus moralis bonitas consistit in libertate, et elicientia sub dictamine dicente omnia actui morali, dicitur in conformitate illius cum dictamine, sub qua elicitur.

Probatur

Conclusio a priori nostris familiaris in materia de distinctionibus. Id est constitutivum bonitatis formalis moralis actus, quo posito ponitur bonitas formalis moralis illius, et quo aliquo ex ablato aufertur: sed posita ipsa libertate, elicientia actus sub dictamine ipsius conformitate cum illo ponitur bonitas formalis moralis actus, et aliquo ex his ipso ablato, aufertur bonitas formalis moralis actus, dicitur in libertate, et elicientia illius sub dictamine, et conformitate cum illo. Maior est plus mitis certa. Minor quoad 1am partem, quia ipse positus ponitur actus moralis dignus laude, et premio: sed requiritur omni actui morali digno laude, et premio sine bonitate formali morali; ergo posita ipsa libertate, elicientia actus sub dictamine, et conformitate cum illo ponitur bonitas formalis moralis.

Minor eadem quoad 2am partem probatur, quia si auferatur ipsa vel libertas, vel elicientia actus sub dictamine aufertur, quia ipsius moralitatis ablata ipsa moralitate manet bonitas formalis moralis actus humani: quia ipsa ablata

l. libertas, l. advertentia actus sub conscientia aufert bonitatem formalis
Moralis actus humani. Quamvis ablata, quia conformitate
actus cum conscientia aufertur etiam bonitas moralis: quia ablata, quia vel
libertate actus, vel advertentia illius sub conscientia, hujus conformita-
te cum illa aufertur bonitas moralis formalis. Antecedens patet. Consequentia probatur
[illegible] adversa conformitas cum conscientia, quae dicimus esse constitutivum boni-
tatis moralis formalis, debet esse cum conscientia dictante objectum esse bonum,
et honestum, hoc est, hic et nunc bonum et honestum.

Respondeo, nego antecedens, quia
[illegible] aufert conformitatem actus cum conscientia dictante objectum esse bonum
et honestum, non manet deinde aliqua moralitas; quando aufert boni-
tatem formalis moralis. Ceterum patet quod neque non auferunt bonitatem forma-
lis moralis, quia ablata [illegible], [illegible] negatio [illegible] inferat
negatio cuiuslibet deinde moralitatis. Et patet, quod solum manet in
actu humano [illegible] libertatis, et advertentiae sub conscientia: et
in isto [illegible] non intelligitur [illegible] aliqua moralitas; quia non ma-
net deinde aliqua moralitas.

Dices, quod in intellectu conformitas actus
cum conscientia dictante objectum esse bonum, et honestum, vel intelligitur difformi-
tas actus cum tali conscientia, vel abstrahit ab utraque, vel intelligitur conformitas
actus cum conscientia dictante objectum [illegible]: et nullo ex his intellectu intel-
ligitur bonitas formalis moralis actus humani; quia in intellectu formi-
tatis actus cum conscientia dictante objectum esse bonum, et honestum, non intelligitur
bonitas formalis moralis. Minor patet, nam si intelligatur difformi-
tas, potius intelligitur malitia formalis actus humani, quam boni-
tas. Deinde si abstrahatur ab utraque, conformitate, et difformitate
non intelligitur [illegible], et deinde aliqua moralitas theologica. Prae-
terea, si quia intelligatur conformitas actus cum conscientia dictante
objectum [illegible], quia intelligitur in deinde physica actus; quia in intellec-
tu conformitate actus cum conscientia dictante objectum esse bonum, non intelligitur bo-

bonitas formalis moralis actus.

Explicatur ratio quidem breviter. Dico: intellectus quoad actum eliciat liberè sub directione dictante objectum esse bonum conformem formaliter, ex tali directione intelligit actum bonum bonitate formali morali, ex quolibet ... intellectus intelligit actum bonum bonitate formali morali; ergo bonitas formalis moralis actus dicitur in libertate, et elicientia illius sub directione, atque in conformitate cum ipsa.

Probatur 2º. Dicuntur auctoritate divi Thomae q. 18 art. 2º, ubi ait: in actibus autem bonum et malum dicitur per comparationem ad rationem, quia in actionibus dicitur casus 1º de ratione rectae: bonum hominis est secundum rationem esse; malum quod est praeter rationem. Ergo ... sic argumentantur: bonitas formalis actus moralis est conformitas ad laudem, et conformitas ad formam actus liberi cum ratione, hoc est, cum directione dictante objectum esse bonum, et honestum, et dignitas actus ad laudem, conformitas; ergo bonitas formalis actus moralis est conformitas actus cum directione. Confirmatur, quia ex ipso quod actus sit liber, et directione, hoc est, conformis directioni, dignus est laude, conformis; ergo ... Confirmatur,

quod sine directione sit stulta, sine vera speculatione dumtaxat sit practice vera, ut explicatur in materia de directione, actus qui illi conformatur et eliciatur liberè, est bonus moraliter bonitate formali morali; ergo formalis bonitas moralis consistit in conformitate actus liberi cum directione.

Illo-
[illegible] est, conformitas cum directione, stricte bonitas formalis moralis actus humani debet ... actualis, et non sufficere aptitudinalis, hoc est, requiri ad bonitatem formalem actus humani, quod hic et nunc eliciatur conformis directioni dictanti objectum esse bonum, et non sufficere, quod actus habeat aptitudinem ut eliciatur conformis cum aliqua directione. Ratio, quia actus humanus dicitur bonus formaliter, ...

n̄ qd pot, et qd actualiter a Deo formis ē D̄rig; ergo et̄ ē C̄tra
A. qd nullus actus humanus ē moralis, nisi actu regulet a
D̄ria; ergo nullus actus ē bonus bonitate frali morali, nisi actu
regulat a D̄ria, cū hic et nunc Dformis.

Notandus ē 2°, transcformitate actualis actus cū D̄ria posse dupliciter D̄siderari: 1° 1° quod reddit actus moralis intrē bonus, et intrequus, hoc ē, honesq inter omnia ea, que ill. D̄ueniunt ex 2° genus mores, inquo D̄stituit. 2°, quatenus ē D̄iunctio cū Deo affectus. Sub 1° D̄sideratione Dformitas actus cū D̄ria ē bonitas fralis moralis actus absoluta. Sub 2° a D̄sideratione eadē Dformitas ē bonitas fralis moralis respectiva actus.

Dico 1°

fralis ē id, quod reddit actus moralis intre bonus, et intrequus ē bonitas fralis moralis absta, et intrequitas illius: sed Dformitas actus cū D̄ria reddit actus moralis intre bonus, et integrus; ergo Dformitas actus cū D̄ria quatenus reddit actus moralis intre bonus, et intregrus ē bonitas fralis moralis illius absoluta. 2° a pars ptr. ig. qd Dformitas actus cū D̄ria, quatenus ē D̄iunctio cū Deo affectus ē bonitas moralis fralis cui ūni tribuitur, ei qd D̄uenitur: et bonitas fralis moralis respectiva ē D̄uenientia ad alliquod subtu; ergo Dformitas actus cū D̄ria, quatenus ē D̄iunctio cū Deo affectus ē bonitas fralis moralis respectiva actus. Minor, et tota videtur n̄ dubia. Maior ẽ ptr. qd, inclecta in actu D̄iunctione cū Deo affectu, intelligitur, ut realis D̄iunctio cū Deo regula bonitatis: et hoc requiritur intelligi, nisi intelligatur actus moralis bonus fraliter, realis, vel D̄ueniens; ergo.

Caput 2.m

Argum. dra nra sententia solvuntur.

Argumenta, que opponi possunt D̄ D̄tra-

libertatis, et elicitatis sub ordine dictaminis bonitatis
moralis fratis soluta manent sup., ubi statuimus mora-
litatis actus in ordine additae libertatis, et elicitatis illius
sub ordine. Ideo in casu hoc solvendo praemissum argumentum, [illegible] ista
specialis praeter moralitatis, quod superaddit bonitas mo-
ralis, ratione unius additionis in se dictata moralitatis, et
bonitatis fratis, quod assumimus conformitatis actus cum divi-
[illegible]. Si-

quis [illegible] pot intelligi, quod actus sit liber, et quod elicia-
tur sub ordine dictante obiectum esse bonum, et honestum in se, et quod
[illegible] conformis, [illegible] adhuc non sit bonus bonitate fratis
moralis; ergo bonitas fratis moralis aliquid addit sup.
libertatis, et elicitatis sub ordine dictante obiectum esse bonum, et
honestum in se, et conformitatis illius cum eiusmodi ordine [illegible],
quod [illegible], quod [illegible] actus amoris Dei, [illegible]
eliceret [illegible] actus amoris Dei, eliceret actus moralis non
bonus bonitate fratis: et [illegible] talis actus malus mal[illegible] fratis
moralis ratione prohibitionis: [illegible] talis actus amoris Dei esset liber,
et elicitus sub ordine dictante obiectum esse in se bonum; [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] conformis [illegible] cum ordine;
ergo [illegible].

[illegible] respondeo [illegible]. Ad probationem [illegible],
[illegible] quod [illegible], quo [illegible] obiectum esse bo-
num in se, [illegible] cognitione prohibitionis de actu amoris Dei,
non dictat obiectum hic, et nunc esse bonum, et honestum; [illegible] ordine,
[illegible] esse [illegible] obiectum non [illegible] bonum, et hic, et nunc bo-
num, et [illegible] amplectendum, [illegible] à voluntate. In
eo [illegible] casu ordine dictaret obiectum esse malum, et inhonestum hic et
nunc, hoc est, non esse amandum, [illegible] esset [illegible] [illegible]
actus careret [illegible] ordinis, et [illegible]. Et ideo careret

[illegible] moralitatem non bonum moralitatem.

Arguebis 2º: nulla intrinseca conformitate actus cum divina intelligibili actus bonum morale bonitate formali, quia bonitas formalis moralis actus [illegible] sibi in sola conformitate illius cum divina. [illegible] quia gratia sanctificans, et caritas formalis et moralis reddidit [illegible] dignus amicitia Dei: et neque in gratia sanctificante, neque in actu [illegible] ipsa [illegible] intelligibilis conformitas cum divina: ergo. Confirmatur quia habitus infusus aut etiam acquisitus [illegible] bonitas formalis moralis sunt subiecti, in quo sunt: et nulla afferunt conformitatem cum divina; et nulla intrinseca conformitate cum divina intelligibili bonitas formalis moralis.

Dicetur negando antecedens. Ad probationem negando maiorem quia gratia sanctificans [illegible] aliquid incompatibile ad laudem [illegible] et inde [illegible] bonitatem formalem moralem subiecti, quod [illegible] bonitas physica subiecti, in quo [illegible] ad [illegible] negando etiam antecedens quia habitus infusus et acquisitus non [illegible] bonitates formales morales subiecti, in quo reponuntur, et [illegible] bonitates physicas.

Arguebis 3º: dantur actus morales bonum bonitate formali, qui non [illegible] tales [illegible] conformitatis illorum cum divina; ergo bonitas formalis moralis non [illegible] in sola conformitate cum divina. Antecedens [illegible] quia actus [illegible] [illegible] et bonum moralem bonitate formali: et non [illegible] conformitates illorum cum divina; ergo. [illegible] quia tales actus sunt supernaturales; divina autem [illegible] naturalis [illegible] supernaturalis [illegible] bonum formaliter [illegible] conformitatis ad rectam rationem naturalem, cum sint supra illam: ergo.

Dicetur negando antecedens. Ad probationem [illegible] maiorem et negando minorem. Ad [illegible] negando omnia maiorem [illegible] negando minorem; quia actus supernaturales sint supra rectam rationem naturalem, possunt [illegible]

boni ànitate fari moraii cō formitate cum ratē na ti co-
ssent insuper habere Supnaliaz ex prīo sugna n ipso gdu-
cente. 2do recitt Omq sepisime ēe recta ratq Supnaz et actū
deinceps infusam Oē habiū bono fractiria bonitate frali moralis
Qformitate cum Oscia Supnalis int qua elliciunt.

Argues 4o:
ho operans ea, que sic adiuncta lege, indicat, bene ope-
rari, et dignus laude, et Omio: ē ōcubtq fralis moralis Qui-
bus in Qformitate cum lege. Dicet Quorundi, negodo cōq: ng ideo in-
dicat, bene operari, qd supponit ademinisso oia, quae requi-
runt, ut bene operet, et ex inde habere Osig Qe lege in iungente
ea opera. Sit sicut, ī illo hic adu dictamq Quis ormonem
opponen ea opera ut prohibita, male operans indicant lo exe-
quere opera sceptra lege. Unde homo bene operans in-
dicaris ne qd effici opera prcepta lege: et qd efficit opera quae
indicat ee iniuncta lege, in quo nasio in habitu Qformitas
cum Qscientia.

Nechoc semper evenit: nq homo bene operans
indicat, qd operari sibi exequitur: nq o requirit Qformitas
cum lege, urdet, actus bonus moraliter bonitate frali, ne cut
no existimet dignus laude, et Omio insuo agenere.

Argues
5o: actus libera debito modo tendens in obiq honestu, requirit n
ee bonum moraliter bonitate frali: et tendentia debito
modo in obiq honestum ē ordo ad obiq honestum; ē bonitas fra-
lis moralis actus Ouchie in ordine ad obiq honestum. Probatur
pa: qd talis actus ē bonus natura sua liter, et in ungen ago-
tientis cum Deo affectu. Pbat 2o qd talis actus eet meito-
rius, ē ee bonum moraliter bonitate frali.

Qfrat 2o: qd phoc,
quod actus versat ce obiq honestum, et ratione bonus ē Qformis

e conformis cum ratione. Dico 3°: quod unitas formalis actus moralis desumitur a conformitate illius cum obiecto: et bonitas formalis moralis actus desumitur ex conformitate cum obiecto.

Recte docuit Complutensis negando consequentiam. Etenim actus tendens debito modo includit rationem, qua mediante, atque tendens in obiectum honestum evadit honestus, nec primo includit conformitatem cum ratione, sed est per partes debito modo in affectu conformitas cum ratione est terminus. Ad probationem dicimus recte desumi esse conformitatem cum ratione illius actus ut fundamentaliter esse bonum moraliter, et denique esse illius cum deo per affectum.

Ad 1um confirmationem nego antecedens. Quod ex fortuita tendentia actus in obiectum honestum, ut non evadit moralis, ita nec bonus, nec meritorius evadit. Ratio est; quod subtendentia in obiectum honestum potest actus non esse liber; et actus non liber non est moralis; sed ex fortuita tendentia in obiectum honestum non evadit actus moralis. Sed eandem potest actus, quilibet, vel exhibitionem quilibet: et inversa tendentia actus, et ordo ad obiectum honestum est malus moraliter, bonus malitia formali; et ille actus non evadit bonus moraliter bonitate formali ex eo tantum, quod tendat in obiectum in se honestum.

Ad 2° confirmationem nego antecedens. Et ad probationem nego maiorem: quod nisi obiectum fugiendum, vel amplectendum proponatur per discursum, actus fugiens, vel amans obiectum in se bonum moraliter bonitate formali. Unde si tendat in obiectum, vel amans, vel odit media cognita, quae non sint de ratione, actus nec bonus bonitate formali, nec malus malitia formali moraliter erit.

Ad 3° confirmationem dicimus negando consequentiam. Disparitas est, quod unitas sumitur ab obiecto ut est in se; bonitas vero moralis ab obiecto ut cognito per cognitionem. Unde fit quod nequeat actus non esse unus, nisi nequeat obiectum ut in se; potest tamen non esse bonus, licet tendat in obiectum in se bonum, si quod proponatur ut cognitum, quod proponatur ut malum. Similiter potest esse bonus, licet obiectum in se malum sit: quod obiectum proponatur ut bonum. Et quidem ab actibus

sed actus voluntatis inefficax affectus eiusdem apprehensivis per actus,
ex apprehensivis modis tendendi in obiectum, quia bene utrumque,
post actus intellectus ex 2° e pro natura, voluntatis vero pro libera
ille respicit obiectum ut in se, hic vero respicit obiectum ut propositum ab in-
tellectu.

Arguens 6° bonitas physica actus dicitur in ingenitate eius, quia illi
debetur naturaliter, ergo bonitas moralis actus dicitur in ingenitate eius,
quia illi debetur in esse, et constitutione moralis in conformitate
rationis. Respondeo ultimum negando, quia specifice habet actus eam, quia illi
debetur in esse morali, constitutione moralis bonitatis specificae conformitas illi-
us ut rationis. Caput 3. an bonitas specifica moralis sit ab intrinseca
actibus.

Caput. 3.

an bonitas specifica moralis sit ab intrinseca actibus.

Arguens 1° contra conclusionem, quod bonitas specifica moralis est ab intrinseca et essentialis actibus bonis, et est constitutive conformitas cum ratione, non est ab intrinseca et essentialis actibus bonis, quod constitutive conformitas cum ratione. Maior probatur quod actus bonus essentialiter est bonus, ergo etc. Respondeo negando maiorem. Ad probationem omissa antecedente, nego consequentiam, quia bene potest intelligi actus bonus essentialiter, et bonitas non sit ab intrinseca actui. Sicut potest intelligi actus essentialiter verus, et veritas non sit ab intrinseca actibus. Nam actus dicitur essentialiter verus, non quia cum essentialitate repugnat falsitas, et tamen non est actui dicta ab intrinseca et essentialis veritas. Nam actus dicitur quia necessario cum obiecto reali habet veritatem partialiter intrinsecam et essentialem, et partialiter extrinsecam, ut dicitur in logica.

Respondeo 2°, quod veritas est conformitas actus intellectus cum obiecto, et conformitas actus constituitur per actus intellectus et obiectum, quod veritas actus dicitur, et obiectum reale constituitur per actus et obiectum reale. Sed quod ex his duobus alterum, nempe obiectum reale non sit intrinsecum actui, manifeste infertur veritatem actus divini esse obiectum reale non esse ab intrinseca actui divino, affirmans

ergo aliquid extrinsecum actibus.

Ratio formalis bonitatis formalis moralis est aliquid extrinsecum actibus bonis, scilicet sine [illegible].

Ratio, quod licet genere moralium bonitas, hoc est conformitas cum divina lege conformitas cum divina [illegible] aliquid extrinsecum actibus et bonitas formalis moralis est conformitas cum divina; ergo bonitas formalis moralis potest esse aliquid extrinsecum actibus bonis, scilicet sine moralitate bona. Minor dicitur ex dictis [illegible], quod conformitas cum divina est actus, qui conformatur actui, vel conformatur divinae extrinseca actibus; ergo conformitas cum divina est aliquid extrinsecum actibus.

Dubium autem, quod disputari meretur, an actus boni moraliter sint moralitatis hoc est, an actus qui elicit liber conformis divinae exigat moralitatem ... in quo dubio dicendum est actus boni non ... moralitatem elicit liberam, quod ut supra diximus, sunt actus ex libera, ... moralitatem non potest elicitam libertate, si ... , in ... indifferentia, ... requisita ad ... sub quibus ... elicere actus.

Dicendum est 1°: non repugnat actus moralis bonus fraliter, qui sit, sua ... et specificative acceptus non ... exigat esse conformis divinae, quia non conformis. Probatur: quod non repugnat actus conformis cum divina, qui ... exigat ... conformitate: et eis actus conformis cum divina bonus fraliter et moraliter; ergo non repugnat actus bonus moraliter et fraliter, qui non exigat ... , esse ... esse conformis divinae. Minor datur ex dictis: Major probatur: quod in ... nulla ... implicatio ... in ... qualitate conformi divinae ... ... nec exigit ... indifferentiam ...

2°.

quod ... omnes actus boni moraliter ... exigunt conformitatem cum divina, quatenus ... esse objecti ... infert,

infert talis exigẽ: ergo non repugnat actus bonus moralis ¦ naturaliter, qui non exigat conformem cum Regula. Minor probatur: quia actus libere fertur in obiectum bonum, quod tale est per praeceptum, vel in obiectum cum honestate in eo repertam: sed neutro modo infert exigentia actus, ut conformet cum Regula: ergo etc. Minor probatur: nam actus, qui fertur in obiectum praeceptum ex eo duntaxat quod idem obiectum non praeceptum, aut prohibitum, et actus, qui tendit in obiectum honestum propter honestatem praecise a Deo prohibeatur: est enim Deus summe dominus voluntatis creatae, et actus ab ea procedentis: dum tunc neuter actus est licet conformis Regulae: ergo neutro modo infert exigentia actus, ut conformet cum Regula. Similiter ratione actus tendens in obiectum praeceptum attingat eius praeceptum, et actus tendens in obiectum honestum sub ipsius honestate attingat honestatem, dicatur infra.

Dicendum est 3.º non repugnare actum bonum moraliter, et naturaliter, qui exigat physice, et natura sua conformem cum Regula. Probatur quia nulla est repugnantia in actu tendente in obiectum honestum, et honestum attingente intrinsece honestatem, et petente ex natura sua procedere ab hoc ut ratione instructo, et ut digne ad Deum referendus ordinante: sed talis actus exigeret physice, et natura sua esse conformis Regulae: ergo non repugnat actus bonus moraliter, et naturaliter, qui exigat physice, et natura sua conformem cum Regula.

Dicendum est 4.º non repugnare actum bonum moraliter, et naturaliter, qui exigat metaphysice conformem cum Regula ita ut repugnet esse sine conformitate cum Regula: probatur quia in hoc actu nulla involvitur implicatio: ergo possibilis est. Confirmatur 1.º quia amor Dei super omnia ex charitate, et alterius de peccatis, et propositum efficax non peccandi sunt actus boni moraliter: sed isti repugnant esse non conformes Regulae: repugnant enim cum peccato: ergo etc. Confirmatur 2.º quia non repugnat actus intellectus exigens metaphysice productionem conformem suo obiecto, nec actus visualis generatus ab his numero principiis: ergo nec actus voluntatis exigens esse-

moraliter qdam sub de nata ratione & illius bonitate.

Ex dictis ita

q. dicit ... diuisio actus humani in bonum, et malum moraliter

diuisio ... Ratio: quod ex ... ubi ... diuisio

diuisio ... moralitas, quae ... illius ... diuisio

actus moralis ut talis in bonum, et malum, siue diuisio

moralitatis in bonitatem, et malitiam est diuisio generis, aut

quasi generis in species ... dicimus ...

... bonitatis in actibus voluntatis semper afferre ali-

quid ordinis ... non ... ratio ...

... diuisio ... actus ... difformitas ...

aliquid ... bonitatis formalis moralis in actibus afferre

aliquid ... ordinis. Caput 4. absolutur quaestio breuiter aliquarum sententiarum impug-

natione.

Caput 4.

absoluitur quaestio breui aliquarum sententiarum impug-natione.

Vt ... sententiis magis innotescat, breuiter

... aliquas, quibus ... sententiarum aliorum, quatenus

... bonitatem formalem moralem ... in

... legalitate ... legis intellegit ... legis

... actus ... bonitatem moralem

bonitatem formalem ... difformitatem legis ... legis ...

... bonitas formalis moralis ... difformitate legis.

... bonitas formalis moralis ... difformitate ... rationis ...

... actus ... in bonum mora-

liter ... bonitas formalis moralis ... difformitatem

... rationis ... ratione ...

... rationis, ... actus ... rationis

... quod est malus moraliter ... ratione

bonus est, actus non sit bonus per moralitatem bonitate formali. 2a sent.

per se loquendo, quae determinatur a bonitate actus [illegible], quae [illegible] inde [illegible]

[illegible], et licet actus non bonus, et malus moraliter et formaliter: et tamen

actus tendens in obiectum bonum, non [illegible] bonitatem formalem realem in [illegible]

conformitate cum obiecto, [illegible]

3a sent., quae asserit bonitatem moralem formalem

consistere in conformitate cum recta ratione ut moralis, duplicem; primo est in actu et

conformitas cum recta ratione, quae [illegible], [illegible] realiter et talis; [illegible] inconformitate cum recta ratione

et in inconformitate cum recta ratione ut talis consistit bonitas moralis formalis. [illegible]

primo, quod actus bonus moraliter, et formaliter [illegible] conformis [illegible] realiter et talis,

[illegible] conformis [illegible], [illegible] [illegible] non deduceretur [illegible] moraliter

et talis est conforme [illegible]. [illegible] ex ipsis auctoribus huius sententiae

[illegible], [illegible] docent [illegible] ipsa [illegible] [illegible] et [illegible] aliquid deve-

niens [illegible] realiter et talis: et possunt esse in conformitate [illegible] non deducens [illegible]

realiter et talis est conforme [illegible]. Minor [illegible], quod possunt attingi, et in [illegible]

[illegible] possunt esse in conformitate [illegible]

4a sent. asserens bonitatem formalem mo-

ralem in aliquo realiter superaddito actui conformi cum recta ratione consistere, quod vel

actus [illegible] modum, aut relatio realis ipsi superveniens est bonus mo-

raliter et formaliter: [illegible] in [illegible] bonitas formalis moralis [illegible] [illegible]

modus superadditus, aut relatio realis superveniens [illegible] [illegible] [illegible]

tali modo, aut relatione superaddita actus conformis [illegible], et dignus

laude, et [illegible] realis cum Deo; [illegible] actus [illegible] modus, aut

relatio realis superveniens est bonus moraliter, et formaliter. Reliquae

sententiae [illegible], [illegible] coincidunt, [illegible] facile ex his [illegible] impugnationi-

bus [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] an ut actus sit bonus formaliter et mo-

raliter debeat [illegible] bonitatem, et honestatem, et dispendio illius in Deum cap.

[illegible] aliquibus [illegible] [illegible] [illegible].

An ut actus sit bonus fraliter, et moraliter debe-

at fieri ob bonitatem, et honestatem, et dispendio illius in

Deum.

Caput. 4 152

Aliquorum sutorum oppositio cum propositi explicatur sententia.

Suppono 1° debere cognosci bonitatem obiecti, ut actus sit formaliter, et moraliter bonus. Unde si non cognoscatur obiectum esse honestum, et bonum sit, non erit actus propositionis amari formaliter, et moraliter bonus. Suppono 2° non requiri cognitionem ipsius actus bonitatem moralem, et honestatem formalem; et sufficere quod obiecti honestas cognoscatur. Unde potest haberi actus bonus formaliter, et moraliter, quamvis non elicitus propter honestatem, et bonitatem ipsius actus.

Supponit 3° inveniri obiecta propter bonitatem, et utilitatem, et tunc posse amari, vel ob bonitatem, vel ob honestatem. Propterea utile obiectum honestum posse dupliciter esse utile, nempe vel materialiter, vel formaliter; materialiter utile obiectum honestum, quod non est utile propter honestatem ad finem obtinendum. Est formaliter utile, quod propter honestatem, quae reducitur ad finem obtinendum, et ut tale amatur.

His suppositis 1ª difficultas est, an ut actus sit bonus formaliter, et moraliter, debeat tendere in obiectum honestum ut honestum, ita ut ratio motiva sit honestas ipsius obiecti? Hac difficultas est vel veriusque requiratur ut actus sit bonus moraliter, quod ex specie, et formaliter reficeat, in Deo, etc. plurimi.

Cl. 1ª difficultas duplex est sententia. 1ª affirmat hanc tradunt Pontius disp. 2 cursus theologici, Felix, et alii, Vasq. Suarez et alii. 2ª Granados opusc. 2. part. 1ª disp. 6. sect. 5. quibus adhaerent, P. Toledo, et P. Arriaga. 2ª negat actum debere aspicere honestatem propter ipsius, ut sit formaliter bonus, et honestus, et sufficere ut actus, sit bonus formaliter, quod tendat in obiectum honestum, de ratione finis; aut aliis motivis, dummodo non sit vitiosum, Vasq. Salas tract. 1. disp. 2ª sect. 5. Montesinos, Gaspar Hurtado, et alii Lorca, quos afferunt, et indicat ratione philosophiae moralis, et theologiae sint. §. 2ª ~~...~~ Cl. 2ª difficultas duplex est etiam sententia. 1ª antiquorum Scholasticorum requirentium actum ex specie

et formaliter referenz operationes suas in Deum, ejusque gloriam, ut eradicaret omnia mora-
liter idest directe moralem conflictationem; ut videtur ptr apud P. Oviedo
tractatu 4° Dispu 3a Punct 3°.

2°, et Doctrina ab bonitate formali moralis actus nullam operem forma-
lis relationis in Deum ut naturalis docet. ita P. Suarez, et P. Vasq.
et alij apud Oviedo non citatos.

Sit 1a Conclusio contra 1am difficultatem:

ut actus sit bonus moraliter bonitate formali debet tendere in ob-
jectum honestum ut honestum, ita ut recto motiva tendentiae sit honestas
obiecti. Unde ratio haec ratio in amore non refundit formalem bonitatem,

1° Ethicorum cap. 4. et honestatem in actus. P. 1° ex (Aristo) docente non sufficere, ut actus
justitiae sit bonus, quod sit circa rem justam, sed ulterius requiri, quod
fiat sciente, 2° ex electione, 3° propter se ipsum, hoc est propter honestatem.
Idem docet 6° Ethic. cap. 12. unde infert, quod si quis faci-
at opus justitiae propter motivum distinctum ab illius honestate fa-
ciet justum, sed non juste.

P. 2° ratione: quia objectum ut delectabile, et utile non
reddit actum formaliter bonum bonitate morali: ergo non objectum ut honest-
um reddit actum moraliter bonum. Consequentia est legitima: quia propterea
bonum utile, et delectabile solum dat bonum honestum. Unde legitime
infertur, quod ut actus sit bonus formaliter bonitate morali debeat
tendere in objectum honestum ut honestum. Antecedens probatur: quia actus non est dignus
laude et praemio. ex eo quod tendat in bonum delectabile,
et utile: ergo etc.

Dices: quia actus, quo quis amat abstinentiam propter
eleemosynam elargiendam pauperibus non ponenat habitum abstinentiae, et
misericordiae, et habet honestatem utriusque virtutis, et non abstinentiae solum
non est dubium quia actus boni generat habitum inclinantem ad actus similes,
cujus motivum formale respicit; ergo etc. Concedo antecedens quia habitus solum inclinat
ad actus, a quibus producitur, ergo etc.

Sit 2a Conclusio contra difficultatem

2am: ut actus sit bonus moraliter bonitate formali, non requiritur, quod
expresse, et formaliter referatur in Deum, ejusque gloriam. Probatur. quia ut actus, sit

hic D. Thom. 1. 2. q. 19 art. 10 ad 1. quicumque vult aliquid ratione cuiuscumque boni honesti habet voluntatem conformem divinae voluntati volendi, et ideo bene operatur. Unde argumentor ratione: tunc actus est formaliter bonus bonitate morali, sufficit, quod tendat in obiectum honestum ut honestum: et non ulterius requiritur, quod expresse, et formaliter referatur in Deum, eiusque gloriam; sed ut actus sit bonus moraliter bonitate formali non requiritur, quod expresse, et formaliter referatur in Deum, eiusque gloriam. Maior constat auctoritate D. Thomae. Minor probatur, quia ut actus tendat in obiectum honestum ut honestum, sufficit, quod tendat in obiectum temperantiae, v.g. propter temperantiae honestatem: et ut tendat propter temperantiae honestatem, non requiritur, quod expresse, et formaliter referatur in Deum, eiusque gloriam: ergo etc.

Confirmatur 1º.

quia si ad bonitatem moralem formalem actus requireretur expressa et formalis relatio in Deum, omnia gentilium et aliorum ethnicorum, qui hanc praxim ignorant, essent bona moraliter bonitate formali: at hoc est falsum: ergo ad bonitatem moralem formalem actus non requiritur expressa et formalis relatio in Deum. Maior constat. Minor probatur, quia nimis durum est asserere non dari operationes bonas moraliter, nisi quando adest eorum relatio in Deum, eiusque gloriam: inde enim fieret raro actus bonos, et honestos haberi ab hominibus, cum constat rarò illos de hac expressa relatione curare; ergo etc.

Confirmatur 2º. quia actus virtutum moralium sunt boni, et honesti: et non habent hanc expressam relationem in Deum, eiusque gloriam; ergo ut actus sit bonus moraliter bonitate formali non requiritur, quod expresse et formaliter referatur in Deum. Maior est certa. Minor probatur, quia virtutes morales eliciunt suas operationes propter suas peculiares rationes honestatis, non attingendo Deum, nisi tanquam finem ultimum. V.g. actus iustitiae elicit suas operationes propter iustum animum servandum, actus temperantiae elicit suas operationes ad mo-

decantandum cum ecclesia, victis misericordiis ad exultandum pri-
mi motivum ex [illegible] his non inducitur expressa, et finaliter relato
in Deum, sed solum virtualiter; quod hoc sufficit, et illam requirit.

(Virtualiter

autem virtualiter, seu mentalis relatio in Deum, eius gloriae habetur
in hoc, quod actus attingat aliquod obiectum honestum virtutis: nam
ipsum opus honestum, et non actus, etiam expresse in Deum non referatur,
intrinseca, et naturali ratione tendit in Deum, qui eius ultimus, et
honestissimus voluntati conveniens est, ut aiebat S. Thomas supra, et
docet D. Aug. tomo 8 in Psalmum 34 his verbis: suggero re-
medium, unde tota die laudes Deum: quidquid egeris, bene age,
et laudasti Deum.

Ad hoc solum intendit Apostolus 1 Corinthiorum capi-
te 10 dicens: sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliquid faci-
tis, omnia in gloriam Dei facite. Vigiliae ex parte S. Ambrosii apud
[illegible] Justinianum: in gloriam Dei edere, et bibere, et aliquid facere,
hoc est, ut sub invocatione creatoris ac modestia [illegible] videatur
in gloriam eius Dei aliquid fieri in actibus, et conversatione [illegible]
[illegible] laudat.

Ex his colligitur: quod nullum extat praeceptum naturale, aut posi-
tivum de eiusmodi relatione expressa, et finali in Deum, eius glori-
ae, sed sufficit actus esse bonum moraliter bonitate finali, licet expresse,
et finaliter non referatur in Deum. Confirmatur, quia si aliquod existeret prae-
ceptum, maxime, quod divinitus in verbis addantur Dei [illegible] in illis ver-
bis non divinis praeceptum; sed nullum existit praeceptum naturale, aut positivum de
eiusmodi relatione in Deum. Confirmatur 2o: quia illa verba utcumque inter-
pretantur, consilium, et non praeceptum. 1o, quia possunt exponi
in sensu negativo, quatenus illis suadeat Apostolus nihil fieri
contra gloriam Dei, ut alii indicant. 2o quia illis verbis solum intendit
Apostolus ea opera fieri honesta, quatenus habent virtualem ex-

ordinatus in Deum. Ita ut honestum, ut cedat in gloriam Dei [illegible] [illegible] requirit. Caput. [illegible] argumenta [illegible] donant [illegible].

Caput. [illegible]

Argumenta [illegible] donant, solutione.

[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ipso, quod actus sit [illegible] rationi, et sub [illegible] huius [illegible] aliud, [illegible] [illegible], dummodo ex alia [illegible], aut pravo fine [illegible] bonum moraliter bonitate [illegible] ut actus sit bonus moraliter [illegible] requirit quod fiat.

[illegible] [illegible] esse in [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] majoris et minoris, [illegible] ad honestam moralem [illegible] requirit, quod [illegible] actus [illegible] honestum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honestatis [illegible] [illegible] honestatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] honestatis [illegible] [illegible] [illegible] actus. [illegible] honestatis [illegible] ad [illegible] actus [illegible] honestum ut talis [illegible] ad finem [illegible]. [illegible] [illegible] honestum [illegible] utilis ad finem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honestatis, [illegible] [illegible] honestatem [illegible] amat [illegible] [illegible]. Unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honestate, [illegible] actus honestus [illegible] honestati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus.

Quando [illegible] honestas, [illegible] requirit [illegible] [illegible] utilis ad finem [illegible] [illegible] honestatis [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] actus, [illegible] [illegible] honestatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

nem specialiter amat tale motivum. V. g. videt quis parentem pauperem, si dat eleemosynam ex affectu tantum sublevandi illius inopiam, actus erit in se virtutis eleemosynae; non vero in se virtutis pietatis. Secundo, quod non dat eleemosynam ex affectu, et motivo pietatis, sed mere dicat alteri pauperi in simili necessitate constituto elargiretur. Et cognitio parentis et honestatis pietatis se habet pariter ut illius actus. Quod ad elargiendam eleemosynam, et inopiam pauperis sublevandam, sed accidens esse, quod pauper sit pater, vel alius. Cum enim non fieret actus eleemosynae, si illa cognitio non adesset.

Arguitur 2º, si ad bonitatem moralem actus requireretur, quod tenderet in objectum honestum ob motivum honestatis, requirerentur virtutes morales, v. g. humilitatis, obedientiae, abstinentiae &c. ad amittendam, specialiter bonitatem, et honestatem, dum imperantur a charitate: sed hoc est falsum; quia bonitatem moralem actus non requiritur, quod tendat in objectum honestum propter suam honestatem. Minor probatur, quia inde sequeretur, quod si eximius aliquis Sanctus se totum in actibus amoris erga Deum exerceret, ut omnia opera sua ex motivo charitatis, et quia Deo grata sunt, faceret, et ex hoc motivo jejunaret, obediret &c. ille nec jejunaret, nec obedientiam exerceret, nec aliam virtutem praeter charitatem: sed hoc est falsum; ergo &c. Sequela probatur, quia in omnibus suis actibus tenderet in objectum ob solum motivum, et honestatem charitatis; ac proinde non tenderet in objectum ob motivum abstinentiae, obedientiae &c.; ergo &c.

Respondeo negando sequelam majoris; quia optime possunt imperari a charitate actus virtutum moralium, et nihilominus [illegible] motivo formali aliud est imperari a charitate ut fiant, aliud imperari, ut fiant ex motivo charitatis. Quod, ut melius intelligas, notandum duobus modis posse charitatem imperare alias virtutes, vel sit imperando actus earum, vel etiam intentionem. Quando charitas imperat solum actus earum, ita

iste non habet usus virtutis moralis, sed solius charitatis. Nam charitas imperat actus externos abstinentiae, opus abstinentiae non pertinet ad virtutem abstinentiae, sed ad solam virtutem charitatis. Ratio est, quia non procedit ab habitu abstinentiae, sed a solo habitu charitatis, a quo consequenter habet, ut sit in specie charitatis.

Quando vero charitas imperat actus etiam internos aliarum virtutum moralium, istarum voluntas applicat ex motivo charitatis aliorum habitus ad agendum, v.g. habitum obedientiae ad eliciendum actus internos obedientiae, habitum abstinentiae ad eliciendum actus internos abstinentiae. Hinc, inquam, non ex solo motivo charitatis operatur voluntas, sed etiam operatur ex motivo aliarum virtutum moralium, istae quae eliciunt suos actus ex suo motivo, animumque exornant suis actibus, licet dirigantur ab eo a virtute charitatis. Ex hac doctrina fit, quod eximius ille sanctus, qui tota sua vita in actibus amoris Dei se exercuisset, habeat virtutem abstinentiae, obedientiae, humilitatis, et reliquas virtutes morales, in eisque maxime excelleret, in quibus omnibus ex imperio charitatis se exercuisset.

Probatur 3o: ex Divo Thoma q. 124 art. 2 ad 2um, Martyrium est actus elicitus a virtute fortitudinis, et substantialiter ad eam pertinens, et est imperatus a charitate; sed ex mente Divi Thomae martyrium elicitum ex charitate habet honestatem charitatis, et honestatem fortitudinis. Modo sic: et tunc martyrium non amat propter honestatem fortitudinis; quia actus bonus accipiat bonitatem ex obiecto honesto, non sequitur, quod amat eiusmodi honestatem, et bonitatem propter se.

Resp. D. N. neg.

hoc dici ab Angelico Doctore, non quod martyrium in hoc casu a fortitudine eliciatur, sed quia est materia ad hanc virtutem pertinens, et ex obiecto illius honestatem induebat. Ob quam rationem idem Angelicus

D. dicit q. 13 art. 1. martyrium a charitate imperatur et melius opus fortitudinis formaliter, et opus charitatis.

Melius... aliud super hac re Sanctus D. loquitur de actu interno martyrii elicito a virtute fortitudinis, ipsa honestate huius virtutis, et imperato ab actu charitatis, a quo extrinsecus charitatis honestatem habet. In quo etiam sensu secunda 2ae q. 32 art. 1 ad 2 docet, nihil impediri eundem actum esse elicitum ab una virtute, et ab alia tanquam ordinante, et imperante.

Atque

4o in communi modo loquendi theologorum charitas dicitur forma virtutum; quia actus virtutum moralium imperati a charitate retinent propriam speciem, sicut actus fidei speciem virtutis fidei, actus spei speciem virtutis spei; quia sufficit, quod honestas materialis obiecti attingatur, et actus sit bonum intra speciem bonitatis, et honestatis, ad quam pertinet obiectum; quia non est necesse, quod ipsam honestatem formaliter proprie amet.

Recte ad mentem theologorum loquitur ex traditione sa[?] in sensu a nobis explicato. Sit charitas imperare actus aliarum virtutum, ob peculiarem unionem motivi, et vi cuius actus aliarum virtutum intrinsece recipiunt suam honestatem, et extrinsece honestatem charitatis. Unde nunquam verificatur sufficere attingentiam obiecti materialis aliarum virtutum, ut actus sint intra speciem talis virtutis.

Caput 8. Illationes ex dictis.

Caput 8.
Illationes ex dictis.

Ex doctrina tradita duobus capitibus antiquis infertur 1o, posse proprie inveniri obiecta plures honestates, et adhuc a voluntate non amari proprie omnes, sed per unam tantum honestatem. In quo casu actus erit honestus, et bonus ea honestate, et bonitate, propter quam amat obiectum, et non erit honestus, et bonus alia ho-

nestatibus, et bonitatibus, quae in eod. obto reperiuntur. Vo-
notabis, honestatem dupliciter posse amari a voluntate propter
se, nempe, imprimis, formaliter, et directe, quod tunc fit, quando
eam amat. Voluntas propter se, quin ad aliud attendat, virtualiter
indirecte, et interpretative, quod tunc fit, quando ipsam honestatem amat
voluntas propter se, et ut utilem ad aliquem finem obtinendum. Quorum primo
his modis amet, honestas refundit suam speciem in actum; si vero nul-
lo modo amet, nulla bonitas, et honestas refundit in actum,
licet sit cognita, et proponatur in obto.

Ratio est, quia cognitio honestatis repertae in obto, et non amatae propter se, neque formaliter, neque virtualiter, se habet pure accidentaliter ad motivum formale totalis actus: sed honestas, cuius cognitio se habet pure accidentaliter ad motivum formale actus, non refundit in actum; ergo actus tendens in obtum habentem plures honestates non est bonus omni honestate reperta in obto, sed sola illa propter quam obtum amat. Haec est legitima.

Maior probatur, quia si quis diligeret abstinentiam solum ut utilem ad elargiendam eleemosynam, ita amaret abstinentiam, ut eam amaret, etiamsi non proponeretur ut honesta; ergo cognitio honestatis in abstinentia electa ut utilis ad erogandam eleemosynam omnino pure accidentaliter se habet. Minor probatur, quia utilitas abstinentiae ad elargiendam eleemosynam eadem permaneret, licet non foret, seu proponeretur ut honesta. Exemplum est utilis, quia non consumuntur divitiae, ergo etc.

Minor eiusdem syllogismi probatur, quia solum refunditur in actum honestas, cuius cognitio se habet per se ad motivum formale actus; ergo honestas, cuius cognitio se habet pure accidentaliter ad motivum formale actus, non refundit in actum. Antecedens probatur, quia omnis honestas, quae refundit se in actum per se illi dicitur: et omnis cognitio honestatis, quae per se convenit actui, se habet per se ad motivum formale totius actus; ergo etc. Minor probatur

hic q[uod] est omnino contrario honestati, quae p[ro]p[ter] debent actum ac-
quirit qu[ae]a ab actu; q[uia] obi.

Confir[matur], q[uia] potest homo esse affectus ad
unam honestatem, aliam negligere; q[uia] potest amare unam, et non
amare aliam simul repraesentatam in eodem obiecto; q[uia] potest actus
esse bonus una honestate, et non aliam, licet omnes repraesentent in obiecto.

In-

feres 1°: electionem obiecti materialis habentis honestatem, quae fit propter
utilitatem debitis obi. ad finem honestum obtinendum, et non propter
honestatem ipsius obi. materialis honesti habere solum bonitatem
honestatis finis. Unde electio abstinentiae ad elargien-
dam eleemosinam solum habet honestatem virtutis eleemosinae.

Probatur, quia id, quod tribuit actui honestatem, debet amari propter
seipsum, sive propter suam honestatem: et obiectum materiale honestum,
quod amatur, fuit ut medium, non amatur propter se ipsum, sive pro-
pter suam honestatem, et propter honestatem finis; q[uia] obiectum materia-
le honestum non tribuit honestatem actui; q[uia] ipse solum habet ho-
nestatem finis. Q[uia] electio abstinentiae fuit ut medium ad elar-
giendam eleemosinam solum habet honestatem virtutis eleemosi-
nae, et non habet honestatem virtutis abstinentiae.

Infers 2°: actum ten-
dentem in obiectum materiale honestum, et non amantem ipsum propter suam
honestatem, et propter utilitatem, quam habet ad finem indifferentem aut
indifferentem: v. g. malum, ac vitiosum, quod tendit in obiectum et ad finem
pravum. Probatur prima pars, q[uia] talis actus non tendit in obiectum ho-
nestum propter se, et propter utilitatem ad finem indifferentem; q[uia] nullam ac-
quirit honestatem ab honestate obi.; q[uia] solum acquirit indifferentiam a fine
indifferenti. Confirmatur q[uia] honestas repraesentata in tali obiecto per accidens
se habet ad obiectum sub ratione materiali, propter quod habet actus; q[uia]
actus non acquirit honestatem a tali obi.

Ratio 2a fit; quia tollitur actus respicit obiectum fa-
le pravum: et actus tendit malitiam ab obiecto fali pravo; ergo
actus tendens in obiectum honestum obiectum pravum est malus, et vitiosus.
Sicut fit electionem medii esse bonum et honesti ad transeundum pra-
vam tentationem. Quod verum est etiam in ratione sua nego; quia licet illa
honestas non amatur propter se possit tribuere actui bonitatem, ex
aliquo non potest tribuere, quando ordinatur in finem pravum. Quia
ordinatione in finem inhonestum impeditur obiectum communicare actui
honestatem, quam esse potest praestare.

Inferes 4o electionem posse
acquirere bonitatem non solum ex fine, et etiam ex mediis actum
nec raro, nec semper acquirere. Ratio prioris partis est, quia actus
electionis potest amare bonitatem, et honestatem mediorum propter se,
et propter honestatem finis; ergo potest habere honestatem ex mediis. Antecedens
probatur quia honestas medii est honestas, et potest esse utilis ad obtinendum
finem honestum; ergo actus electionis potest amare media propter
propriam honestatem. Confirmatur haec; quia actus tendens in honestatem utilem
propter honestatem utilem, tendit in obiectum propter honestatem propriam.
Antecedens probatur cum P. Vasquez et P. Suarez, quia honestas cuiuscumque ma-
teriae utilis est ad gloriam Dei: flagellatio itaque electionem ut
honestatem, placet Deo, et est utilis ad promerendum auxiliosque ad
advincendas tentationes, ac proinde est apta ut ametur propter habere
utilitatem; ergo honestas medii ut honestas est, potest esse utilis
ad obtinendum finem honestum.

Ratio posterioris partis est, quia bonitas,
et honestas medii non semper est utilis ad finem, et consequenter
materialiter se habet in actu electionis, et ad malum trahi-
tur; et eo ipso, licet amentur media, quae eo proveniunt honesta,
non amantur ut honesta, sive non amatur eorum honestas propter se;
ergo electio mediorum non semper habet honestatem ex ipsis mediis,

licognoscant, vel honestas, quae in eo casu studio erat ho-
nesta honestate finis, non tamen honestate medii.

Inferes 5°:

specie actus studiosus hinc constare, et honestas ... ad quam
pertinent media. Unde actus amoris abstinentiae propter ...
tatem, quam habet ad elargiendam eleemosynam, et propter honestatem
quam abstinentiae pertinet ad eandem eleemosynam, eandem
unitatem abstinentiae ... eius honestatem accipiant.

Dices: finis

actus est dependens a fine, ergo non est dependens. Probatur conseq.,
actus tendens in honestatem mediorum propter eam dependet
a fine, ut accipiat honestatem mediorum: deinde dependet, ut
accipiat honestatem finis. Resp. nego sequelam. Ad pro-
bationem dicendum, esse propositionem quae verificatur quod actus non sit de-
pendens a fine, requiritur, quod nullam habeat dependentiam a fi-
ne; eam autem habet, licet ut specie tendens in honestatem medi-
orum propter se, non cognoscat illam habere.

Inferes 6°: duo requi-

ri, ut honestas obiecti cuiuslibet virtutis induat actum specificativae
eius virtutis, nempe, quod cognoscat, et quod ametur propter se.
Hunc autem intelligitur honestas obiecti non amari propter se, licet cog-
noscatur quando ratio talis honestatis se habet in actu
tendentem in tale obiectum: et hinc habetur, quod actus qui
ut in obiecto adhuc amatur obiectum. Unde quoties cognitio honestatis est
per actum ad obiectum finale medium actus, licet honestas non ametur propter se.
Ratio est, quia quoties cognitio honestatis obiecti se habet per actum ad
obiectum finale medium actus, ... licet non cognoscitur honestas:
et quoties ... actus, etiam non cognoscitur honestas, haec non amatur
propter se, et quoties cognitio honestatis obiecti se habet per actum ad obiectum
finale medium actus, honestas non amatur ab actu propter se.

C 2da min: quoties complexio honestatis est propter ad obiectum frale motivum actus, toties amatur propter se. Ratio est, quia complexio honestatis est propter ad obiectum frale motivum, talis honestas est obiectum frale motivum actus: et omnis honestas, quae est frale motivum actus, amatur propter se; ergo quoties complexio honestatis est propter ad obiectum frale motivum actus, toties amatur propter se.

Dices: implicat, quod idem actus sit in multiplici Specie: et si electio habeat honestatem ex mediis, et ex fine, esset in multiplici specie; siquidem habeat Species vinculis, ad quas pertinent honestas medii, et Species virtutis, ad quas spectat honestas finis; ergo electio non potest habere honestatem ex mediis. Recenset distinguendo maiorem: implicat, quod idem actus sit in multiplici specie physica, Concedo maiorem: in multiplici specie morali, et theologica, nego maiorem. Quia nulla relucet repugnantia in eo, quod idem indivisibiliter realiter actus habeat multiplicem Speciem moralem, et theologicam, v.g. bonitatis abstinentiae, et bonitatis charitatis. Ratio est, quia individuatio moralis, et theologica identitas realis est solum materialis, ac proinde non obstat multiplicitati Speciei moralis et theologicae.

Actus ostendens in obiectum propter honestatem temperantiae, et propter honestatem charitatis physice loquendo esset in unica specie complectente utramque duas actus temperantiae, et charitatis, quae per nominalitatem actibus separari. quemadmodum actus, quo simul credit ex fide, et opinione, physice esset in 3a alia specie distincta a speciebus singulis fidei, et opinionis, quae reperiuntur in actibus realiter distinctis, et eas solum complecteretur: moraliter vero, et theologice talis actus esset in tot speciebus honestatis, quot sunt honestates, quae et propter quas tendunt in obiectum.

Dices: implicat, quod idem actus sit simul bonus, et malus moraliter; et ex ratione ista sequitur eundem actum posse esse simul bonum

c- malu moralitas; q[uo]d p[otes]t illis ob duplex motivu[m] inadeq-
uatu[m]; quorum alteru[m] sit honestu[m], et alteru[m] inhonestu[m]; q[uo]d ob-
licet dicta maior, negatur minor; q[ui]a id[em] actus potest elici
ob duplex motivu[m] inadequatu[m], alteru[m] honestu[m], et alteru[m] inhonestu[m],
motivu[m] honestu[m] impediret refundere in actu[m] suam honestatem a
motivo inhonesto, quod totu[m] actu[m] vitiaret. Ratio e[st], q[uo]d redderet
tunc utrumq[ue] actu[m] inadequatu[m]. Nam cum actus ad obiectum in-
honestum identificaret, realiter cum eo adobiecto honesto: et cum iden-
tificatur cum eo ad obiectum inhonestum e[st] inhonestum; [illegible] utrumq[ue] actus
inadequatus redderet inhonestum. Minor [illegible] quoniam realiter
cum obiecto inhonesto redderet inhonestum; [illegible] identifica-
tur cum eo adobiecto inhonesto. Ex his constat in primam sententiam
docentia invenire honestum vitiari [illegible] actione inhonesta, q[uae] [illegible]
e[st] directa cum illa.

Dices 3o, requiritur n[ost]ra doct[rin]a posse eundem actum esse
naturalem, et supernaturalem; q[ui]a idem actus potest respicere motivum naturale inadequa-
tum, et aliud motivum supernaturale inadequatum: tunc idem actus requiret esse naturalis,
et supernaturalis: q[ui]a idem actus requiret habere duplex motivum, a quo habe-
beat duplicem bonitatem. Licet negatur maiorem. 1o; q[uo]d potest esse speci-
alis repugnantia in motivis naturali, et supernaturali simul [illegible]
[illegible] actu, quae n[on] reperitur in [illegible] duobus motivis diver-
sis naturalibus, aut supernaturalibus. 2o, q[ui]a supernaturalitas sumitur ex ali-
quo principio, et n[on] ex obiecto: et ideo licet obiectum sit nale, n[on] ideo actus e[st]
naturalis.

Dices; q[ui]a si supernaturalitas desumeretur ex obiecto, sufficeret motivum super-
naturale, ut actus esset absolute supernaturalis, et n[on] naturalis. Et in ea docente
supernaturalitatem desumi a principio, sufficit quod unum ex principiis [illegible]
[illegible] actus sit supernaturale, ut actus sit absolute supernaturalis. [illegible]
[illegible] a p[otes]te naturali [illegible] supernaturali et [illegible] nali [illegible]
e[st] supernaturalis. Id[em] [illegible], et [illegible] a lumine gloriae et

et in Beatis est tota abitus supernaturalis, ut in inferno, a quo est fere theologos, qui eum asserunt esse principium totalis unio tamen, quam ex parte sibi habere a virtute specificationem in ad eius naturalem et alteram supernaturalem; et sic inadaequatum supernaturale sufficere ad actus in absolute supernaturales, et naturales.

Dices 2°. requiri ea ratione multiplicandos esse innumeros habitus supernaturales per multiplicare actus in varia, et diversa motiva tendentes et variis combinationes, quae excogitari possunt; nam praeter habitus supernaturales inter se distinctos, qui dant ad actus charitatis, et ad actus temperantiae inter se realiter distinctos, esset admittendus alius habitus supernaturalis ad actus, qui est simul temperantiae, et charitatis, et sic de aliis combinationibus; quod absurdum.

Respondeo negando consequentiam. Ad actus enim adductos, nempe actus, qui simul est temperantiae, et charitatis, posse procedere a diversis habitibus charitatis, et temperantiae: ut cognitio leonis, et equi procedit simul a speciebus leonis et equi, a qua potest produci duplex cognitio realiter distincta unitate ad leonem, et altera inadaequata; idem dicendum est in quacumque combinatione, quae formaliter sit actus procedens a diversis virtutibus, et habitibus respicientibus motiva formalia opposita super hic.

Dices 3°. potest actus habentes diversa motiva formalia, pertinentia ad diversos habitus, et virtutes produci ab auxilio extrinseco. Nomen [illegible] ponendi sunt habitus pro actibus, qui frequenter contingunt, et raro aliquando accidunt. Hinc [illegible], [illegible] in [illegible] defectu admittenda tales actus ob defectum habituum, quod talis defectus potest suppleri auxilio extrinseco; ut in peccatore supplet auxilium extrinsecum defectum virtutum infusarum in eliciendis suis actibus.

Replicabis, an ideo ponatur nobis habitus? R. quod habitus ad actus, qui simul sunt abstinentiae et charitatis,

donatur, electus, adaequ., qui simul sit misericordis, et abs-
tinentis, et sic de aliis (?) variis obiectis virtutum. Si electio sapi-
entiae q. tales actus nulla afferunt repugnantiam q. possent.
Propono 2°.
an idem, et indivisibilis actus possit esse simul electio, et intentio. res
abstractive sic dicta d. disp., cap. 3°. Conc. 1°. q. in hoc nulla in-
volvitur contradictio. Pr. 1°, q. possit esse actus indivisibilis respiciens idem obiectum
materiale propter diversa obiecta formalia, l. tendens in illud obiectum, tum prop-
ter honestatem ipsius obiecti, tum propter utilitatem, quam habet ad aliud
obiectum; q. possit esse actus, qui simul sit intentio, et electio, et simul ha-
beat plures honestates ad diversos virtutes pertinentes. arg. q. q. ita
amari obiectum idem a voluntate per duos distinctos actus non repugnat,
q. neque repugnat amari per eundem, et indivisibilem actum. Huic doctrinae fa-
vent P. Oviedo tract. 4 ... contro. 3. puncto 4° et P. Arriaga.
Sed
dices: intentio est ~~electio~~ independens ab alia intentione, et electio
dependens ab intentione: sed repugnat eundem indivisibilem actum esse de-
pendentem, et independentem ab alia intentione; ergo idem actus nequit
esse electio, et intentio. Resp. distinguendo maiorem: intentio, quae est pu-
ra intentio est independens ab alia intentione, Concedo maio-
rem: intentio, quae simul est electio, subdistinguo maiorem: ex vi
formalitatis electionis, nego maiorem: ex vi formalitatis intentionis, item
subdistinguo: est independens positive, concedo maiorem: quod aliud
non est, nisi, quod ex vi illius formalitatis non sit dependens: est in-
dependens positive, aut negative, hoc est, habet formalitatem, cui repug-
nat realiter identitas cum alia formalitate habente dependentiam, ne-
go maiorem.
Intentio enim ut sic intentionis solum habet tendere
in obiectum propter se, et electio ex vi ut sic electionis tendere in
obiectum propter finem. Unde ex ratione intentionis, et electionis non ha-

haberet actus ab illa dependentiam, aut independentiam, hoc est, neque
praedependet, neque praecedentia independentiam. Respondeo praecedentiam
Capitis intentionis, et electionis. Inceptum aliud in unum sine ulla
repugnantia. Atque si electio dependeat ab alia intentione habe-
bit actus intentionis hanc dependentiam ex de ea in electionis, quia
electio medii identificatur cum intentione finis, ad quem est medium,
nulla dabitur dependentia inter intentionem, et electionem. Caput 6. an,
et quantum actus fraliter, et moraliter bonus accipiat bonitatem
ex obiecto. Caput. 1. in quo duae decidentur difficultates.

quaestio. 6.

an, et quantum actus fraliter et moraliter bonus
accipiat bonitatem ex obiecto?

Caput. 1.

in quo duae deciduntur difficultates

Communis sententia docet bonitatem uniusquis-
que actus desumi ab obiecto. huic sententiae consentio. quod tamen inde
videtur inferri, quod actus bonus tendat in obiectum bonum, quod sit via
supra instruamus, duas in quo duae propono.

Sit 1. conclusio:

omnes actus prosecutionis et amoris boni moralis, natura tendit in
obiectum bonum. Probatur 1. conclusio ex Divo Thoma 1.2.q.19.art.1.ad
3. ubi ait: bonum per rationem praesentatum voluntati ut obiectum, in
quantum cadit sub ordine rationis, pertinet ad genus moris, et causat
bonitatem moralem in actu voluntatis; ergo ex mente S. Thomae sal-
tem omnes actus prosecutionis, et amoris boni natura tendit in
obiectum bonum.

Probatur 2. ratione: omnes actus prosecutionis, et amoris pro obiecto
et directio affectionis obiecti et directio affectionis obiecti, requirere
bona, nisi obiectum sit bonum; ergo omnes actus prosecutionis, et amoris
ex obiecto natura tendit in obiectum bonum. Minor, in qua potest dubi-

actus; q.ⁱ q.ᵈ diunctio affectiva ex obto malo, b. ex obto in-
…… nequit … bona; q.ᵈ diunctio affectiva ex obto nequit
… bona nisi … bonum.

Sit 2ª Conclusio: n. omnis actus bonus moralis
… … in obtum bonum. Conclusio videtur … difficultas ……
… actus odii, fugae, displicentiae, et doloris de peccatis …
… … intendunt … bonum; … n. omnis actus bonus moralis
… … in obtum bonum. … certa, minor … obtum …
actus … quod malum … obtum … malum, actus odii, fugae …
… bonum ……

Dices: actus odii, fugae, … de peccatis … bonum, q.ᵃ
~~obtum~~ … obtum … honestatis, quae … odio, et fuga peccati …
… actus odii, fugae, et doloris de peccatis … sine reflexione …
… boni, nulla requiritur reflexio; alioquin ad bene operandum …
… actus semper requireret reflexionem; … actus odii, fugae …
boni absque cognitione reflexa honestatis, quae … in actu odii, displicentiae et
doloris de peccato.

Sit 3ª Conclusio: omnis actus bonus desumit bonitatem ab
obto. … ab obto, … ab obto bono, q.ᵃ actus amoris, et praeceptivi …
desumit bonitatem ab obto bono; actus … bonus fugae, odii, et displicen-
tiae sumit bonitatem ab obto malo; … … desume-
re bonitatem ab obto. … omnis actus bonus … diunctio affecti-
va ad obtum bonum … separatio affectiva ab obto malo: … diunctio a-
ffectiva ad obtum bonum, quae separatio affectiva ab obto malo desu-
mit bonitatem ab obto, … ab obto ut malo, … ab obto ut bono;
… actus bonus desumit bonitatem ab obto. Caput. 2. liberantur ab argu-
mentis conclusionis traditis. Caput. 2.

liberantur ab argumentis Conclusionis traditis.

… 1º 3ª 13 Conclusio … … …

uchi intus, et non obiectum quod bonitas subveniens voluntati, et
si non conveniat obiecto; quia non omnis actus amoris boni tendit in obiectum bo-
num. Ad 2um Confirmationem, negando consequentiam, unde illarum. Nam loquendo
de bonitate formali in actu et in obiecto, est quod tendit in rem bonam,
sic potest dari actus verus, et est in obiecto est, quod tendit in rem veram; neque
tamen dari actus bonus amoris, nisi in obiectum est bonum. Ratio est, quia conveniens
huic obiecto affectiva, quae intelligi neque bona; nisi bonum intelligatur
id, ad quod est conventio.

Arguitur 3o: Si Deus praecipiat actum voluntati,
simpliciter complacentiae de obiecto indifferenti, actus ille est bonus, siquidem
est meritorius: sed actus ille non habeat obiectum bonum; quia non omnis actus a-
moris boni debet tendere in obiectum bonum. Respondetur cum Recentioribus negando
antecedens. Quia talis actus non est bonus, nec meritorius, nisi amaretur obiectum ex
affectu obediendi Deo.

Instabis: per illum actum obediret homo Deo; quia actus
ille est bonus. Concedo antecedens, et nego consequentiam. Quia per actum indifferentem potest homo Deo
obedire. Immo ut diximus in disputationibus de legibus per actum pravum in
aliqua materia potest adimpleri praeceptum. Sicut actus ieiunii ob vanam
gloriam, qui pravus est, satisfacit potest praecepto ieiunandi. Ratio
doctrinae est, quia ad obediendum praecepto sufficit ponere materiam in-
iunctam per praeceptum. Adhoc autem non est necesse, quod actus fiat ob honesta-
tem obedientiae, quare bene nasce actus est bonus bonitate obedientiae.

Arguitur
4o: actus, quo quis statuit vivere honeste in universum, est bonus, et
honestus speciali bonitate, et honestate: et non habet specialem bo-
nitatem, et honestatem obiecti; quia non omnis actus bonus tendit in obiectum bonum.
Respondetur cum Recentioribus, negando consequentiam. Quia ad summum infertur, specialem bo-
nitatem actus non desumi a bonitate speciali obiecti: minime autem quod
non desumatur ab obiecto bono. Et quidem actus voluntatis amoris, ponere

Specialis bonitatis, etsi tendat in obiectum bonum in Deo suadente: quod diligendo ex obiecto bono in Deo potest invenire in aliquo speciali et delicato actu: et diligendo ex obiecto bono, quod apparet in aliquo speciali et delicato actu est specialis bonitatis; quod potest assumere specialem bonitatem, licet tendat in obiectum bonum in Deo minus quam parvare, quod ex capite rationis communis, sive habens obiectum ratione dicta est delicata, et specialis exceptio; quod diligendo ex obiecto bono est in Deo, quod reperitur in actu delicato est specialis, et delicata bonitas.

Hinc manifeste deducitur actus honeste vivendi in communi posse gaudere speciali bonitate, quamvis obiectum illius sit bonum in communi. Ratio est, quia licet obiectum bonum in communi non dicat specialem bonitatem physice loquendo; ex tamen affectat ingenerare motivum quod in ordine ad tendendum aliquem actum animi equivalens obiecto habenti specialem bonitatem.

Huius occasione disputari solet, ad quam virtutem pertineat talis actus. Doctores aliqui docent pertinere ad iustitiam legalem specialiter sumptam, alii ad habitum omnium virtutum. Alii inter quos [illegible] et [illegible] Toledo docent pertinere ad specialem virtutem aliquo nomine hucusque non nominatam. Huius dicendi ratio est, quia omnis actus liberae productionis habet inclinantes ad similes actus, quos habitus, ad quem pertinet actus, quo voluntas statuit honeste vivere in communi est specialis virtus hucusque aliquo nomine non donata.

Dices contra Vasquez: in tali actu exercendo non adest specialis difficultas vincenda; quare non datur talis habitus. Resp. 1o negando ant. Cuius falsitas ostenditur ex eo, quod rarissime exerceatur talis actus. 2o omisso ant., nego cons. quia habitus dicitur est ad maiorem promptitudinem, et propensionem, qua voluntas dicitur inpositive impelli ad [illegible].

Iorgues 4o

Arg. 4º: si actus ex obiecto bono sumeret bonitatem
ex obiecto infinite bono sumeret infinitam bonitatem: sed actus ex obiecto
infinite bono, non sumit infinitam bonitatem physice, nec moraliter;
ergo actus amoris, et persecutionis non sumit bonitatem ex obiecto bono.
Dicet resp. maiorem; quod ex perfectione obiecti, et ex aliis perfectioni-
bus bonitatem obiecti infinite boni inactu tendentes eo ipso, ordina-
mus in ma. de peccatis.

Arguet Lº: contra 2ª: Bonitatem: actus odii displi-
centiae Dei tendunt in obiectum bonum; sed omnis actus bonus tendit in
obiectum bonum. Ans. pr. quod omne odium est amor alicuius obiecti: sed
amor tendit in obiectum bonum; ergo actus odii Dei tendit in obiectum bonum.
Ans. pr. q. omne odium est odium mali, quod malum alicuius subiecti; sed odium mali
est alterius subiecti mali est amor talis subiecti; probatur.

Resp. distinguo
ans.: actus odii displicentiae Dei tendunt in obiectum cui bonum, omi-
tto ans. in obiectum quod bonum, nego ans. et dico bonum, quod est obie-
ctum cui, est commune omni actui bono, et non specialis actus odii
displicentiae Dei. Ab eo autem non desumitur specialis bonitas actus, sed
ab obiecto quod. Unde cum obiectum quod sit actus odii, displicentiae, do-
loris Dei de peccato sit malum, potest optime stare bonitas actus, quia
obiectum est bonum, et specialis bonitas quae desumatur ab aliquo obiecto bono.

Quaeres
hic quaenam est obiecti communicat bonitatem actibus: an finaliter, et intrinsece,
an quasi efficienter, et extrinsece? Resp. communicare quasi efficienter,
et extrinsece; non autem intrinsece, et formaliter. Haec pars est a resolu-
tionis praecedentis. probatur quod obiectum communicare suam bonitatem actibus intrinse-
ce, et formaliter est per suam exhibitionem reddere actus bonos: sed obiecta actu-
um bonorum per suam exhibitionem non reddunt actus bonos; ergo obiecta non commu-
nicant suam bonitatem actibus formaliter, et intrinsece. [illegible] 10 inacti[illegible]

bonis si efficientibus suis objectis, Resp. in actu amandi Deum est
actus spei beatitudinis, qui non est spectandum in suis objectis. In
actibus efficientibus suis objectis, Resp. in actu efficaci voluntatis elar-
giendi eleemosynam hic actus non est bonus quia ipsa eleemosyna;
et ipse, quod fundat in eleemosynis elargitis; quia objecta quae
exhibitionis non reddant actus bonos.

Prior resolutionis pars probatur,

objectum communicare quasi efficienter, et extrinsece suam bonitatem acti-
bus est causare in actibus aliquam bonitatem distinctam: at objectum causat in
actu bonitatem distinctam ab ipsius bonitate, quod objectum causat,
sive communicat quasi efficienter, et extrinsece suam bonitatem ac-
tibus. Maior est dubia. Minor probatur; quia bonitas, quae inest
actibus est bonitas formalis: atqui est distincta a bonitate objecti; ergo
objectum causat in actu bonitatem distinctam ab ipsius bonitate.

Probatur 2°.

quaeritur actus bonus formaliter, quorum objectum nullam habet bonita-
tem; ergo bonitas actus est quid distinctum a bonitate objecti. Antecedens patet
in actu odii, et displicentiae de peccato, unde clare deducitur objectum in
quasi efficienter, et extrinsece causare, et derivare bonitatem in ac-
tus.

Obiicies. haec causalis est vera: ideo actus est bonus, quia objectum est bonum;
non tamen e contra, ideo objectum est bonum, quia actus est bonus; ergo objectum praecipue fra-
terna et intrinsece causat bonitatem actus. Resp. [illegible] neg. conse-
quentiam; quia ea locutione communi solum significatur objectum bonitatis esse causam quasi
extrinsece efficientem bonitatis actus. Minus argumentum, quod ultra acceptum ...
est. Non enim probatur manet, actus odii peccati est bonus; objectum autem illius nulla
est bonum, cum sit peccatum. Non valet ratio, quia Deus est bonus
finis, est bonus. quia hoc objectum probat actus finis, est bonus, non autem ipsum
peccatum, nisi abuti vocibus velimus. quod actus imperatus accipi-
at bonitatem ab actu imperante, an vero ... bonitatem refundat.

Cap. 4. Supponimus, antiqua, et recentiores ...

quaestio 2da

An actus imperatus accipiat bonitatem ab actu imperante, aut in imperantis bonitatem refundat?

Caput 1.

Supponuntur aliqua et referuntur DD. sententiae.

Supponendum dari in voluntate actus imperantis, et actus imperatos, quod ordine suo supponendum est. [illegible] disp. 54. Duplicem autem posse inveniri hoc imperium voluntatis in suos actus, unum [illegible] efficaciter, quatenus actus imperans vi sua illos inferat actus imperatos; 2° inefficaciter, quatenus actus imperans non inferat vi sua illos imperatos; in ipsis non influat, [illegible] eius coniungitur. Ita est [illegible] imperium voluntatis docent [illegible] Arriaga disp. 65 de actu [illegible] et Hurtado [illegible] disp. 185. [illegible] probat, quod non repugnat actus aliquis non futurus, nisi [illegible] alius actus: tunc actus imperatus est ab illo, qui se habet ut imperans, et cui non coniungitur; nam actus imperans solum est inefficax in ratione imperii.

Suppono 2° secundo [illegible] Arriaga imperium hoc voluntatis in suos actus, sive efficax, sive inefficax sit, esse ante, et non subsequens ad actus imperatos. Ratio est, quod imperium subsequens non potest deservire ad communicandam existentiam actui imperato, cum iam supponat ipsius existentiam: et imperium actus deservit ad communicandam existentiam actui imperato; ergo actus voluntatis imperans est ante, et non subsequens actus imperatos.

Suppono 3° cum communi theologorum [illegible], unam virtutem posse imperare actus alterius virtutis, v.g. quod charitatem, aut obedientiam imperare posse actus alterius virtutis. Ratio est, quod voluntas potest eo motivo unius virtutis elicere actus alterius virtutis; ergo et imperantis potest imperare actus alterius virtutis. hoc autem intelligendum est non solum dumtaxat supponi [illegible] virtutis inferioris,

et est de ... in Superiori, ut bene docent RR. PP. Rigalda disp. 55, et P. Davidis q. 3. puncto 8. Ratio; quia actus imperans non est prius quam se requisitus, nec adest quam actus imperati: at quod non est prius quam se requisitus, nec adest quam actus potest esse inferioris perfectionis, atque actus; ergo actus inferior potest imperare actus voluntatis superioris. Minor est evidens in libris Physicorum: quia prius in adesse effectus non requiritur, quod sit maioris aut aequalis perfectionis cum effectu. et quod non est prius quam se requisitus, nec adest quam actus potest esse inferioris perfectionis, atque actus.

Dices: Imperare est superioris; ergo actus inferior non potest imperare actus voluntatis superioris. Confirmatur 1°. quia excellentia propria voluntatis charitatis est quod possit imperare reliquas alias virtutes; ergo etc. Confirmatur 2°. quia finis nobilior non potest ordinari ad finem minus nobilem; ergo etc. — Respondeo distinguendo antecedens imperare ut quod est superioris, concedo antecedens: imperare ut quo, nego antecedens. sola voluntas, quae habet dominium suorum actuum, imperat ut quod; actus vero solus imperat ut quo: imperans autem ut quo non requiritur quod excellat imperatum. Ad 1am confirmationem nego antecedens. quia ista excellentia charitatis est in excellentia finis dispensare. Ad 2am confirmationem nego antecedens. quia res nobilior bene potest ordinari ad finem minus nobilem, ut patet ex Dei incarnatione ad salutem humani generis ordinatam.

His suppositis duplex est decidenda difficultas. 1a an actus imperatus accipiat aliquam bonitatem ab actu imperante? 2a, an actus imperatus refundat aliquam bonitatem in imperantem. 1a sit: dico actus imperatus efficaciter accipere ... bonitatem ab actu imperante, non minus quam actio externa bonitatem accipit ab actu interno.

Dicendo inefficaciter imperato maior est difficultas,

et in eadem duplex circumstat, [illegible] 1.° negat actus imperatus accipere bonitatem extrinsecam ab actu imperante. Item P. Lominc 1.ª 2.ª disp. 3. dubio 16. 2.ª sic, et communiter asserit actus imperatus accipere extrinsecam bonitatem ab actu imperante. Item cum aliis P. Ripalda disp. 65. cap. 2. Utraque difficultas deciditur.

Caput 2.

Utraque difficultas deciditur.

Sit 1.ª Conclusio: actus internus efficax imperans refundit suam bonitatem formalem in actus imperatos, ac proinde actus imperatus accipit bonitatem formalem ab actu imperante efficaci. Conclusio communis est inter DD.res, et probatur, quia actus internus imperatus se habet ad actus imperantes efficaces, sicut actus externus ad actus internos: sed actus externus accipit bonitatem formalem moralem ab actu interno: ergo actus imperatus internus accipit formalem moralem bonitatem ab actu imperante efficaci. Haec conclusio magis constabit ex dicendis disp. ultima, ubi commovemus, an actus externus habeat eandem bonitatem formalem moralem, quam habet internus.

Sit 2.ª Conclusio: actus imperans inefficaciter refundit suam bonitatem extrinsecam in actus imperatos. Unde actus imperatus redditur extrinsece bonus bonitate actus imperantis. Probatur, quia inter motivum convenit quidquid actus imperans, et actus imperatus; ergo actus imperatus extrinsecam bonitatem accipit ab actu imperante. Ita communiter DD.res cum D. Thoma 1.ª 2.ae q. 18, et cum Scoto in 2.º dist. 3. q. unica, quibus adhaerent Thomistae et Scotistae. S.

Sit 3.ª Conclusio: actus imperatus inefficaciter refundit extrinsece suam bonitatem actui imperanti [illegible]; quia actus imperans, et imperatus ut sunt [illegible] in genere moris [illegible] ali-

aliquid unum: ergo bonum. Ideo hanc reputat Pater Oviedo, qui aliter sentit de imperante, et imperato actu.

Ratio illius Patris est: quia actus imperatus habet libertatem omnino distinctam a libertate actus imperantis: ergo in ea moris non censentur aliquid unum. Unde, quia effectus nihil communicat causae, ut dependentiam quam habet ab illa. Nam ex eo quod talis dependentia aliquid a causa, non videtur tribuit; ergo licet actus imperans refundat suam bonitatem in imperatum, non tamen e contra.

Verum, ad huius rationis descensum antecedentis, negando consequentiam: quia ut censeantur aliquid unum sufficit dependentia moralis unius actus ab alio, quam sine dubio habet actus imperatus ab imperante. Ad probationem negando rationem distinguendo antecedens: nihil communicat causae in genere gratiae, et causae efficientis, concedo antecedens: in genere causae finalis, nego antecedens. Quia in hoc sic accidit genus causae ut posset effectus per consequens in suam causam inaequaliter refundere aliquam denominationem. Ad probationem ergo concesso antecedente, nego consequentiam. Discrimen est, quod actus imperatus est effectus simul et obiectum, aut quasi obiectum actus imperantis, et eo hoc dupliciter potest tribuere aliquid actui imperanti; nempe suam bonitatem.

Sit 4 Conclusio: actus efficientia imperatus refundit suam bonitatem in actum imperantem extrinsece. Probatur quia actus imperans, et imperatus, ut supra dicebamus in genere moris sunt aliquid unum; ergo bonum. Ideo hanc reputat Pater Oviedo, qui aliter censet de imperante, et imperato actu. Ratio

Ratio illius Patris est, quia actus imperatus habet libertatem omnino distinctam a libertate actus imperantis, ergo in ea moris non censentur aliquid unum actus imperans, et imperatus. Unde quia effectus nihil communicat causae ut dependentiam quam habet ab illa. Nam ex eo quod talis dependentia aliquid a causa non videtur tribuit: ergo licet actus imperans refundat suam bonitatem in imperatum, hic tamen suam non refundit bonitatem in imperantem.

Resp. ad 3m, actus ... ;

qui arcensent, quid unus suffice dependens moralis unius ab alio, quia sane habet actus imperatus ab imperante. Ad 3m ... distinguendo ans: nihil communicat causa in genere quid, et causa efficientis, concedo ans: in genere causa finalis, nego ... quia ... aliud ... causa ... effectus ... in ... aliquam denominationem. Alii ... omnino ... , nego ... Dices ... est, quod actus imperatus simul est effectus, et finis, aut quasi ... actus imperantis, et ... potest ... aliquid actui imperanti, nempe suam bonitatem.

Sit 4a. dico: actus efficaciter imperatus refundit suam bonitatem in imperantem. ... , qui censent aliquid unum moraliter, ... actus sic imperatus est effectus imperantis, et habet eandem libertatem, quam actus imperans; ergo actus efficaciter imperatus refundit suam bonitatem in actum imperantem. ... actus internus efficaciter imperatus se habet ... actus imperanti efficaciter ... actus externus imperatus ... interno imperanti: sed actus externus imperatus refundit suam bonitatem in actum internum imperantem; ergo actus efficaciter imperatus refundit suam bonitatem in actum imperantem. Hinc actus poenitentiae efficaciter imperans actum charitatis habet bonitatem poenitentiae, et ... Caput. 3. an actus internus imperatus proprie habeat bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis.

Caput. 3.

An actus internus imperatus proprie habeat bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis.

Non disputo modo an actus imperatus habeat distinctam libertatem a libertate actus imperantis, ut aliqui

docent id a[illegible] disputatum; et dupl. in mani re, quae docet actus efficaciter, et deliberate imperantes habere libertatem actuum imperatorum; et hanc aliam in habere libertatem [illegible] actuum imperantium; inquiritur an actus imperatus habeat bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis?

Sit nostra conclusio, actus imperatus habet bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis. Ita P. Suarez lib. 12 de gratia cap. 11. P. Salas. P. Coninc [illegible], quos refert P. Ripalda de ente supernali disp. 68, qui sententiam inadaequate distinctam bonitatem, et meritum concedit actui imperato. Et quidem concludo de actu inefficaciter imperato non est dubia. quia ista habet distinctam libertatem a libertate actus imperantis; ergo habet distinctam bonitatem.

Probatur de actu vero efficaciter, et deliberate imperato ergo; quia actus internus efficaciter, et deliberate imperatus habet suum objectum materiale, et formale, quod habeat, non erat imperatus: sed sic erat efficaciter, et deliberate imperatus, haberet bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis, ex objecto materiali, et ex objecto formali proveniente; ergo actus internus efficaciter, et deliberate imperatus habet bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis. Maior, quae solo indiget probatione, suadetur, dum quia imperatio non tollit actus, qui antequam imperaretur erat deliberatus, deliberata inhaerentia imperii a potentia ad actum imperatum; ergo hic respicit adhuc idem objectum materiale et formale.

Arguitur 1o. contra conclusionem creaturae fundamentum adversariorum: quia ideo actus efficaciter, et deliberate imperatus non habet bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis, quia non erat immediate liber propria ipsius libertate: sed hoc non obstat, quin habeat distinctam bonitatem a bonitate actus imperantis. Minor probatur 1o. quia plures actus moraliter boni possunt eadem libertate informari: sed plures actus moraliter boni habent distinctam bonitatem: ergo. Maior huius syllogismi

syllogi n'e dubia. Minor p: q bonitas moralis Dsbitur p bonitatem moralem: q quoties hoc multiplicat, multiplicat etiam bonitatem frali moralem.

Dices: actus externus imperatus non habet bonitatem distinctam a bonitate actus interni imperantis: sed nec actus internus imperatus. Resp. omisso ant. neg. cons. Disparitas est, q actus internus imperatus habet intrinsece bonitatem moralem: actus v. externus imperatus non habet intrinsece bonitatem moralem; et ideo actus internus a libertate imperantis [illegible] reddit fraliter, et moraliter bonum bonitate distincta; externus v. non reddit bonum bonitate distincta, sed eadem cum imperante.

Hic quaeri- tur ad bonitas actus imperati sit adaequate distincta a bonitate actus imperantis. Affirmare videtur P. Oviedo tractatu 3 de merito [illegible] 2. puncto 5. Negat v. P. Ripalda asserens istam esse inadaequate distinctam. Oriente P. Ripalda: Ratio est; q bonitas actus imperati Dsbitur p eandem libertatem, p quam Dsbitur actus imperans: ergo bonitas actus imperantis solum inadaequate distinguitur a bonitate actus imperantis. Ex hac ratione infert meritum actus imperati non posse esse adaequate distinctum a merito actus imperantis. Adducit t. P. Ripalda inde infert praemium unius non esse distinctum a praemio alterius. Hoc 8 an aliquid pure negativum possit esse bonum fraliter, et moraliter. quaestio 8.

An aliquid pure negativum possit esse bonum fraliter, et moraliter.

Cum posset pura omissio libera, et peccaminosa, declaravimus in gratia de peccatis. Modo quaerimus, an sit possibilis omissio libera bona bonitate frali morali, hoc est, an pura omissio libera sit capax bonitatis fralis moralis. Non est difficultas de capaci-

tate bonitati morali negative, quatenus habeat subsidia opponere non esse malum omnino. In hoc nulla est repugnantia, aut difficultas. Praeterea difficultas non est de bonitate formali morali extrinseca, quatenus habeat ex imperio positivo formaliter, et moraliter bono. Nam omnino pura externa imperata ab actu formaliter, et moraliter bono est bona sine dubio formaliter, et moraliter a bonitate ipsius actus interni boni formaliter moraliter. Tota difficultas, an pura omissio libera possit esse bona bonitate formali non derivata ab alio actu, cui coniungitur, vel a quo imperatur.

In hac quaestione duplex est sententia; 1a, et communissima negat omnem quamcumque omissioni bonitatem formalem moralem. Ita quidam Antiqui, Pater Suarez, Pater Vasquez, Pater Salas et alii quos refert disp. 10 de ente supernali Pater Ripalda. 2a sententia dicit puram omissionem bonitatem formalem moralem. Refert ut probabilem Pater Didacus Ruiz de Montoia tomo de providentia disp. 3), quam sequuntur aliqui [illegible].

Sit 1a conclusio: non est possibilis pura omissio, quae sit intrinsece, seu quasi intrinsece bona bonitate formali morali. Probatur; quia ad bonitatem formalem et moralem intrinsecam requiritur, quod actus tendat intrinsece in obiectum honestum ut honestum: et nulla pura omissio potest tendere in obiectum honestum ut honestum: ergo non est possibilis pura omissio, quae sit intrinseca, seu quasi intrinsece bona bonitate formali morali. Minor probatur quia omnis omissio pura est indifferens in se, et physice, et ex eadem sit, sive habeat ex motivo honestatis, sive non, sive ex motivo delectabilis, sive ex illo, ergo nulla omissio pura potest tendere intrinsece in obiectum honestum ut honestum.

Sit 2a conclusio: possibilis pura omissio bona formaliter bonitate morali extrinseca. Probatur quia possibilis est pura omissio libera actus prohibiti habita ob motivum honestatis:

honesti: et talis omnino est bona fraliter bonitate morali extrinseca: ergo potest esse pura omnino libera bona bonitate fraliter extrinseca. Maior probatur; quia potest esse pura omnino libera actio prohibita habita a voluntate mota ab honesta compossibilitate illa habendi et talis omnino habeat, ob motivum honesti: ergo etc. Maior huius syllogismi probatur quia nulla est repugnantia in eo, quod opponat voluntati esse honestam puram omittere actum prohibitum, et quod voluntas ita omittat actum prohibitum, ut non omitteret, nisi pertineret talis cognitio: ergo etc. Minor eiusdem syllogismi probatur quia aliud non est, omissionem habere ex motivo honestatis, nisi quod ita habeat, ut non haberet nisi pertineret cognitio honestatis: ergo etc.

Ex hac doctrina infertur, esse absolute possibile puram omnino liberam bonam bonitate fraliter morali. Nam quod omissio non attingat intrinsece motivum honestatis non impedit, quod habeat propter honestatem, et quod sit bona fraliter, et moraliter: ergo absolute potest esse omnino pura libera bona bonitate fraliter morali: atque probatur quia potest esse actus positivus bonus moralis, qui non fiat intrinsece propter obiectum honestum: ergo etc. Ratio doctrinae est, quia actus est propter honestatem si actus habeat a voluntate allectam, et motam ab honestate: et actus habeat a voluntate allecta, et mota ab honestate non afferat actum attingere intrinsece honestatem, ut constat in actione externa, quae fit ob varia motiva; quae tamen illa intrinsece attingat: ergo etc.

Quaeres hic: an pura omnino libera sit capax meriti naturalis? Resp. affirmative. Probatur quia omissio pura libera est capax bonitatis fralis naturalis: et quod est capax bonitatis fralis naturalis est capax meriti naturalis: ergo pura omnino libera est capax meriti naturalis. Maior probata manet supra. Minor probatur quia bonitas moralis naturalis est dignitas ad praemium naturale; et dignitas ad praemium

ad genus male et meriti male: ergo quod est capax bonitatis status naturalis est capax meriti naturalis.

Quaeres 2.º an quaevis omnino libera sit capax [generis] generis supernaturalis. Hoc quaesito discurri in materia de merito. Communis sententia negat, ita cum pluribus P. Arria, et P. Oviedo de merito. Affirmant vero doctores RR. cum Ripalda disp. 30. Contra communis sententia communis: quia ad meritum supernale requiritur bonitas intrinseca supernalis: et omnino pura libera non est capax bonitatis intrinsece supernalis, et solum bonitatis extrinsece supernalis: ergo omnino pura libera non est capax generis supernalis. Sed de hoc in materia de merito. Quaeres 3. an, et quando accipiat actus bonitatem a circumstantiis?

Quaestio VIIII.

An, et qua ratione actus accipiat bonitatem à circumstantiis?

Sit 1.ª Conclusio: actus bonus non accipit necessario bonitatem a circumstantiis. Probatur: actus potest esse bonus etsi nullis circumstantiis afficiatur: ergo actus non accipit necessario bonitatem a circumstantiis. Antecedens probatur: quia ut actus sit bonus, sufficit quod habeat obiectum bonum, et aliunde non vitietur ratione prohibitionis: et in hoc non involvuntur circumstantiae: ergo actus potest esse bonus etsi nullis circumstantiis afficiatur. Defendunt Sanctus Doctor, Pater Suarez disputatione 3.ª sect. 1.ª, et P. Arriaga disp. 13 sect. 4.ª

Sit 2.ª Conclusio

Sit 2a Conclusio: actus bonus potest accipere specialem bonitatem a circumstantiis. Probatur, quia licet admittatur, circumstantia debere attingi intrinsece ad actum, et transire in rationem objecti, ut tribuat bonitatem, non inferens transire in rationem objecti absolute: et in ratione circumstantiae, ut supra probavimus, idem repugnat esse objectum absolute, et non repugnat esse objectum secundum quid: ergo actus bonus potest accipere specialem bonitatem a circumstantiis.

In duplici differentia sunt circumstantiae, quae possunt tribuere actui bonitatem, aliae se habent ex parte objecti, et aliae ex parte actus. De circumstantiis, quae se habent ex parte objecti quaeritur, an debeant esse voluntariae? Affirmat communis, et vera sententia, quae proinde defendit debere praecognosci. Ratio autem est: quia si non praecognoscantur, non possunt esse voluntariae, neque actus in eas ferri liberi; et si circumstantiae non praecognoscantur, actus bonus non potest accipere specialem bonitatem ab ipsis circumstantiis.

— — — — — — — — — — — —

requiritur, etiam quod ametur propter se ipsas, sive propter ipsarum bonitatem saltem virtualiter. Ratio est, quia a superius dicta bonitas objecti debet amari propter se saltem virtualiter, ut sua refundat bonitatem in actum. Unde circumstantiae objectivae, sive quae se tenent ex parte objecti non tribuunt bonitatem actui, nisi propter se ipsas amentur saltem virtualiter. Vide dicta quaestione 5 capite 3. et quaestione 8 disputationis ante.

Porro circumstantiis, quae se tenent ex parte actus quaeres 1o, an circumstantia ubi debeat transire in rationem objecti, ut tribuat actui bonitatem? Respondeo, negative. Ratio est, quia non refundit bonitatem in actum, nisi voluntaria

nisi voluntaria ac; et venit voluntaria, debet cognosci ex parte obj.;
per debet transire in obj. Idem dicendum de circumstantia temporis ex-
libiri. quod tantum, quod tempus sit aliquid objectum adaequatum; per requi-
ritur aliquid voluntarium, nisi per ordinem ad obj.; quod actui con-
ferant bonitatem, debent cognosci, et amari propter praestantiam, sive perfectio-
nem, quam habeant.

Quaeres 2.° an circumstantia quis debeat tran-
sire in obj., ut deinde suam bonitatem actui? Resp. affirmative.
Ratio est eadem, ac de circumstantia praesentis et temporis. Unde
siquis ponitur obj. suae conditionis et qualitatis actum eliciat certi-
ni [illegible] , retinentibus ante obj., non eliciet actum laudabiliorem,
nec maioris bonitatis ratione conditionis personae. Qui tamen actus si-
ne dubio esset laudabilior, et maioris bonitatis, si dignitas, et qua-
litas personae revera attenderetur et esset volita.

Dices: opera
Christi Domini esse perfectissima et incarnatum ingoli personae honora-
bi, ac non sunt quod circumstantia quis, sive dignitas personae non de-
beret cognosci, ut sua refundat bonitatem in opus. Confirmatur: quia
opera hominis Christi meliora sunt, quam opera hominis puri ab-
solute: etiamsi non cognoscat dignitatem personae; ergo.

Resp. opera Chri-
sti Domini in eo casu non habitura esse specialem bonitatem mora-
lem, quam non habent desumptam ex obj., et ex circumstantia suae digni-
tatis cognitae; forent tamen tunc infiniti valoris, et existimabilia-
tis, quod meritum venit ex dignitate personae incognita, licet non
vereatur bonitas. Ut docent Lugo, Suarez, et alii, dividendo distinguen-
tes inter meritum, et bonitatem actus. Eadem solutione danda est con-
firmatio, dicendo opera hominis Christi esse magis meritoria ope-
ribus specialibus; non tamen meliora. Nam opera Christi Domini

... persona, neq. dignitas n̄ cognoscitur, licet n̄ debeat cognoscere ... bona actus, operibus quis hominis ... potentalis qui, ut refert P. Conten.

Tenet alij personæ ... duplici ... intelligi posse conducere ad bonitatem actus. 1o tanquam id, ratione cuius actus denominatur bonus, et hac ratione ... propria ... actus, et debere cognosci, et esse volitum, ut bonitatem refundat in actum. 2o modo intelligi posse conducere ad bonitatem n̄ tanquam id, ratione cuius denominatur actus bonus, sed tanquam aliquid bonitatem actus comitans, et exornans, et quod ... bonitate conveniens ex obiecto bono conducit ad maiorem æstimabilitatem, et valorem, et hac ratione n̄ esse propria ... accedente n̄ opus esse, quod sit cognita, ... reddat æstimabilem, et laudabilem.

Aliqui recent. ... dignitatem personæ ut obiectum bonum debere cognosci, et amari ad augendam bonitatem actus; secus de ... ut se habet ... dignificantis opera n̄ debere cognosci, et amari ad augendam bonitatem actus. Unde inferunt opera ... esse ... bona, ac modo ..., ... ipse n̄ nosceret ... secundum Deum. Opera ... absolute meliora operibus hominis peccatoris. De

De ... quando quatenus significat intensionem actus, et de aliquibus aliis se tenentibus ... actus, ut durabilitas libertas ... dicendum esse, n̄ requiri, quod cognoscantur, ut bonitatem ... maiorem refundant in actum. Ita P. Carleton, et alij. Ratio ... ... bonitatem actus ... obiectum, ... afficientis actus, ... n̄ debent cognosci.

Cæterum ... ... bonitatem videtur indubitatum. ... qui ... duos actus charitatis, melius operatur, quam qui ... ... itaque ... libertas ... actus magis intensus, ... diuturnitas ...

meliusque operatur, qui citius actus remissos aut breviori tempore ponit. Similiter qui operatur cum maiori libertate, honestius operatur, quam se loquendo, et non cognoscendo libertatem. Disputatio 3. de malitia actuum internorum.

Disputatio 3.a

De malitia actuum internorum

De malitia actuum humanorum internorum agendo nobis, praesenti disputatione, in qua suppono malitiam aliam esse absolutam, et aliam respectivam. Prior opponitur bonitati absolutae, et est defectus alicuius perfectionis debitae. Posterior opponitur bonitati respectivae, et est disconvenientia ad aliquod subiectum. Defectus iste perfectionis, et disconvenientia, si sint in genere physico, malitia dicitur physica; sive in genere moris, sunt malitia dicitur moralis. Quaeritur quid sit malitia moralis, et in quo consistat malitia obiectiva.

quaestio 1.a

Quid sit malitia moralis, et in quo consistat malitia obiectiva?

Malitia moralis, quae versatur circa terminos dictos, affert in suo conceptu formali libertatem, et consequenter est ratio formalis, propter quam aliquid est imputabile ad reprehensionem, et poenam. Praeter supra libertatem, et advertentiam, sub qua addit malitiam fundamentalem, seu materialem, quae est ratio formalis, propter quam accedente libertate aliquid est imputabile ad vituperium, et poenam.

Quidam hoc sit, dividuntur auctores. Quidam ea aiunt esse tendentiam actus in malitiam obiecti, sive in obiectum, quod malum est. Sed haec sententia reiecta manet supra, ubi diximus odium poenale, et universaliter malum ex hoc moraliter, etc., tendere in obiectum malum. Melius explicant alii dicentes malitiam

ostensa est tendentia actus in obiectum disconveniens ad naturam, et dis-
conveniens ad naturam obiecti. Eo ipso, quod actus tendat in obiectum disconveniens ad naturam
obiectivam libertatis, redditur dignus reprehensione, et poena.

Sed restat ex-
plicare, in quo consistat malitia materialis obiecti, et quidem id, nam
[illegible] habent a causa reali in operante [illegible]
conveniente ad suam naturam. Sit ratio dubitandi: malitia materialis et obiectiva
consistit in proxima et formali inadaequatione ad coniunctionem cum affectu.
Hoc praesupposito consistat in carentia suae bonitatis obiectivae, malitia vero fun-
damentalis. Est quia, quod non intelligitur inadaequatio proxima, et formaliter ad con-
iunctionem cum affectu, quod obiective malum non intelligatur, et e contra intelligitur
obiective malum, quod non intelligatur inadaequatio proxima, et formaliter ad eius con-
iunctionem, quae malitia obiectiva consistit in inadaequatione proxima, et formali ad con-
iunctionem cum affectu. Et ideo quia non intelligitur obiective malum, quod
ut malum non faciat voluntatem creatam disformem voluntati divinae.

Sic, exempli-
gratia, quod obiecta aliqua sunt mala, quia prohibita, licet in se sint indifferentia bona,
alia, quae in se sunt talia, ut sola prohibitione mala [illegible],
odium Dei, mendacium, adulterium etc., quae quia mala prohibentur, alia
sunt mala, quia displicent divinae voluntati, et eorum oppositum placita
divinae voluntati sunt bona, itaque displicentia sunt mala ac [illegible] omnibus
obiectis convenit inadaequatio proxima, et formalis ad coniunctionem cum affectu, ergo
malitia obiectiva consistit in tali inadaequatione. Hinc resolvitur, quod malitia
[illegible] ex cogitatione vel conveniens his omnibus obiectis malis, in
qua consistat malitia, vide dictum de bonitate obiectiva quaestione 3a disputa-
tionis, et ea omnia proportione servata malitiae obiectivae adaptantur. Quaestio 2a
in qua consistat malitia moralis, sive formalis actuum humanorum? Caput 1.
Malitia moralis, sive formalis actuum internorum [illegible], et elicitorum
subiective addit [illegible] difformitatem obiectivam.

Quaestio 2a

In quo consistat moralis sive formalis malitia actuum
humanorum?

Caput. 1.3

Malitia moralis, siue formalis actus interni potest libertatis, et eliuentis subdsientia addit precise difformitatis à conscientia.

Dictio tituli physica quoad libertatis et eliuentis subdsientia probabiliter manet ex dictis [illegible] moralitatis [illegible] pro cognitione [illegible] formalis, quoad difformitatis à [illegible] peccati, [illegible] apud nos [illegible] de [illegible]. [illegible] precise intellecta difformitate actus à [illegible] intelligitur malitia moralis, et formalis actus, et precise eadem intellecta [illegible] intelligitur [illegible] libertatis, et eliuentis actus sub [illegible] inuoluta difformitate à [illegible] malitia moralis, et formalis. [illegible] precise intellecta [illegible] difformitate actus à [illegible] intelligitur imputabilitas [illegible] ad [illegible] et [illegible]. [illegible] precise intellecta [illegible] intelligitur [illegible] imputabilitas ad [illegible] et [illegible] formaliter malitia moralis formalis [illegible].

[illegible] aliis [illegible], et simul concludunt [illegible] sententiae [illegible] intellecto; quod voluntas libere amplectatur obiectum, quod [illegible] [illegible], [illegible] quod [illegible] amplectatur obiectum, quod [illegible] [illegible] intelligitur peccatum, et malum morale, [illegible] consequens malitia moralis formalis [illegible] hoc [illegible] intelligi [illegible] intellecta negatione rectitudinis debitae [illegible] actus, aut voluntatis; quae [illegible] negatio physica [illegible] addita entitati actus: [illegible] intellecto [illegible] aliquo reali [illegible] accidente [illegible] addito actui, et [illegible] intellecto [illegible] [illegible] actus [illegible] actus [illegible], et [illegible] intellecta tendentia actus in obiectum [illegible] [illegible] nullo [illegible] intellecto intelligitur peccatum, et malum morale malitia formali, et [illegible] [illegible] formalis numerari, in quo opposito sententiae defendunt [illegible] malitia moralis formalis [illegible]

moram formalis dicit malitia formalis moralis. Et hinc colligitur quod in obiecto in intellectu intelligitur malitia moralis formalis.

Maior syllogismi probatur quia intelligitur voluntas amans libere obiectum quod cognoscitur esse prohibitum, et omittens libere obiectum quod cognoscitur esse praeceptum: et amor liber obiecti, quod cognoscitur esse prohibitum, et omissio obiecti quod cognoscitur esse praeceptum, est peccatum et malum morale, malitia formalis, et moralis: sunt enim imputabiles voluntati ad reprehensionem et poenam; ergo in intellectu, quod voluntas libere amplectitur obiectum quod cognoscitur esse prohibitum etc. intelligitur peccatum malum morale, et malitia moralis formalis.

Minor eiusdem syllogismi probatur, quia amor liber obiecti, quod cognoscitur esse prohibitum, et omissio libera obiecti, quod cognoscitur esse praeceptum idem afferunt formaliter cognitionem obiecti ut prohibiti, aut praecepti, actus, et omissionis, et libertatis: et haec dicuntur non a negatione debitae rectitudinis, seu privatione superaddita actui, amori et accenti superadditis etc.; ergo hic in intellectu intelligitur peccatum, et consequenter malitia formalis moralis.

Quod autem in actu tendente affective in obiectum prohibitum, et in omissione rei praeceptae libere posita detur formaliter difformitas a ratione ostenditur, quia actus amoris difformatur a recta ratione dictante obiectum non esse amandum, et obiectum amari nihilominus; omissionis esse difformem obiecto et rationi dictante esse ponendum actum positivum, et voluntatem ipsum non ponere; ergo posito actu amoris in obiectum prohibitum, et habita omissione rei praeceptae datur difformitas a ratione; et malitia moralis consistit in difformitate a ratione. Et hinc colligitur quod utrumque peccatum commissionis et omissionis consistit formaliter imputabile ad reprehensionem et poenam per difformitatem a ratione, quae si fuerit [illegible] et formaliter eiusmodi imputabilitas.

Contra ea probata infertur malitia

actus positivi, qui peccatum omissionis est, difformitas in positivo adstat. 2°, quod malitia actus positivi, sine peccato omissionis, consistit in actu positivo libero difformi rationi: et hoc totum est positivum; ergo consistit in positivo adstat. Probatur consequentia. Minor, quod actus positivus difformis [illegible] affert [illegible], libertatem, et actus ipsius tendentiam in obiectum illicitum, quod dictat ratio: at haec omnia sunt aliquid positivum; ergo etc.

Dices: posito actu positivo libero difformi rationi verificantur haec negativa: actus non habet rectitudinem debitam: voluntas pro tali actu non habet, seu caret rectitudine: itemque verificantur istae: voluntati deficit rectitudo: deest in voluntate debitus modus: at in his omnibus involvitur aliquid negativum; ergo malitia actus positivi affert aliquid negativum; ergo non consistit adstat in positivo. Resp. concedo antecedens, distinguo minorem: et in his omnibus involvitur aliquid negativum physice, nego minorem: aliquid negativum logice, concedo minorem. Negativum logicum est entitas positiva verificans aliquid negativum, et hoc modo malitia actus positivi, quod [illegible] ipsius positivum tendentiam in obiectum difforme rationi verificat omnia [illegible] enumerata, quin aliqua negatio physica requiratur. Quapropter malitia actus positivi in solo positivo consistit.

Inferes 1° malitiam formalem actus positivi, et malitiam formalem omissionis esse difformitatem a ratione. Ratio est, quia hac posita non intellecta non intelligitur actus, nec omissio imputabilis ad culpam; ergo non intelligitur malitia formaliter. Discrimen vero inter utramque est, quod malitia omissionis affirmat aliquid negativum physicum, nempe ipsam omissionem; malitia autem actus positivi nullam physicam negationem affirmat, sed difformitatem. Caput 2. adversariorum fundamenta evertuntur.

Caput. 2.

Adversariorum fundamenta evertuntur.

Argumentum 1°

Arguunt[?] adversarij: nequidem[?] dicitur, q. Sancti Patres frequenter docent peccatum et malitiam moralem formaliter esse aliquid privativum, aut negativum; ergo malitia moralis formaliter consistit in aliquo privativo, sive negativo. Resp. hanc sententiam Patres exponimus: peccatum, et malitiam moralem formaliter esse aliquid negativum; h. tamen intendunt malitiam, et peccatum consistere in negativo. Ipse namque Doctor, ut bene advertit Pater Oviedo puncto 1º positivas entitates per negativum explicant, et negativas per positivum; inde tamen nemo infert eas explicatas esse eiusdem conditionis cum explicatione. Sic Deus, ut immensus, et incomprehensibilis explicatur per negationem; cum tamen immensitas, et incomprehensibilitas divina sit ens positivum infinite perfectum. Petrus item ut distinctus à Paulo, et à quolibet alio explicatur per negationem; ipse tamen per suam entitatem positivam est distinctus à Paulo, et à quolibet alio.

Arguunt 2º: malitia opponitur bonitati: at bonitas consistit in aliquo positivo: ergo malitia consistit in aliquo negativo physico. Resp. concessa maiori, omissa minori, negando consequentiam: quia inter duo entia positiva non repugnat oppositio, ut constat in calore, et frigore; et sicut in ordine physico malum hominis est, et iniustitia, et dolor, cum tamen sint aliquid positivum, ita in esse morali potest aliquid esse malum, etsi sit ens positivum.

Resp. 2º distinguendo minorem: bonitas omnis consistit in aliquo positivo, nego minorem: bonitas aliqua, concedo minorem. Bonitas aliqua consistit in aliquo negativo. Unde malitia opposita potest consistere in aliquo positivo. Hoc patet quia negatio doloris, et iniustitiae est bonum hominis: at bonitas negationis doloris, et iniustitiae est aliquid negativum physicum: ergo malitia doloris, et iniustitiae est aliquid positivum. Eodem modo solvitur argumentum in genere morum, et ostenditur carentia, sanguibus omnium bonum, mo-

moraliter V.g.o omissionis odij Dei Christianis actu positiuo ma-
le moraliter, nempe in ipso positiuo odio Dei.

Resp. 3.o

distinguo maiorem: malitia moralis opponitur bonitati morali; concedo maiorem: bonitati physicae, nego maiorem. Malitia moralis non opponitur enti transcendentaliter bono, ac proinde nec bonitati physicae. Sed hoc in actu odii Dei habiti sub ratione illius prohibitionis, et turpitudinis, qui malus est et peccatum, et imputabilis voluntati ad turpitudinem, et poenam, quia suo positiuo tendentiae modo, quo difformis est rationi, dissonus est rationali ut tali, et incongruus ad conuenientiam Diuinam quae affectus.

Hic solutio, et doctrina nostra confirmatur; quod odium Dei liberum sub ratione destitutum deformitate est malum moraliter: sed odium Dei liberum ut tale, et ut positum sub ratione destitutum deformitate consistit in positiuo adesse; ergo malitia, quam reddit malum moraliter nullam affert negationem physicam, aut privationem. Maior non est dubia, et communis est legitima. Minor probatur; quod odium Dei ut liberum, et ut positum sub ratione de illius deformitate intelligitur intellectualiter entitatem actus odij liberam, et attinentiam illius sub ratione de ipsius deformitate, quae omnia sunt positiua; ergo etc.

Arguunt 3.o: negatio, seu privatio conformitatis cum ratione reddit actum moraliter et formaliter malum; ergo in ea negatione, seu privatione consistit malitia formalis moralis; sed haec nunquam potest adesse sine ea in positiuo.

Resp. concesso enthymemate, nego consequentiam. quod talis negatio seu privatio conformitatis cum ratione aliquid est quid positiuum, et sola negatio logica. quando ut ponitur conformitas cum ratione posito aliquo negatiuo physice. V.g.o negatio conformitatis cum ratione de non furando est aliquid positiuum, nempe actus furandi, qui sua entitate positiua est difformis rationi, et excludit omnimodam

omnino furandi; quo si ponatur, sequitur à voluntate, da-
tur formaliter in Deum.

Ex his, et similibus argumentis solven-
dis, obijcit ex Deficiente malitia in privatione oppugnanda, re-
dendum est, eiusmodi privationem inepte dici esse in actu; ratio est quod pri-
vatio nequit esse nisi in subiecto apto ad habitum oppositum: actus odii Dei
liber non est capax rectitudinis, quam non habet: quod privatio recti-
tudinis, quae dicunt adnexam Deficienti formaliter actus odii Dei,
nec peccati, et mali moralis inepte dicitur esse in actu ipso.

Licere eiusmodi
privationem residere in actu odii sub ratione generica Considerato. Quia
sub ratione specifica talis actus odii non debeat bonitatem talliarum;
debet tamen sub ratione generica. Sic Asinus habet privationem ra-
tionis sub ratione generica animalis, non quatenus animale, quod sub hac
consideratione est incapax ridendi.

Sed dices, quod hac ignorantia potest
dici homines esse privatos perfectione Angelica, et brutum perfectione
humana. Ergo debet actus sub ratione generica bonitatis esse actus
sub ratione generica non repugnantia bonitatis: homines sub ratione ge-
nerica subiectum non capax perfectio Angelica, neque brutum sub ratione ge-
nerica subiectum perfectio hominis: quod non dicemus privationem perfectione
Angelica, et brutum perfectione humana. Quo quid ad rem dicitur? Hinc
inferas non posse dici privationem perfectionis habere rationem; quoniam
natura sua praecata non est capax talis perfectionis.

Notandum est 2o, priva-
tionem physicae rectitudinis residentis in voluntate, quae dat malitia non
forma esse deficiens malitia. quod sic breviter probo: Quamvis malitia
formalis moralis non consistat in tali privatione: quia malitia formalis mo-
ralis non consistit in tali privatione. Consequentia est nimis manifesta; quod autem

omalitiæ includit realiter malitiam ipsius actus ... a malitia peccati a odio Dei, quia omissio amoris Dei, quæ invenitur in ipso:
et hoc augmentum in dicitur impeditione amoris residente in voluntate, et in ipsa entitate posita libertas cum deformitate a debita: probatur.

Minor

here: quod prohibitio amoris Dei, quæ dat in voluntate ex eadem, quæ
dant, posita pariter omissione amoris Dei: ergo augmentum malitiæ in dicitur in talis prohibitione.

Arguunt 4º: si malitia moralis consisteret in difformitate a debita, ea haberet consistere adæquate in positivo, sequeretur, Deum esse
causam malitiæ: hoc est maxime absurdum: ergo malitia moralis non consistit
in difformitate a debita, nec consistere potest adæquate in positivo. Major sequela probatur 1º, quod Deus est causa omnis entis positivi: et omnia, quæ constituunt malitiam peccati commissionis sunt aliquid positivum, nempe actus ipse
debita, et libertas: ergo Deus esset causa malitiæ peccati commissionis. Et
2º, quod nequit non esse causa malitiæ causa omnium constituentium malitiæ:
et Deus esset causa omnium constituentium malitiæ, nempe libertatis, debitæ,
et actus positivi difformis debitæ; ergo Deus esset causa malitiæ.

Confirmatur, quod,

Alterius sequeretur Deum complacere in malitia physica, et morali.
Probatur, quod Deus complacet in debita, et in ipsius libertatis ad actum, et
omissionem mali moraliter: et malitia constituitur, ... ergo 3º,
debita et libertate: ergo Deus complaceret in malitia.

Huic argumento ma-
xime fidunt adversarii, et ab hoc potissimo moventur ad constituendam
privationem in constitutione malitiæ. Retorquetur nego majorem sequelam. Ad 1º
probationem dicimus omnibus notum esse, quod causa malitiæ peccati solum
est moralis peccati; Deus autem non est, nec esse potest causa moralis peccati, licet
dicatur causa physica. Causa est moralis diabolus, cui imputatur, et tribuitur effectus; causa vero physica, quæ concurrit physice, sive concurrit physice ad
effectum. Deus ergo, non est causa moralis peccati, nec malitiæ, licet sit causa

ipsius agentis peccatum à cuius voluntate. Ratio est, quod causa moralis peccati, et malitiae est, quae se debet ad actum malum, sive peccatum, illud inducendo, vel peccatum alienum non impediendo, quod impedire tenetur. hoc vero soli creaturae convenit, quod Deus non debet, et potius debetur à creatura, ut ipsa conveniat dirigendo, eliciendo, dissuadendo, et deterrendo à peccato, ad cuius productionem nullam rationem tenet, sed concurrere; imo potius ex munere autoris universalis, et causae primae tenetur habere paratum concursum ad producendos effectus omnes creaturae cum quibus causis producentibus, et quidem, quae propriis habent ad suas operationes.

Ad 3. probationem respondeo maiorem, quod est causa malitiae, et peccati est denominatio conveniens subiecto ratione modi producendi malitiam et peccatum, et non convenit subiecto, cui talis modus repugnat. Deo autem repugnat, ac proinde non est causa malitiae, nec peccati. Et hoc non est speciale in peccato, et malo morali, quod plures sint denominationes, quae modo aliquo conveniunt in causa, seu subiecto, et ipsum denominant. Unde quamvis ad aliam causam procedant physicè omnia, quae constituunt denominationem, causam ipsam non denominant defectu talis modi. Sic Deus et creatura producunt deambulationem, comestionem, et similes actiones; attamen sola creatura denominatur deambulans, comedens etc.

Sed respondebis, quia in hoc nostro statu recte, nos ipsos esse producentes peccatum se debendo libere ad peccatum sub conditione de obligatione vitandi ipsius. quae conditio in sola creatura existit, cum Deus in ratione indicet ultimatè liberum, at honestum esse cum creatura se debente concurrere ex munere causae universalis, et quidem his creaturis quae ipsius habent ad suas operationes sive bonas, sive malas exercendas.

Ad 3. [?] respondeo negando sequelam. Ad rationem concedo maiorem et minorem, et nego consequentiam. quod Deus dicitur physicè in malitia, sed placeat in aliquibus qualitatibus constituentibus ma-

itiq, et displicet in se, tunc ex actu bono, et malo, hoc pacat innatu bono. Rao e, q malitia peccati, seu difformitas libertatis affectatq difformitatis, qui displicet Deo: et consequenter, quod aliqua pars electionis sit mala, et Deo displiceat, item electio ut tota e, e mala, et Deo displicet, q malu ex quocumq defectu; p malitia displicet Deo.

Hac argum facile retorquet, in nos adversarios, rat. q realiter causa e absolute causa peccati commissionis, et peccat, nisi q ponit actionem positivam, ex qua resultat ratio malitiae, sive consistat haec in privatione, sive in ente rationis, sive in quolibet alio fundamento: et Deus per vos ponit simul cum causa actionem positivam, ex qua ratio resultat malitia illa: p Deus e absolute causa peccati commissionis, et peccat simul cum causa.

Respondent, Deus et causa esse causas illius actionis positivae, ex qua resultat malitia, diversimode tamen: nam Deo convenit concurrere cum causa ad talem actionem; causa a non licet ad illam concurrere. Vel Deus est causa determinata a causa, et causa e causa determinans. Unde ratione huius diversitatis Deo non tribuitur malitia resultans, sed soli causae. Solutio haec solet retorqueri, et dissolvit etiam adversariorum argum: nam facile reasumi. Deus, et causa esse causas entitatis omnis constituentis malitiam commissionis; diversimode tamen, ac adeo non tribuitur Deo malitia.

Hic notandum, neminem Deum posse dici absolute causam peccati, et malitiae. Rao e, q, causa peccati, et malitiae absolute plura ex eorum terminis acceptione significatur moralis; Deus autem non e causa moralis, sed solum physica effectiva peccati, et malitiae. Causa v, non solum e causa effectiva, sed etiam defectiva, ut loquitur S. Thom. q. 79 art. 1, et peccati non tribuitur efficienti causae, sed deficienti tribuendum satisfacit; August. lib. 12 de civitate Dei cap. 7 inquiens: nemo quaerat efficientem

ciones cum malitia voluntatis in ordine est efficiens, et deficiens. Caput 3. an malum morale, sive peccatum et malitia sint idem.

Caput 3.

An malum morale, sive peccatum, et malitia sint idem?

Malum morale, et peccatum idem sunt realiter et formaliter, ut diximus in materia de peccatis. Ratio est, quia malum morale est quod procedit libere a voluntate, et difforme regulae: sed quod procedit libere a voluntate, et difforme regulae est realiter, et formaliter peccatum; ergo malum morale, et peccatum sunt idem realiter, ac formaliter. Difficultas ergo est, quaerere, an malum morale, et malitia sint idem, ac inquirere, an peccatum, et malitia peccati sint idem.

Sit ratio dubii, malitia moralis peccati, et mali moraliter nequit esse idem adaequate cum peccato, et actu malo, quia malitia moralis, et formalis actus mali, sive peccati est ratio adaequata, propter quam actus denominatur malus moraliter, sive peccatum: et ratio adaequata, propter quam actus denominatur malus moraliter, sive peccatum, nequit esse idem adaequate cum actu malo, sive peccato; ergo malitia moralis peccati, et actus mali nequit esse idem adaequate cum actu malo, et peccato. Maior est certa, quia malitia moralis, et formalis actus mali, sive peccati est ratio adaequata, propter quam actus, sive peccatum dicitur procedens a voluntate imputabiliter ad vituperium, et poenam: et ratio adaequata propter quam actus, sive peccatum dicitur procedens a voluntate imputabiliter ad vituperium, et poenam est ratio adaequata propter quam actus denominatur malus moraliter, sive peccatum: ergo ma- [illegible].

Minor eiusdem syllogismi probatur, quia ratio adaequata propter quam actus denominatur malus moraliter, sive peccatum, est difformitas cum regula: et difformitas cum regula nequit esse idem adaequate cum actu malo moraliter, sive cum peccato; quia ratio adaequata propter

qua actus denominatur malus moraliter, sive peccatum; negatur ea idem adesse in actu malo, sive peccato. Minor huius syllogismi probatur, difformitas in ordine ad legem [illegible], ea, qua denominatur, non est idem, quod difformatur, et id, ex quo difformatur actus [illegible] ordinem; neque eadem adesse in actu moraliter malo, sive peccato; ergo difformitas in ordine ad legem negatur esse idem adesse in actu malo moraliter, sive peccato.

Ostenditur, consequentia hac ratione. Etenim nos malitia est quoddam abstractum, quod in recto significat omnia [illegible], quibus actus redditur, et est malus moraliter, sive peccatum, et imputabilis voluntati ad reprehensionem, et poenam; nos vero malum morale, sive peccatum, et imputabile ad reprehensionem, et poenam est concretum denominativum, quod affert in recto actus, qui dicitur malus moraliter, sive peccatum, et imputabilis ad reprehensionem et poenam, et in obliquo easdem illas [illegible], quibus actus dicitur malus, sive peccatum, et imputabilis ad reprehensionem et poenam; quae ratio probat esse malitiam, imputabilitatem, sive peccaminositatem omnia [illegible], quibus actus dicitur malus, peccatum, sive imputabilis, non tamen idem adesse in ipso actu; ergo malitiam esse idem realiter adesse in actu, sive subiecto, quod dicitur malum morale, peccatum, et imputabile ad reprehensionem, et poenam. Maior, et tota patent. Minor probatur, quod [illegible], quibus actus dicitur malus moraliter in libertate, [illegible] actus sub ordine, et difformitas ab ordine; ergo etc.

Obiicies: quidquid est imputabile ad reprehensionem, est malum moraliter, sive peccatum: sed malitia actus mali, sive peccati est imputabilis ad reprehensionem; ergo malitia actus mali est idem cum actu malo, sive peccato. Maior [illegible]. Minor probatur, malitia moralis est ratio, propter quam actus malus, sive peccatum est imputabile ad reprehensionem; ergo ipsa est imputabilis ad reprehensionem.

Resp.

Resp. Iuramaiorem, distinguendo mi:
e imputabilis adintrinsecam ratione subti, quod includit, ex malitia actus
malus, sive peccati, Dedo minorem ratione omnium partium Dstinctarum
ipsius, nego minorem, et cons. Malitia generat a bis resultans ex
actu, qui dicitur imputabilis adintrinsecum, ex libertate, et ex Dcia,
ratione quarum dicitur imputabilis. Unde ipsa malitia dicitur impu-
tabilis est ratione subti, quod includit, inde a in infert ea idz adae-
te cum actu malo, sive peccato, quia ad hoc requiritur identitas adae-
ta cum actu malo, sive peccato: haec autem identitas requo in minus
quam identitas adaeqta partis cum toto.

Adprobantur minoris Quod ad,
Et distinguo conseq. eadem distinctione; Si vo Etendas malitiae ra-
tione omnium partium debere ee imputabilem, quia utraque ipsarum e impu-
tabilis actus, sive peccati, rao inde infeavi intentum; quod in requiritur
aliquid ee radix fralis utraque aliquod subtu suscipiat ali-
quam denominadm, quam tamen ipsum non suscipiat. Sic partes ii
ideo fralis utraque solus dicitur Sponsi, ipsum tamen nec suscipi-
unt, nec suscipere possunt denominadm Sponsi. Caput 1. ma-
litia moralis fralis affert denoadm semiextrinsecam actibus malis.

Caput 1.

Malitia moralis fralis affert denoadm semiextrin-secam actibus malis.

Ex dictis de bonitate frali morali actuum ex
definitione malitiae fralis infertur malitiae denominationem par-
tim extrinsecam, et intrinsecam partim actibus, qui denominantur mali morali-
ter, est ii physice, aut metaphysice enijant difformati Dcia. Ratio est, quia
malitia fralis e, difformitas actus mali a Dcia: et difformitas actus mali
a Dcia affert aliquid intrinsecum, et aliquid extrinsecum actui malo; ergo mali-
tia affert aliquid extrinsecum, et aliquid intrinsecum actui malo. Minor est,

q̄ difformitas à lege affectualiter extremi, nempe extremi, quod difformat, quod ē actus, et extremi, cui difformat, quod ē dictā: et declarat extrinseca actus, et actus ipse redit extrinsecus: ergo [illegible]

Quaeritur: an actus malus, et difformis dictā exigat physicē, aut metaphysicē difformari dictā? Resp. 1o. posse esse actum malum moraliter, qui intrinsecē non exigat difformari dictā. Probatur; quia potest ē actus tendens in objectum prohibitum, qui non attingat intrinsecē prohibitionem. V.g. actus tendens in esum carnis tempore quadragesimali: et talis actus est malus moraliter, et non exigit intrinsecē difformari dictā; ergo potest ē actus malus moraliter, qui non exigat intrinsecē difformari dictā. Minor probatur, quia talis actus est difformis dictā; non tamen impetrat aliud subsistentia, et poterit dici sub alia, cum non attingat intrinsecē prohibitionem.

Maior nostra probatur; quia ut actus sit malus moraliter sufficit, quod tendat in objectum cognoscendo esse prohibitum, et non requiritur quod intrinsecē attingat prohibitionem; ergo potest dari actus malus tendens in objectum prohibitum, qui non attingat intrinsecē prohibitionem. Ans. probatur, quia ut actus sit malus moraliter, non requiritur, quod prohibitio attingat, ut objectum fiat malum, neque ut objectum malum [illegible]. Ans. probatur, quia prohibitio omnino habet à voluntate, à qua neque ut objectum fiat malum, neque ut male amatur, potius enim vellet voluntas objectum non esse prohibitum, neque inferatur malitia: ergo etc.

Resp. 2o. esse posse actum malum, qui exigat intrinsecē physicē, aut metaphysicē difformari dictā. Probatur; quia in hoc nulla est repugnantia, quod actus, quo quis diceret, volo hoc objectum prohibitum etiam si non sit prohibitum, est et realiter violatio legis: et violatio legis essentialiter, talis exigit difformari à lege; ergo etc. Minor probatur, quia talis violatio legis

capit nequit eligi, nisi sub ratione, seu specie apparente [illegible] ...
... Alueras nequit eligi, nisi difformis tali [illegible] ...
... 3a an, et qua ratione actus accipiat malitiam ab obiecto.

quaestio. 3a

An, et qua ratione actus accipiat malitiam ab obiecto.

Hucusque de actu bono manet sufficienter dictum. Modo decidenda de actu malo. Et suppono malitiam obiecti non esse formaliter malitiam actus, et obiectum causaliter. hoc supposito, inquiritur an omnis actus malus formaliter sit a malitia obiecti, sive ab obiecto malo. Et sit 1a conclusio: omnis actus amoris, et prosecutionis circa obiectum malum est malus. Probatur quia omnis directe affectuans obiectum malum est malus: sed omnis actus amoris, et prosecutionis circa obiectum malum est directe affectiva ad obiectum malum. ergo omnis actus amoris, et prosecutionis circa obiectum malum est malus.

Sit 2a

Conclusio: non omnis actus malus habet obiectum malum. Probatur quia actus fugae, vel odii obiecti boni, est praecepti est malus; et non habet obiectum malum, et potius bonum: ergo non omnis actus malus habet obiectum malum. Maior patet. Minor probatur quia obiectum fugae, et odii mali qualitatem desumitur ab obiecto, quod fugit, et quod odio habet, ergo non sumitur ab obiecto bono. Et ratio, quia ab obiecto malo denominari non potest mala fuga, et odium ipsius; [illegible] ex dictis [illegible] actus malus desumere suam malitiam ab obiecto, quatenus ille actus amoris malus desumitur malitiam ab obiecto malo, et actus fugae, et odii ab obiecto bono.

Obiicies: siquis decernat male operari inimicum [illegible] ... malus desumat malitiam et obiectum non habet debitam malitiam, ergo non malus in [illegible]: ergo talis actus non desumit malitiam ab obiecto. Ille argumentum solvimus supra, agentes de bonitate. Dicitur ex ibi dictis malitiam talis actus desumi ab obiecto malo in [illegible], quod ... minus, et

eo in ordine ad hibendum malitiam actu, quem voluntas obiecto de tali malo.

Sed rogabis, quam malitiam speciei habeat actus, quo quis statuit in omnibus male agere. Resp. distinctum vel ordine ad nostram. 1° Quoad obiectum in honesti in communi, et in diversis 2° quoad aliquod peccatum. Si 1° modo, ut Suarez, habet actus malitiam innominatam distinctam ab omnibus malitiis in particulari. Si vero 2° modo habet actus malitiam omnium peccatorum, quae tunc obiciuntur operanti. Ratio est, quia tunc ponitur omnia peccata committendi. Ita P. Salas sect. 6. et Tr. 2. haec. D. disp. 3. sect. 4.).

Rogabis 2°, an possit admitti habitus quo hoc actu sit, affirmative quia sequitur voluntas repetere talis actus.

Rogabis 3°: an possit actus amoris in malum, quam habeat obiectum malum? Resp. negative. Ratio est, quia actus amoris malum aliquarum functione affectiva est obiecto malo; ergo non potest actus amoris in malum quam habeat aliquarum obiectum mali.

Obiicies 1°: potest actus amoris circa obiectum indifferens prohibitum in malum, quod attingat intrinsece prohibitionem, et malitiam obiecti; ergo potest actus amoris in malum, quam habeat obiectum malum. Resp. Con. neg. quod intrinsece non attingit ad actum, non est obiectum actus; ergo malitia, et prohibitio non est obiectum talis actus; ergo nullum habet obiectum malum.

Resp.

Dum vero ante, negando conseq. Ad probationem distinguo ant., non est obiectum actus expresse, et formaliter, Dicto ant. interpretative, et virtualiter, nego ant. Nam actus non attingens intrinsece prohibitionem, aut malitiam obiecti; hoc ipso amans sua sponte malitiam, et prohibitionem, virtualiter, et interpretative amat obiectum malum. Quibus amat obiectum quod cog-

... cognoscit a malitia ... Docet sufficienter ... et aliquaratione habeat obiectum malum. Quaestio 5a, an, et quaratione actus accipiat malitiam à fine, et medio? Caput 6. Resolutio difficultatis.

An, et quaratione actus accipiat malitiam à fine, et medio? Caput 6.

Resolutio difficultatis.

Sit 1a Conclusio: intentio finis mali per medium bonum, et finis boni per medium malum est mala. Probatur quia talis intentio respicit affective malum: at omnis actus respiciens affective malum est malus; ergo intentio finis mali per medium bonum, et finis boni per medium malum est mala. Minor constat, quia omnis volitio formalis, vel virtualis obiecti mali est mala: et omnis actus respiciens affective obiectum malum est amor, vel formalis, vel virtualis obiecti mali; ergo etc. Maior probatur, quia intentio finis mali per medium bonum est amor finis mali, et intentio finis boni per medium malum, est amor vel formaliter, vel virtualiter medii mali; ergo etc. Confirmatur, quia finis malus non desinit esse malus quod intendatur per medium bonum: ut videtur, et ... theologorum est non faciendam mala, ut veniant bona. Deinde medium bonum ... per finem malum; ergo etc.

Sit 2a Conclusio: electio medii mali propter finem bonum, et medii boni propter finem malum est mala. Probatur, quia ... est formaliter amor obiecti mali, et ... vel formaliter, vel virtualiter est amor obiecti mali: sed amor, vel formaliter, vel virtualiter obiecti mali est malus; ergo etc. Adducuntur conclusiones contra ... auctores

Dicitur tamen an intentio ponat eadem, et distinctam ... ab electione mala? ... intendit quis efficaciter aliquem finem honestum non cogitando de medio. Deinde ... duplex medium alterum bonum, et alterum malum, vel unum medium malum, aliud ... voluntas per malitiam medii ma-

malum in genere, an haec electio sit mala, et intentio bona? Resp. Dicendum; quod si sint idem realiter intentio, et electio, non est dubium esse malum intentionem, et electionem. quod omnem actum amplectentem objectum malum, sine dubio est malum, et actum malum sit generale.

Loca:
dis. 8. q. 2, et P. Lamerus dis. 8. q. 2. q. 3. quibus jungitur Senter Medina q. 19. 4. art.). asserunt intentionem alicuius boni nunquam vitiari ex prava electione distincta realiter. Alij apud P. Bas. Suarez tract. 4. Disp. 3a puncto 6o docent intentionem finis honesti sine ullo in ordinem in particulari nullam malitiam desumere ex prava electione; intentionem vero ut est ad aliquod medium inhonestum semper esse vitiosam. P. Vasquez disp. 68 Granado Disp. 2a tract. 10, P. Becanus, P. Gaspar Hurtado, et alii affirmant intentionem finis alias boni vitiari ex prava electione orta ex ea intentione, quamvis haec suff. liberam fecit electionem.

Sit 3 Conclusio: intentio finis alicuius boni non manet adhuc vitiabiliter cum medio malo non redditur mala ex eo; quod voluntas ex duplici medio altero bono, et altero malo, eligat malum. Quidem quod illa intentio data abstrahendo a mediis, sit bona, ex eo suadet, quod ex nullo capite potest vitiari, et ex alio ex parte quia habet finem honestum consequibilem per medium honestum; ergo talis intentio honesta fuit data.

Quod autem ~~[illegible]~~ praecesset bona et honesta, etiam si voluntas eligat medium inhonestum. Licet vero ignoraret finem honestum, et consequibilem per medium honestum; ergo potest honeste amari a voluntate, et contra praecesserat honesta intentio. Si fini quod ea intentio nulla ratione inclinat in medium malum, et voluntas sumat ex bona intentione sumat occasionem ad eligendum medium

medii mali; quo eadem intentio perseverat bona. Ans. quod, at amplius casu quod bona sua intentio non est de se causa mali electionis, et liberae voluntatis, quae mala electio tribuenda voluntati deficienti a priori intentioni.

Sic 4. Solutio: intentio finis alicujus boni non perseverat bona, quando proponitur amicus medii mali simpliciter necessarii ad obtinendum finem. Lo, quod adveniente cognitione de medio malo necessario attendendo finis proponitur inhonestus consequibilis: et intentio finis eo ratione inhonesta tamquam consequibilis a malo; quod intentio finis honesti alicujus boni, et quae independenter a mediis fuit bona, redditur mala ex electione medii mali simpliciter necessarii ad finem obtinendum. Major constat quod finis proponitur ut consequibilis solum per medium malum. Minor quod intentio finis eo ratione inhonesta tamquam consequibilis fuit in finem ut conjungendum cum medio malo; quod Dico.

Confirmatur: quod, si in 1° instanti temporis, quo habita fuit intentio finis honesti abstrahendo a mediis, obtineretur finis necessario cum medio malo, non posset intentio esse bona: quod supveniente hac cognitione non potest intentio perseverare bona. Sine qua incipit honeste celebrare, supveniente cognitione de possibilitate celebrandi non potest retinere intentionem honestam qua incepit celebrare. Caput. 2. argumenta contraria diluuntur.

Caput. 2.
Argumenta contraria diluuntur.

Argumentum contra 1, 2 et 4 conclusiones facile diluuntur per ea quae doctrina tradita, et tradenda hoc capite, et ideo illa praetermitto. Contra 3 conclusionem argumentum 1° adversarii auctoritate ex sacra pag. nempe Matthaei 6° v. 23 ait Christus Dominus: si oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit. Et cap. 7° v. 18: non potest arbor bona malos fructus facere et nec oculi et arboris significatur hic intentio; quae intentio bona nec potest

ex nunc potest iungi cum electione mala. Resp. ex utroque loco, solum colligi, quod Christus loquendo, eum se intentio bona denat. cum bonam electionem. quod non est in dubio.

Aliter nomine arboris bonae significari homines fideles veritatem fidei adorantes; et nomine arboris malae homines prava dogmata disseminantes, de quorum haeresi Apostolus dicit non posse malam fructus facere, quod bona doctrina non inclinat ad mala opera; sed vice versa non posse bonam fructus facere, quia mala doctrina non inclinat ad bona opera. Ita interpretatur Maldonatus cum bono S. Pat. 64. Unde nomine arboris non significatur intentio.

Arguunt 2.º eo ipso, quod detur electio medii mali, non permanet intentio bona; ergo non potest dari in voluntate bona intentio, et mala electio. Antecedens probatur; quia non permanet intentio, cum omnis vitium non potest omni mali medii electio: et cum intentione bona non potest omni mali medii electio; ergo eo ipso, quod detur electio medii mali non permanet intentio bona. Minor probatur: quia medium eligitur ut utile ad consequendum finem propositum per intentionem: et medium malum non potest esse utile ad consequendum finem propositum per intentionem bonam; ergo cum intentione bona non potest omni mali medii electio. Minor probatur, quia finis propositus per intentionem bonam est honestus: et medium malum non potest esse utile ad consequendum finem honestum; ergo etc.

Resp. negando antecedens. Ad probationem distinguo maiorem: non permanet intentio, cum qua, ut causa prius determinante non potest omni mali medii electio, concedo maiorem: cum qua, ut causa prius influente, et determinante ab alio non potest omni mali medii electio, nego maiorem. Electio mali medii non oritur ab intentione bona tanquam a prius determinante; quia hac ratione oritur a sola voluntate; oritur tamen ab intentione tanquam a prius influente, quod a voluntate determinatur ad influendum in talem electionem. Et ideo hac ratione non oritur omnis electio medii mali ab intentione finis boni, hoc non permanet simul cum electione mali medii. Distinguo minorem eodem

ratione sui dicto.

Adhuc probatur, dicendo maiorem et distinguo minorem: et medium malum non potest esse utile ad consequendum finem per intentionem bonum, obiective, concedo bonum, nego minorem: ut hic, ~~et~~ concedo bonum, Sed ido minorem. Sic doctrina D. Gregorius vigilantis potest esse medium utile ad attentionem spiritus recitandas horas canonicas, ad acuendos reddendos actus fidei, et charitatis; tamen licet sit malum, et prohibitum. Solidis- tum accipienda est minor sequentis syllogismi.

Explicatur solutio: etenim finis honestus potest dupliciter intendi. 1o quoad obiective, sive honestus; 2o quoad formaliter, et nunc est honestus executione mandatum, finem ut honesta- potest electionem boni medii; et electionem medii alicuius, quo obtinetur, sive hoc, sive illud sit, sive bonum, sive malum sit medium; fini in se, et ob- iective praemittit bonum et honestum. Non enim amittit suam honestatem per medium, quo obtinetur. Unde sive medium sit bonum, sive malum, est utile ad conse- quendum finem obiective, sive honestum. Posteriori vero modo accipitur electionem boni medii; quod alioqui et nunc non est honestus, nec executioni datur, ut honestus. Unde ad obtinendum finem hac ratione solum est utile bonum medium.

Hinc colligitur quare potius praeveniat intentio bona, et quomodo illa de- beat voluntas ad electionem medii mali. Praeveniat quidem bona in- tentio, quod fertur in obiectum bonum, et nulla ratione debeat ad electionem medii mali: hoc enim debet esse potest omnis à prius, et non liberam, quae p- rium actum deliberatum respicit electionem utrumque; sed influit tamen inten- tio in medium malum; quod voluntas ex sua malitia eligens medium malum, illud debeat influendum in medium malum potius quam in bonum, cum ipsa, quae parata erat ad influendum in electionem honestam. Qua- re tota malitia electionis imputanda est voluntati, non intentioni.

Quodlm

ratione objecti: quia eatenus inhonesta electionis medii mali imputa-
bilis intentioni finis honesti quatenus intentio est prior libera pro-
num electionis inhonestae, vel prior dat causam voluntati ad electionem in-
honestam: at si intentio non est prior libera dans causam ad electionem in-
honestam, et potius debeat a voluntate retineri influere in electionem inho-
nestam, non est prior libera ponens electionem inhonestam: hoc enim est velle
voluntarium, seu vere liberum quod intentio illa honesta omnino nullo casu
addit inhonestati. Ex ultimo, explicatur doctrina ex dicenda
nostra 3º: Intentio finis boni per medium malum: obtinendi finem bonum
per medium malum. Primum non denotat malum esse intentionem,
et electionem quae inde afficit intentio finis boni dans causam ad electio-
nem primam. Posteriori denotat solum electionem esse malam quia
nullatenus afficit intentio dans causam ad electionem medii mali.
Ratio est, quod post obtinere finem bonum per medium malum, quaeque in-
tentio debeat ad talia media, et potius debeat a voluntate ma-
nere reinfrenari; quod post dari in voluntate intentio finis honesti non dans causam
ad electionem medii mali, quod etiam verificatur 2º: obtinendi finem bonum
per medium malum: et intentio finis honesti non dans causam ad electionem me-
dii mali est bona; quod post bonam intentionem dari unquam malam electionem.
Argu-
unt 1º: nothing honesti non movet ad malam electionem; quod movens a
aequalis quia dantis; quod bona intentio nunquam post movere ad
malam electionem; quod intentio, quae post movere post electionem medii
mali non est bona. Resp. distinguendo ant: non movet per se ad malam
electionem, concedo ant.: non movet per accidens per liberatem, et malitia
eligentis, nego ant. Addo, quod addit, recte eadem dicta: ho-
nestas per se non movet nisi ad aequalem gaudentem per accidens, vel
per malitiam operantis procedere debet aequali per aequalem pru-
dentiam. Ea dicta distinguo ant., nego conseq. Indirecte. 3º
Quia bona intentio minuat malitiam pravae electionis.

Quaestio 5.

An bona intentio minuat malitiam pravae electionis?

Semper Almain, ut ipse refert tract. 2 moralis cap. 12 Parisiis defendebatur contra intentionem finis alias boni non minuere electionis malitiam. Quam sententiam defendit Vasquez disp. 48, et aliqui alii, dicentes potius augeri malitiam electionis ex intentione bona. Contra defendunt doctores alii, [illegible] disp. 69, et P. Granados tract. 10 disp. 6. sect. 5, et [illegible] do disp. 2 de difficultate [illegible]. [illegible]

Sententia [illegible] malitia pravae electionis minuitur ex intentione bona. Est [illegible] Augustinus lib. de mendacio cap. 14, ubi docet mendacium illud esse [illegible] quod [illegible] aut alterius turpitudinis [illegible]. Et [illegible] lib. contra mendacium cap. [illegible] quorundam [illegible], quae [illegible] minuendo [illegible], atque [illegible] peccata quae [illegible] animo committuntur. Et cap. 13. graviusque peccatur quod [illegible] animo subvenientis [illegible]. Ex quibus [illegible] colligitur pravae electionis malitiam minui ex intentione boni finis.

Ratio est quia malum amatum propter finem bonum [illegible] voluntatis [illegible] minori appetitione [illegible] quando [illegible] malum propter malum [illegible]; [illegible] bono fine [illegible] intentio minuit malitiam pravae electionis. [illegible] malum [illegible] propter finem bonum [illegible] minus [illegible] malum, [illegible] minori [illegible], quia [illegible] propter malum [illegible] in omni [illegible] appetitur [illegible], et [illegible] voluntas [illegible] malum [illegible] effectu [illegible] [illegible] bonitate et honestate [illegible] illius

ut licet ad obtinendum honestatem finis, qui obtinenda quaesitae-
vitat voluntatem malitiam medii, sine tanta libertate quantam aliter
haberet. Et ideo videtur illius affectum non amplius medii malitiam pa-
tientis obtinendo fine bono, et honesto.

Ostenditur ex hoc aphorisma
minorem malitiam esse exequi malum propter bonum, quam propter malum. Si-
militer quia in utroque casu manifeste apparet minor affectus affectuum
ad dictam honestatem, minus etiam universim dignum esse eum, qui id
amat malum cum propter aliquam honestatem; quam qui appetit malum
sine ullo ad honestatem respectu. Ostenditur 2º, quia in prudentius in
illis terminis tenendo, ferrata quando succedunt in bono fine,
quam si succederent in malo; ergo.

Ex hac doctrina, et doctrina in-
ferentibus etiam, quod ex duobus, minor est peccato malitia prae-
ter electionem quae mali in honestatem finis. Et eo minus est major
malitia praeter electionem, quam accidentaliter amat finis honestatem.
Ratio ultima est, quia in ultimo casu minus voluntarie eligit
medium mali, minus affectus voluntatis est malum, ac minus ac-
cedit ad honestatem.

Sed contra est D. Thomas, Sancti Augustini tomo
10, homilia 2ª, ubi ait: ex eo quod fuerit ut det pauperibus, etiam
si bene tribuat, quod abstulit, ad addit potius peccatum, quam
minuit. Et in mente D. Augustini recenti est Sapientia decernimus
in minuit, et potius auget malitiam furti. Idem etiam Damasceni
Abbatis, quod probat num. Pater Ignatius in expositione de obedien-
tia, ubi ait: ideo esse in obedientia, non in obedire, ut quis dor-
miat, vel ut edat, vel ut oret etc.; ergo.

Respondeo, ad auctoritates, ita dico
Augustinum loqui de eo, qui furatur ut det pauperibus,
et tale tribuit pauperibus, in minuendo peccatum furti minus,

et ostius suspiens: juramentis multiplicandis, aut quasi [illegible] numeris
fuit. Neque distribuendo intra actiones ex ablatione [illegible]
itaque realiter [illegible] extraordinarie duo, [illegible], [illegible]
reddit imperans, [illegible] minus [illegible] reddit [illegible]
aut minime infecit intentionem bonam [illegible] quae au-
ponere malitiam finis.

(Ad 2) pertinet Danielis Abbas, et [illegible]
[illegible] durantaverit [illegible] ad eandem [illegible]
[illegible] in obiecto. Contra eam cum instantiam erat, ibi multo ex pendere
quantitatem indivisibilem malitiae in obiecto.

Dubitas 2o. electio medii
mali propter finem bonum habet duplicem malitiam: et electio medii
mali propter finem bonum unicam tantum habet malitiam; [illegible] intentio
finis boni non minuit malitiam electionis, et potius illam [illegible]. Ma[illegible]
[illegible] quia electio medii mali ad finem bonum habet malitiam medii
[illegible] malitiam inordinationis mali ad bonum; electio vero mali medii
in ex intentione bona [illegible] inordinationis malitia; [illegible]

Resp.
[illegible] Adglobatis [illegible]. Malitia enim mali medii
et inordinationis [illegible] ad bonum finem [illegible]
[illegible] ob bonum finem, et [illegible] ob malum finem
e [illegible], et idea [illegible], qui refertur in bonum finem, [illegible] in
[illegible] eleemosynae, [illegible] habet aliquam malitiam [illegible]
fuit: potius illa minuitur a bono fine, quatenus [illegible], et
minus afficitur voluntas [illegible], ac afficeretur [illegible]
se, [illegible] eleemosynae diligeret.

Dubitas 3o: si malitia
[illegible] electionis minuatur ex bona intentione, et eo [illegible]
[illegible], quo maior est [illegible] finis, [illegible]
[illegible], et nullam remaneret malitiam: hoc est absurdum; [illegible]

Circa [illegible] [illegible] major quia semper adesset copia mali- tiæ electionis seu rationis mali; cum illa evanescet, voluntas libera, ac proinde semper manet, unde mala est electio.

Quæstio 6ª. an aliquid purè negativum possit esse malum physicè, et moraliter.

Quæstio 6ª.

An aliquid purè negativum possit esse malum physicè, et moraliter.

Sit nostra conclusio: omissio purè libera potest esse mala physicè, et moraliter. Unde aliquid purè negativum potest esse malum physicè, et moraliter. Ergo possibile peccatum omissionis liberum, ac per omissionem. Doctrina in materia de peccatis. Et ibi dictis probatur nostra conclusio: quia omissio purè libera potest habere sub dicta, quod malavit: et omissio bona sub dictum, quod malarum, et malum physicè et moraliter; quia omissio purè libera potest esse mala physicè, et moraliter, ergo potest esse peccatum. At hoc est, quod omissionem esse malum physicè, et moraliter est esse peccatum, sive per omissionem.

Confirmatur: quia omissio libera actus præcepti sub obligatione ponendi ipsum peccat: et ideo purè omissio libera actus præcepti sub dicta obligatione ponendi actum, ergo omissio [illegible] sub dicta obligatione [illegible] [illegible], ergo potest purè omissio libera per omissionem esse mala physicè, et moraliter. Unde maior [illegible] [illegible]; quia [illegible] adimplere præceptum, et ut dicitur ex [illegible] [illegible] cap. 4º: sciunti bonum facere, et non facienti peccatum est illi, et Lucæ 1º: servum sciens voluntatem Domini non faciens vapulabit multis. Minor vero constat ex [illegible]; quia possunt præcepta libera actus positivi, potest libera omittere actus positivum moraliter; et potest purè omittere libere [illegible], quia potest libere ponere actum, et facere purè libere non ponere actum: et purè libere non po-

actus, hic porro mittere sine novo actu; ergo &c.

Obiicies ex Cardi-
nale Lugo § 163: pura omissio actus praecepti libera est peccatum;
ergo non est possibilis pura omissio libera peccaminosa. Ans. probatur: quia
adimpletio praecepti mala, et peccaminosa affectat voluntarie actum
positivum, quo voluntas velit non adimplere praeceptum; ergo &c. — Resp.
negando ans. Ad probationem nego ans. quia nullo intellecto actu positivo
intelligitur omissio actus praecepti libera, et imputabilis ad reprehensionem,
eo ipso, quod voluntas potuerit elicere actum praecepti, et non eliciat. Ad
hoc enim ut non adimpletio praecepti sit peccatum sufficit, quod habeat sub
dominio [illegible] ipsius et peccaminosum, quod totum intelligitur sine actu po-
sitivo.

Obiicies 2°, ut omissio sit peccaminosa, et mala moraliter,
oportet, quod sit libera, et voluntaria: sed non est libera, et voluntaria absque
actu positivo; ergo &c. Resp. distinguendo maiorem, nego minorem. Quia absque
actu positivo intelligitur omissio pure libera ut actus 2us liber, hoc est, ut actus
1us libertatis, quae manet a voluntate, quod sufficit, ut sit voluntaria, et
peccatum. Neque ad hoc opus est, quod sit positive voluntaria per actum refle-
xum: quia libertas voluntaria positiva sit necessaria ad actus positivos bo-
nos, et ad meritum, itemque ad actus malos et demeritum. Ad actus vero actus
sufficit libertas voluntaria negativa, hoc est, quod sit actus 2us liber, qui manet
a voluntate. Ratio est, quia sufficit libertas voluntaria conditionis, quae re-
quiritur actus positivus in utroque extremo, aliqui non libertas conditionis, sed co-
talis esset, et utrumque hoc foret natura adeo exercitium libertatis voluntatis.

Obii-
cies 3°: si omissio pura libera esset possibilis, quae esset peccaminosa, posset
etiam habere plures malitias, v. g. malitiam contra praeceptum positivum faciendi
actum, et malitiam ex motivo. Sic omissio sacri haberet malitiam contra praecep-
tum audiendi sacrum, et malitiam ex motivo, si sit omissum sacrum
ob adulterium: atqui hoc est falsum; ergo &c. Resp. distinguendo maiorem, nego mi-

minor. Nam omissio auditionis sacri ob adulterium habet duplicem malitiam, aliam contra praeceptum positivum audiendi sacrum, et aliam contra praeceptum negativum non adulterandi.

Instabis: repugnat, quod praeceptum negativum vetet, adeoque actus positivus quoque omissionem respicientem tamquam finale motivum actus prohibiti; sed impleri nequeant omissionem habere malitiam contra praeceptum negativum. Resp. negando ant. Ratio est, quia praeceptum negativum aliquando obligat secundario ad actionem aliquam positivam, et inde potest violari per omissionem talis actionis, sicut qui pulsatus per daemonem tentatione luxuriae negligeret scienter adhibere orationem, aut aliquam actionem positivam, ne vincatur a tentatione. Plura alia, quae de omissione peccaminosa disputantur, commodius exponuntur in materia de peccatis.

90. Quaeritur an, et quantum actus accipiat malitiam a circumstantiis.

An et quantum actus accipiat malitiam a circumstantiis.

Ex dictis disp. 1. quaest. 3. constat 1. actum desumere malitiam a circumstantiis, eamque vel mutantem speciem actus, sive quae superaddunt novam malitiam, vel aggravantem, vel minuentem eandem malitiam actus, sive malitiam intra eandem speciem. Constat 2. circumstantiam aliquam inhaerere actui, et manere in ratione circumstantiae. Constat 3. non requiri, quod aliquando inhaereat actui, ut illi tribuant suam malitiam, et sufficere, quod stant sub voluntate, et redundant ad eius malitiam. Alia, quae restant de circumstantiis actus mali, sunt proprie loci in materia de peccatis, in qua iidem parantur. Legatur interim P. Arriaga disp. 42. per totam. Disputatio 4. de separatione, et repugnantia bonitatis, et malitiae moralis interse. Disputatio 4.

De separatione, et repugnantia bonitatis, et malitiae moralis interse.

Deinceps cum actus multiplex sit bonitatis et generaliter actus sicut multiplex sit malitiae, ratio requirit ut ex his quae dicta sunt examinemus, an idem actus possit simul participare bonitatem, et malitiam, itaut simul sit bonus et malus moraliter. Quaestio 1a. An idem actus internus possit esse intrinsece bonus, et intrinsece malus? Caput 1um Praemittuntur aliqua, et sensus quaestionis exponitur.

Quaestio 1a.

An idem actus possit esse intrinsece bonus, et intrinsece malus?

Caput 1.

Praemittuntur aliqua et sensus quaestionis exponitur.

Suppono 1o actum intrinsece bonum posse esse in duplici differentia, nempe aliquem, qui intrinsece attingat id, ex quo habet bonitatem, et aliquem, qui non attingat intrinsece id, ex quo habet bonitatem. Primus actus, quo quis diceret, volo elargiri eleemosynam, quia est conveniens cum honestate propter honestatem, attingeret intrinsece id, ex quo habet bonitatem. Actus vero ipse quo eleemosynam ob honestatem misericordiae aut bonus a bonitate motivi misericordiae, quippe actus desumat bonitatem ex motivo finali, sive ex obiecto finali motivo, in quo est quod bonus non attingeret intrinsece.

Quod vero postea talis actus duplicem non habeat 1o quia nullus finalis actus est finis propter quem fit, nec utrumque sit propterea quod requiritur, quod attingat intrinsece finem. 2o quia talis actus est motivus ex motivo misericordiae, qui non attingat intrinsece motivum misericordiae. Minor probatur, quia actus est a causa finali extrinseca actus. Ut autem actus fiat a causa extrinseca finali, non requiritur quod ille intrinsece attingat: ergo 1. Minor hoc probatur: ut quis dicatur esse extrinseca finalis causa, actus esse debet propter finem, etsi non attingat intrinsece finem. 2o, quod ut actus sit in se aliquo habitu virtutis misericordiae, sufficit, quod attingat intrinsece obiectum materiale misericordiae ex debito, et motivum finalis misericordi-

misericordiæ: et ut actus fiat ex dilectione, et motione sibi frali misericordiæ, n requiritur, quod attingat infinite obiectum frale motivum misericordiæ: probatur. Maior evidens, n deducitur. Minor: quia actus fieri ex dilectione, et motione motivi frali misericordiæ, ad [illegible] a voluntate dilectionis, et moveri a motivo frali misericordiæ ad habendum actum: et ut voluntas diligat, et moveat, ad esto frali misericordiæ, n requiritur, quod actus attingat infinite obiectum frale motivum misericordiæ: probatur. hypothetice: quia voluntas dilectionis, et moveri ad habendum actum ex dilectione, et motione sibi fralis misericordiæ, [illegible] motivum, se habere ex [illegible] actum, et [illegible] fit [illegible] ut constat actus: probatur.

Suppono 2°: actum illicite infinite malum, posse esse in duplici diversitate, nempe actum, qui attingat infinite id, ex quo habeat malitiam, qualis est hic actus: volo hoc obiectum quod malum est eiusmodi, et inhaerenter: et alium, qui n attingat infinite id, ex quo habeat malitiam, talis est actus attingens infinite obiectum [illegible] se indifferens, quod prohibitum. Est enim malus sine dubio, etsi n attingat infinite prohibitionem, ex qua habeat malitiam: probatur. Minor hoc, quia [illegible] supponit; solum attingit infinite obiectum in se indifferens. Quia prohibitio [illegible] obiectum a voluntate, et potius, ut accentuat, [illegible] voluntas: probatur. 3°, quia prohibitio reddit malum actum nec obiectum male, nec frale actus malum: et quod n est obiectum male, nec frali actus malum, neque est, quod attingat infinite ad actum malum: probatur. Dicitur: actus iste infinite malus, quia talis n est [illegible] ordinatus alterius actus: et inmediate, et [illegible]

Alioquin, sequitur 1° quaestionis, est an actus bonus infinite, vel malus duplici, quantum [illegible] posset similiter bonus, et malus. actus, loquendo interne sine [illegible] dicatur actus bonus, et actus

malum [illegible], an scilicet possit idem actus bonus ex obiecto, et malus ex fine, vel aliis circumstantiis, aut e contra bonus ex circumstantiis, et malus ex obiecto. Petitur an actus possit esse malus ex obiecto, et bonus ex fine, et circumstantiis, aut e contra. Quaeritur secundo an actus natus esse bonus simul, et simul malus, et [illegible] malitia intrinseca aliquam bonitatem. Quaeritur tertio an sint [illegible] internum possit esse intrinsece bonus, et intrinsece malus. Ad [illegible] committuntur aliquorum et [illegible] quaestionum enodationes.

Caput. 2.

Referuntur Doctorum sententiae, et nostra propositio et probatur.

Circa quaestionem in 1° sunt doctores theologorum [illegible] docet in posse eundem actum esse absolute, et simpliciter bonum, et absolute, et simpliciter malum. Circa quaestionem in 2° sunt duplices doctorum sententiae. 1a affirmat, posse eundem actum voluntatis esse simul bonum ex obiecto, et malum ex fine, vel aliis circumstantiis. Ita Cajetanus, Conimbricenses [illegible] hoc. 3° [illegible] 2a sententia negat, posse eundem actum voluntatis esse simul bonum, et malum, neque inde [illegible] infici aliqua malitia morali nullam ulteriorem bonitatem.

Pro 1a sententia dico: idem actus internus nequit esse simul bonus, et malus simpliciter et absolute. Sententia communis theologorum cum S. Thoma; et S. Dionysio [illegible] simpliciter, et absolute bonum est, cum bonum sit ex integra causa, malum ex quolibet defectu, et aliquem [illegible] infectum ex malitia, [illegible] esse bonum simpliciter eundem actum esse omnino [illegible] bonum, et simul ex aliquo [illegible], non esse bonum; [illegible] Major ex axiomate receptissimo: bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu.

Sed 2a [illegible] idem actus nequit esse simul in-

hinc bonus est aliquam bonitatem [illegible], et malus est aliquo modo. Ergo quod requiritur
unum, et eundem actum, ea simul per modum conformem, et per modum difformem
obiecto, quod requiritur, ut actus intrinsece simul bonus, et malus sit [illegible]
legitimus quod actus est bonus ex eo, quod conformis obiecto, et est malus ex
eo, quod difformis obiecto. Nam obiectum est primarium omnium regula boni-
tatis, et malitiae actus voluntatis. Atqui probatur, quod requiritur obiectum simul
proponens bonitatem, et malitiam obiecti, seu actus, quod requiritur actus simul
conformis, et difformis obiecto. Atqui probatur quod requiritur obiectum proponens si-
mul fugiendum, et amplectendum obiectum, seu actum; et tale est obiectum
proponens simul bonitatem et malitiam obiecti.

Explicatur hoc ratio: etenim
obiectum proponens simul bonitatem, et malitiam, proponit simul boni-
tatem, et malitiam obiecti, seu bonitatem, et malitiam actus: atqui implicat
obiectum proponens simul bonitatem, et malitiam obiecti, seu bonitatem, et ma-
litiam actus; ergo requiritur obiectum proponens simul bonitatem, et malitiam, ad con-
stituendum actum elicitum sub tali obiecto, qualis fieret actus simul bo-
nus, et malus. Minor quoad 1am partem probatur, quod obiectum proponens boni-
tatem obiecti est [illegible] bonitatis obiecti nullus affectus, seu positive co-
[illegible] proponens [illegible] prohibitionem obiecti, seu actus: et con-
ditio de malitia obiecti est [illegible] proponens prohibitionem obiecti; ergo im-
plicat conscientia proponens simul bonitatem, et malitiam obiecti. Quoad
2am partem probatur, quod obiectum proponens bonitatem actus [illegible] dictum
actus [illegible], et [illegible] proponens ma-
litiam actus [illegible] dictum [illegible] actus: et
implicat [illegible] dictum simul [illegible] elicitive actus
[illegible] probatur.

Ostenditur, quod eatenus praecise actus est simul bonus, et
malus, quatenus idem actus [illegible] attingeret intrinsece obiectum [illegible] ho-
nestum, et simul [illegible] aliquam malitiam, seu attingeret intrinsece

obliz honesty S. to, et etiam sub cognitione de prohibitione illius: batta- 186
pecculabimae prohibitiones obli, aut actus, et simul S. adesse ex mo-
tivo fraliboherto S. te: l. tandis ponet esse ex motivo fraliboneri-
bo S. te, et sub cognitione prohibitionis, sive obli, sive actus: t nullus
ex hijs actibus ponet esse simul bonus, et malus; q. idz actus n. pot
esse simul bonus et malus. Minor p. q. nullus ex illis actibus eli-
citus sub Dicta honestatis obli. Anz p. q. in nullo ex illis actibus
cognitio honestatis e reputabilima intimans quid sit faciendum: hoc
enim illud dicit cognitio de prohibitione tunc simul existenti obli.

Explicatur alter doctus: ng Dicta de honestate obli, l. actus n. e quaecumque cognitio
de honestate, et cognitio proponens obliz ut honestz. hic, et nunc, et attentis omnibus
circumstantiis, sub quibus exhibetur actus. Ratio e, q. debet e cognitio ad gu-
berdiz regulans actz: et n. regulantur prudenter, sin attenderet omnes
quae circumstant actz; pt. dz.

Et hoc e duplici ex parte pot e Dicta, nempe
ex parte, et finaliter, et in actu signato, quatenus ex parte, et finaliter
dictat obliz hic et nunc, et attentis omnibus circumstantiis e honestz, et
licitz: l. valuabiter et simpliciter, s. in actu exercito, quatenus dictat
obliz e honestz, et nulla obstante cognitione de circumstantia aliqua vitiante
obliz, l. actz: nz hinc practice, et in ordine ad operandz vel abesse illa Dicta,
ac si cuncta ex parte, et finaliter attendant nullz e circumstz vitiantz; aut obliz hic, et nunc attentis omnibus circumstantiis e honestz: et quovis horum modorum existat Dicta de honestate obli,
l. actus, repugnat simul Dicta de malitia obli, l. actus; ipso repugnat actus simul formalis, et difformis Dicti; ipso actus simul bonus, et malus.

Obijcies 1.o q. implicat quod idz actus prohibeat, et approbet a Deo, eiz placeat simul et displiceat: ergo idz actus ponet e simul bonus, et ma-

malus, idq actus prohibetur à Deo, et approbatur ut bonus, sic licet, et simul damnatur, implicat quod idem actus sit simul bonus, et malus.

Maior est. Minor est, quia omnis actus malus prohibetur à Deo, et omnis actus bonus approbatur, omnis bonus placet, et omnis malus displicet. Ex dictis Caput 3. satisfit argumentis. Quae tertio

Caput 6.

Satisfit argumentis contrariae sententiae.

Arguunt primo adversarii: ut actus simul sit bonus, et malus sufficit elici sub cognitione bonitatis, et malitiae objectivae sed idem actus elici sub cognitione bonitatis objectivi, et malitiae ex intentione; ergo idem actus potest esse simul bonus, et malus, bonus ex objecto, et malus ex fine, seu ex intentione. Maior est, quia ut bonus objecti derivetur in actum voluntatis nihil aliud requiritur, nisi quod eliciatur sub cognitione bonitatis; ergo etc. Minor est, nam si quis vellet in templo, et tempore Sacri, solvere debitum creditori, eliceretur actus sub cognitione bonitatis objecti, et malitiae ex intentione: nam solvere debitum creditori est honestum; id autem praestare in templo, et tempore Sacri est malum, quia habet aliquid irreverentiae, et aliquomodo est contra religionem; quia etc.

Respondetur negando maiorem. Ad probationem distinguo antecedens: nihil aliud requiritur, nisi quod eliciatur sub cognitione bonitatis objecti in se, seu actus in se, nego antecedens: nisi quod eliciatur sub cognitione bonitatis objecti, seu actus in quod hic, et nunc eliciendus est, seu dandus est actus, concedo antecedens. Ratio est, quia cognitio bonitatis objecti in se, seu actus in se, non reperitur actus; et sola cognitio bonitatis in quod hic et nunc eliciendus est, seu datur actus. Unde sola media hac cognitione acquirit bonitatem actus. Et dato illius actus solutio illa in templo, et tempore Sacri facta absolute mala.

Instabis: cognitio bonitatis objecti in se, seu actus in se praecurrit eadem, quando unusquisque cognitionem

ex cognitione de phibitione obti, l. actus: et quo n(on) Dumpitur ex cogne de phibitione obti, l. actus, sufficiens ē ad creare aliud bonitatis; q(uo)d itcrea quo dumpit(ur) Maior; q(uia) repraesentatio obti ē causalis cognitionis, a quibus eadem praeveniat permanente cogne. Minor ē retrad- mittit(ur) et tota videt(ur) legitima.

Resp(ondeo) Distinguendo maiorem: praeveniat eadem physice, Dedo maiorem: praeveniat eadem moraliter, nego maiorem. Quando cognitio bonitatis obti, seu, l. actus, seu se Dumpit(ur) ex cognitione phibitione obti, l. actus, praeveniat eam physice; q(uia) illa obty regnat, eadem q(uidem) moraliter praeveniat; q(uia) ex repraesentatione cognitionis de phibitione obti, l. actus in dat rationem regulae, et congruit, q(uia) in ordine ad operandum quando inde se habet, ac si Dumputaret ex cogne de phibitione, atq(ue) Dumputat ex cogne de phibitione obti, l. actus nec ē regula, nec indicat adequate; ē illa quasi speculative regnat bonitatem.

Aliter Dedo minorem, Oneg(o) conseq(uentiam). Ratio ē quia, q(uia) pars quodlibet, sive physica, sive intentionale, si illa perseverat, pot(est) n(on) ponere eundem effectum, q(uia) deficiat ali- qua conditio requisita ad causandum effectum; et cognitio honestatis, ut communicat bonitatem actus, requirit, nullo adesse cognitionem de phi- bitione obti, l. circumstantiae vitiantis actum; q(uia) pot(est) n(on) ponere hunc effectum quando Dumpitur ex cogne de phibitione obti, l. circumstantiae vitian- te actum, et illum ponere quando n(on) Dumpitur ex tali cogne. Et minor: q(uia) cognitio honestatis, ut communicet bonitatem actus debet ex practice regnare, ut regula prudentiae ultimo determinet mo- ralitatem actus: et ut practice honestatem regnat, ut ut regulae prudentiae determinet bonitatem actus, debet regnare honestatem sub quod hic, et nunc, et attentis omnibus circumstantiis actus sicut pot(est) licite, l. debet elici, q(uia) requirit negationem cognitionis de phi- bitione obti, l. de circumstantia vitiante actum. Et Ratio, q(uia) sicut ...

copositio aliqua de prohibitione, vel de circumstantia ... actus
hic, et nunc eliciti actus, quo dictamen rationis, et pendere
hereditatis ... non esse ponendum.

Argumentum 2um: nequit non esse bonum actus, qui habet idem objectum finale, et morale, quod habet alius actus, qui est bonus, et honestus: sed actus elicitus sub ratione honestatis objecti per se, vel honestatis actus per se, quamvis adsit copositio de prohibitione, habet idem objectum morale, et finale, quod habet actus bonus, nempe qui elicitur non adstante copositione aliqua de prohibitione, vel circumstantia mala, ergo etc. Confirmatur 1o, quia actus, qui fit ob honestatem objecti, in quod fertur est bonus: et ita se habere potest actus elicitus sub ratione honestatis objecti per se, et sub copositione de prohibitione illius; ergo etc.

Confirmatur 2o, quia prohibitio non tollit objectum finale, nec objectum morale actus boni; ergo sub copositione de prohibitione potest attingi ab actu tale objectum morale, et finale; ergo a tali objecto hauriet bonitatem etc., ubi, quia nihil est quod impediat objectum communicare suam bonitatem actui: sed id, quod non impedit objectum, et objectum actus, nequit impedire objectum communicare suam bonitatem actui: et nequit impedire causam producere effectum id, quod non impedit causam influere in effectum; ergo tamen communicare quod actus attingat honestatem objecti, nequit negari non habere bonitatem ex objecto.

Respondendo maiorem. 1o quia actus non est bonus saepe ex eo, quod habeat objectum morale, et finale bonum et ulterius requiritur quod aliunde nulla insit malitia. 2o quia licet objectum verum est, sed aliunde non impediatur objectum communicare bonitatem actui: in nostro autem casu impeditur objectum a copositione prohibitionis, ne communicet suam bonitatem actui. Ad 1am Confirmationem distinguo maiorem: si aliunde non impediatur, concedo maiorem: si im-

vi impediat, nego maiorem.

Ad 3. Confirmationem omisso entthymemate, nego consequentiam. Adiliter [illegible] nego consequentiam. Adiliter probatur, nego maiorem. Quia objectum communicare bonitatem actui non est ipsa attingi ab actu, et obiectum requiritur attingi debitis circumstantiis, ut det bonitatem ad bonitatem [illegible]. Ad [illegible] dicimus [illegible] producens effectum, et objectum communicans bonitatem actui: dicimus [illegible], quod producens effectum ipsum dicit habere influxum in effectum; obiectum vero communicare bonitatem actui non dicit ipsam attingi ab actu, et ulterius afficere attingi debitis circumstantiis. Unde quod non impedit influxum in effectum, non impedit causam efficere; quod vero non impedit obiectum attingi ab actu, sed adhuc impedire obiectum communicare actui bonitatem; quia potest [illegible], nec obiectum attingatur debitis conditionibus.

~~[illegible]~~ Resolvitur

Ad 2. omissa maiori, negando minorem: quia actus [illegible] sub ratione honestatis obiecti [illegible] [illegible] quando non adest cognitio [illegible] attingit obiectum honestum [illegible] [illegible] et [illegible] hic et nunc attingibile licite, et honestum; quando vero actus ratione honestatis [illegible] cognitio prohibitionis obiecti [illegible] actus [illegible] attingat obiectum honestum [illegible] [illegible] non attingit [illegible] hic et nunc honestum, seu attingibile licite et honeste; et obiectum honestum hic et nunc, et attingibile licite et honeste dicimus [illegible] ab obiecto [illegible] et nunc non honestum et non attingibile licite, et honeste; quando actus eliciatur sub ratione prohibitionis non habet [illegible] obiectum malum et fraude, quod habeatur si non adesset cognitio prohibitionis [illegible].

Ad 3. Confirmationem distinguo maiorem: actus, qui fit ob honestatem obiecti hic et nunc attingibile licite et honeste, abonus; [illegible] maiorem: qui fit ob honestatem obiecti [illegible] hic et nunc attingibile licite et honeste, nego maiorem. Nego [illegible] minorem, et consequentiam. Ad 2. Confirmationem nego [illegible]. Quia [illegible] voluntaria [illegible]

honestatis sub et ultra, et necnon distinctiva virtute, at hoc quae a
a obiecto pale actu eliciti sive indicante honestatis, et ipso nulla
illa existit prohibitio contra.

Sequitur 3o. ideo non potest dari
actus esse simul bonus, et malus, quia inde sequeretur eundem actum
posse esse meritorium, et demeritorium: hoc nullum est inconveniens;
Ergo. Minor probatur quia homo potest simul elicere duos actus, alterum
bonum, et alterum malum; ergo potest elicere actum eundem simul bonum et
malum. Antecedens probatur; quia actus bonus homicidii delectatio actus mali: hoc
enim ad summum dici debet actus omnis a se suo omnino ergo.
Confirmatur, quod ad lucrandam indulgentiam requiritur actus bonus; sed videtur
homines hac oratione, vel eleemosyna ex causa mala sufficere ad
lucrandam indulgentiam; ergo potest idem actus esse bonus, et simul malus.

Resp. Iuramentum, negando minorem. Ad quod dico antecedens, et
nego consequentiam. Dicimus, nego quod homo eliciat duos actus, de dignitate
ad Gloriam, et superbiam, de qua dicitur sub dico, in quo non apparet
pugna, si alter actus sit debitus pervenire veniale; at manifeste est repugnantia
in eo, quod idem actus indicatis sit simul dignus Gloriae,
et poenae, amore, et odio, quod simul displiceat, et placeat Deo.

Ad
confirmationem distinguo minorem: requiritur actus bonus ex parte operantis, dedo
minorem: requiritur actus hic et nunc, et ex actu intrinsece bonus,
nego minorem. Ratio, quia tunc fiant in oratione distractiones,
at in eleemosyna similiter aliquod incommodum, imaginatione, magno
ex parte sunt privilegio indulgentiarum et similium fructus, si requireretur
actus bonus, qui nullo modo attenderetur. Ergo 2o an actus internus
intrinsice bonus possit simul intrinsice malus ab imperio
actus mali?

quaestio 2a

An actus internus intrinsice bonus possit simul esse intrinsice malus ab imperio actus mali? Dico

Sit maior dico: actus intrinsece bonus potest esse extrinsece malus ab imperio actus mali. Probatur: quia non repugnat actum malum imperare actum bonum: et eo ipso actus intrinsece bonus erit simul extrinsece malus: ergo actus intrinsece bonus potest esse extrinsece malus. Maior quoad actum malum defenditur a nostris in opposita parte 1.ª tenet Doctor Suarez disp. 8 sect. 5, et Doctor Puente Hurtado de fide disp. 135.

Quoad actum vero supernalem negatur a Doctore Caspensi, et Doctore Arriaga, et aliis, quos refert, et requirit Doctor Thoma de pondo 1.º Probatur 2.º quia maior de actibus naturalibus probatur quia non repugnat ex pravo fine deliberatum voluntatis ad eliciendum actum, ad quem habet potentiam et causa requisita: et talis actus malus imperaret actum bonum, ad quem voluntas habeat potentiam, et causa requisita; ergo non repugnat actum malum imperare actum bonum. Minor probatur, quia imperare unum actum ab alio est haberi a voluntate ex defectu alterius; sed sic est. 2.º quia positis omnibus requisitis ad operandum potest voluntas prorumpere in actum nullo alio expectato prius; ergo potest prorumpere in actum bonum ex vi actus mali inclinantis ad eius moderationem. 3.º quia actus imperfectior potest imperare perfectiorem: ergo actus malus actum bonum. Antecedens probatur, quia actus imperans solum exigit perfectionem in actu imperato: et ea perfectione potest esse imperfectior, ergo sic est.

Minor vero syllogismi probatur, quia actus intrinsece bonus ex imperio actus mali non desinit esse quod est intrinsece, hoc est bonus intrinsece. Itemque est extrinsece malus per denominationem ab imperio malo; ergo actus intrinsece bonus est simul extrinsece malus. Argumentum hoc probat, quod malum extrinsecare actum bonum intrinsece ex imperio actus mali; ergo sic est. Hinc colliges actum intrinsece malum posse esse extrinsece bonum. Ratio est, quia utroque, diximus, actus imperatus refundit suam bonitatem vel malitiam in imperantem; ergo actus malus

imperans actus bonus redderet extrinsece bonus a b actu imperato bono.

Sed 2° contra objicies: actus bonus nequit manere bonus sub imperio actus mali: ergo neque actus malus imperare actum bonum. Antecedens probatur, quia si imperium sit efficax, eadem est libertas actus boni imperati, ac actus mali; et sub libertate actus mali nequit manere bonus actus; ergo etc. Minor probatur, quia idem exercitium libertatis nequit esse objectum complacentiae, et displicentiae Divinae; ergo sub eadem libertate nequit alter actus esse bonus, et alter malus.

Confirmatur idem, quia actus elicitus ab imperio actus mali elicitur ob finem actus mali: et actus elicitus ob finem actus mali nequit manere bonus; ergo etc. Et 2°: quia actus consumens, et exequens malitiam actus mali nequit esse bonus: et talis est actus imperatus ab actu malo; ergo etc. Et tandem 3° quia facere dependenter ab actu malo id, quod effici potest independenter, est malum: et ita se habet actus elicitus ex imperio actus mali; ergo etc.

Respondendo negando antecedens. Ad probationem illius probationem, concedo majorem, et nego minorem. Ad istius probationem distinguo antecedens: idem exercitium libertatis partiale, et concurrens actus nequit esse obiectum complacentiae, et displicentiae etc. Concedo antecedens; et distinctos actus, nego antecedens. Quia bene quod est objectum complacentiae, id est actus bonus affectus libertate, et quod est displicens, est actus malus affectus eadem libertate. Nec opus est, quod libertas sit subjectum placens, et displicens Deo. Addo, quod etiam si libertas displiceat, potest actus liber placere Deo. Quia bene potest conditione denominari objectum placens Deo aliquid, quod displicens sit denominatum, ut visitatio actus Divini de complectione sub conditione ipsius praedicto sub eo, quae Deo displicet. Ratio doctrinae est, quia bene potest Deus complacere in aliquo consequendo ex alio sibi

-dentia supplicante, n. adest, et existentia [illegible] influit,
effectibus decreti existentis [illegible]; et existentia actus impe-
-rii mali [illegible] in actu imperato bono.

Ad 2^m^ [illegible]-
-batur actus omissa maiore nego minorem, et [illegible] actus im-
-perans est malus aliunde, [illegible]
V. nego maiorem. et imperans actus malus [illegible] objectum
[illegible] causa intentionaliter influentis in actus imperatus,
ut fiat objectum intentionis [illegible] intentionaliter de-
-terminantis actus imperati in finem imperantis, [illegible] actus im-
-peratus [illegible] objectum imperantis.

Ad 3^m^ probatur decreto maiorem,
et nego minorem [illegible] distinguo [illegible] actus imperatus a bo-
-no malo per modum causae intentionaliter influentis [illegible] nego minorem [illegible]
[illegible] distinguo minorem [illegible] imperans a malo
fine, [illegible] et a [illegible] fine, nego minorem ac-
-tus imperantis ab imperante per modum causae intentionaliter influentis suppo-
-nitur [illegible] malis imperantis; et ideo illis [illegible] Ad 4^m^
probatur distinguo maiorem [illegible] nego minorem a malis ex te-
-[illegible] maiorem. [illegible]
-hinc [illegible] in actus dependentia [illegible]
[illegible] actus [illegible] signalis [illegible] malis ad actum imperantis [illegible]
[illegible] voluntas [illegible] ab actu signali acquisitis [illegible]
illis [illegible] mediante [illegible] impe-
-rante; [illegible] actus [illegible] signalis [illegible] malis.

[illegible]

[illegible] nego signalis [illegible] actus [illegible] et signalis
[illegible] signalis specialis [illegible] a Deo [illegible] ad illos specialis [illegible]
[illegible] specialis [illegible]
[illegible] ad [illegible] signalis [illegible] bene-
-ficia Dei [illegible]

si requirit hac entitate malus. Minor h[abe]t[ur], q[uia] q[uo]d melius est homini, carere talibus actu suspensivo [illegible].

Deinde aliqui graves auctores, inconsequens esse P[at]rem Medo admissa sequela, in quam illi se indicant in Quaestione. Ratio est, q[uia] eatenus n[on] ponit actus suspensivus entitatem ulteriorem, quatenus inde sequeretur Deus esse causa actus mali. At hoc n[on] sequitur, [illegible]. Minor p[robatur], q[uia] eo, quod Deus [illegible] ad actum suspensivum n[on] impediendo imperium illius ad actum pravum, n[on] sequitur Deum debere ad actum pravum: [illegible] actus pravi [illegible] ad illius [illegible], n[on] sequitur Deum esse causam actus pravi.

Ad rationem oppositam [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] q[uod] eo, quod inferat [illegible] Deus [illegible] actum suspensivum imperium mali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] malitia voluntatis, a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uod] homini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nihilominus [illegible] [illegible] homini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domestica.

Rogabis, an actus intrinsece bonus, et carentia mali, ad imperium actus mali [illegible] [illegible] mali. Aliqui affirmant, alii negant. Hos [illegible] [illegible], q[uia] actus [illegible] mali [illegible] mali [illegible]: illud enim carentia e[st] additio [illegible] diminuens [illegible] malum [illegible] manet [illegible] bonum.

Sed dices: [illegible] [illegible] [illegible] imperium ad actum [illegible] malo [illegible] mali, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] imperium ad actum malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullo

nullā aliā bonitatē, aut malitiā fruitur, habet, quā ea, quā accipit ab actu imperante interno; at actus internus habet bonitatē, aut malitiā fruitur, quā dicta ab actu imperante.

Dicen 2°: actus internus bonus reddit malū abs̄. attinere varie alicuius circumst. loci, temporis &c.; q° actus bonus reddit abs̄. malus ab actu imperante. Ocedo ant. et nego cons. Discrimen ē, q circumst. prohibitionis in loco, temp. &c. afficit im̄ediate actū; imperatū v.° solū extrinsecē.

Dicen 3°: actus in se indifferens ut imperatus ab actu malo ē abs̄. malus; q° actus bonus ut imperatus ab actu malo ē abs̄. malus; q actus bonus imperatus ab actu malo ē abs̄. malus. Ocedo ant., et 3 cons. nego 2ᵐ. Sonus pp enthimematis ē, actus imperatus ē abs̄. malus, quod ant. ē; sonus v.° alterius pp. illatæ, actus qui imperatum ē abs̄. malus, quod falsū ē, q solū ē malus sub quod, quatenus causatur a ꝓauo actu malo.

Dicen 4°: actus elicitus sub imperio actus mali nequit esse meritorius; q° nequit esse bonus abs̄. Nego ant.; q si elicitus sub imperio malo, tum nunc aliter pot. habere radicē meriti.

Dicen 5°: si imperans sit peccatū mortale, actus bonus n. pot esse meritorius. Resp. distinguendo ant.: n. pot. ē meritorius abs̄. Ocedo ant. q ad hoc requirit persona dignitas, quæ n. ꝯpatitur cum peccato mortali. Nam pot ē meritorius ratione sui, et in actu 2°, nego cons. Solū dixi ē actū bono elicito sub imperio actus mali, quod actu bono elicito in ꝯpotū alterius actus mali mortaliter. Sed debet inv. 3ᵃ n° q°

3° an actus internus malus intrinsecē possit imperari ab actu bono?

quæstio. 3ᵃ

an actus internus malus intrinsecē possit imperari ab actu bono?

Cum pluries possit intelligi actus boni impe-
rare actus mali, et imperium debeat esse: Vgr. volo elicere odium
Dei. No 3. 4. imperium indebitus, et vanus, vgr. volo elicere amorem,
in odium Dei. No 2. imperium adhaberi a medio bono, et malo.
Vgr. volo dare eleemosynam. Cum possit opponere medium bonum, et
medium malum, voluntas ex sua libertate eligat medium malum, vgr. ali-
ainus respondens ad eleemosynam.

Sit 1a Dubio: implet actus boni im-
perare actus mali intrinsece per imperium debitum. Sit, quod eiusmodi imperium
est frustraneum: probatur. ... quod os volito efficax libera ob malum
est malum: et eiusmodi imperium est volitio efficax libera ob malum, ergo.

Sit 2a
Dubio imperat actus mali intrinsece imperari ad actu bono per impe-
rium adhaberi a malo, et bono. Sit, quod ex intentione bonae ad-
habente ab electione bona, et mala possit procedere et non debere
voluntatis ponere electionem malam ut supra probavimus, probatur. Vbi no-
tandum eiusmodi intentionem non esse propriae imperium actus mali, sed a vo-
luntate debeat, non influat in actus electionis malae.

Sit 3a Dubio
repugnat actus intrinsece mali imperari ad actu bono per imperium in-
debitum, et vanum. Sit, quod tale imperium est actus frustraneum, probatur.
Antecedens probatur, quia ad effectum voluntas distinctionem in bono, et malo: et ac-
tus per quem voluntas efficit distinctionem in bono, et malo est frustranea-
neum, probatur Minor, quod per eiusmodi actus fiat voluntas in malo cau-
sandum in nullo dependente ab aliqua electione: ut quando dicit quis hoc:
volo odium Dei, non ab electione amoris Dei: et tales per quos fit volun-
tas in malo causandum in nullo dependentem ab aliqua electio-
ne est frustraneum, probatur.

Prima: Deus honestissimus praeat Deus
ad actus boni, et mali, ... ad ... , qui ... habet

omnes sunt ad bonum, et malum operantes: & hoc saluari quia Deus
fruct. effectiue in malis, & actus, quam facit diuina dicitur in bonis, l. ma-
lus sunt et bonus. Tertius Gemini negant. Ratio discriminis quod
Deus ille voluntate amat eius indiuiduum, ac proinde non est affectus
actus malus, & voluntate de nullis, ut potest talibus elicere bonum et
malum actum. Alter vero, ille ingenue dispicientibus amat actum malum in se
ipso, et est affectus per malum, ac proinde nequit esse bonum. Quaeritur an idem
actus possit transire de malo in bonum, vel e contra?

Quaestio 4a.

An idem actus possit transire de malo in bonum, vel e contra?

Difficultas procedit [illegible] actus internos positiuos.
Sit 1a Conclusio: Possibile est actus internus, qui ex intrinseco sit bonus,
itaque ut nequeat transire in malum, et similiter actus, qui ex intrin-
seco sit malus, itaut non possit transire in bonum. Prima conclusio, quia in
sequentibus ostendimus non repugnare actum internum ita essentialiter
conformitatem cum Deo, ut nequeat aliter elici: et similiter nec re-
pugnat actum ita essentialiter conjungi difformitati cum Deo, ut aliter
nequeat elici.

Sit 2a Conclusio: Possibile est actus internus, qui possit de
bono in malum transire, et e contra. Probatur, quia non repugnat actus, qui non con-
gat essentialiter elici conformis Deo, sed sit indifferens ut elicitus conformis
vel Deo, vel difformis: et talis actus potest transire de bono in ma-
lum, et de malo in bonum; ergo etc.

Sit 3a Conclusio: Possibile etiam est actus inter-
nus, qui transeat de malo in bonum, et de malo in non malum. Probatur
quia possibile est actus, qui transeat de libero in non liberum; ergo
etc. Haec omnia stant conditione libertatis, bonitatis, et malitiae non
omnino intrinseca actibus. Disputatio 5a de interna actuum humanorum.

Disputatio 5a.

De interna actuum humanorum

Post bonitatem, et malitiam actuum humanorum sequitur agendum de eorum indifferentia ad bonitatem, et malitiam. De hac tractat S. Thom. hic art. 8, et 9. Circa quam Thomistae disputant, an dentur actus indifferentes in specie, et an dentur actus indifferentes in individuo. Quas difficultates unica quaestione complectimur. Quaestio unica an dentur actus quoad speciem, et quoad individuum indifferentes? Caput 1. dantur actus indifferentes quoad speciem.

Quaestio unica.

An dentur actus quoad speciem, et quoad individuum indifferentes.

Caput 1.

Dantur actus indifferentes quoad speciem.

Suppono circa ... titulo quaestionis difficultatem ... de actibus liberis, non vero de iis, qui ex defectu libertatis nec bonitate afficiuntur, nec malitia ... Suppono 2° difficultatem hanc non ... de indifferentia ... Est autem indifferentia ... actus humanus ... bonus, nec malus moraliter, seu quod idem est, neque est imputabilis ad laudem, nec ad reprehensionem.

Haec indifferentia dividitur in malam, obliquam, et fixam. mala est ratio illa ..., propter quam actus ... libertate neque est imputabilis ad laudem, nec ad reprehensionem. ... est ratio ..., propter quam actus humanus ... quod ... actus nec bonus, nec malus sit. Obliqua est ratio illa ..., propter quam ... nec bonum, nec malum est, ... nec ... , nec ... ad ... , nec ... nec dignum odio, nec amore, ... nec ... , nec ... ut ... exponunt.

His suppositis ... quaestionis est, an dentur actus, qui ex suo obiecto sint indifferentes. ...

hoc é, qui attento obto fine, in quod tendunt, nec boni sunt, nec ma-
liti [illegible] dantur actus, qui ex obto attento obto, et ex alter-
his [illegible], qui actus dederunt actione, [illegible], et in indivi-
duo indifferentes, hoc é, nec boni, nec mali?

Ad difficultatem [illegible] du-
plex [illegible] sa. 1a docet, nullos dari actus indifferentes ex
sua specie; dari vero plures actus indifferentes in individuo. Ita Scotus in
2o dist.). 2a sa asserit, dari actus indifferentes ex specie; nullos vero
esse indifferentes quoad individuum, et quoad exercitium. Ita Sanctus
Thom. hic, et ex Thom. et plures alii, quos refert Pr Ovi-
edo [illegible]. 4o [illegible] punct. 5. 3a sa admittit actus ex sua
specie, et in individuo indifferentes. Ita [illegible] Vasquez, et cum eo ipse
Oviedo referens, et [illegible] plures ex antiquis.

Sit nostra Conclusio: dantur
actus indifferentes ex specie. Hec conclusio omnibus aliis [illegible]
plura dantur obta indifferentia, hoc é, que ex se nec bona, nec ma-
la [illegible] et [illegible] actus humanos tendentes [illegible] obta: [illegible] dantur
actus indifferentes ex specie. Maior [illegible], quod fricare manus, levare
festucam, pungere [illegible], et alia id genus [illegible], nec
mala, nec bona, nec [illegible], nec [illegible], [illegible]
[illegible].

Dices, quod actus indifferentes ex specie [illegible] ac-
tus, qui ex obto nec bonus é, nec malus: et actus tendens in
obtum indifferens ex obto nec bonus, nec malus é; [illegible]. Minor [illegible]
[illegible]; quod obtum nec bonum, nec malum é; [illegible].

Dices: obtum [illegible] é [illegible] ad [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], ut alii exponunt, é [illegible]
[illegible], aut non é [illegible]? Si 1m é bonus. Si 2m é malus; [illegible] dari obtum in-
differens. [illegible] et minor quoad [illegible], et [illegible]
quoad [illegible]. [illegible] obtum [illegible] malum [illegible], quod [illegible]

ny ny ... vali, et ... ma ... quod n̄ ... hoc ē ... Summ̄ Diviny affect.

Dices ... bony et maly opponunt̄ privative; q n̄ dat̄ medius inter bony et maly. Resp. negō an. q bony et malu opponunt̄ ... et ideo actus ... adesse subiecto ... nec ... et ... opponunt̄ privative, ut lapis nec videns, nec caecus ē. Inter privative o. opp. ... n̄ ... mediu, et n̄ ... simul adesse ... capax. C. dat̄ actus indiferens in individuo.

Caput. 2.

Datur actus indiferens in indibiduo.

Idem, et simul adversarii ... nituntur ... q ideo n̄ ... dari actus indiferens in individuo, q omnis actus humanus, et moralis debeat referri in finē honestū saltē ... et hoc n̄ ē verū; q potius ... indiferens in individuo. Maior ... adversarius ... q actus ... esse indiferens n̄ pot ... quoad individuū malitia ... nisi q ... deficiat relatio in finē honestū. q hic ... et in ... debet ... omnes suos actus ad honestū finē. l. ... l. ... referre. ... Minor: ideo debent oēs actus humani morales referri saltē ... in finē honestū, q datur ... naturale, l. ... de referendo omni actu ... in finē honestū: et nullū ... dat̄. ... Maior ... doctrina adversariorū. Minor ... impossibile n̄ dat̄ ... positivu, et l. ... adversarii ... nec ... naturali ... hoc ... q n̄ ... n̄ referre actus n̄ malus in finē honestū; q n̄ dat̄ ... naturale de referendo actu n̄ malo in finē honestū. Con... q ex ... naturali ... obligationē, quod ... .

dictas ordinis rationis referre actus in malus in finem honestum, quia omnia moraliter debent procedere in suis operationibus ut moralis: et non procedit ut moralis nisi intendat bonum honestum, quia est dictamen rationis referre actus in malum in finem honestum. Maior probatur. Minor probatur, quia non operatur ut moralis omnia, nisi intendat finem sibi proprium, et non dictum brutis: at bonum honestum dictatur finis sibi proprius, et non dictus brutis, bonum autem delectabile est dictum brutis, ergo etc.

Sed dico ad Lum, quod in hac responsione, et argumento petitur principium, atque omittitur circulus vitiosus. Omne argumentum dari exemplum nulla deserviendo in actu in malo in finem honestum, quia omnia tenetur operari ut moralis, hoc est intendens finem honestum; quia tenetur intendere in finem honestum, quia tenetur intendere in finem honestum. Si ablativus ut moralis non explicat sollicitam, quod tendat in objectum honestum, dico ad Vum quod omnia sufficienter operatur ut moralis, non nisi intendat, quod opponitur suo peculiari fini, nempe bono honesto; quamvis quod omnia moralis debeat operari semper ut moralis, non inferatur in omnibus operationibus debere intendere finem honestum.

Dico ad 3um, quod omnia procedit ut moralis eo ipso, quod operatur deliberate, et cum advertentia, neali-quid faciat, vel omittat, quod rationis regulam dirigat, ac proponat: et ex hoc non sequitur quod non possit intendere bonum delectabile; quia potest operari ut moralis etiam intendens aliquod bonum delectabile. Minor probatur, quia regulationis potest proponere rationi ut licitum bonum delectabile; patet. Dico ad 4um, quod omnia operatur moraliter dum sequitur dictum rationis praescribentis quid faciendum, et omittendum sit licite: et nullatenus, quia dictamen rationis non possit proponere tanquam licitum intendere aliquod bonum delectabile: patet. Cum aliqua adversariorum argumenta solvuntur. Caput. 3.

Aliqua adversariorum argumenta solventur

Altera argum. ex eo de sumitur ex
verbis Christi Dni apud Matheum 12 dicentis: reddendz esse ratione in die
iudicii de verbis otiosis. Ex quo colligunt Celesti Patres ver-
ba otiosa esse mala, et poena digna: et verba otiosa sunt, quae
carent honesto fine; ergo quidquid efficit ho, et caret honesto fine e
malu, ac per consequens n dari mediu intermedium et malu.

Confir., quia omnis ac-
tus indiferens in individuo e actus otiosus: et omnis actus otiosus e ma-
lus; ergo omnis actus indiferens in individuo e malus; ergo n datur actus
indiferens, qui nec bonus, nec malus sit. Maior probatur, quia ex SS. PP. verba,
et acta otiosa dicuntur, quae n ex iusta aliqua utilitate, aut nece-
ssitate fiunt, superflua, et nimia: et minime dicitur, leuare fastidii
aut mere ob delectationem in hiis actionibus reperitur nec utilitatem habere,
nec necessitatem; ergo etc.

Resp. 1o verbum otiosum in illo loco significa-
cari Christi Dni verba nociva, detractiva, mendosa, et calu-
mniosa. Ita exponunt S. Ioes Chrysostom. et Theophilactus, ut re-
fert P. Maldonado. Argumenta fo illo Christi Dni a fortiori esse cog-
nienda pecata blasphemie, quae maior e quolibet verbo otio-
so eo eo, quod hoc sine punitione n erit. Vide P. Arriaga ad-
sect. 2.

Resp. 2o per verbu otiosu intelligi verbu, quod nullum
habet utilitatem nec corporis, nec anime, nec spiritualem, et moral-
em, nec corporalem physicam, aut naturalem. Unde quod aliquam a-
fferat utilitatem solum physicam, aut naturalem n e otiosum; adhuc, quod
nullam spiritualem, et moralem utilitatem habet n e honestum; et quia in-
diferens, hoc e, nec bonum, nec malum. Unde ad confirmacionem negatur maior-
em. Ad probationem omittitur maiorem nego minorem. Quia habere sufficienti-
que utilitatem physicam, quia sufficiunt, ut n sint actiones otiosae.
Seddi-

Sed dices: si nullum est verbum otiosum, nec cogitatio, nec opus. Respondeo: quod nullum est verbum, cogitatio, aut opus, quod aliquam rationem utilitatis non habeat, quoad Deum. Ratio est; quia dari possunt aliqua verba, cogitationes, et opera, quae proferuntur et efficiuntur a naturali libidine, ut ridendi, loquendi, vel operandi sine attentione ad utilitatem, vel conducentiam ad aliquem finem, sive spiritualem, sive moralem, sive corporalem et physicum, atque ista otiosa, et illo testimonio Christi Domini reprehensa; alia vero sunt verba, et opera, quae proferuntur vel fiunt ob utilitatem, et conducentiam, quam habent saltem physicam, atque non sunt otiosa, nec reprehensa illis Christi Domini verbis, quia cum non sint obscenitatem, nec subiecta alicui prohibitioni, sunt indifferentia, hoc est, nec bona, nec mala.

Arguunt contra adversarii; quod omnis actus tendit, vel in obiectum honestum, vel in utile, vel in delectabile: si tendat in obiectum honestum, vel utile ad honestum, est bonus; si vero tendat in delectabile propter se, vel utile propter delectabile, est malus, quia est operatio similis brutis operationibus; ergo non datur actus indifferens, sive medius inter bonum et malum. Respondeo delectabile ut tale propter se licite amari, hoc est sine peccato, quando delectabilitas est moderata, et ex suo speciali conceptu non affert repugnantiam, seu oppositionem aliquam rationi. Sic se habet delectabilitas [illegible] gestus ex motione [illegible] etc.

Ubi notabis, pro hoc, et aliis argumentis solvendis, triplicem posse notari partem operationis. Primo ex parte sui finis, hoc est intendentis propositum finem, scilicet bonum honestum. Secundo ex parte sui finis, hoc est intendentis bonum inhonestum. Tertio contrarium finis, hoc est non intendentis aliquid oppositum suo fini. Primo modo operatur utroque ad Deum. Secundo modo non operatur utroque, quia operatur contra suum finem. Tertio modo operatur cum utroque, quia ad hoc sufficit, quod non intendat aliquid contrarium suo fini, et quod operetur cum deliberatione, et sub dictamine, quod illud non sit contra aliquod praeceptum. Videte principio 6. et doctrina: de bonitate, et malitia actuum internorum, in quali...

Disputatio 6ª

et ultima

De bonitate, et malitia actuum externorum in particulari

Nomine actus externi significantur omnes illi actus, qui a voluntate, et per eam, imperantur. Unde Aristoteles dixit: sub appellatione actus externi agnoscere appetitus sensitivi, et actus intellectus, qui arbitrio, et imperio voluntatis subduntur. De actibus igitur externis 1º difficultas est, in quonam primario insit bonitas, et malitia in actu externo, an in interno? Sit nostra dubii bonitas et malitia formalis in ratione debiti cum est difficultas; prius in uno actu interno, quam externo. 2ª difficultas an actus externus quamquam bonitatis aut malitiae addat interno. Nostra dubii a negativa. 3ª difficultas, an idem actus externus possit esse simul bonus et malus. Nostra dubii est affirmativa. His tribus difficultatibus discussis absolute quidquid restat disputandum de actibus externis. Quaestio 1ª in quonam primario insit bonitas, et malitia, an in actu externo, an in interno. Caput 1. bonitas, et malitia insunt primario in actu interno.

quaestio 1ª

in quonam primario insit bonitas, et malitia, an in actu externo, an in interno?

Caput 1.

Bonitas, et malitia insunt primario in actu interno.

Ante hanc dubii suppono quaestionem esse de bonitate, et malitia ultima; nam de illis distat ex dictis, eam actibus externis, seu objective inesse antecedenter ad actus internos, et quaestio de bonitate, et malitia formali morali. Suppono 2º actus externos dici vere, et formaliter bonos, et malos moraliter. Sic passim enim in Sacra pagina, eleemosynas, aliaque opera laudantur, et omnia scelerum genera reprehenduntur, quae hoc vituperio digna, et illa laude.

Ultima

Hic insurgit, seu occurrit quaestio, an actus externus vel prius bona, quam actus externus, l. e d°? Procedo de bonitate quarante ad obm, extrinsecus non tantum ppter finem. Ratio e; q. bonitas de bonitate finis certe e apud actus prius in bonus actus internus, quam externus. Ratio e; q. solus actus internus e immediate pprius finis, externus & imperans; & prius imperans, quam imperatus: ergo prius e bonus actus internus ppter finem quam externus.

Sit 1a. Dubio: bonitas formalis moralis prius inest actui interno, quam externo. Ita fere omnes DD. quos sequuntur, et reguntur, Pr. Quedo Mora. 8a. quaestio. 2. Pr. Arr. disp. 66. Sect. 2. Probatur, q. prius inest bonitas formalis, et moralis ei, quod p se e actus moralis, et humanus magis, vigorose: & actus internus e p se magis vigorosum actus moralis, et humanus: ergo prius inest bonitas formalis moralis actui interno, quam externo. Maior videtur indubia. Minor p; q. actus internus e immediate liber, et voluntarius, actus v. externus medio interno; & libertas, et voluntarietas, ipsa sunt liberi, et voluntarii in ratione humani actus moralis p. dicta.

2a. 2°. q. bonitas formalis, et moralis inueniatur in tendentia actus in obiectum bonum ppter ius suum honestatis: & tendentia prius inueniatur in actu interno, quam in externo: imo in hoc n inueniatur vigorose, formaliter, et immediate p. dicta.

Sit 2a.

Dubio: malitia formalis moralis prius e in actu interno, quam in externo. Est Dubio 1a. R. 3. dicta, qua alibi philosophatur de malitia, ac de bonitate. Ratio ses facta ad dubio ante: q. actus internus e prius, et potissimum actus moralis, et subiectum tam moralitatis, quam speciey, et diversitatis moralitatis: & malitia formalis moralis e quaedam species, et divisa moralitatis: p.

p[ro]p[ri]us t[ame]n actui interno, q[ua]m externo.

Sed obijcies 2° 18

Debitum ideo velle dare eleemosinam est bonum, quia dare eleemosinam est bonum: ergo prius est bonitas in actu externo, quam in interno. Resp. Procedo ex ut in materia, de bonitate obiectiva, et materiali, et negando ergo de bonitate formali, et morali. Nam dare eleemosinam est bonum bonitate formali, et morali, quatenus talis liberum, moralis et dictum de se, quod ubique habet ab actu interno formaliter, et moraliter bono, a quo imputatur.

Obijcies 3° id, quod primario et per se gerit, quod per se est 1° ratio bonitatis verum 1° Docent Doctores ad dandum est prius bonum dicitur actus externus, tanquam actio hominis ergo ista est prius bonus. Resp. eodem modo Docent primis de bonitate obiectiva, et negamus de formali: nam imprimis actio externa non gerit per se, et ut separata ab interna, quia non est nec libera, nec voluntaria est, atque adeo nec bona politice, et moraliter. Deinde deffectu eiusdem libertatis, et voluntarietatis non est bona formaliter, et moraliter nam actio externa, nisi ratione actus interni, atque non sit actio primaria, et secundaria hominis, secundaria dicitur bonitas. Nam ea ratio est actio hominis, et dicitur bonitas, quando gaudet ratione voluntarii et liberi et hanc gaudet secundario. 2do.

Colliges

Colliges in actione externa bona duplicem reperiri bonitatem alteram obiectivam, et aliam ab actu interno, alteram formalem moralem derivatam ab actu interno. Sicut in actu interno duplex bonitas datur, altera materialis, quam habet ex suo obiecto, et altera formalis, et moralis, quam habet ex modo procedendi a principio.

Obijcies 3° n° 23 Adversus Suarez: malitia actus non debet a—

amori opponitur sicut bonitas: probatur actus internus bonus prius habet bonitatem formalem moralem, quam externus, ergo sic actus internus malus. Resp. Verum antecedens, nego consequentiam. quia licet ad actum malum non requiratur expressa malitia amoris, requiritur voluntarium; actus externus requirit esse voluntarium malitiae amoris: ergo requirit esse prius malum, quam actus internus.

Dices 4.° ex eodem: idem prius malum, quod prius prohibetur; at prius prohibetur actus externus, quam internus; probatur. Utique maior: e(st) prius malum malitia obiectiva, dato maiori: malitia formali, nego maiorem. Deinde omitto minorem, et nego consequentiam. 2.° distinguo maiorem, nego minorem, quia actus externus prohibetur ut malus moraliter; et est malus moraliter per malitiam actus interni: ergo non prius prohibetur, quam actus internus; et patet ex dictis. Caput 2. expediuntur aliquae difficultates circa bonitatem et malitiam actus interni.

Caput 2.

Expediuntur aliquae difficultates circa bonitatem, et malitiam actus externi.

Quaeres 1.° an in actu interno, et externo detur duplex bonitas, vel duplex malitia? Difficultas procedit de bonitate, et malitia formali, et morali. Resp. negative, sed quod in utroque actu externo, et interno datur unica dumtaxat formalis bonitas, vel unica malitia: probatur ante omnia, quia in utroque actu datur unica libertas, et ratio voluntarii: probatur consequentia: quia non implicat, quod duo sublata afficiant et denominent ad unica forma; probatur. Confirmatur 1.°: quia ea ratione denominatur bonus, vel malus actus externus qua liber, et voluntarius: et denominatur liber, et voluntarius a libertate; et voluntarietate actus interni: probatur. haec est D. Scoti, et aliorum, defenditur 3.ª a communi.

Quaeres 2.° an actus externus

externus, et internus sint duo opera bona, l. mala? Respondet negative ex communi cum D. Scoto, et aliis. Probat, quia malitia ex actu interno, et externo consurgit unus totus constans, ut ex lapidibus, et lignis una domus. Et ratio est, quia actus externus est complementum interni, et non pertinet ad genus moris, nisi ut denominatus ab actu interno. ergo etc.

Dices: actus internus, et externus sunt duo subiecta bonitatis, et malitiae: ergo duo opera bona, l. mala. Probatur consequentia, quia ad multiplicationem cuiuscumque sufficit multiplicatio subiecti, ut patet in duobus subiectis albis unica albedine. ergo etc. Respondeo distinguendo antecedens: sunt duo subiecta adaequata, nego; sunt duo subiecta inadaequata componentia unum totum integrale, concedo antecedens, et nego consequentiam. Ad probationem concedo antecedens de subiecto adaequato, et nego de subiecto inadaequato cum alio componenti. Discrimen inter illa subiecta albedinis, et actus interni, et externi est, quia singula illa subiecta sunt adaequata suae albedinis; actus vero externus non est subiectus adaequatus bonitatis, nec malitiae moralis, et moralis. Quaestio 2.a an actus externus quidquam bonitatis, aut malitiae addat interno. Caput 1. Actus externus non addit bonitatem, nec malitiam actui interno.

quaestio 2.a

An actus externus quidquam bonitatis, aut malitiae addat interno?

Caput 1.3

Actus externus non addit bonitatem, nec malitiam actui interno.

Difficultas hic procedit de actu interno omnino eodem, vg. ex parte eadem volitione, et actu interno efficaci elargiendi eleemosynam, vg. in duobus hominibus omnino qualibet, quorum alter, si unus det eleemosynam, alter non det, quia aliunde impedi-

q̄ aliunde impediat, utraq̄ sit æqualis in opere bono, quod ideo quæritur de merito.

Dico. posita eadem volitione Dei, q̄ n. occasionaliter ex actione exteriori intendat, et augeatur actus internus, extra dubium ē aliquid bonitatis, et meriti addi per actus externus. Et ideo plus cerat meren, qui patiuntur martyrium, quam qui solum eficaciter id optant. Ratio ē, q̄ intensior affectus pre requiritur ad patiendum reipsa, quam ad desiderandum martyrium.

Sed notandum, pro prie loquendo hoc n. ēe aliquid bonitatis, aut meriti addi ad actione exteriorem suæ bonitatis, et meritum actionis externæ; et dari tunc intentionem, et perfectionem actus interni, ratione cuius crescit bonitas, et meritum, qui actus n. daretur sine externo.

In hac difficultate proposita duplex ē sa: 1a communis, et negativa, quam plurimi defendit P. Suarez disp. 16 sect. 4a. Et secunda affirmativa, et singularis, quam tuetur P. Ripalda disp. 68 de ente supernali adducens pro se Scotum, et Scotistas.

Sit 1a nostra conclusio: actus externus n. addit bonitatem fieri actui interno. ita communis sa. Pa, q̄ moraliter voluntas pro facto æstimatur, quando ab ā voluntate n. provenit, quod opus n. ponatur, ut sæpissime docent SS. Pp., unus pro omnibus excipiatur Sanctus Leo serm. 4 de ieiunio. Subinde æquatur merito, qui dictat impendio, q̄ potest par ēe animus, ubi dispar ē census.

Pa. Deinde, q̄ ubi necessitas impedit factum, et n. voluntas, voluntas admittit factum, et factum admissum ā voluntate, tribuitur voluntati, etiam si ā necessitate impediatur, ergo illi duo homines æquales ēent in bonitate, et merito eleemosynæ.

Sit 2a

Sit 2a Conclusio: actus externus non addit malitiam formalem actui interno. Ita facilius pro praeterea dato, et attendentes praedictae conclusionis antecedenti: namque qui praeparat alteri venenum sufficiens ad inferendam mortem non minus reus occisionis et imprudentis existimare, si alter moriatur, quam si alter non moriatur, eo quod accepto veneno remedium apponat: ergo &c. Unde duo homines ejaculantes sagittas animo occidendi alios aequales sunt in reatu vulgo, licet alter re ipsa non iaculetur hominem, quia in omnibus, quae ipsis libera, et voluntaria sunt, aequales sunt. Caput 2. aepam. Contra utramque conclusionem solvuntur.

Caput 2um.

Argumenta contra utramque conclusionem solvuntur.

Arguitur 1o contra 1am conclusionem: quia ut docet communis apud P. Suarez tomo 4o in 3 partem disputatione 37 sectione 5. Satisfactio nostrorum operum augetur per actiones externas; quia est castigatio et vindicta voluntaria, interior plus actibus externis castigatur quam internis; ergo &c. Recolo conclusionem antecedentis, nego consequentiam. Discrimen est: namque satisfactio non respicit soli bonitati actus, sed eius poenalitati, et quia actus externus affert novam poenalitatem, affert novam satisfactionem, quamvis novam bonitatem non afferat.

Arguitur 2o: opus externum bonum in se, et ut executum cedit in honorem aut commodum Principis, aut Reipublicae, potentis illud compensare praemio: quia est magis bonum et meritorium. Recolo conclusionem antecedentis, nego consequentiam. Unde solum sequitur quod possit operi executo decernere aliquod praemium, quod non decernat tribuere operi non executo. Hoc tamen non tanquam meritum operis, quia in hoc afferet nova libertas, et voluntarietas, et laboriosilitas operis operantis, quod infrequenter non datur.

Arguitur 3o: solum dari deberet conditionis, aut alterius actus interni non etiam meritorii, quam ipsa

quæ ipsa constitutio, et actus internus: probatur. In ipsa, qui desiderio efficaci martyrii non concedit laureola, quæ tribuitur martyrium patienti: probatur. Licet contra antecedentem, nego consequentiam. Disparitas est quia actus internus et imperatus habet bonitatem moralem in seipso, adeoque inde est capax meriti independenter; actus vero externus non habet bonitatem moralem, et moralem, nisi denominative à bonitate actus interni.

Ad confirmationem contra antecedentem, nego consequentiam. Quia laureola tribuitur martyri, non tanquam meriti operis, sed tanquam signum martyrii reipsa perpessi. Unde qui optant martyrium, et illud tolerant in æqualis gradu, differunt tamen, in eo quod optans caret insigni laureola, qua insignitur tolerans reipsa martyrium. Confirmat doctrinam, quod canit Sancta Mater Ecclesia de S.to Martino: O Sanctissima anima, quam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit.

Ad hoc, et alia argumenta solvendum adverte, aliquibus actibus ex opere operato ex speciali gratia, seu privilegio illis annexo ex meritis Christi correspondere speciales fructus. Sic Sacramenta, rite suscepta conferunt gratiam ex opere operato. Unde plus prosunt homini actus interni conjuncti cum externis quoad fructus ex opere operato, quam soli actus interni. Nam volitio suscipiendi Sacramenta simul cum externa susceptione illorum consequitur ex opere operato speciales gratiæ fructus, quos non consequitur sola volitio sine externa susceptione Sacramentorum.

Similiter martyrium reipsa toleratum confert martyri aureolam martyrii, peccatorum omnium remissionem quoad culpam et pœnam, quæ non conferuntur habenti solum voluntatem subeundi martyrium. Idem dicendum de aureola Virginum, deque aureola Doctorum. Hæc tamen privilegia non probant actus externos au-

augere bonitatem moralem, neque meritum correspondens actibus ex opere operantis; quod non assignatur a Deo ut merita consequentis operis, et ipsorum actuum externorum adipsius executionem dictorum, et ob aliam rationem, ob quam voluit illa Deus cedere sub conditione operis executi; ut, quod ex eis resultet gloria, et honor Deo, ipsique operanti, et proximis diversa dona conveniunt. ex hac ratione mors actu tolerata pro Christo, vel non executus publice docendi doctrinam fidei, Virginitatis candor, sacramentum actu suscepta dicuntur ex opere operato meritum augere, iustificare, et effectus alios efficere, quos ex opere operantis non efficeunt. de his latius in materia de merito.

Arguees 1º contra 29 dictis. Velle furari est malum: quod actus externus furti addit malitiam interno. Probatur causa ex regula Aristotelis 1º posteriorum. Propter quod unumquodque tale, et illud magis. Confirmatur quod maiori odio prosequuntur homines, et maiori pena afficiunt eos, qui actu, quam eos qui solo affectu occidunt, furantur, committunt adulteria, stuprantur. quod maiori dignitatis odii et vindictae, et contra maiorem malitiam in actu externo, et interno, quam in solo interno.

Resp. omisso ante; negando consequentiam: ad probationem omissis aliis limitationibus resp. regulam illam esse veram, quando utrumque est tale per eandem rationem; cum autem actus internus non sit malus formaliter, quia externus sit malus formaliter, et quod est ipse malus obiective, inde non infertur actus externus augere malitiam.

Ad confirmationem resp. concesso ante, negando consequentiam. ideo homines magis detestantur eos, qui externa peccata committunt, quod ea solent ingentia damna proximis inferre, et scandala, et quod notoria sunt, et detestandum actum internum solent demonstrare; ex his autem non infertur peccata externa

peccatum deinde augeat malitiam internam.

Argues 5º: si actus externus non adderet malitiam interno, satis esset confiteri in sacramento poenitentiae actum internum: at hoc dici nequit: ergo. Probatur minor, quia licet in confessione sacramentali solum debet confiteri, quod specialem malitiam continet. Sed constat quod varia media a homicida specialem malitiam adhibentur ad perpetrandum homicidium, sufficit homicidium confiteri, quin exprimatur illa media, nec malitia: ergo.

Respondeo negando maiorem, sive minorem sequelam; quia ex traditione, interpretatione, et usu Ecclesiae constat, applicatum esse praeceptum, ut etiam actus interni in sacramentali confessione confiteantur, quod maxime institutum a multis decaniis, quas afferunt DD., et iidem ponunt apud S. Salm., quam prima, quia actus externus est idem peccatum, et a propria eius malitia oblata derivatur finalis malitia interna. Et hinc sumitur discrimen inter actum externum, et medium per se non malum; quia ex hoc non derivatur malitia in actum internum, derivatur tamen ad actum externum, et ideo hic est exprimendus in confessione; illud vero non est explanandum.

2º causa: quia actus externus non complet malitiam actus interni, qui externus consumatur et complet insuper, quia per actus externos proximo inferuntur damna, quae resarcienda sunt confessarii directione, proveniuntque scandala, quibus occurrendum a confessarii praecepto, et interdum ratione status subiectus e poenitens censuris Ecclesiasticis, a quibus absolvendus. Quae omnia suadent valde necessario in confessione expositionem actus externi.

Arguens 6º: in decalogo diverso praecepto prohibetur actus internus et externus: ergo hic addit aliquid malitiae, et demeriti actui interno. Respondeo in decalogo

in decalogo bis prohiberi actus internus 1° ipsius solus, 2° dum unitus cum externo, ut declaravi, et solus, et simul cum externo esse malus. quod dicendum fuit, ne aliquis per errorem putaret solum dari delictum, et actum internum non complere opere externo non esse malum. Unde autem non infertur actum externum per se aliquid malitiae addere super internum.

Contradictum infero, dictum illud S. Augustini quod habetur cap. magis dependenter diste 1a: solum per opera reputatur esse verum sine ulla restrictione, si intelligatur quoad bonitatem moralem, et meritum, ut praedictum. Si vero intelligatur quoad alia habet aliquas exceptiones, quas ibi ponit Glossa: nam imprimis non habet locum in voto confitendi, aut recipiendi aliquid aliud Sacramentum. quod illud votum confitendi includit instructionem exputetur per opera quod subsequitur justificationem, ut ibi intendit Aug. non reputatur per opere quantum ad modum, et quantitatem justificationis. Nam maiorem exigit remotionem peccati quoad poenam consequentem, quae simul cum voto operis ipsius consequentur. 2°. habet locum in voto martyrii, l. docendi quoad laureolam, quae non confertur, nisi exercito opere externo, et datis latis in martyrio conmentor,

Infero 2°: actum intus non addere actui voluntatis ad ipsum debitam bonitatem aliquam, aut malitiam, l. meritum, aut demeritum. Ratio est, quod actus intus non affert nanquam manus libertati, et voluntatis idem dicendum est de actibus externis ut pro se, et pariter imperatis a voluntate, et liberè ab ea procedunt, nam tota malitia provolit in actu positivo voluntatis non impediendi, l. in omissione actus, quo deberet impediri.

Infero 3°: eventum, qui actum externum consequitur non augere malitiam actus interni, nisi quatenus obli-

quatenus obliquè auget malitiam actus interni. Videtur, se, et ..., ubi in executione non auget malitiam actus interni. Sed dubium in materia de peccatis est, an idem actus externus possit esse simul bonus et malus.

Quæstio 3.ª

An idem actus externus possit esse simul bonus, et malus.

Sit prima dubium: idem actus externus in diversarum voluntatum potest esse simul bonus, et malus. Probatur, quia eadem actio externa potest fieri à duobus subditis, v.g., ab altero ex bono fine, et ab altero ex malo: et talis actio quatenus provenit à subdito operante ex bono fine, est bona, et quatenus provenit ab altero subdito operante ex malo fine, est mala: ergo etc. Dubium hoc statuit atque ad ea, quæ inquirant in eiusdem voluntatis, et supra eandem actionem externam, possit esse simul bona, et mala, inter quos recensetur P. Vasquez 1.2 disp. ...

Sit 2.ª dubium: eadem actio externa ... eiusdem voluntatis potest esse simul bona ... ita P. Oviedo 3, alii ... P. Vasquez; Probatur, quia eadem actio externa potest fieri ab eadem voluntate ex intentione bona, et ex intentione mala: et ab intentione bona est bona contrahere, et ab intentione mala contrahere mala: ergo etc. Maior dubitatur ex dictis in physicis, et libris de anima, quia non repugnat in eadem voluntate duplex finis adæquatus in eiusdem operis. Deinde nulla repugnantia apparet quod alterius sit malum, et alterius bonum; ergo etc.

Minor, quia actus externus, si à bono actu durante dependeret, esset bonus bonitate ab illo desumpta: et quia dependet à malo etiam, ita dependet à bono, ac si ab illo duntaxat dependeret; ergo ab illo desumit bonitatem. Idem argumentum fit de dependentia ab actu malo, ex quo desumit etiam malum. Minor, in quo

Minor, in qua est difficultas, probatur: quia actus externus dependeret ad esse ab actu bono, et ad esse ab actu malo; ergo ita dependeret a quolibet, ac non ab illo solum dependeret.

Dices: repugnat, quod idem actus externus simul sit bonus, et malus: ergo illud Dionysii: Bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu probabile. Recte, nego antecedens. Ad id quod addit, respondeo illud intelligi de bono inesse, et absolute bono, et de malo inesse, et absolute tali. Bonum autem extrinsece, et malum extrinsece non est absolute, et simpliciter bonum, aut malum. Unde nulla repugnantia, quod idem actus externus sit simul bonus, et malus extrinsece.

Atque dicta cedant in honorem et gloriam Dei O. M.
Beatissimae semper Virginis Deiparae ab omni semper peccati
originalis faeditate immunis, necnon in honorem Sanctorum
Apostolorum Petri, et Pauli Sanctae Matris Ecclesiae
praelucidorum luminum et capitum, stellis abundantissimis.
Ac tandem tandem in obsequium Parentis nostri
D. D. Ignatii de Loyolae huiusce nostrae praeclarissimae
illustrissimae fraternitatis institutoris,
et inventi omnium utilitatum. Cursus
iste inquisita fuit A. Bacc.
Balthasare a Regibus
et Azevedo. III
Kalendas Julii
anno instauratae
Salutis MDC-
LXXXIII.

A 4